

Onsdagen den 10 april

Kl. 09.00–17.50

§ 1 Meddelande om återrapportering från Europeiska rådets möte den 10 april

Talmannen meddelade att *torsdagen den 11 april direkt efter voteringen* skulle återrapportering från Europeiska rådets möte den 10 april äga rum.

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2018/19:31 för torsdagen den 7 mars i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från finansutskottet.

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2018/19:61 till konstitutionsutskottet

2018/19:88, 89, 92 och 94 till skatteutskottet

2018/19:95 till miljö- och jordbruksutskottet

2018/19:106 till socialutskottet

2018/19:112 till civilutskottet

Skrivelse

2018/19:80 till socialförsäkringsutskottet

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Justitieutskottets betänkanden och utlåtande

2018/19:JuU11 Straffrättsliga frågor

2018/19:JuU14 Våldsbrott och brottsoffer

2018/19:JuU19 Ett EU som skyddar: ett initiativ för att utsträcka Europeiska åklagarmyndighetens befogenheter till att även omfatta gränsöverskridande terroristbrott

Utrikesutskottets betänkande
2018/19:UU5 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)

Kulturutskottets betänkande
2018/19:KrU14 Public service-frågor

Trafikutskottets betänkande
2018/19:TU11 Yrkestrafik och taxi

*Civilt försvar och
krisberedskap*

§ 5 Civilt försvar och krisberedskap

Försvarsutskottets betänkande 2018/19:FöU7
Civilt försvar och krisberedskap
föredrogs.

Anf. 1 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Herr talman! En del pratar om klimatångest, och det kan vara nog så viktigt. Men få pratar om försvarsångest. Inte för att jag vill stressa eller hetsa upp någon, men vi behöver verkligen ta de frågorna på allvar. De sammantagna hot och risker som samhället står inför kräver ett återtaget totalförsvar.

Försvarsbeslutet 2015 innebar att planeringen för civilt försvar och totalförsvaret återupptogs – det är bra. Och i de försvarsuppgörelser som gjorts 2015–2017 har resurser skjutits till för att intensifiera det arbetet, vilket också är bra.

När det gäller försvaret kanske en del glömmer bort att civilförsvaret är en betydande del. Det kan vi inte minst se i detta betänkande, där väldigt många bra motioner behandlas.

Nu, efter en sommar med torka och bränder och en jul då många blev av med elen i sina hem i stormen Alfrida, är fler uppmärksammade på frågan. Då måste man själv ställa sig frågan: Är man utrustad för en eventuell kris?

MSB gjorde förra året ett utskick av en folder – Är du beredd? – som var jättebra. Det är bra om man har läst den. Jag hoppas verkligen att många har läst den. Har man inte det kan jag säga att den fortfarande finns att tillgå.

Det är inte nog med att vi alla behöver vara mer krisberedskapsmedvetna. Vi behöver också tänka till i flera led. Jag tänker på läkemedelsberedskap. Hur länge klarar vi av en kris med dagens beredskap? Läkemedel är en viktig förnödenhet, såväl för att värna liv och hälsa som i planeringen av det civila försvaret samt stödet till Försvarsmakten.

Herr talman! Jag tänker också på livsmedelsförsörjningen. Har vi mat så att det räcker vid krig eller kris? Vid en kris förväntas en frisk medborgare klara livsmedelsförsörjningen själv i upp till en vecka. Trots det finns det inga krisberedskapslager, och om transportsystemen kollapsar är det tomt i butikerna efter ett dygn. Vi pratade om detta på Ekerö häromdagen. Om Nockebybron försvinner sitter man riktigt i klistret ute på Ekerö.

Sverige kan sägas ha en god livsmedelstrygghet en vanlig dag när det inte är kris eller krig. Men livsmedelstryggheten i Sverige vilar på import. Den svenska produktionen av livsmedel har minskat, och Sverige har de senaste 25 åren utvecklat ett starkt importberoende.

Vad händer om transporterna slås ut? I Riksrevisionens granskning, som vi för inte så länge sedan debatterade här i kammaren, konstaterades det att regeringen i flera sammanhang har uttryckt en vilja att stärka krisberedskapen, men i sin styrning har man inte gjort särskilt mycket för att skapa tydliga förutsättningar för läkemedels- och livsmedelsförsörjning i händelse av kris. Nu är flera utredningar på gång. Då får vi verkligen se till att det blir verkstad av dem.

Herr talman! I går kväll träffade jag ett gäng lantbrukare från Södertörn i Stockholms län. Vi samtalade om allt från problem med att vara utsatt för djurrättsterrorister till att det är ett problem när människor hellre köper en ekologisk vara som rest runt halva jorden än en närproducerad sallad från gården bredvid.

I vad ligger incitamentet? Jag tänker på dessa fantastiska människor som kliver upp i ottan för att se till att man har mjölk i kaffet.

Livsmedelsförsörjningsgraden i Sverige har sjunkit till att ligga runt 50 procent. Men vi behöver producera mer livsmedel för att klara kriser. Vid en längre krissituation med avklippta importvägar är vår livsmedelstrygghet nämligen nära en katastrof.

Herr talman! Många bra motioner har inkommit under den allmänna motionstiden. Jag vill tacka alla motionärer: Tack för er tid och för ert engagemang i dessa viktiga frågor! En fråga har berört mig speciellt. Den handlar om positionering av nödställda. Innan jag började i försvarsutskottet hade jag inte någon aning om att detta inte funkade.

I dag, när någon ringer 112, kan inte en alarmoperatör se den nödställdes position. Jag trodde att de kunde det. De kan dock göra en så kallad triangulering; de kan alltså försöka fastställa en position mellan tre master, vilket inte är särskilt precist.

Efter ett studiebesök på Trygghetens hus i Östersund fick jag se hur det kan se ut i verkligheten. Ytan vid en triangulering kan vara enorm och svår att söka igenom för att hitta den nödställda.

Herr talman! Det är inte nog med att det är bråttom och kan vara livsavgörande. Man kan behöva börja med att leta, ibland över stora ytor, innan man kan hjälpa den som behöver hjälp. Det är inte hållbart för vare sig den utsatte eller dem som ska rädda liv. Tekniken finns. Då måste lagstiftningen moderniseras. Då behöver vi ta vårt ansvar.

Jag är glad och stolt över att vi moderater har lyckats ena ett antal partier i försvarsutskottet som tycker att detta är viktigt. Det är så viktigt att vi är en majoritet i försvarsutskottet som står bakom att regeringen skyndsamt bör se över möjligheterna att samhällets alarmeringstjänst ska tillåtas positionera hjälpsökandes mobiltelefoner per automatik. Tack och lov för det!

Vi har många viktiga ämnen under rubriken *Civilt försvar och krisberedskap*. Jag tror att vi har all anledning att återkomma till dem, men i dag tänkte jag lyfta fram en fråga till.

Vi moderater vill se över förutsättningarna för en nationell krisfond. Oavsett vilken kris som står näst på tur – torka, översvämning eller annat – innebär det stora ekonomiska konsekvenser. Naturkatastrofer kan medföra kännbara ekonomiska förluster för privatpersoner, näringsidkare, kommuner och regioner. Även i de fall då förluster täcks av försäkringar kan det ta lång tid innan de som drabbats får sin ersättning, och vissa skador ersätts över huvud taget inte. Sverige har i dag inte något regelverk för ekonomisk ersättning när katastrofer väl har inträffat. I stället beslutar regeringen från fall till fall om huruvida extra stöd ska utgå.

Vi moderater tänker att en nationell krisfond skulle skapa bättre förutsättningar för ett mer förutsägbart ersättningssystem som gynnar personer, näringsidkare, kommuner och regioner som drabbats extra hårt av naturkatastrofer. Det minskar också risken för att statens budget belastas med oförutsedda utgifter. Det skulle dessutom möjliggöra snabbare utbetalningar, vilket kan vara helt centralt för dem som blivit drabbade.

Herr talman! Vi moderater yrkar bifall till utskottets förslag om tillkännagivande under punkt 19 samt till vår reservation 24 under punkt 24, men vi står självklart bakom alla våra reservationer.

Anf. 2 ROGER RICHTOFF (SD):

Herr talman! Jag tänker börja med en kommentar till Folk och Försvars konferens i Skövde som vi har deltagit i. Jag har varit där ett antal år, herr talman. Jag tror att det var fjärde eller femte året. Man kan se en markant skillnad i hur det är nu jämfört med första året jag var där. Det är i dag en annan effektivitet som präglar många kommuner, och det är en samverkan mellan länsstyrelser på ett annat sätt. Det är jättegäldjande. Det arbetet går ju fortsatt fram i olika takt inom kommuner och länsstyrelser, naturligtvis. Det är dock stor skillnad mot tidigare år, vilket är väldigt glädjande.

Man kan också se att när vi i Sverige väl sätter fart och håller samman, då händer det saker. Det är vi bra på. Fler och fler gör detta, och det är en styrka som vi har. När vi väl bestämmer oss händer det grejer. Då håller vi ofta fast vid detta och driver på, och det är bra.

Det vi är sämst på är just att komma så långt att vi pratar med varandra. Vi pratar om vikten av sammanhållning i samhället, men vi själva här i riksdagen klarar inte av det riktigt. Vi kan inte samarbeta med varandra. Vi kan inte prata med varandra på det viset. Ändå ger vi ofta sken av att det är viktigt. Jag tycker att vi borde skärpa oss och bli bättre på att prata med varandra och se vad vi kan vara överens om liksom att vi ska vara tydliga med det vi inte är överens om. Här har vi en brist politiskt och en läxa att göra.

Jag tycker också att konsekvensanalysförmågan borde kunna förbättras avsevärt i många stycken. Jag vill inte peka ut något särskilt parti, utan vi borde rent allmänt trycka på detta. Vi behöver konsekvensanalyser innan vi fattar besluten, och det kan vi bli bättre på.

Herr talman! I går när vi pratade om den budget som nu ligger i Försvarsberedningen sa en ledamot att bnp är ett väldigt trubbigt instrument, och det är det ju. År 2025 ska vi komma upp till 1,5 procent av bnp, enligt de direktiv som är lämnade till oss. 1,5 procent av bnp, vad kan det bli? Kanske 88–90 miljarder – jag vet inte exakt i dag. Men det är vad vi har att förhålla oss till, och sedan kan vi tycka att det inte är särskilt bra. Visst kan det fluktuera och innebära problem, men just 1,5 procent av bnp är ett

begrepp som används vida i Europa, så det måste vi förhålla oss till. Jag tror att vi är överens om att vi trots allt ska göra det.

Jag skulle också vilja tala lite grann om energiberedskapen. Det finns olika elkraftskomponenter, och alla är beroende av säker el. För samhällsviktig verksamhet vet vi att elavbrott kan innebära oacceptabla konsekvenser, herr talman.

Vad gör vi då? Vi kan utveckla styrtekniken så att elförsörjningen kan omprioriteras till samhällsviktiga funktioner. Det här är uppmärksammat, och vi kan fortsätta det arbetet. Energimyndigheten bör ges i uppdrag att förstärka försörjningstryggheten för särskilt viktiga samhällsverksamheter.

Herr talman! Varför blir människor här i Sverige utan ström i en månad på grund av att det blåser? Det behöver inte vara en beredskap, krig eller så, utan det blåser helt enkelt. Vad berodde det på? Träden blåser över elledningar. Hur många stormar och hur många träd ska bryta elförsörjningen innan vi, länsstyrelser eller kommuner funderar på vad vi ska göra? Hur många år ska gå innan andra förstår att vi före nästa storm ska ta bort träden närmast de elledningar som vi inte kan gräva ned?

För mig är det fullständigt obegripligt att man inte tar det här ansvaret ute i kommunerna. Det är ren skandal att man inte gör det. En månad var man utan ström. Det kostar enorma summor att leverera mat och undsätta de här människorna med helikoptertransporter och så vidare, på grund av träd som blåser över elledningar. Detta sker i Sverige bara för att det blåser. Det tycker jag är utomordentligt dåligt.

Jag skulle också vilja tala lite grann om läkemedelsberedskapen i Sverige, herr talman. De statliga lagren är i princip avvecklade. Ingen har i dag ansvaret att bygga upp beredskapslager. Jag läser innantill: ”Riksrevisionens sammantagna bedömning är att det inte finns tillräckligt tydliga förutsättningar, och inte vidtas tillräckliga åtgärder, för att skapa förutsättningar för livsmedels- och läkemedelsförsörjning vid kris eller under höjd beredskap.”

Detta är utomordentligt allvarlig kritik från Riksrevisionen. Man rekommenderar regeringen att klargöra mål, krav och ansvar och att förtydliga samordningsuppdragen.

Det här är länge sedan. Vad händer? Ingenting. Jo, lite grann händer. Man planerar för det här, men man kan snabba på det. Det är jätteviktiga saker som jag särskilt vill lyfta fram.

Livsmedelsförsörjningen har tidigare talare varit inne på. Om man ska göra det här, herr talman, tror jag att man måste ta ett helhetsgrepp. Landsbygden är inte bara ett ställe att åka och turista på. Ska vi få en levande landsbygd måste man också se till att det lönar sig att bruka sin jord och skog där. Sänk då dieselskatten! Sträva efter att behålla landsbygdsskolorna! Sänk arbetsgivaravgifterna för dem som arbetar där ute! Ta bort skatterna om du anställer någon i en lanthandel! Momsen spelar inte så stor roll, för den drar du ändå av om du har ett företag.

Om vi sänker utgifterna för företagare på landsbygden kommer med största sannolikhet förutsättningarna för att vara kvar och förstärka sin verksamhet att öka. Det är jag helt övertygad om. Man måste ta fram och sjösätta en plan för detta, och vi stöder gärna en sådan plan. Vi återkommer med våra egna förslag i det här stycket.

Jag vill även nämna översvämningarna som vi motionerar om. Jag tänker på Göta älvdalen och Vänerområdet. Regeringen fick 2012 en redovisning av ett uppdrag som Statens geotekniska institut har genomfört. Arbetet med en kartläggning pågår, herr talman, vilket är glädjande eftersom det ju gått ett antal år sedan 2012. Nu börjar det bli dags att tag i de där frågorna. Rätt vad det är kommer skreden, och det är oerhört mycket mer kostsamt att reparera ett skred i stället för att ha lite förtänksamhet på förhand.

Efter skogsbrandsbekämpningen 2014 kom det utmärkta förslag till förändringar, men det hände inte ett dugg, herr talman! Sedan brann det igen 2018, och så småningom kom det igång lite bättre – i vissa stycken mycket bättre. Men den centrala ledningsfunktionen saknas trots förslag om det redan 2014. Förra året, 2018, brann det igen, och till sommaren kommer det att brinna igen. Vad händer?

Det här visar på en senfärdighet och att konsekvensanalysen efter den första branden inte var tillräcklig. Här borde vi skärpa oss.

Vi har också lagt fram ett förslag om positionsbestämmelser via AML, advanced mobile location. På så sätt kan man direkt se varifrån den skadade ringer så att man snabbt kan hjälpa. När det gäller hur länge man ska bevara de här uppgifterna finns det olika förslag. Vi har sagt att vi tycker att det är värt att stödja den inlämnade motionen, eftersom den är ganska lik vår egen sedan tidigare.

I övrigt stöder vi alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 4.

Anf. 3 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Herr talman! Kära ledamöter! Det här är ännu en viktig debatt för oss försvarspolitiker. Fokus är på hela landet och krisberedskap, civilt försvar och uppbyggnaden av totalförsvaret.

Jag var ute och gick med min bror på skogen i söndags och kunde konstatera att det har slutat att rinna vatten i bäckarna. Det står still. Jag läste väderprognosen: Tio dagar framåt visar den på sol och ökad värme.

Tecknen känns igen från hur vi hade det i somras på många håll i landet. Varje väderprognos som kom visade ytterligare tio dagar med sol och hög värme. Effekterna blev allt värre.

Det började tidigt. Det började redan vid valborgsmässofirandet. Då regnade det sista gången hemma. Sedan kom det några tillfällen i Säfflebygden. Annars var det lätt att bedriva vårbruk, att få i sådden, men växtligheten kom inte igång. Den avstannande. Fälten blev gulbrända.

Så var det på många platser runt om i Sverige. Fodertillgången blev knapp. Det fanns inte tillräckligt bete för djuren. Pressen ökade för varje dag och varje vecka med den enorma torkperioden för Sveriges bönder och djurhållare samt övriga som var beroende av tillgången till färskt vatten. Grundvattennivåerna har de senaste åren också blivit en stor utmaning.

Detta är tendenser som visar hur vårt samhälle ser ut och vad vi behöver tänka på när vi jobbar med krisberedskapsfrågor. Dessa tendenser är också något för oss att lära oss i fråga om vad vi behöver tänka på när vi ska dimensionera ett totalförsvaret, det vill säga att planera för det oväntade.

Det är just nu svårt att säga vad som sträcker sig bortom tiodagarsprognosen. Hur kommer det att se ut i Sverige om det inte blir regn den här våren heller? Vad ska vi planera för? Det vi vet är att många just nu har

svårt med fodertillgången till sina djur. Det är svårt när man inte vet hur länge maten räcker. Precis på samma sätt kan det vara för oss människor, som förväntar oss att maten finns i hyllorna och kommer med transporterna från någonstans – om det är svenska jordbruk eller från Europa. Mer än hälften av många varor importeras till vårt land.

Sverige är oerhört sårbart, Sverige är oerhört omvärldsberoende och Sverige är beroende av en fungerande marknad i Europa. Dessa frågor är viktiga, och de är grundläggande och angelägna att jobba med på bred front.

Totalförsvarsperspektivet behöver genomsyra varje politikområde. Det måste vara bärande bland alla politiker i den här församlingen, ute i landets regioner och i samtliga 290 kommuner.

Det som är glädjande är att under de år vi har diskuterat att återuppta arbetet med totalförsvaret har vi sett att engagemanget har vuxit sig allt starkare ute i landet. Medvetandet ökar, och insikterna tydliggörs i hur vi prövar krisberedskapsfrågor. Detta måste vi tillsammans ta vara på och fortsätta att underhålla. Ett starkare engagemang för krisberedskap och totalförsvar lägger grunden för en långsiktig utveckling av hela landet.

På det sätt vi kan hantera trygghetsfrågor, med det civila försvaret och den militära upprustningen och många andra frågor inom krisberedskapen, kan vi också hitta dynamiska effekter med tillväxt, företagande, innovation, forskning och teknikutveckling. Inte minst gäller det i frågor om energiomställning. En del pratar om kärnkraftens betydelse.

Försvarsberedningen besökte förra året Japan. Vi lärde oss då att man stängde ned kärnkraften. Vi har skrivit i våra rapporter att i händelse av högre beredskap eller krig stängs kärnkraften ned. Då kommer landet att behöva resurser till att bevaka, skydda och ha koll på hur kärnkraftverken fungerar när de står. Det kommer att gå åt mycket militära resurser till den uppgiften. Framför allt kommer sårbarheten i landets elförsörjning att bli tydlig.

Då finns ett stort val framför oss. Ska vi bli ännu mer beroende av importerade energivaror och storskaliga lösningar? Få anläggningar gör sårbarheten större. Eller ska vi jobba för en riktning med fler, mindre producenter av el av olika slag – solenergi, vattenkraft, vind? Möjligheterna är enorma, och de finns över hela landet – på land, till sjöss och i luften.

Med många små anläggningar minskar vår sårbarhet. Då ökar försörjningstryggheten, och den lokala utvecklingen på landsbygden stärks.

Det här är oerhört intressanta perspektiv, som vi centerpartister värnar om. Vi engagerar oss för dem eftersom de är viktiga för landets långsiktiga säkerhet.

Hur vi ska klara naturkatastrofer och utmaningar när vädret växlar i övrigt är något vi lär oss successivt. Men vi behöver även här förmedla från generation till generation vilka grundvärden som är viktiga i stundens hetta och allvar. Därför är det angeläget att följa upp de senaste 25–30 årens neddragningar i räddningstjänsten i många kommuner. Där finns en enorm utvecklingspotential och en enorm utmaning. Många räddningstjänster har avvecklats eller har avvecklat delar av sin verksamhet, och de behöver mer folk.

Dessa frågor har vi debatterat förut, och de är värda att repetera även i dag. Bemanningsproblemen finns, och de måste prioriteras. I en rapport som lades fram för några veckor sedan framgår att det går bättre med rekryteringen och utbildningen till räddningstjänsten.

Torkans effekter och skogsbränderna som pågick under en lång period förra sommaren gav en hel del lärdomar till oss. Utredningen lyfte fram många bitar. Låt mig nämna några exempel.

Aktörer agerade långsamt eller för långsamt. Insatserna avslutades för tidigt. De brandflyg som kom skickades hem vid midsommartid. De fick sedan återvända till Sverige. Sedan kan vi räkna på konsekvenserna tre fyra dagars restid fick för hur många hektar skog som brann i onödan.

I vissa bygder var informationen om eldningsförbud oklar. Helikoptrar hade behövt sättas in tidigare. Det fanns inte tillräckligt många terrängfordon, pumpar, slangar eller tillräcklig mängd bränsle hos många hårt prövade räddningstjänster.

De kommunala handlingsplanerna var inte heller inriktade på att kunna hantera större skogsbränder. Så är det ofta. Det finns andra målbilder av vad som kan hända och vad som kan drabba oss.

Vi måste ta vara på utredningens olika iakttagelser och det som fungerade mycket bra. Många insatser var fantastiskt viktiga med anställda, organiserade frivilliga och spontanfrivilliga, och försvarets verksamhet hjälpte till på många håll.

Hur vi dimensionerar och lägger grunden för krisberedskapen är viktigt när vi ska skala upp, klara större händelser och krislägen samt även i ett större beredskapsperspektiv. Staten behöver tydliga förväntningar på vad det civila försvaret ska klara av och under hur lång tid. Om vi planerar för att vi ska klara oss en vecka som enskilda och samhället i övrigt tre fyra månader ställer det helt andra krav på leveranstrygghet och försörjningstrygghet i fråga om mat, livsmedel i övrigt, energi och insatsvaror.

Centerpartiet står också bakom att etablera en nationell krisfond, så att det blir tydligt vad som gäller i dessa lägen.

Jag yrkar bifall till reservation 24 i betänkandet. Reservationen handlar om ersättningar till enskilda personer, näringsidkare och kommuner som drabbas hårt av en kris. I dag beslutar man från fall till fall, och det behöver finnas ett tydligt tänk om planeringen i dessa frågor.

Centerpartiet vill också se en ökad patrullering av och insatser av skogsbrandflyg i förebyggande syfte för att kunna avvärja skogsbränder tidigare. Vi vill återinföra det statliga stödet till skogsbrandsövervakningen, som avskaffades 2003. Vi anser också att markägare har ett stort ansvar att bidra med förebyggande insatser.

Centerpartiet vill underlätta rekryteringen av fjällräddare, sjöräddare, deltidsbrandmän och brandmän. För oss är det grundläggande att människor i Sveriges glesbygd eller landsbygd ska känna trygghet och vara förvissade om att hjälpen kommer när den behövs.

Herr talman! Det här är ett oerhört omfattande arbetsområde. Vi är mitt uppe i en totalförsvarsplanering, och en beredningsrapport väntas inom fem veckor. Vi ska presentera utgifterna och planeringen för det militära försvaret. I rapporten behöver tydliggöras vilka förväntningar vi har på Försvarsmakten när det handlar om stödet för att hantera kriser i det civila samhället likaväl som vi behöver förvalta de omkring 70 förslag som pre-

senterades i den första delrapporten *Motståndskraft* i december 2017. Centerpartiet står bakom de omkring 70 förslagen, och vi förväntar oss att regeringen med högsta prioritet gör allt som går för att genomföra förslagen så snart som möjligt.

Vi förväntar oss också att en sammanvägd proposition nästa år tar höjd ekonomiskt men också praktiskt för det civila försvaret med grund i krisberedskapen och med åtgärder som täcker hela perspektivet men också med sambandet till det militära utgiftsområdet i övrigt.

Om jag inte redan gjort det understryker jag vikten av ett eget brandflyg, en nationell förmåga som kan vattenbomba.

Jag yrkar bifall till Centerpartiets reservationer 24 och 28 i dagens betänkande.

Anf. 4 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! I dag debatterar vi civilt försvar och krisberedskap.

Jag vill på en gång markera att jag yrkar bifall till reservation 8. Jag står självfallet bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande håller jag mig till just den reservationen.

Jag vill understryka det som Daniel Bäckström sa förut. Det finns en rad olika förslag som vi håller på att diskutera. Vi lade fast de 70 punkterna i Försvarsberedningens rapport för ett år sedan. Det behöver göras verkstad av dem, och de pengar som krävs behöver läggas till.

Detta handlar om hur vi kan bygga upp och stärka försvaret. Vi behöver stärka det militära försvaret men också det civila försvaret.

Jag vill lyfta upp några saker i betänkandet.

Det är viktigt med självförsörjning. Självförsörjningsgraden har minskat och ligger i dag på under 50 procent. Här kan vi jämföra oss med Finland, som har helt andra siffror. I en krissituation klarar man sig i ett halvår. I Sverige klarar vi oss maximalt en månad – om det går bra. Här är det viktigt att lyfta fram att självförsörjningsgraden måste öka och att regeringen måste ta fram en strategi och verka för detta ändamål.

Herr talman! Detta med bränder har varit uppe. Det är någonting som tyvärr händer. Det händer i somras med stora konsekvenser, och det har hänt förut.

Brinner det vill det till att man har resurser. Inte minst viktigt är det att man har helikoptrar. Förra sommaren hjälpte Försvarsmakten till. De hade i genomsnitt mellan två och tre helikoptrar uppe, och de har stora och bra helikoptrar – inte minst Black Hawk, som kan ta 2 500 liter per skopa.

Kristdemokraterna anser att Försvarsmakten bör få ett tilläggsuppdrag. Man ska hjälpa till vid den här typen av katastrof, då det civila samhällets resurser inte räcker till. Hade man fått det tilläggsuppdraget hade man kunnat ha ungefär dubbelt så många helikoptrar uppe i somras. Detta är någonting som behöver rättas till, för precis som Daniel Bäckström var inne på förut kommer det att hända igen. Det var bra att vi fick hjälp från andra länder, från Norge och från andra länder runt om i Europa, men vi måste också bättre kunna använda egna resurser.

Därför tar vi upp i en av våra reservationer att staten måste kunna använda sig av helikoptrar mer effektivt. Man ska kunna använda Försvarsmaktens helikoptrar – MSB ska kunna styra över det i en krissituation –

men också Sjöfartsverkets helikoptrar. De senare är jättestora, men de saknar lyftkrok. Det är någonting som behöver rättas till så att de kan hjälpa till.

Vi tar också upp frågan om cyberattacker. Försvarsberedningen var nyligen i Ukraina. Där pågår det ju ett krig, herr talman, visserligen lågintensivt men ändå. Det har pågått i fem års tid. Det är nu ungefär tio stycken per månad som stupar. Under dessa fem år har 14 000 dödat. Men vi märkte att Ryssland, som ju är starkt involverat där, också använder olika typer av cyberattacker. Ukraina har exempelvis drabbats av att tappa strömmen – en kvarts miljon människor har tappat elförsörjningen.

Detta är något som kan drabba även Sverige. Därför är det viktigt att vi stärker vårt cyberförsvar. I dag är det utspritt på många olika myndigheter. Vi anser att det behöver skapas ett cybersäkerhetscentrum, ett nationellt sådant som finns i exempelvis Storbritannien, som samlar de bästa resurser vi har och ser till att informationen kan nå ut också till det civila samhället och inte minst till näringslivet så att vi kan skapa en säker marknadsplats i Sverige och skydda oss mot dessa attacker, som hela tiden ökar. FRA har sagt att det är ungefär 10 000 cyberattacker per månad mot Sverige. När vi stärker det civila försvaret är alltså en viktig del att stärka cyberförsvaret.

Allra sist, herr talman, vill jag säga något om ett tillkännagivande som utskottet har gjort. Det gäller positionering av nödställda.

Före mobiltelefonernas tid ringde folk från en vanlig telefon, en fast telefon. Då var det lätt för SOS Alarm att direkt se varifrån personen ringde, och man kunde åka dit. Nu har vi mobiltelefoner. Då finns det en teknik som gör att man kan lokalisera – man kan direkt se att där ute på havet finns Lisa, och där i skogen finns Pelle. Det är någonting som ger den exakta positionen.

Därför är det viktigt att utskottet har gjort detta tillkännagivande. Nu behöver regeringen skynda på. Det finns ett direktiv att detta ska vara infört senast 2020. Men det är redan infört i till exempel Storbritannien sedan fem år tillbaka och även i Finland. Därför är det viktigt att detta kommer på plats så fort som möjligt så att nödställda kan få hjälp mycket snabbare. Det är någonting som kommer att kunna rädda människoliv.

Anf. 5 KALLE OLSSON (S):

Herr talman! Jag tycker att det är positivt att motionsbetänkandet vi har att debattera i dag, *Civilt försvar och krisberedskap*, är så pass omfattande. Det betyder att det är många i denna kammare som känner ett engagemang i dessa frågor, som ser betydelsen av ett starkt civilt försvar och en fungerande krisberedskap och som ser att styrkan i det svenska försvarskonceptet är summan av våra gemensamma ansträngningar.

I det sammanhanget är det civila försvaret helt avgörande. Det är avgörande för Försvarsmaktens förmåga att verka uthålligt över tid, och det är avgörande för att upprätthålla en försvarsvilja.

Ytterligare en viktig aspekt är att det civila försvaret är användbart också under fredstida kriser och kan fungera som ett komplement till krisberedskapen. Ett samhälle som har planerat för det värsta – det väpnade angreppet – kommer också att stå bättre rustat för att möta civila kriser, oavsett i vilken skepnad de uppträder.

Men det civila försvaret är till skillnad från det militära försvaret ingen egen organisation, vilket kan vara en utmaning i sig. Det civila försvaret är egentligen all annan verksamhet som behövs på olika sätt vid höjd beredskap. Därför är det svårt att peka ut en fråga eller ett område som skulle vara viktigare än någonting annat. Som motionsbetänkandet visar är det en rad angelägna områden som vi måste titta på. Här finns motioner om livsmedels- och läkemedelsförsörjning, skyddsrum, ledningsförmåga, sjukvård och transporter. Det är precis så stort och komplext detta område är. Äldreomsorgen måste fungera i krig, liksom energiförsörjningen, liksom det finansiella systemet och så vidare.

I Försvarsberedningens första delrapport, *Motståndskraft*, görs en gedigen analys av samhällets sårbarheter. Den röda tråd som jag tycker mig se är helhetssynen, insikten att samhället inte är starkare än sin svagaste länk – och vi kan vara helt säkra på att en eventuell motståndare kommer att rikta sina angrepp mot våra svaga punkter.

Herr talman! Det brukar i dessa debatter framhållas det faktum att Sverige under lång tid inte arbetade särskilt aktivt med det civila försvaret. Så är det, och det får också konsekvenser. Kanske är det så att den tjänsteman som var mest orienterad om rutinerna vid höjd beredskap numera har gått i pension.

På grund av tidens tand är det ofrånkomligt att det är allt färre medarbetare på våra myndigheter som har varit med vid en stor totalförsvarsövning. Den senaste övningen var ju trots allt 1987.

Snarare har vi i dag en yngre generation av tjänstemän och handläggare som, likt mig själv, har växt upp i en tid, 1990-tal och tidigt 2000-tal, som var starkt präglad av en fredstida rationalitet där samhällets resurser och insatser i huvudsak begränsade sig till att kunna möta civila kriser. Kriser kan visserligen vara nog så påfrestande. Det såg vi inte minst under förra sommarens omfattande skogsbränder. Ändå är det en helt annan sak att förbereda sig för och planera för ett väpnat angrepp.

Mycket arbete pågår just nu samtidigt och på flera olika nivåer inom det civila försvaret. Det är utbildningsinsatser, stöd till kommuner, statliga utredningar och övningar. Apropå 1987 hålls nästa år den första stora totalförsvarsövningen i Sverige på mer än 30 år. Övningen blir en viktig milstolpe i arbetet med en sammanhållen totalförsvarsplanering.

Som ett steg på vägen mot nästa års övning genomförde MSB förra året den första nationella övningen inom ramen för den återupptagna totalförsvarsplaneringen, Samö 18. Fokus låg på samverkan och ledning under störda förhållanden.

Jag ska också nämna några av de initiativ som regeringen tagit och som syftar till att lägga en grund för det framtida arbetet, inte minst inför nästa års försvarsbeslut.

Några exempel är en utredning för tydligare ansvars- och ledningsförhållanden och en stärkt samordning inom det civila försvaret, en utredning om hälso- och sjukvårdens beredskap och förmåga inför och vid allvarliga händelser i fredstid och höjd beredskap, en utredning om en ny myndighet för psykologiskt försvar som ska vara på plats den 1 januari 2021 och en utredning om näringslivets roll inom totalförsvaret, vilket är en mycket viktig fråga.

Vidare har det tagits beslut om ett nytt nationellt center för att stärka samordningen kring informations- och cybersäkerheten samt beslut om ändringar i MSB:s instruktion och klargörande av myndighetens ansvar för bland annat planering, samordning och utvärdering av det civila försvaret.

Herr talman! Detta är några exempel som visar riktningen framåt. Ledningsförmågan behöver stärkas och bli mer robust både regionalt och nationellt. Hela samhället, inklusive näringslivet, måste involveras i arbetet med en totalförsvarsplanering. Vi behöver naturligtvis också vara mycket vaksamma vad gäller det växande cyberhotet.

Jag ska också avslutningsvis särskilt kommentera det tillkännagivande som finns i betänkandet om den mycket viktiga frågan om att kunna positionera nödställda som ringer 112. Här är vi alla överens. Att den som ringer 112 vill bli hittad och hjälpt måste vara en given utgångspunkt. Man ringer inte 112 för att få allmän sjukvårdsrådgivning utan för att få omedelbar hjälp.

SOS Alarm har i dag möjlighet till gps-positionering. Det bygger på att de skickar ett sms till den nödställda som den nödställda ska svara på, och då får SOS Alarm den exakta positionen. De använder också funktionen e-call, som är installerad i nyare bilar och innebär att bilens sensorer känner av en olyckssituation och skickar en impuls till SOS Alarm, som då får positioneringsuppgifterna.

Men alla är ju inte i ett sådant skick att de kan svara på ett sms när de ringer 112, och alla olyckor sker som bekant inte i nya bilar. Man måste därför också använda den teknik som kallas AML, vilket flera ledamöter har varit inne på. Denna teknik används i dag i flera länder. När jag stämde av med SOS Alarm häromdagen var beskedet att de räknar med att i närtid kunna sätta denna teknik, kanske redan under första halvåret i år. Det bygger på att de ingår ett samarbete med de stora systemägarna, Google och Apple, som lägger in en spårningsfunktion i telefonerna, vilket innebär att SOS Alarm automatiskt får positionen när någon ringer.

Herr talman! Denna förändring kommer att rädda liv. Det är vår uppfattning att SOS Alarm gör helt rätt i att i detta läge pröva lagstiftningen på detta område.

På lite längre sikt ska Sverige implementera ett nytt EU-direktiv. Det ska vara infört i lag senast i december 2020 och innebär att mobiler ska kunna spåras vid nödsamtal.

Oavsett tillkännagivandet rör det alltså på sig i denna fråga, och det rör sig i rätt riktning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 6 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Herr talman! Jag har en ganska enkel fråga till ledamoten. Delar ni uppfattningen att vi bör återuppta ett psykologiskt försvar?

Anf. 7 KALLE OLSSON (S) replik:

Herr talman! Svaret på den frågan är ja, och som jag nämnde i mitt anförande finns ett utredningsuppdrag som handlar om att inrätta en myndighet för psykologiskt försvar.

Anf. 8 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Herr talman! Är ni låsta vid att det måste vara en ny myndighet, eller kan ni tänka er att en annan myndighet kan få detta ansvar?

Anf. 9 KALLE OLSSON (S) replik:

Herr talman! I dag arbetar MSB med psykologiskt försvar, men vår ambition är att växla upp arbetet och koncentrera det till en ny myndighet. Direktiven är klara, och utredare är på plats för detta syfte. Poängen är att vi ska bli bättre och höja ambitionsnivån, och det tror vi att vi kan göra genom att inrätta denna myndighet.

Anf. 10 HANNA GUNNARSSON (V):

Herr talman och ärade ledamöter! Hej också till alla er som lyssnar och tittar!

Även i dag debatterar vi en stor mängd motioner om försvarspolitiken under rubriken "Civilt försvar och krisberedskap". Det har varit intressant att lyssna på det som tidigare har sagts i talarstolen, och mycket bra och viktigt har sagts.

I försvarsutskottet har vi ett tydligt fokus på de militära frågorna. Vi talar om olika sorters båtar som behöver köpas in, om flygplan, om något som jag har lärt mig heter medelräckviddigt luftvärn och om en massa annat på det militära området.

Men försvarsutskottet ansvarar också för frågorna som rör det civila försvaret och krisberedskapen. Under ett halvår har jag fått ta del av intressanta föredragningar från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Kustbevakningen och räddningstjänsterna och om länsstyrelsernas och kommunernas roll. Det har handlat om det civila arbetet och den kanske lite mer vardagliga krisberedskapen som de flesta som bor i Sverige kan känna igen sig i.

Som ledamot från Skåne har jag flera gånger träffat Länsstyrelsen Skåne, som har kommit långt i sitt arbete vad gäller just det civila.

Vi lever i en mer sårbar tid och värld, och jag tror att många märker av det. Vi är beroende av att det finns mat i butikerna, att el och vatten levereras och att internet fungerar. Många av oss, kanske framför allt sådana som jag som är relativt unga och uppvuxna i en stad, har nog lite svårt att föreställa sig vad som kan hända om samhällets system inte fungerar.

I min hemstad Lund behövde vi under en längre period för några år sedan koka dricksvattnet. Det märktes att detta påverkade Lundaborna mycket. Det var ingen allvarlig kris, men många kände en oro över att under en längre period behöva koka sitt dricksvatten, som ju trots allt är livsviktigt.

Klimatförändringar och naturkatastrofer är ett allvarligt hot mot landets invånare. Många exempel från senare tid har nämnts här i dag: bränder, översvämningar och torka. Vi vet också att vi kommer att se mer av detta framöver.

Runt om i världen är naturkatastrofer och klimatförändringar grundorsaker till krig och konflikter. Att arbeta mot klimatförändringar och för en bättre miljö är alltså att arbeta för en fredligare värld.

Detta måste ges högsta prioritet i hela vårt samhälle, och vi måste våga fatta beslut som motarbetar klimatförändringar och naturkatastrofer.

Herr talman! Vi har ett stort ansvar för att bygga upp en krisberedskap i både samhället i stort och hos oss enskilda människor och planera för större och mindre kriser framöver. Här har kommunerna ett väldigt stort ansvar för att se till att verksamheter som äldreomsorg och förskola fortsätter att vara igång i tider av kris, hur sophantering ska fungera och hur befolkningen ska få rätt information om viktiga händelser. Till detta kommer också landstingens och regionernas stora uppgift att ha en fungerande sjukvård.

Vi i Vänsterpartiet ser med stor oro på nedskärningar i kommunal och regional sektor, där personalen redan i dag, när vi inte befinner oss i några större externa kriser, går på knäna. För att verksamheten ska kunna fungera i kris krävs att personalen inte redan från början är utarbetad och underbemannad, vilket tyvärr är fallet i dag när det görs nedskärningar i den kommunala sektorn.

Vi i Vänsterpartiet ser gärna att vi vid sidan om den militära värnplikten har en civilplikt, där ungdomar under en tid kan få en inblick i och lära sig mer om den offentliga sektorns olika samhällsviktiga uppgifter. Det skulle höja den allmänna kunskapen hos befolkningen, stärka viljan att vara med och ta ett gemensamt ansvar och förhoppningsvis locka unga människor att utbilda sig inom de viktiga välfärdsyrkena framöver.

Vi har alla ett gemensamt ansvar för att vårt samhälle ska vara starkt och motståndskraftigt. Vi stärker tillsammans demokratin, jämställdheten och jämlikheten. För Vänsterpartiet är det självklart att jämlika samhällen där vi planerar, finansierar och genomför saker tillsammans är starka samhällen. Vi måste hålla ihop och tillsammans motarbeta den splittring som vi ser i samhället i dag med ökande klassklyftor och rasism. För det är bara när vi står tillsammans som vi kan stå emot ett samhälle som är mer och mer utsatt för risker.

Vi i Vänsterpartiet har inga egna reservationer på det här området. Jag har därför inget yrkande.

Anf. 11 CAROLINE NORDENGRIP (SD):

Herr talman! Fram till år 2000 hade Sverige ett betydande civilt försvar med civilplikt. Civilområdena stämde i princip överens med militärområdena, och jämte militärområdeschefen stod civilområdeschefen, och tillsammans kompletterade de varandra med att skapa en stabil grund för totalförsvaret.

En ytterligare beredskap fanns i driftvärnet fram till år 2005, vilket hade till syfte att säkra funktionen hos en rad samhällsviktiga institutioner samt infrastruktur. Det militära försvaret kan inte fungera utan ett starkt civilt försvar, vilket vi anser är en vital del av totalförsvaret. Ett trovärdigt och fungerande totalförsvaret kräver att det militära och civila försvaret är väl samövat, finansierat och tydligt i sina mål och strukturer. Detta är något som redan i fredstid behöver finnas på plats.

Sverigedemokraterna tror att det finns delar som skyndsamt måste komma på plats, och jag ska nämna några från vår reservation i det betänkande, *Civilt försvar och krisberedskap*, som vi nu debatterar.

En viktig pusselbit när vi återuppbygger det civila försvaret är att det behövs en ansvarig myndighet som samordnar verksamheten, liksom det Civilförsvarsmyndigheten tidigare hade som uppgift. Myndigheten för sam-

hällsskydd och beredskap, MSB, har haft bitar av rollen och fick exempelvis ta en viss ledarroll under förra sommarens bränder. MSB bör omorganiseras och få ett tydligare fokus på civilförsvar. MSB bör även ges befogenhet att agera som rikscivilförsvarsmyndighet för att underlätta samordningen mellan de regionala myndigheterna i fred, kris och krig.

En annan viktig komponent för ett robust totalförsvar är återinförandet av civilplikten. Det finns i dag en möjlighet att plikta in personer i samhället utanför värnplikten. Vid ett läge då det råder höjd beredskap kan regeringen föreskriva om allmän tjänsteplikt, om detta behövs för att verksamhet som är av särskild vikt för totalförsvaret ska kunna upprätthållas. Föreskriften kan avse en viss del av landet eller en specifik verksamhet. Problemet är att de personer som regeringen tar i anspråk kanske inte har de rutiner eller är samtränade med de samverkanspartner som deras uppgift kräver. Det kan även finnas allvarliga situationer vid kris eller gränsproblematik där höjd beredskap inte råder, då regeringen inte har befogenhet att inkalla till tjänsteplikt.

Det är då viktigt att civilplikten är återinförd och att det vid behov även finns en civilpliktig utbildning. Det kan handla om exempelvis räddningstjänstpersonal, kraftnätsreparatörer eller personer som krigsplaceras på sin arbetsplats utan vidare utbildningsbehov men med behov av förståelse och rutiner i händelse av kris eller krig.

Då Sverige är uppdelat i län och myndighetsregioner måste det fastställas hur civilförsvaret ska organiseras. För att förenkla samverkan med Försvarmakten anser vi att denna indelning bör följa militärregionernas områden. Inom ett sådant totalförvarsområde bör en civilbefälhavare utses att leda planeringen i fred, kris och krig. Principerna om ansvar, likhet och närhet bör genomsyra det civila försvaret. Nya hotbilder kräver att län och kommuner kan mobilisera en aktiv krishantering på hög nivå.

Herr talman! Vi står givetvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 4. Jag tackar även alla som har inkommit med motioner. Det känns jättebra att det finns ett sådant engagemang på det här området.

Anf. 12 HELÉNE BJÖRKLUND (S):

Herr talman! Det märks att det civila försvaret och krisberedskapen engagerar. Det märks både på engagemanget i debatten och på den tunga lunta som betänkandet utgör. Det är 150 sidor, 65 motioner och ungefär 110 yrkanden. Det är väldigt många bra förslag, tycker jag som är ny i försvarsutskottet. Jag har läst igenom betänkandet och känner att jag har fått mycket ny kunskap som jag inte hade tidigare.

Det handlar om alltifrån ökade informationsinsatser för att öka kunskapen om försvaret till krisinformation, räddningstjänstens roll och deltidbrandmännens roll. Det handlar om torka, översvämningar, fyrverkerier och braskaminer men också om livsmedels- och läkemedelsberedskap, vilket flera ledamöter tidigare har talat om här.

Det civila försvaret och krisberedskapen har faktiskt inte tidigare varit ett diskussionsämne i mitt umgänge eller i min familj. Det är ganska svårt med samhällsinformation i dag, när vi översköljs av så mycket information och olika budskap.

Själv minns jag ganska diffust den sida som tidigare fanns i telefonkatalogen med information om vad vi skulle göra i händelse av kris eller krig. Mina egna barn har, vad jag vet, inga egna sådana minnen.

Därför är det bra för att öka medvetenheten och kunskapen att MSB nu ger ut den broschyr som flera andra också har talat om, *Om krisen eller kriget kommer*. Det är också viktigt, precis som tidigare ledamöter här i talarstolen har framfört, att vi tar del av vad den innehåller.

Jag tror också att den återinförda allmänna värnplikten inte bara ökar Sveriges förmåga utan också kunskapen. Man ger också broschyrer och information till landets alla 18-åriga tjejer och killar, vilket jag tror påverkar diskussionerna i deras familjer och släkter. Det gör att vi ökar kunskapen och informationen om att det också behövs ett civilt försvar.

Herr talman! Många andra har varit inne på livsmedels- och läkemedelsberedskapen. Jag vill också instämma i att det fortfarande finns brister. Det finns brister i beredskapen för att tillhandahålla livsmedel och läkemedel om vi skulle få en kris eller ett krig. Regeringen har vidtagit ett flertal åtgärder för att komma till rätta med detta. Bland annat har man tillsatt en omfattande utredning om ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar, som ska redovisas senast den 31 mars 2020.

Budgeten för det civila försvaret har stärkts, och det står att medlen bland annat ska användas för att arbeta med frågor som rör läkemedels- och livsmedelsförsörjning.

När det gäller livsmedelsförsörjning ligger ansvaret på kommunerna, och som tidigare kommunpolitiker och kommunalråd kan jag erkänna att vi inte har jobbat tillräckligt med dessa frågor i Blekinge. Det gör man däremot nu sedan ett år tillbaka, när Region Blekinge fattade beslut om att det måste göras. Detta är också, som andra ledamöter har sagt, en viktig fråga för att hela landet ska ha samma möjligheter och skyldigheter och vara likställt.

Herr talman! Från försvarsutskottet ser vi också positivt på den inriktning som Försvarsberedningen hittills visat när det gäller livsmedelsförsörjning, då man konkret uttalat att mängden livsmedel som måste finnas tillgänglig under en allvarlig säkerhetspolitisk kris som pågår i upp till tre månader bör fastställas.

Jag tycker att det är positivt att regeringen tydligt visat en vilja att utveckla detta område, men, som har sagts, det återstår en hel del. Här måste vi också understryka vikten av ökad samverkan mellan det offentliga och det privata i samhället, inte minst när det gäller livsmedels- och läkemedelsindustrin. När apoteken privatiserades upphörde nämligen statens ansvar för beredskapslager, vilket har ökat sårbarheten och kan få allvarliga konsekvenser.

En ledamot som talade tidigare sa att regeringen visserligen gör en del men inte tillräckligt mycket. Regeringen har dock tillsatt en utredning även på detta område, herr talman. Den ska redovisas senast den 1 juni 2020. Socialstyrelsen har fått i uppgift att stödja landstinget i detta uppdrag. Där ingår bland annat att göra en förstudie av landstingens behov och av kunskapsunderlaget på detta område. Den ser vi fram emot.

Socialstyrelsen har också redan gjort en del och presenterade i juni 2018 sitt uppdrag att göra en förnyad bedömning av hur innehållet i myndighetens beredskapslager av läkemedel och medicinteknik ska hanteras. Där har konstaterats att det behövs mer information till landstingen.

Herr talman! Från försvarsutskottets sida är vi positiva till regeringens vilja att utveckla dessa områden och konstaterar att man har vidtagit en del åtgärder. Det behöver dock sannolikt göras mer, och därför vi ser fram emot regeringens beredning av Försvarsberedningens rapport på detta område.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till försvarsutskottets förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 april.)

§ 6 Vissa frågor om Försvarsmaktens personal

*Vissa frågor om
Försvarsmaktens
personal*

Försvarsutskottets betänkande 2018/19:FöU8
Vissa frågor om Försvarsmaktens personal
föredrogs.

Anf. 13 JAN R ANDERSSON (M):

Herr talman! När vi talar om personalpolitik tycker jag att det är viktigt att börja med att fundera på varför man har en personalpolitik och vad den ska leda till. Inom Försvarsmakten är det ganska lätt att definiera. Det man ofta mäter försvarsduglighet i är det vi kallar operativ kapacitet eller förmåga. Det kan i sin tur sammanfattas i tre delar. Den första handlar om personal, den andra om materiel och den tredje om övning.

Det är inte så svårt att se att om man inte har den första biten faller de andra två ganska platt. Materiel har ju ingen förmåga som bidrar till operativ insats om det inte finns personal som kan använda den. Inte heller är det någon mening att ha övningar om personalen inte finns där och kan lära sig att samverka med både materiel och annan personal. Personalen är alltså väldigt kritisk inom Försvarsmakten, och det finns en hel del att göra.

Jag vill också referera till den tid då de två nuvarande regeringspartierna satt i opposition. Då var tonläget väldigt högt just i personalfrågan. Jag är en sådan person som gärna tar debatter, men när man gör det i ett högt tonläge blir man också emellanåt svaret skyldig. Jag tror att man kanske i dag, när vi sammanfattar detta, ångrar en del av de ord som sas. Vi kan konstatera att personalpolitiken inom Försvarsmakten i många avseenden är misslyckad.

Låt mig, herr talman, nämna ett exempel. Vi gjorde under förra mandatperioden ett tillkännagivande inom försvarsutskottet, där vi sa att Försvarsmakten för att kunna behålla och attrahera personal behöver stärka sitt erbjudande. En del av detta skulle, menade vi, kunna vara att erbjuda utbildningspremier av olika slag för att den soldat eller sjöman som går in och jobbar ska göra det under en längre tid.

Detta tillkännagavs av försvarsutskottet och skickades vidare till Försvarsdepartementet, som efter ett tag återkom med ett förslag. Det förslag man hade tagit fram och genomfört innebar att de soldater som tidigare anställdes som rekryter och hade rekrytlön blev av med den lönen och i stället efter färdig rekryttjänst fick en utbildningspremie. Det var alltså exakt

samma pengar, men man fick vänta lite längre på att få dem. Det var förslag om den premien som Socialdemokraterna lade fram för riksdagen och tyckte att man skulle införa.

Detta tror jag visar på den ambition som finns hos den rödgröna regeringen att faktiskt titta på personalen och ge dem ett gott erbjudande och uppskattning för det arbete de gör inom Försvaretsmakten. Jag tror att det är detta som följer med i denna fråga.

Man kan också när det gäller officerare konstatera att utflödet alltså är större än inflödet. Under förra året genomfördes sexton utbildningsomgångar, och vid endast tre av dem blev antalet sökande och godkända elever sådant att man kunde säga sig vara nöjd med utfallet. Detta visar att Försvaretsmakten och i slutändan politiken, trots att denna fråga nu har varit på tapeten under ett antal år, inte har lyckats attrahera människor att komma till försvaret och genomföra en utbildning och göra karriär där.

Det borde i detta fall finnas en rad åtgärder som skulle kunna utvärderas genom att man tittade på olika anledningar och möjligheter att komma till rätta med problemen. Men man får ändå säga att dessa saknas.

Det finns två åtgärder man kan läsa sig till. Den ena handlar om fler vägar in och har genererat 34 anställningar. I en försvarsmakt som ska ha 50 000 anställda är detta minst sagt blygsamt.

Den andra handlar om möjlighet att jobba efter uppnådd avtalspensionsålder. Man har inte redovisat hur många som har fått denna möjlighet, men efter samtal med både Officersförbundet och anställda inom Försvaretsmakten har jag konstaterat att det är ganska svårt att få den. Det är många som vill arbeta efter avtalspensionsålder eftersom den många gånger är lite lägre än den allmänna pensionsåldern, men väldigt få får möjlighet att göra det.

Vad blir då resultatet av detta, om en officer som vill jobba kvar inte får göra det? Jo, många gånger tar officeren sin medalj och sin klocka och slutar sin anställning vid Försvaretsmakten men börjar i stället som konsult och fortsätter jobba åt Försvaretsmakten. Försvaretsmakten får alltså betala ut pension, och man får också betala konsultlön för personal som många gånger från början hade velat vara kvar inom Försvaretsmakten.

En annan del, som vi under många år har sett vara en framgångssaga när det gäller rekrytering, är hemvärnet. Men nu kan man se att även hemvärnet har problem med att rekrytera till sina förband. Jag kan i någon mening förstå det.

Jag har många gånger haft förmånen att få vara ute på hemvärnets övningar och följa de chefer som sköter förbanden. Jag kan konstatera att din främsta uppgift som chef för ett hemvärnsförband inte alltid är att planera för krig, sätta upp ditt förband och öva med det. Många gånger handlar det dagliga slitet och arbetet i stället om att få förband som funkar, ha materiel på plats och kunna göra det enkla och basala – att ha fordon för att kunna frakta sina trupper. Inte ens detta som ses som en grundplatta, som det talades om för en lång tid sedan, fungerar. Man måste ändå fråga sig om vi har rätt organisation för hemvärnet när vi inte lyckas rekrytera så många människor som behövs för detta.

Jag tror också att det finns en fredstidsbyråkrati inom hemvärnet som gör att många kanske avskräcks. Ta bara detta att åka i en bil med bakåtvända stolar. En nybliven förälder som ska transportera ett nyfött barn sät-

ter barnet bakåtvänt. Men inom hemvärnet krävs det ett antal timmars övning för att få framföra ett fordon med bakåtvända stolar. Det är lite märkligt.

En annan enkel sak är att besiktiga en bil. Om du är i ett militärområde som saknar militär besiktningstation kan det krävas en dags arbete bara för att besiktiga en bil.

Att hemvärnet inte får använda sina sjukvårdsresurser för att ge sjukvård är ett annat besvärande faktum.

Låt mig ge ett exempel från min hemort. Om en oskarshamnare, som givetvis är väldigt glad därför att vi gick upp i elitserien i hockey i går, ska sätta sig i bilen för att åka till en övning skulle han först behöva åka från Oskarshamn till Västervik för att hämta upp ett militärt fordon, och därefter skulle han behöva åka vidare till Vimmerby för att hämta upp den militära utrustningen, varefter han får transportera sig till ett annat län, Kronobergs län, för att utföra övningarna på Kosta skjutfält. 25 mil och minst tre timmar senare är han på plats för att genomföra övningen, och man frågar sig givetvis om oskarshamnaren är lika glad efter att ha använt tre timmar av sin egen tid för att åka bil utan att få något gjort.

Jag tror inte att hemvärnssoldaten i Oskarshamn är ett exempel som sticker ut speciellt, utan jag tror att denna ineffektivitet och problematik finns i många andra delar. Därför är det viktigt att hemvärnet får bli sin egen försvarsgren, som vi moderater har föreslagit, så att man har en rådgivning över sin materiel, över sin personal och över de medel man har.

Herr talman! En dag som denna är det svårt att undgå att säga något om det som kallas finansiering. Vårpropositionen har presenterats och kommer senare att debatteras i denna kammare. Vi ska inte föregripa det, men det finns ändå anledning att reflektera över några delar i den ekonomi som försvaret drabbas av.

Försvaret har politiskt sett en organisation där alla partier deltar i en försvarsberedning. Problemet i denna försvarsberedning är sällan att komma överens om vad man vill, utan det är ganska lätt att komma överens om inriktning, mål och strategier. Problemet kommer senare, när man kommer till finansiering.

Många gånger har försvarsbesluten haft skrivningar som ”om möjligheter finns” eller ”om ekonomiskt utrymme ges”. Det är klart att sådana försvarsbeslut aldrig kommer att genomföras fullt ut. Jag tror, herr talman, att vi återigen riskerar att få ett sådant försvarsbeslut då vi ser hur regeringens företrädare duckar, väjer och försöker tala ned förväntningarna på ökade resurser till Försvarsmakten.

Vi ser i vår omvärld att länder faktiskt satsar pengar på sitt försvar och att Sverige ligger ganska långt bak i klassen när det gäller satsningar. Vi måste konstatera att om vi tycker att vår frihet är något värd och om vi tycker att vi bör ha en beredskap på den civila sidan som klarar av de förväntningar som svenskarna har måste vi låta ekonomin följa med.

Man kan fråga sig vem vi lurar. De första vi lurar är oss själva. Det är ju vi som blir offer för att ljuga inför våra väljare när vi säger en sak i våra målsättningar men en annan sak i vår finansiering. De andra vi lurar är givetvis väljarna, men de tror jag snart kommer på oss och kommer att genomskåda det vi säger om vi inte kan leverera det vi har sagt. Dem vi inte lurar är de som inte vill oss väl. De kommer att se igenom detta ganska snart. De ser också att Sverige har en ganska svag beredskap som behöver

stärkas på många områden och att det är väldigt lite verkstad från svenskt försvarsdepartement och svensk politik.

Sverige har en relativt hög försvarsvilja. Jag tror att vi riskerar att dra ned denna försvarsvilja och att göra oss själva en otjänst om vi inte finansierar de försvarssatsningar som nu behövs. Domen kommer att bli hård för dem som undviker att fatta de svåra beslut som finns framför oss. Försvarmakten behöver långsiktiga förutsättningar för både materiel och personal och för andra kostnader som finns där.

Herr talman! Slutligen yrkar jag bifall till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 14 ROGER RICHTOFF (SD):

Herr talman! Jag tänker börja med lite ekonomi och haka på där.

I Förvarsberedningens direktiv har vi sagt 1 ½ procent 2025. Om vi backar tillbaka till det förra försvarsbeslutet ser vi att inriktningen där var uppemot två brigader. Hur blev det med detta? Det blev inte så, utan det blev en helt annan nivå, herr talman. Så är det – detta konstaterar vi. För att undvika dessa ständiga neddragningar, uppdragningar och osäkerhet i Försvarmakten om vad man får disponera har vi två alternativ, som jag ser det.

Det ena är att försvarsanslaget är bestämt, och målen och försvarsförmågan får anpassas efter den budget som läggs fram. Det är ett sätt, och det är detta vi har nu. Vi kan titta på det förra försvarsinriktningsbeslutet, där pengarna inte räcker för att nå Förvarsberedningens mål. Då får man anpassa detta, men det skapar en osäkerhet kring planeringen för alla som sitter och planerar inom Försvarmakten. Detta gäller i och för sig också andra myndigheter, men vi tittar på Försvarmakten.

Det andra alternativet, som Sverigedemokraterna tycker är mycket bättre, är att målen och försvarsförmågan är bestämda, till exempel i en försvarsberedning där vi är överens om detta. Då får försvarsanslaget anpassas efter det. Om man inte vill det måste man ändra målsättningen under resans gång så att de anslag vi ger anpassas efter målen. Vi kan ju inte ligga kvar i en försvarsberedning med bestämda mål att nå 2025 men inte tilldela pengar för detta. Då måste vi gå tillbaka och ändra målsättningen så att den stämmer överens med de medel som vi tilldelar Försvarmakten.

Vi förordar alternativ två. De mål som vi lägger fast ska ha ekonomiska möjligheter att nås. Det var en sak.

Sedan vill jag kortfattat nämna EU:s stridsgrupper. Som ni vet finns sedan 2007 på EU-nivå så kallade snabbinsatsstyrkor i beredskap, men de är förrådsställda. Vi tycker att Sverige bör stå utanför systemet med stridsgrupper. Ett av huvudskälen är att det som inte övas i fredstid och som aldrig har övats naturligtvis inte kommer att fungera vid en insats, i en krigssituation eller liknande. Detta borde vi alla förstå, herr talman, och då borde man inte ha dessa grupper till en kostnad. Lagg ned EU:s stridsgrupper! Och de insatser som ska göras tycker jag ska byggas på FN-mandat.

Nästa sak jag vill ta upp när det gäller de motioner som vi har skrivit är ett rekryteringskontor i Luleå. Det är tredje året som vi tar upp detta i en motion. Jag vet att chefen vid F 21 vill att vi ska öppna ett kontor där. Han anser att det skulle underlätta rekryteringen, både för värnpliktiga och, på sikt, för officerare om man hade ett rekryteringskontor i Luleå. Han har sagt att det är en av de viktigaste punkterna för rekrytering. Nu har även

chefer för Militärregion Norr anslutit sig och vill öppna ett rekryteringskontor i norr, till exempel i Luleå. Vi är hittills ensamma om att tycka att vi borde ta till vara den klokskap som de besitter i förmågan att rekrytera. Därmed inte sagt att det ska vara öppet året runt i alla delar, men vi kommer att fortsätta att kämpa för detta.

Sedan skulle jag vilja gå över till en annan sak, lite kortfattat. Nu säger man ofta att man har varit lite naiv. När systemen, det civila försvaret och beredskapslagren raserades var man lite naiv. Synonymer till det är barnslig, godtrogen, enfaldig, dum och korkad. Jag tycker att vi ska använda andra namn och hitta bättre ord än korkad och dum. De är synonymer, och det är vad vi får höra. Det finns bättre ord än naiv när det är så allvarliga saker. Att vi har varit lite barnsliga tycker jag inte är korrekt.

Herr talman! Det är tur att vi har hjärtstartare på de olika nivåerna. När jag läser om det nya snabbspåret i officersutbildningen är det tur att de finns. Man kan läsa annonser där pansarregementet P 7 eller Ledningsregementet annonserar efter folk som har 180 poäng och en akademisk examen, kanske i grekisk mytologi, forskning eller något annat – vad vet jag – juristlinjen? Man kommer in efter en gröntjänst. Sex sju månader – sedan är man ute i det civila och läser grekisk mytologi och får 180 poäng. Man kan söka till Karlberg och läsa krigsvetenskap ett år. Det är taktik, strategi, ledarskap och strider. Det är detta som är krigsvetenskap. Det räcker med ett år. Sedan kommer man ut som fänrik och ska tjänstgöra som ställföreträdande plutonchef.

Om vi backar ganska många år fanns en tid då man var yngre och skojade lite grann. Man hade tvättbytesbefäl som hade kompetens att byta tvätt åt soldaterna. Det är inte samma sak som nu. De var på väg att utbilda sig på förbanden, och man skojade lite grann med varandra. Men här skapas ett A-lag och ett B-lag.

Vad kan denna fänrik, som har sex månaders utbildning, när man kortar ned utbildningen i krigsvetenskap, alltså taktiken? Det är officersprofessionens kärnämne som man kortar ned. Taktiken och strategin behövs inte. Varför? Jo, denna person har 180 akademiska poäng. Denna yrkeskategori är den enda som sänker kraven på sin yrkesprofession – sex månader.

Vad vill vi då i stället? Vi vill naturligtvis att de gör värnplikten – 9–11 månader. Vi behöver inte gå tillbaka till den längre utbildningstiden på 15 månader som vi hade tidigare för värnpliktiga – KB. Men blir det den lägre nivån, 9–11 månader, vill vi ha truppslagsskolor. Det innebär att om man tillhör ingenjörsförbandet är det specifika saker som man måste lära sig. Det kallas truppslagsskolor. Man lär sig specifikt vad som gäller för detta förband.

Efter detta kan man med goda vitsord söka sig till officersutbildningen, till Karlberg som det kallas i dagligt tal. När man, som det är tänkt, går på Karlberg och läser krigsvetenskap i tre år är ett av målen verksamhetsförlagd utbildning. Man ska tillbaka till förbandet igen. Man får en förbands-samhörighet. Efter detta tjänstgör man som ställföreträdande plutonchef eller plutonchef under ett till två år. Med goda vitsord kan man sedan läsa vidare och komma till nästa skola. Detta raseras med snabbspåret.

Sedan ska vi naturligtvis lägga tillbaka SU – stabsutbildning. Det är gamla militärhögskolan – bataljons- och brigadnivån som nu är borttagen. Den måste tillbaka. Mellan dessa skolor ska man ha väl vitsordad tjänst

för att kunna gå till nästa nivå. Det kommer vi att kämpa för. Med detta system har reservofficern en högre utbildning.

Men vad gör det, vi har ju akademiker som har läst statsvetenskap, grekisk mytologi eller någonting annat? Detta är helt fel väg att gå för att försöka få en officerskår. Vem vill tillhöra ett krigsförband där det finns sådana chefer som inte kan någonting om officersprofessionens kärnämne?

Herr talman! Omvänt kan jag söka praktik på ett sjukhus. Jag går där ett halvår. Sedan skaffar jag mig 180 poäng i grekisk mytologi för att där-efter gå in på läkarlinjen. Jag kan då naturligtvis korta ned den med två år och går den bara tre år, eftersom jag redan har akademiska poäng. Vem vill gå till mig som läkare sedan? Det är inte många.

Officersyrket är det enda där man köper ett system där man sänker kvaliteten på ett jobb som jag kan tänka mig är ett av de svåraste, nämligen att leda förband i krig. Detta måste vi sätta stopp för.

Jag återkommer strax med vilka reservationer som vi stöder.

Anf. 15 LARS THOMSSON (C):

Herr talman! I dag är det självklart att en av Försvarsmaktens viktigaste frågor rör personalförsörjningen. Försvarsmakten är i samma situation som övriga branscher i samhället, nämligen att man lider av arbetskraftsbrist.

Jag är rätt ny i denna roll. Därför tänkte jag fokusera lite grann på den stora bilden: Vad är det som gör att vi är här i dag, och vad kan vi göra åt det?

Jag tycker att jag kan se en rätt likvärdig situation för försvarsmateriel och försvarspersonal, nämligen att båda börjar blir rätt ålderstigna. Det är det som är utmaningen.

Om man ser bakåt kan man se att ungefär fram till millennieskiftet, 2000, var det en kontinuerlig förnyelse både av personal och av materiel. Då vet vi att både personal och materiel fungerar i ungefär 30 år. Sedan behövs det ett generationsskifte.

Det som har hänt under den senaste 15-årsperioden är att vi nästan inte har haft någon förnyelse av vare sig personal eller materiel. Nu börjar vi bygga upp detta igen. Det gör att vi får en ålderstigen personalgrupp, och vi har en stor utmaning att fixa detta framöver.

Speciellt märkbart är detta på officerarsidan. Officerare behövs i praktiken till två saker. De behövs för att hålla vår beredskap, som vi kräver av dem, det vill säga försvara landet i ökad omfattning. De behövs också för att utbilda rekryter och kommande officerare. Detta ska ske samtidigt, men det blir stora problem att klara detta i praktiken. Vi vet att det är långa ledtider. Det tar ungefär tio år att utbilda ett högre befäl.

Jag har fått ta del av lite bakgrundsinformation från Försvarsmakten, och den övergripande bilden som Försvarsmakten nu ger av personalsituationen är att vi står inför en akut officersbrist. Försvarsmakten talar i termer av att man går från personalbrist till personalkris. Det är alltså färre officerare som ska jobba mer, och det är en situation som faktiskt är riktigt besvärlig – som en ekvation som inte går ihop.

Jag tycker ändå att man kan lyfta fram tre grundfaktum. Till år 2029, alltså om tio år, har hälften av den officerskår som finns i dag uppnått pensionsålder – 50 procent på tio år. Det är rätt alarmerande.

Ett annat grundfaktum är att det är fler som slutar än som nyanställs i Försvarsmakten. Denna situation går givetvis inte att klara framöver. Speciellt utmanande är det att behålla personal och inte bara rekrytera ny.

Ett tredje grundfaktum är att när man har gjort beräkningar på detta ser man att för att uppnå jämvikt, framför allt framöver, i personalförsörjningen behöver man ett tillskott på 250 officerare per år och dessutom 385 specialofficerare per år från 2021. När man ser på dessa två tal, 250 plus 385, kan man säga att Försvarsmakten inte har utbildat så mycket nytt folk de senaste 18 åren. Det säger lite om vilket problem och vilken utmaning vi står inför.

Herr talman! Vi i Centerpartiet vet att personalfrågorna är viktiga, men de ligger också på gränsen för vad politiken ska ge sig in i. Det är i praktiken Försvarsmakten själv som har huvudansvaret för dem. Vi vet att arbetsvillkor och så vidare görs upp mellan arbetsmarknadens parter även i detta sammanhang. Men givetvis har också politiken ett ansvar för att detta ska fungera framöver.

Vår grundbild i Centerpartiet är frågan: Hur överbryggas vi den svacka som vi just nu upplever på personalsidan för att vi ska komma till en bättre verklighet? Vi har några svar. Bland annat inser vi att grundutbildningen behöver öka med upp till 8 000 rekryter per år. Det är ett sätt att öka rekryteringsbasen framöver för nya officerare.

Vi tror också att vi ska jobba mer aktivt med att nyttja reservofficerskåren än vad vi har gjort tidigare.

Centralt är dessutom att jobba med frivilligorganisationerna. De är en viktig rekryteringsbas för att få in fler i detta yrke. Det är också väldigt viktigt för att få en folkförankring för försvaret, vilket vi verkligen behöver.

Det är också rätt självklart att Försvarsmakten behöver jobba mer med incitamentsstruktur, inte minst för att få folk att fortsätta inom denna yrkeskarriär.

Vi tror också att det går att jobba mer med att locka tillbaka före detta militärer till yrket. Det kan vi se till exempel på Gotland, där det har skett en återetablering. Det är faktiskt väldigt många som har klivit tillbaka till det militära, vilket är mycket förmånligt.

Givetvis behöver Försvarsmakten jobba med att vara en attraktiv arbetsgivare, precis som alla andra arbetsgivare. Då handlar det om ledarskap, lön, medbestämmande, meningsfulla arbetsuppgifter samt trivsel och kultur så att folk vill vara kvar i yrket.

Avslutningsvis: Centerpartiet anser att personalförsörjningen är en av de absolut avgörande aspekterna. Det är självklart att om man inte har någon personal har man inte heller något försvar. Vi inser att det förmodligen kommer att behövas speciella insatser från politiken på detta område. Kanske behöver man sy ihop ett paket i någon form framöver för att klara denna utmaning. Vi är beredda att ta denna diskussion framför allt i Förvarsberedningen och vid kommande beslut.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservation 7.
(Applåder)

Anf. 16 HANNA GUNNARSSON (V):

Herr talman, ärade ledamöter och alla ni som lyssnar och tittar! I dag fortsätter vi att debattera motioner inom försvarspolitikens område, och vi har kommit till det som rör Försvarets personal.

Här har Vänsterpartiet väckt två motioner, en om Försvarets jämställdhetsarbete och en om barns rättigheter och skydd i krig och konflikt. I våra motioner finns självklart många bra förslag och yrkanden, och vi står bakom dem allihop. Jag kommer dock att yrka bifall enbart till en av reservationerna, och det är reservation nr 6.

Vänsterpartiet är ett feministiskt parti, och det är självklart för oss att ha ett feministiskt perspektiv på försvars- och säkerhetsarbetet. Kvinnors rättigheter och erfarenheter måste ges större plats även i den här delen av politiken. Att bygga och stärka demokratin och de mänskliga rättigheterna är ett långsiktigt arbete som måste involvera kvinnors rättigheter och deltagande, både ur ett nationellt och ur ett internationellt perspektiv. En feministisk säkerhetspolitik är en politik som garanterar kvinnor utbildning, arbete, demokratiskt inflytande, rätten till sina egna kroppar och rätten att fritt få leva sina egna liv. Vi måste i det här sammanhanget också komma ihåg att kvinnor och barn är de som drabbas hårdast både under och efter krig och konflikter.

En feministisk försvars- och säkerhetspolitik sätter fokus på den viktiga frågan om folkförankring. För Vänsterpartiet är det otroligt viktigt att försvaret av Sverige involverar hela befolkningen, utifrån alla människors olika förutsättningar, kunskaper och erfarenheter. Kvinnors deltagande i försvars- och säkerhetsarbetet är avgörande för att hela samhället ska kunna stå emot kriser och akuta händelser.

Jämställdheten har ett egenvärde. Jämn könsfördelning på arbetsplatser och i beslutande församlingar visar att samhället är till för alla, men jämställdheten är också en metod som gör att alla människors olika perspektiv kommer fram och tas till vara när vi planerar vårt samhälle. Ytterst är det alltså en fråga om demokrati.

Herr talman! Det är nu två år sedan värnplikten återinfördes i Sverige och gjordes könsneutral. Värnplikten är en viktig del för att säkra folkförankringen och något som Vänsterpartiet hela tiden har stått bakom. Trots att vi i dag är överens om att jämställdhet är en viktig grundsten i vårt samhälle och om att kvinnor och män ska ha lika möjligheter släpar Försvarets verksamhet efter ganska rejält när det gäller jämställdhet. I ett bra reportage i Sveriges Radio nyligen kunde vi höra att färre än 20 procent av alla som gör värnplikt i dag är kvinnor.

Att andelen kvinnor i värnplikten är så låg som en femtedel är faktiskt ganska upprörande – men samtidigt kanske inte så förvånande. Det finns få yrken och branscher som är så mansdominerade som just försvaret och så förknippade med vissa normer för hur de anställda bör vara. I dagens jämställda samhälle är det faktiskt värt att tänka på att det var just inom Försvarets verksamhet som det sista yrkesförbudet för kvinnor fanns. Det avskaffades 1989, och först 1994 fick kvinnor genomgå militär utbildning utan krav på att fortsätta som officerare.

Det är viktigt att komma ihåg att kvinnor innan de kunde göra värnplikt var aktiva i många av de frivilliga försvarsorganisationerna – framför allt Lottakåren, vars viktiga arbete inte nog kan understrykas. Det är en självklarhet att vi i dag måste fortsätta att intensifiera jämställdhetsarbetet och

sträva efter en jämn könsfördelning mellan kvinnor och män även i våra olika försvarsverksamheter.

I dag är man inom Försvarsmakten ganska duktig på att framhäva kvinnor i sin kommunikation, både i text och i bild. Det är självklart viktigt att visa för unga kvinnor som funderar på att göra värnplikt att det finns kvinnor inom Försvarsmakten att ha som förebilder. Vid mina egna möten och studiebesök under detta halvår i riksdagen har jag även upplevt att jämställdhetsfrågorna hanteras mycket seriöst och kunnigt i de olika verksamheterna. Det görs riktade satsningar, till exempel prova-på-helger för kvinnor – något jag själv har deltagit i och rekommenderar. Att göra Försvarsmakten mer synlig och begriplig för allmänheten är viktigt för att öka förståelsen för vad en modern försvarsmakt egentligen är, och därmed även motivationen att delta.

Herr talman! I Vänsterpartiets motion om jämställdhet ställer vi krav framför allt på att könsfördelningen inom Försvarsmakten måste bli bättre. Det gäller alltifrån rekrytering till möjligheten att gå vidare och göra karriär. För att komma till rätta med obalansen mellan kvinnor och män krävs konkreta handlingsplaner och mål samt ett seriöst arbete med att hitta metoder för att nå målen. Här har Rekryteringsmyndigheten en jätte viktig roll i att hitta och motivera de kvinnor som vill göra värnplikten. Vänsterpartiet är inte främmande för att det kan krävas positiv särbehandling för att öka andelen kvinnor inom Försvarsmakten. Vi menar att en jämn könsfördelning bör vara uppnådd senast 2035.

En viktig metod för att jämna ut könsfördelningen är att ta ett rejält ansvar för arbetsmiljön. Försvarsmakten är en mansdominerad arbetsplats, och det är extra viktigt att kvinnors arbetsmiljö är fri från både diskriminering och trakasserier. I vår motion nämner vi metoo-upproppen som ägde rum för ungefär ett och ett halvt år sedan och där det fanns ett speciellt upprop för Försvarsmakten. Anmälda kränkningar måste tas på stort allvar, utredas och åtgärdas. Vänsterpartiet menar att det är viktigt att det finns nätverk för kvinnor. Dessa ska uppmuntras och få ekonomiskt stöd för sin verksamhet.

Herr talman! Jämställdheten får inte handla om enskilda insatser utan måste vara ett prioriterat, pågående och långsiktigt arbete. Jämställdheten inom Försvarsmakten måste öka, och obalansen mellan andelen kvinnor och män i verksamheten måste förändras så att vi på riktigt kan nå målen om jämställdhet. Som ledamot i utskottet ser jag starkt fram emot att följa detta framöver.

Anf. 17 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Herr talman! Jag skulle vilja inleda med att säga att vi kristdemokrater står bakom våra reservationer på området Försvarsmaktens personal. För tids vinnande yrkar jag dock bifall enbart till reservation 3.

Försvarsmakten ska ha en förmåga och en sammansättning som säkerställer ett fullgott försvar av Sverige – ett försvar för att säkerställa vår frihet och demokrati. Kristdemokraterna anser att det nationella försvaret behöver rustas upp kraftigt.

Ett väl fungerande personalförsörjningssystem är ett helt avgörande led i arbetet med att bygga upp ett starkt nationellt försvar. Den personalförsörjningsmodell som försvaret lutat sig mot under senare år och som endast byggts på frivillighet har varit otillräcklig. Värnpliktssystemet behövde

återinföras, och det behöver nu utvecklas ytterligare för att man ska kunna fylla upp befintliga förband och sätta upp nya förband inom Försvaretsmakten. Att värnpliktsystemet utvecklas blir än viktigare när krigsorganisationen nu ska växa sig större och starkare. Det är det vi kristdemokrater vill lyfta fram i vår motion.

Herr talman! En annan vital del i försvarsarbetet är de frivilliga försvarsorganisationerna. Kristdemokraterna anser att det är av yttersta vikt att organisationerna får de förutsättningar som krävs för att deras högkvalitativa arbete ska kunna fortsätta att utvecklas. De frivilliga försvarsorganisationerna bidrar, precis som värnplikten, till att stärka det breda säkerhetsarbetet och till Försvaretsmakts folkliga förankring. Genom att vi stärker de ca 30 frivilligorganisationer som verkar i fredstid kommer organisationernas förmåga att möta allvarliga händelser och kriser att öka.

För vårt lands säkerhet är det viktigt att stärka både personalförsörjning och frivilliga försvarsorganisationer. Detta är grundläggande åtgärder för att säkerställa tryggheten för vårt land, vilket är en viktig uppgift i en alltmer orolig värld.

(Applåder)

Anf. 18 PAULA HOLMQVIST (S):

Herr talman! I betänkandet behandlar utskottet frågor om bland annat personalförsörjning, mönstring, könsfördelning och andra rekryteringsfrågor inom försvaret. Som tidigare sagts är det viktigt att framhålla att det i första hand är Försvaretsmakten som inom ramen för den delegerade statliga arbetsgivarpolitiken ska utforma myndighetens personalförsörjning. Flera av de förändringar av verksamheten som föreslås bör övervägas inom ramen för arbetet med en ny försvarspolitisk inriktning, och jag utgår därför från att Försvaretsberedningen kommer att beakta dessa i sitt arbete.

Vi kan väl alla, precis som Lars Thomsson gjorde tidigare, konstatera detta: Utan personal, inget försvar! Det är Försvaretsmakts personal som utgör grunden för att Försvaretsmakten kan utföra sina uppdrag och åtaganden, och utan en stabil grund svajar det ganska snart.

Herr talman! Under två dagar – måndag och tisdag denna vecka – deltog jag på försvarskonferensen i Skövde, där även flera av er som sitter här i kammaren deltog. Det finns några ord som dyker upp: tillsammans, samarbete, planering, uppföljning, ledning och jämställdhet.

Där fanns deltagare från Must, Säpo, MSB, länsstyrelser, kommuner, Försvaretsmakten, hemvärnet, frivilliga försvarsorganisationer och räddningstjänsten. Näringslivsrepresentanter och utredare från två av regeringens pågående utredningar deltog också, och Försvaretsberedningens alla representanter var på plats under tisdagen.

Det lyftes tydligt in att det behövs en tydlig samordning, planering och ledning för att klara nutidens och framtidens totalförsvar. Försvaretsmakts personal är viktig och nödvändig, men för att skapa ett robust och hållbart försvar behövs hela samhällets funktioner. Allt hänger ihop.

Herr talman! När det gäller rekrytering av personal har ju Försvaretsmakten stora utmaningar. Den könsneutrala totalförsvarsplikten möjliggör en bredare rekryteringsbas bestående av både kvinnor och män, vilket skapar bättre förutsättningar för att personalförsörja krigsförbanden. Utskottet

bedömer att frågan om att motverka och hantera trakasserier och kränkningar är central om Försvaretsmakten fullt ut ska kunna utnyttja denna möjlighet.

Det är värdefullt att myndigheten vidtar åtgärder för att synliggöra sin verksamhet, inte minst mot bakgrund av att bristande information och kunskap om Försvaretsmakten missgynnat kvinnor i större utsträckning än män. Det är nu mycket viktigt att detta arbete fortsätter, inte minst mot bakgrund av att allt fler unga kvinnor och män med stöd av lagen om totalförsvarsplikt mönstras och skrivs in för militär grundutbildning. Regeringen har gett såväl Försvaretsmakten som Totalförsvarets rekryteringsmyndighet i uppgift att bidra till att uppnå målen för jämställdhetspolitiken.

Ett brett rekryteringsunderlag är viktigt för en hållbar personalförsörjning och för försvarets folkförankring. Försvaretsmakten måste kunna omhänderta både frivilligt sökande och mönstringspliktiga till den militära grundutbildningen.

Det är Försvaretsmakten som inom ramen för den delegerade statliga arbetsgivarpolitiken ska utforma rekryteringen för att nå ut till så många som möjligt – och till alla delar av Sverige – för att i förlängningen lägga grunden för att rekrytera och även behålla personal.

Herr talman! Det är också viktigt att värna om principen att det, precis som sagts tidigare, är arbetsmarknadens parter som i stora delar ska ges möjlighet att sköta spelreglerna på arbetsmarknaden genom att teckna kollektivavtal. Detta är en central utgångspunkt även i fortsättningen.

Eftersom försvaret befinner sig i en tillväxtfas förutsätter utskottet att Försvaretsmakten fortsätter att utveckla villkor, anställningsformer och andra incitament på ett sådant sätt att det bidrar till myndighetens attraktionskraft som arbetsgivare. Även detta har tidigare uttryckts här.

Herr talman! Försvaretsmakten anställda och annan personal deltar också i internationella militära krishanteringsinsatser och i kapacitetsuppbyggande verksamhet. Genom dessa insatser bidrar Sverige till fred och säkerhet samt till respekt för folkrätt, mänskliga rättigheter och jämställdhet.

De grundläggande kraven på alla som genomgår en officersexamen framhåller tydligt förmågan att inom yrkesutövningen såväl bedöma etiska aspekter som beakta de mänskliga rättigheterna.

Herr talman! Det är positivt att Försvaretsmakten med denna grund som utgångspunkt även har mer specifika utbildningar inför internationella insatser för att bygga upp kunskap om hur kvinnor och barn blir särskilt utsatta i konflikter. Det är även nödvändigt att få kunskap om barnsoldater, sexhandel och övergrepp, vilket utbildningen täcker.

Försvaretsmakten har ett uttalat uppdrag och återrapporteringskrav när det gäller att bidra till genomförandet av Sveriges nationella handlingsplan för 2016–2020 om FN:s säkerhetsråds resolutioner om kvinnor, fred och säkerhet.

Herr talman! Hemvärnet och de frivilliga försvarsorganisationerna har en viktig roll i fråga om att skapa folkförankring och i och med att de genom sin verksamhet och sina personella resurser bidrar till totalförsvaret och därmed även till samhällets krisberedskap. Detta har nämnts tydligt av flera talare i dag.

Försvarsvilja är ett ord som ofta lyfts fram i de samtal jag har med hemvärnet och de frivilliga försvarsorganisationerna. I slutet av mars, herr talman, besökte jag Bilkårens grundutbildning för bandvagnsförare i Villingberg. Deltagarna där uppvisade ett stort engagemang och en vilja att bidra till samhällets krisberedskap. När jag frågade deltagarna vad det var som gjorde att de sökte sig till denna utbildning svarade de bland annat skogsbränderna i somras och terrorattentatet på Drottninggatan här i Stockholm för två år sedan.

Dessa personer, herr talman, är de allra bästa förebilderna för att locka fler att engagera sig. Jag lämnade denna utbildning med en god känsla av att vi ställer upp för varandra när det väl gäller. Genom att vi alla pratar om hur viktigt det är att bidra när samhället hamnar i kris kan vi också öka medvetenheten om att det finns någon plats för alla att hjälpa till.

Herr talman! Mer övergripande eventuella förändringar eller prioriteringar av verksamhet som bygger på frivillighet bör, som så många andra av de frågor som tas upp i detta betänkande, övervägas inom ramen för arbetet med en ny försvarspolitisk inriktning.

Jag skulle vilja visualisera lite grann kring hur viktigt det är att man har alla ingredienser på plats. Beatrice Ask har koll på detta.

Det handlar om bakning. Jag bakar inte så ofta längre – jag hinner inte alltid med. När jag får för mig att jag ska ställa mig och baka tar jag fram ett recept eller liknande ur huvudet och startar. Men om jag inte har alla ingredienser på plats måste jag tänka om under tiden jag håller på och plockar fram saker, när jag väl har bestämt mig.

Så kan vi inte ha det när vi tittar på personal. Vi har inte råd att tänka om, och vi har inte tid heller. Ska vi få ett fungerande totalförsvar är Försvarmaktens personal en stor och viktig grund för detta.

Tänk på att ha alla ingredienser på plats när ni bakar – annars kan det ta tid. Det tar tid att tänka om.

(Applåder)

Anf. 19 JAN R ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Det är många före Paula Holmqvist som har resonerat om personalpolitiken och pekat på vikten av att man har personal. Utan personal spelar det ingen roll vilken utrustning eller vilken övning vi har. I alla meningar utgör en god personal grunden.

Samtidigt har det konstaterats – inte bara av mig utan även av andra – att det finns många problem. Bland annat ser vi att 50 procent av officerarna kommer att gå i pension de närmaste tio åren. Rekryteringen av officerare är väldigt svag – av de 16 utbildningsomgångar som genomfördes förra året var det bara 3 där de ansökande klarade kraven.

Vi ser också att de åtgärder som vidtagits inte har fått den effekt som man hade velat och att man i stället för bemanningsproblem har en bemanningskris.

Eftersom jag ständigt noterade att Socialdemokraterna under sin tid i opposition tyckte att de här frågorna var viktiga måste jag fråga vilka åtgärder regeringen nu har vidtagit för att komma till rätta med de här problemen.

Det är inte bara vi i politiken som pekar på problemet med personalbrist, utan också bland officerare säger man att det är svårt att sätta samman hela förband eftersom det inte finns tillräckligt med människor. Detta påverkar i grunden vårt rikets säkerhet.

Frågan är så pass viktig att jag måste fråga regeringens företrädare här vilka åtgärder man har vidtagit för att komma till rätta med detta problem.

Anf. 20 PAULA HOLMQVIST (S) replik:

Herr talman! Jag kan säga till Jan R Andersson att regeringen har vidtagit ganska många åtgärder. Först och främst fattade man ju beslut om att återuppta värnplikten, som lades vilande 2010. Regeringen fattade beslut den 2 mars 2017 om att återinföra värnplikten. Det tror jag är ett väldigt stort steg för att vi ska öka medvetenheten, framför allt hos många unga, om att man kan söka även frivilligt. Vi behöver ta in personer för mönstring för jobb i totalförsvaret.

Moderaterna var ju med på beslutet att lägga värnplikten vilande. Det var ett stort steg. Vi tappade därmed personal under ganska många år.

Det är också viktigt med folkförankring, för om man inte vet att man kan bidra i samhället som värnpliktig eller genom att gå in i en frivillig försvarsorganisation eller i hemvärnet tappar vi ganska många. Jag tror att de beslut som fattades då, och även tidigare beslut, har gjort att vi är i den situation som vi är i dag.

Tyvärr kan vi inte på väldigt kort tid bygga upp någonting som har raserats. Precis som jag sa i mitt anförande är det en utmaning att bygga upp det som vi har nedmonterat.

Anf. 21 JAN R ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Jag noterar att regeringens företrädare på frågan om hur vi kommer till rätta med bristen på officerare inom Försvarsmakten svarar värnplikt. Min reflektion är att värnplikten är svaret på väldigt många frågor från regeringens sida, men det går trots detta inte att krypa undan från den problematik som finns.

Nu ska vi ju öka antalet utbildade värnpliktiga, som har legat på 2 000 ett tag. Målsättningen 4 000 nåddes inte detta år. Regeringen har nu beslutat att öka målsättningen till 5 000. Man talar om att på sikt ska uppemot 80 000 värnpliktiga utbildas årligen.

Vi vet alla att detta innebär att man behöver officerare, officerare som i dag inte finns. På 13 av 16 utbildningar misslyckas man med att rekrytera den personal som behövs. Man klarar inte av att få in officerare på andra vägar, och man inte klarar inte av att behålla de officerare som finns. Många gånger får inte ens de officerare som vill arbeta vara kvar inom Försvarsmakten. Svaret som jag får från regeringens företrädare på detta är värnplikt.

För mig visar det, herr talman, att ni inte tar den här frågan på riktigt allvar. Vi har föreslagit en rad åtgärder, många andra delar av oppositionen likaså. Men när vi exempelvis föreslog att man skulle ha utbildningspremier vände ni ju och gjorde det till en uppskjuten lön i stället. Det visar väl på med vilket allvar ni tar de här frågorna.

Låt mig då omformulera frågan: Tycker ni, utifrån det utfall som vi kan se i dag, att åtgärderna från regeringens sida har varit tillräckliga när det gäller att rekrytera och behålla officerare inom Försvaretsmakten?

Anf. 22 PAULA HOLMQVIST (S) replik:

Herr talman! Jag får väl säga, som jag sa i mitt anförande, att regeringen har vidtagit ett antal åtgärder. Men det är Försvaretsmakten tillsammans med Totalförsvarets rekryteringsmyndighet som är ansvarig för rekryteringen. Här är det viktigt att inte förminska värnpliktens roll i det hela, för många av dem som gör värnplikten stannar faktiskt kvar och söker sig kanske till högre befattningar. Det är ett steg i en riktning som gör att vi kommer att få fler officerare.

Jag håller med Jan R Andersson om att det är ett stort problem att vi tappat officerare. Men nu har Försvaretsmakten, vad jag förstår, gått in och vidtagit åtgärder för att få tillbaka tidigare officerare till Försvaretsmakten. Försvaretsmakten vidtar alltså åtgärder för att försöka få tillbaka officerare och behålla dem som finns.

Sedan har vi som sagt ett stort problem med pensionsavgångar. Vi ser också på många andra yrkesområden problem med att behålla personal.
(Applåder)

Anf. 23 ROGER RICHTOFF (SD):

Herr talman! Jag hörde applåder när jag var på väg till talarstolen, men de kanske inte var avsedda för mig.

Herr talman! Vi yrkar bifall till reservation 4.

Vi vet att det tar tid att bygga upp det som har raserats. En av anledningarna till att vi ska öka rekryteringarna är, som vi nu i tre år har föreslagit er, att öppna rekryteringskontoret i Luleå. Som chefen för Militärregion nord och chefen för F 21 säger är det den viktigaste faktorn för att öka rekryteringarna, och ni säger fortfarande nej. I dag har ni chansen att ändra er, men voteringen om detta kanske blir i morgon.

Militären bestämmer. Ja, men när man talar med olika generaler hör man att de har olika uppfattningar om hur försvaret ska byggas upp. Det finns olika uppfattningar om snabbspåret in till officersyrket. Det finns en insändare i Officerstidningen om detta som egentligen tar upp det som vi har sagt under ett antal år, att det kommer att bli ett A- och ett B-lag.

När det blir fler värnpliktiga tror jag att man också ska ha en utökad rekryteringsbas från de värnpliktiga, som det var förr. Man gör värnplikten och kan sedan söka fast anställning. Det är förmånligt att gå tillbaka till detta. Det innebär också att man har värnpliktiga som inte har vad vi tidigare kallade för studentexamen. Jag själv hade treårig realexamen. För att jag skulle kunna fortsätta på officerslinjen fick jag komplettera med naturvetenskap, matte och fysik. Jag fick ett år på mig, kom tillbaka och tentade och fick sedan gå officersutbildningen. Det är ytterligare en väg in i yrket.

Med detta yrkar jag, som sagt var, bifall till reservation 4.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 april.)

Civilutskottets betänkande 2018/19:CU7
Familjerätt
föredrogs.

Familjerätt

Anf. 24 MARIA STOCKHAUS (M):

Herr talman! Från försvar till familj – ett spännande kast i debatten!

Familjerätten reglerar familjens rättsställning och familjemedlemmar-
nas inbördes skyldigheter och rättigheter. Lagstiftningen ska bland annat
skydda barn. Samtidigt är familjerättens lagstiftning sådan att den kliver
rakt in i familjens privata sfär.

Det är viktigt för oss som lagstiftare att säkerställa att lagstiftningen
ger det skydd och stöd som vi från samhällets sida vill ge. Samtidigt ska
lagstiftningen inte begränsa och påverka familjerna i onödan.

När samhället och de sätt på vilka människor bildar familj förändras
måste lagstiftningen följa med. Eftersom familjekonstellationer kan se
olika ut bör politiken anpassa sig efter det.

Även om det är anekdotiskt har vi säkert alla hört berättelser om ny-
blivna föräldrar som är sammanboende men inte gifta, vilka kallas till so-
cialtjänsten för att fastställa faderskap och som upplever en del av de frå-
gor som ställs som kränkande. För både barn och föräldrar vore det bättre
om dagens faderskapspresumtion likställde samboskap med giftermål med
tanke på att det är många barn som i dag föds i relationer där föräldrarna
är sammanboende men inte gifta.

En annan modernisering som behövs är att se över lagstiftningen när
det gäller föräldraskapspresumtion så att den görs könsneutral. Det vore
också önskvärt att kunna göra föräldraskapsbekräftelse innan ett barn är
fött. Det finns mycket att ta tag i när man är nybliven förälder. För både
barnets och föräldrarnas trygghet vore det bättre om man skulle kunna göra
det här innan barnet föds. Det bör naturligtvis gälla för såväl olikkönade
som samkönade par och oavsett om man är gift eller inte.

När en kvinna i ett samkönat par får barn genom assisterad befruktning
kan hennes maka, registrerade partner eller sambo inte bli förälder i lagens
mening innan föräldraskapet fastställs. Det innebär att man som förälder
kan hamna i en situation utan rättigheter då man inte kan begära föräldra-
penning, delad vårdnad vid separation etcetera. Föräldraskapet bör därför
slås fast så tidigt som möjligt.

I utredningen *Nya regler för faderskap och föräldraskap* föreslås en
könsneutral föräldraskapspresumtion om paren är gifta – alltså oavsett om
det är par av samma eller olika kön. Det vore ett bra steg på vägen.

Remisstiden för den här utredningen gick ut i slutet av februari, så nu
hoppas vi på att regeringen snabbt återkommer till riksdagen med förslag
på ändrad lagstiftning. Riksdagen har tidigare fattat beslut om att reger-
ingen ska se över frågan, och det är dags att regeringen levererar och åter-
kommer till riksdagen med förslag om förändringar.

Fru talman! Det finns i dag många barn i Sverige som har tillkommit
genom surrogatarrangemang i utlandet. Antalet barn som är födda till följd
av sådana arrangemang kommer troligen att öka i framtiden. De här barnen
har rätt till samma rättsliga trygghet som andra barn. Det har skett en del
positiva förändringar i lagstiftningen som gett större trygghet till barn som

kommit till genom surrogatarrangemang i utlandet, men det behövs en heltäckande översyn av lagstiftningen på området för att ytterligare förtydliga och stärka den rättsliga tryggheten för de här barnen. Regeringen borde ta tag i det och göra en översyn av frågan.

Fru talman! Det händer tyvärr ofta att ett äktenskap inte håller och den ena eller båda parter i äktenskapet vill skiljas. Den lagstiftning som vi har i dag kring äktenskapsskillnad infördes under 70-talet. De ändringar som gjordes syftade till att förenkla förfarandet vid skilsmässor. Det ställs till exempel inga krav på att uppge någon särskild grund för äktenskapsskillnaden och makarna behöver inte leva isär under en viss tid innan de kan få skilsmässa. Men vi anser att det behövs ytterligare moderniseringar. Vi föreslår därför att betänketiden avskaffas för den situation när bara den ena maken begär äktenskapsskillnad och det inte finns barn under 16 år med i bilden. Detta skulle ha flera fördelar, inte minst i äktenskap där den ena maken utsatts för våld eller kränkningar av annat slag.

Fru talman! En skilsmässa är ingen rolig process. Det kan vara jobbigt för alla inblandade. I dag kan en bodelning dra ut på tiden, och det kan vara ekonomiskt kännbart och besvärligt för de inblandade. Den ekonomiska utvecklingen, individens frihet och nya familjekonstellationer gör att förutsättningarna på många områden inom familjerätten är annorlunda i dag än när regleringen tillkom. Med tanke på dagens förändrade situation finns det därför skäl att utvärdera gällande regler om bodelningsförrättning och utreda om bodelningsprocessen kan göras snabbare och effektivare.

I de fall det finns barn i familjen är det viktigt att frågan om vårdnaden av barnen kan lösas så smidigt som möjligt. Barn i utdragna vårdnadstvister riskerar att fara illa. Vi moderater anser att föräldrar som funderar på att inleda en tvist vid domstol först ska vända sig till en sakkunnig person inom till exempel socialtjänsten för att få information om vad domstolsprocessen innebär, och alternativa sätt att lösa konflikten ska erbjudas. Det är viktigt att man utser medlare så tidigt som möjligt i domstolsprocessen och att barnen ska ha rätt att komma till tals i processerna oavsett om föräldrarna tycker det eller inte. Det bör även övervägas hur andra anhöriga än föräldrar som kan vara ett stöd för barnen ska kunna få bättre möjligheter att umgås med dem. Det kan vara mor- eller farföräldrar, bonusföräldrar och andra anhöriga som är viktiga för barnens utveckling.

Fru talman! Den ekonomiska utvecklingen, individens frihet och nya familjekonstellationer gör att förutsättningarna även för arvsrätten i dag är annorlunda än när regelverket tillkom. Med tanke på dagens förändrade situation finns det skäl att utvärdera även de regler som gäller särkullbarns respektive efterlevande makes rätt till arv. Man behöver utreda om reglerna behöver moderniseras mot bakgrund av de konflikter som kan uppstå vid till exempel ett arv.

Fru talman! Jag vill avsluta med att säga att vi naturligtvis står bakom alla våra reservationer, men för att spara tid vid voteringen yrkar jag bifall enbart till reservation nr 2.

Anf. 25 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag har lärt mig att Norge på många sätt är ett föregångsland. Förutom att de har infört moderna regler för äktenskap och vårdnadstvister har de också varit kloka nog att behålla arvsrätten för kusiner. Det

finns anledning för Sverige att ompröva beslutet om att ta bort arvsrätten för kusiner. Beslutet från 1928 är helt enkelt otidsenligt och omodernt.

Först och främst har antalet kusiner som varje människa har minskat i antal. Då var det inte ovanligt med mellan sex och tio syskon, och det kunde då bli 20–30 kusiner. Det kan jämföras med dagens ungefär två syskon, vilket innebär att antalet kusiner sjunkit till att snarare ligga på mellan tre och sex personer, vilket är mer hanterligt. Därmed har ett av argumenten som orsakade att man tog bort arvsrätten för kusiner nu upphävts.

I propositionen från 1928 stod det: ”Då kusinkretsen ofta är stor och det i dessa fall, då testamente ej föreligger, vanligen är fråga om små kvarlåtenskaper, kommer nämligen arvet att splittras i smådelar.”

I dag är det snarare så att den person som avlider och inte har närmare släktingar än kusiner som kan ärva också har närmare band till sina kusiner eftersom det faktiskt är den personens hela släkt. Det är alltså inte jämförbart med personer som har närmare släktingar som också är arvsberättigade och som då går före kusiner i arvsordningen.

Ett annat skäl till att kusiner inte ska ärva, som inte längre finns, var svårigheten att spåra kusiner som emigrerat, då stora delar av Sveriges befolkning hade flyttat utomlands och människor fortfarande drömde om att möta lyckan på andra sidan Atlanten. I dag är det inte svårt att kontakta kusiner som bosatt sig i något annat land, även om det är på andra sidan Atlanten. Det skulle inte vara särskilt svårt att sända över pengar eller annan kvarlåtenskap som går i arv. Dessutom är Sverige inte längre ett utvandringsland som vi var för hundra år sedan, så problemet i sig finns inte kvar.

I samband med att man ändrade arvsrätten för kusiner 1928 införde man Allmänna arvsfonden. Den skulle försvara det som man ansåg att alla som dog ville att deras kvarlåtenskap skulle gå till, nämligen vad man beskriver som det ”uppväxande släktets underhåll och uppfostran”. Man ansåg att det var självklart att det var det som den döde ville att hans kvarlåtenskap skulle gå till. I propositionen kom det dessutom att nedtecknas som ”en särskild fond för främjande av barns och ungdoms vård och fostran”.

När Allmänna arvsfonden nu använder advokater och rättsväsendet för att ogiltigförklara testamenten och roffa åt sig arv från dödsbon framstår en förändring av arvsordningen som än mer efterlängtd.

Jag ska inte i detta anförande gå in på alla de märkliga organisationer som får pengar från allmänna arvsfonden, men det är ofta långt från ursprungstanken om att pengarna ska användas för det ”uppväxande släktets underhåll och uppfostran”. Några exempel på sådant som pengarna går till är golfklubbar, vattenskidklubbar och lesbiska föreningar – listan kan göras lång. Det finns många mer eller mindre tveksamma föreningar som i dag får pengar från Allmänna arvsfonden. Dock vill jag prata om mer än detta, och jag avslutar denna del med att uppmuntra till att återinföra kusiners arvsrätt.

Fru talman! En annan sak som jag vill lägga lite tid på att tala om är barnäktenskap. Den 1 januari började den nya lagen som ska förhindra barnäktenskap att gälla. Den förhindrar dock bara registrering av barnäktenskap. Det är alltså fortfarande möjligt att vara gift med ett barn i Sverige.

Det finns ett antal olika sätt på vilka man kan vara gift med ett barn i Sverige. Vi har äktenskapen som fanns i Sverige redan före den 1 januari

2019. De var registrerade då och finns fortfarande kvar. År 2016 identifierades 132 barn i Sverige som var gifta. 65 av dem fanns i Malmö. En del av dem var så unga som 14 år. Den som var 14 år då är alltså någonstans mellan 16 och 17 år i dag och fortfarande gift.

Att vi skulle ha den ordningen försvarades i höstas med att man inte kan ha en retroaktiv lagstiftning. Det tycker jag är ytterst märkligt. När man 1979 införde förbud mot barnaga gällde det även barn som var födda före 1979. Den som skaffat barn före det skulle ju inte få lov att fortsätta aga sina barn. Men man gör en helt annan bedömning när det gäller barn-äktenskap.

Ett annat sätt är barn som kommer hit och är gifta. De kan inte registrera äktenskapet efter den 1 januari i år, åtminstone inte förrän de har fyllt 18 år. Men deras äktenskap kan mycket väl kvarstå som ett inofficiellt äktenskap. Och några särskilda åtgärder mot inofficiella äktenskap har vi inte direkt vidtagit. Det finns också en uppenbar risk för att flickan ljuger om sin ålder för att kunna registreras som gift. Det är tvärt emot bröderna som oftast ljuger för att betraktas som barn.

Det finns också barn som gifts bort i Sverige utan att äktenskapet registreras hos Skatteverket. Allvarligt talat, vi har områden där polisen inte vågar gå in utan att ha en extra patrull med sig för att bevaka bilen, där i princip alla affärer styrs av kriminella eller har stängt och där en människa kan få halsen avskuren utan att någon kommer att vittna om vad som skett. Tror ni att människor som bor i dessa områden ligger sömnlösa om nätterna av oro över att deras dotters äktenskap inte kommer att registreras hos Skatteverket? Det tror inte jag.

Det finns också fall där man helt enkelt för barnet till ett annat land och gifter bort det där. Barnet kan återkomma till Sverige och fortsätta leva i ett inofficiellt äktenskap. Man låter bli att registrera det hos Skatteverket. Just registrering hos Skatteverket har väldigt liten betydelse.

Jag har redan dragit över tiden och tänker avsluta mitt anförande med att konstatera att Gambia införde förbud mot barnäktenskap 2016. När de gjorde det införde de även ett straff, ett tydligt fängelsestraff, för den som bryter mot förbudet. Fängelsestraffet är riktat mot föräldrar som låter gifta bort sitt barn. Att vi ska ha sämre förutsättningar i Sverige finner jag skamligt.

Jag avslutar med att yrka bifall till reservation 19 under punkt 15. För tids vinnande yrkar jag inte bifall till alla våra andra reservationer. Vi har en hel flock.

Anf. 26 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Min ingång i familjerätten är att alltid se till barnets bästa. Vi har i dag en lagstiftning som behöver moderniseras och utvecklas för att fungera i den tid vi lever i.

Den som får ett barn utan att vara gift måste i dag anmäla till socialtjänsten vem som är pappan. Jag tycker att det är bra att vi är eniga om att man i framtiden ska använda den digitala tekniken till det här. På det sättet ska man kunna också anmäla vem som är pappan redan innan barnet är fött. I dag föds varje år över 45 000 barn som inte har gifta föräldrar. Genom att ta bort kravet på två vittnen underlättar vi för föräldrarna och sparar dessutom resurser inom socialtjänsten.

Det är viktigt att barnet har rätt till båda sina föräldrar och att det har det redan vid förlossningen. Därför är det viktigt att man skickar in bekräftelsen under graviditeten. När barnet är fött kan föräldrarna också fastställas juridiskt. Om det värsta skulle hända, att modern avlider under förlossningen, har barnet annars ingen vårdnadshavare under den första tiden i livet. Det har i vissa fall lett till att pappan har behövt strida med morföräldrarna om vad som är det bästa för barnet.

Fru talman! Barn har som sagt rätt till båda sina föräldrar. Det är skälet till att vi i Centerpartiet anser att när man har angett vem som är pappan ska han också automatiskt få vårdnaden av barnet. För varför ska man anmäla att det ska vara gemensam vårdnad? Vilka signaler sänder vi då? Säger vi att det inte är självklart med gemensam vårdnad om barnen?

Jag tycker att fokuset på barnets rätt till båda föräldrarna är tydligare om det automatiskt blir gemensam vårdnad när man anmäler vem som är far till barnet. Vi har faktiskt en omodern syn som säger att om föräldrarna inte är gifta lever man inte ihop och barnet kanske inte är önskat av båda föräldrarna.

Familjen är något positivt, men i vissa familjer väljer man att gå skilda vägar. Då är det återigen viktigt att behålla barnets perspektiv. I vårdnadstvister måste vi fokusera på föräldrarnas förmåga att samarbeta om barnet i stället för föräldrarnas eventuella oförmåga. Det är bara så vi kan nå framåt.

Det är viktigt att fundera över hur vi får fram barnets vilja i detta sammanhang. För vissa barn vars vuxna väljer att separera leder det till att barnet tappar kontakterna med andra viktiga vuxna i livet. Det kan handla om mor- och farföräldrar, men det kan även handla om sociala föräldrar, vuxna som har levt i samma hushåll. För barnets bästa är det viktigt att de fortsätter att finnas kvar i barnets liv, även vid en separation. Därför vill vi se över hur man kan stärka den sociala förälderns roll vid separationer.

Det är vårdnadshavarens skyldighet att se till att barnet får träffa dem som är viktiga, oavsett föräldrarnas nuvarande relation. Här har socialtjänsten också en roll att stärka det ifall barnets behov inte tillgodoses.

Familjerätten behöver som sagt ses över och moderniseras. Det här är bara en del av det.

Fru talman! En annan del i betänkandet där Centerpartiet har reservationer är området godmanskap. En god man ska bevara rätt, förvalta egendom och sörja för personen. Det gäller även för ensamkommande flyktingbarn. Då ska den gode mannen dessutom följa migrationsprocessen, sörja för barnets personliga förhållanden och se till att barnet får omvårdnad och trygghet.

Att hitta rätt personer för dessa uppdrag är inte enkelt. Det handlar inte längre om att hjälpa en äldre person som kanske är dement med att betala räkningar, utan det handlar om att vara ett skyddsnät för de mest utsatta i samhället. Det handlar om personer med funktionsnedsättningar, personer som kan vara våldsamma eller som sagt barn som har flytt över hela Europa.

Riksrevisionen har tidigare pekat på behovet av utbildning, någon central myndighet som kan säkerställa tillsynen och att man behöver se över vilka delar inom godmanskapet som kan professionaliseras.

Centerpartiet tycker att regeringen behöver höja ambitionen och prioriteringarna för att se över helheten i systemet. Vi behöver förbereda oss

och förbättra för att säkerställa att de som är mest utsatta i samhället får det stöd de behöver, oavsett om det är en person med en psykisk funktionsnedsättning, en dement person eller ett ensamkommande flyktingbarn.

De personer som i dag är gode män gör många gånger ett fantastiskt ideellt arbete och är viktiga för personerna som får deras hjälp. Men vi behöver se över hur ersättningen fungerar, vilken utbildning och vilket stöd som erbjuds och hur vi säkrar rekryteringen samtidigt som vi har en bra, fungerande tillsyn.

Just godmanskap till ensamkommande flyktingbarn är en del som enligt oss skulle kunna professionaliseras, för att man ska kunna hjälpa dem till en rättssäker prövning i migrationsprocessen men samtidigt sörja för deras trygghet och se till att deras möjlighet till kontakter med civilsamhället fungerar.

Fru talman! Barnens perspektiv är som sagt viktigt för mig. Jag vill se en modern familjelagstiftning som tar utgångspunkt just i barnen, och jag vill att vi ser över godmanskapet så att vi skyddar de mest utsatta i samhället.

Centerpartiet står bakom samtliga reservationer, men av tidsskäl yrkar jag bifall endast till reservation nr 22.

(Applåder)

Anf. 27 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag kan inte låta bli att begära replik på regeringsunderlaget.

Som jag tog upp tidigare finns det ett antal barnäktenskap kvar i Sverige. Exakt hur många är det inte riktigt någon som vet. Men Centerpartiet har egentligen tagit ställning för den ordning som nu gäller. Centerpartiet stöttar varken den lag mot barnäktenskap som vi vill ha och som skulle innebära ett straffansvar eller att man upplöser de barnäktenskap som finns i Sverige i dag och som man känner till.

I tidigare debatter har ledamöter från Centerpartiet lyft fram att lagen absolut inte får vara retroaktiv. Den får alltså inte gälla barn som redan har ingått äktenskap. Jag vill därför påminna om det jag också tog upp i talarstolen nyss: Lagen mot barnaga infördes 1979, och den gällde retroaktivt. Är det Centerns uppfattning att det var fel att lagen mot barnaga skulle gälla retroaktivt? Eller är det skillnad mellan barnäktenskap där man utsätter barn för att vara del i ett barnäktenskap och att utsätta barn för barnaga? Det är klart att det finns en eventuell fysisk skillnad, men jag ser inte riktigt varför man skiljer på dessa frågor på det sätt som Centerpartiet uppenbarligen gör.

Anf. 28 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att lagstiftning ska vara retroaktiv, oavsett vilken lagstiftning vi talar om. Du gör en jämförelse med barnaga. Om den här lagen skulle vara retroaktiv skulle man i så fall döma personer som gjort något tidigare. Det är när en lagstiftning har trätt i kraft som vi kan börja döma personer för att ha brutit mot lagen.

Vi är helt överens om att barn inte ska vara gifta. Men av princip vill jag inte ha retroaktiv lagstiftning. Det finns ju många olika områden där man kan fundera över hur vi kan förändra lagstiftningen för sådant som vi

tyckte var okej för 50 år sedan men som inte är det i dag. Jag tycker dock inte att det är okej med barnäktenskap och vill inte att fler ska registreras.

Prot. 2018/19:76
10 april

Anf. 29 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! När det gäller barnäktenskap tycker jag att man mycket väl kan sätta ett datum och säga: Från och med detta datum är barn inte längre gifta i Sverige. Punkt. Detta ställde sig Centerpartiet negativt till, eftersom detta skulle vara retroaktivt. I min värld är detta inte retroaktivt. Det är inte så att man dömer någon för att denne tidigare har gift sig med ett barn. Utan i samband med att man sätter ett datum säger man att från och med detta datum är inga barn i Sverige längre gifta.

Om man skulle hitta barn i Sverige som är gifta upplöser man dessa äktenskap och kopplar in socialtjänsten för att se till att dessa barn får någonstans där de kan bo och som inte är hos den man de har varit gifta med, eftersom barnäktenskap inte längre ska finnas. Men detta var inget som man i Centerpartiet ville ställa sig bakom, utan man ville i princip bara glömma dessa 132 barn i Sverige som vi känner till är gifta. Man verkar hoppas att tiden ska göra att dessa inte längre är barn och att problemet därmed upphör, i stället för att hjälpa barn, det vill säga unga kvinnor och flickor, som är bortgifta. Barnäktenskap är sällan ingångna frivilligt. Att det skulle förhålla sig så är en mytbild.

Jag undrar varför Centerpartiet inte vill göra något för dessa barn.

Anf. 30 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Det finns otroligt mycket att arbeta med för att barn inte ska fara illa. Som du är inne på finns det barn som lever i en sämre situation än vad vi vill. Men du var i ditt anförande själv inne på att det finns många olika sätt att hantera detta. Man väljer att gifta bort sitt barn men registrerar inte äktenskapet i Sverige.

Det handlar om att jobba mycket bredare runt frågorna. Man kan stötta barnen och få familjen att förstå att detta inte är ett sätt att leva på som är accepterat i Sverige. Det finns kommuner, som exempelvis Flen i Sörmland, där man jobbar väldigt mycket för att möta dessa barn och ungdomar i ett tidigt skede och uppmärksamma att något är på väg att hända. Till sammans med skola, socialtjänst och fritidsverksamhet kan man jobba runt familjen för att stärka barnens rätt. När det gäller barn som far illa i Sverige kan socialtjänsten gå in och jobba med dem för att se till att de inte far illa.

Jag vill fortfarande inte ha retroaktiv lagstiftning utan står kvar vid min åsikt. Men vi behöver bli betydligt bättre på att jobba för att motverka att barn far illa i Sverige, oavsett skäl.

Anf. 31 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna om att vi inte använder ”du” i talarstolen. Vi använder för- och efternamn.

Anf. 32 JON THORBJÖRNSSON (V):

Fru talman! Det är inte alltid lätt att få ett förhållande att fungera. Man bygger något ihop med en annan människa, men när åren går dyker det upp anledningar som gör att man känner behov av att sära på sig. I ena

Familjerätt

änden kan det handla om falnade känslor, i andra änden om det vi i samhället inte lyckats få bukt med: mäns våld mot kvinnor.

Att skilja sig kan vara jobbigt och krångligt när det gäller hus, bilar, möbler och annat av ekonomiskt värde. Än värre kan det bli om det finns barn med i bilden. Barn har inte valt situationen men är ändå tvungna att följa med i turerna.

Olika undersökningar visar att vårdnadstvisterna under de senaste åren har ökat. I Halland, som jag kommer ifrån, har antalet ärenden som avgörs i domstol fördubblats på åtta år. För barn som befinner sig i en vårdnadstvist kan påverkan bli stor. Det är inte alltid lätt att vara liten.

De senaste större ändringarna i vårdnadsreglerna beslutades av riksdagen våren 2006 och trädde i kraft den 1 juli samma år. Ändringarna syftade framför allt till att stärka barnperspektivet i lagstiftningen. Risken för att barnet far illa lyftes fram, och den så kallade riskbedömning som domstol och socialtjänst ska göra betonades ytterligare.

Fru talman! 2014 års vårdnadsutredning har haft i uppdrag att utvärdera 2006 års vårdnadsreform. Uppdraget har resulterat i betänkandet *Se barnet!* Under remissbehandlingen fick betänkandet omfattande kritik från flera tunga aktörer, däribland Barnombudsmannen, för att bland annat inte göra åtskillnad mellan vårdnadskonflikter *med* respektive *utan* våld. I vissa fall har barn tvingats till en pappa som de har sett misshandla mamman, trots att det inte är att se till barnets bästa. Utredningen fick även kritik för att ha stora brister när det gäller barnperspektivet, trots titeln på betänkandet.

Utredningen har heller inte sett över lagar och regler rörande boende och umgänge utan har helt ensidigt fokuserat på vårdnadsfrågorna. Den har sedan den lades fram inte resulterat i några nya lagförslag. Som många remissinstanser uttryckt finns det ett stort behov av lagändringar, inte minst för att stärka barnperspektivet.

För att kunna avgöra om lagändringarna fått avsedd effekt bör domstolarnas och socialtjänstens tillämpning av de nya vårdnadsreglerna utvärderas fortlöpande. Detta är nödvändigt för att kunna ta ställning till om lagstiftarens intention med ändringarna fullföljs, det vill säga att det enskilda barnets bästa ska tillgodoses i domar och beslut om vårdnad, boende och umgänge. Det bör därför göras en översyn av hur vårdnadsreglerna tillämpas i praktiken.

Fru talman! När föräldrarna tvistar om vårdnad, boende eller umgänge i domstol företräds de vanligtvis av var sitt ombud. Ofta kommer den rättsliga processen att handla om att rättvisa ska skipas mellan föräldrarna medan barnet, som egentligen är huvudperson, hamnar i skymundan.

För att barnets rätt och principen om barnets bästa ska tas på allvar menar vi att barn bör ha rätt till ett juridiskt ombud som är frikopplat från föräldrarna och deras eventuella biträden. Ett barnombud skulle ha det enskilda barnets intresse för ögonen och skulle utgå enbart ifrån barnets bästa och barnets synpunkter i sin argumentation inför rätten.

Vänsterpartiet anser att varje barn bör ha en klar och uttalad rätt att föra fram sina åsikter i samband med tvister om vårdnad, boende och umgänge. En ovillkorlig rätt för barn att komma till tals i dessa frågor ligger helt i linje med FN:s konvention om barnets rättigheter. Vi menar att även små barn har åsikter om sin levnadssituation som är värda att tas på allvar.

Rätten till ett eget juridiskt biträde gynnar alla barn vars föräldrar tvistar om vårdnad, boende eller umgänge, och i synnerhet de barn som far illa. Vidare skulle ett barnombud leda till mer genomtänkta beslut där barnets vilja faktiskt beaktas, vilket gör att besluten blir lättare att verkställa. Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation 15.

Anf. 33 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet för fram ett antal förslag här, inte bara om att man ska ha ombud i domstolar. Jag är själv lite tveksam till det här med ombud i domstolarna, för det sitter också fem domare där som ska se till barnets bästa. Jag ser inte riktigt vad en ytterligare person skulle göra för nytta.

Men det jag egentligen vill fråga Jon Thorbjörnson om är det här med fler än två vårdnadshavare, som ni reserverat er för. Det känns lite som att tanken bakom är: Ju fler desto bättre. Men är det så genomtänkt? Jon Thorbjörnson var själv inne på det här med att barn far illa av vårdnadstvister. Hur besvärlig blir inte en vårdnadsvist mellan tre, fyra, fem eller fler vårdnadshavare?

Jag tror själv att två vårdnadshavare är optimalt utifrån många förutsättningar. Och det säger ju egentligen ingenting om umgängesrätten. Man har fortfarande rätt till umgänge med ett barn även om man inte är vårdnadshavare. Det finns möjlighet för ett barn att anknyta till fler personer. Men om barnet har flera vårdnadshavare delas umgängestiden upp på dem, och då minskar kanske umgängestiden med de biologiska föräldrarna. Om man har fyra vårdnadshavare i stället för två att dela upp tiden på blir det halva tiden för personer som inte är biologiska föräldrar. Är det alltid det bästa för barnet? Jag har svårt att se det. Men jag skulle gärna vilja höra mer om det här med fler än två vårdnadshavare och hur det är tänkt att fungera vid till exempel vårdnadstvister.

I detta anförande instämde Angelica Lundberg (SD).

Anf. 34 JON THORBJÖRNSSON (V) replik:

Fru talman! Som det ser ut i dag kan ett barn inte ha fler än två juridiska vårdnadshavare. Många barn växer dock upp med flera sociala föräldrar. Det kan handla om barn vars biologiska föräldrar lever i samkönade relationer eller barn vars biologiska föräldrar separerat. En social förälder kan vara lika viktig för barnet som en biologisk förälder.

Enligt gällande regleringar har barnets vårdnadshavare ansvar för att barnets behov av umgänge med någon som står det särskilt nära men inte är rättslig förälder tillgodoses så långt som möjligt. I den utsträckning bristande umgänge beror på att vårdnadshavaren inte tar sitt ansvar är det en viktig uppgift för socialtjänsten att försöka få vårdnadshavaren att se till barnets behov.

Det finns många vuxna som kan vara bra för barnet under uppväxten. Problemet är väl inte att det finns för många vuxna i barnets närhet. Det kanske är så att det finns för få.

Om detta inte lyckas får domstolen på talan av socialnämnden besluta om umgänge med barnet för någon annan än en förälder. Denna reglering av barnets rätt till umgänge med personer som står barnet särskilt nära

tycker jag inte kan anses tillräcklig när det gäller förhållandet till sociala föräldrar.

Anf. 35 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! För mig är barnets bästa och barnets rätt till sitt ursprung bland det viktigaste att ständigt värna. För vår del utgår vi alltid från att ingen har rätt att få barn. Däremot har barnet rätt till sina föräldrar.

Men jag tycker inte att jag fick något särskilt konkret svar på det här med umgängestiden med de biologiska föräldrarna. Den riskerar ju att bli mindre ifall man har fler än två vårdnadshavare. Om man får in vårdnadshavare som inte är föräldrar får man bekymret att vårdnadstiden ska delas upp på fler personer. Många föräldrar som har skilt sig har barnen varannan vecka. Om det finns fler inblandade vårdnadshavare skulle man kanske ha barnen var fjärde vecka i stället.

Det känns inte som att Jon Thorbjörnson och Vänsterpartiet riktigt har tänkt igenom det här förslaget. Det är lätt att säga att det är bra för barnet att ha flera vuxna att anknyta till. Men umgängesrätten finns ju ändå. I så fall skulle man väl stärka umgängesrätten med andra än föräldrar.

Det är dessutom så att alla vårdnadshavare ska vara överens om barnet till exempel ska byta skola. Är det tre eller fyra vårdnadshavare finns risken att en vårdnadshavare sätter sig på tvären, kanske för att förhållandet har tagit slut eller för att man av andra anledningar inte längre har samma syn på barnets utbildning. Det skulle kunna ställa till stora bekymmer för ett barn att inte kunna byta skola därför att en av vårdnadshavarna motsätter sig det – en vårdnadshavare som kanske knappt ens träffar barnet längre eftersom man har splittrat upp vårdnaden på så många personer.

Anf. 36 JON THORBJÖRNSSON (V) replik:

Fru talman! Det känns skönt att både jag och Mikael EskilanderSSon har barnets bästa för ögonen. Det är ett bra gemensamt mål.

Mikael EskilanderSSon undrar hur tiden ska räcka till för alla vårdnadshavare. Jag kan inte stå här och tala om vilken exakt procentuell fördelning som ska gälla mellan olika föräldrar. Jag kan bara konstatera att ett stort nätverk för barn är bra. Jag träffar inte min son och min dotter alla dygnets timmar, även om jag är vårdnadshavare för dem och har dem hemma.

När det gäller problematiken runt vilken skola ett barn ska gå i är det bra att vi har förslag om det i vår reservation. Vi föreslår att vårdnadshavares beslutanderätt i frågor som rör vård och skola för barnet ska kunna ligga på bara en vårdnadshavare efter domstolsbeslut. Det är för barnets bästa. Det ska inte bli en dragkamp om skola, vård och omsorg om barnet på grund av att man har tvister.

(Applåder)

Anf. 37 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Familjen är den naturliga och grundläggande enheten i samhället och har rätt till samhällets och statens skydd. Väl fungerande familjer byggda på ömsesidig kärlek och förtroende är av avgörande betydelse för barnen och för samhällets framtid. En familj där man bryr sig om varandra och ger ramar att hålla sig inom är otroligt viktig för barnens fortsatta väg framåt genom livet. Alla barn behöver ramar, och det är föräldrarna som ska ge dem. Samhället måste stötta de föräldrarna.

När familjen sviktar är det kommunens uppgift att socialt och ekonomiskt stödja familjen i att kunna utföra sina uppgifter och skyldigheter. Genom lagstiftning ska det offentliga respektera familjens sfär och rättigheter. Familjen ska inte berövas sina naturliga uppgifter utan i stället ges förutsättningar och vid behov socialt och ekonomiskt stöd att självständigt och tryggt kunna utföra dem.

Den mest uppenbara skyldigheten är att ta hand om barnen och ansvara för deras utveckling in i vuxenlivet. Det mest uppenbara ansvaret för kommunen är att kunna stödja och utbilda oss vuxna i föräldraskap. Alla familjer fungerar inte som vi önskar. Kommunen måste då stödja och se till barnets bästa och inte alltid till den enskilde förälderns bästa.

Utredningen *Se barnet!*, som Jon Thorbjörnson mycket förtjänstfullt pratade om i talarstolen, hade till syfte att utvärdera 2006 års vårdnadsreform. Utredningens bedömning är att vårdnadsreformen i många avseenden har fallit väl ut. Barnrättsperspektivet har stärkts. Barn kommer numera till tals i större utsträckning än tidigare. Riskbedömningar görs i högre grad än före reformen. Socialnämnderna lämnar i mer än 90 procent av målen förslag till beslut i vårdnadsfrågan.

Men man konstaterar även att det finns skäl för vissa ändringar i lagstiftningen för att motverka att barn far illa av föräldrarnas konflikter. Betänkandet borde vara föremål för fortsatt beredning inom Regeringskansliet, och riksdagen tillkännagav 2017 för regeringen vad regeringen särskilt bör beakta i det kommande lagstiftningsarbetet i fråga om bland annat barn- och barnrättsperspektiv samt åtgärder mot umgängessabotage.

I betänkandet föreslås en hel del förbättringar av den familjerättsliga regleringen. Det gäller bland annat att föräldrar som överväger att inleda en tvist om barn först ska vända sig till socialnämnden för ett obligatoriskt informationssamtal samt att barnets rätt till relevant information och dess rätt att fritt uttrycka sina åsikter och få dem beaktade ska tydliggöras i föräldrabalken. Det är angeläget för oss att de föreslagna förbättringarna genomförs. Jag vill ändå påpeka att alltför många separationer leder till tvister. Det bör vara varje förälders utgångspunkt att undvika de tvisterna så långt det är möjligt.

Därutöver anser jag, till skillnad från 2014 års vårdnadsutredning, att barnets rättigheter i mål om vårdnad, boende eller umgänge bör stärkas genom att det införs en möjlighet för domstolen att utse ett juridiskt biträde för barnet. Att barnet, som i högsta grad är drabbat av dessa konflikter, inte har någon som talar för dess rätt och synpunkter är i mitt tycke skrämmande. Det får ta den yttersta konsekvensen i många fall, men kan inte på ett korrekt sätt föra fram sin åsikt. Det är väl ändå en synpunkt som ingen kan vara emot, och den bör få stöd av riksdagens samtliga partier. Jag anser att regeringen borde kunna ta nödvändiga initiativ för att göra detta möjligt.

Jag är också glad att barnets rättigheter stärks genom att vi får barnkonventionen till lag så småningom. Sedan är jag väldigt glad att vi tillsammans kan modernisera regelverket om bekräftelse av faderskap för ogifta. Det är en viktig reform inte minst för det enskilda barnet. Eftersom det är ett enigt utskott hoppas jag att regeringen med stödpartier kan prioritera denna fråga och att vi får ett förslag till riksdagens bord så snart som möjligt.

Även registrering av testamenten i ett register är vi eniga om, vilket borde underlätta i många situationer och är ett modernt sätt att hantera testamenten på. Det är även en trygghet för den som skrivit testamentet att det hanteras på rätt sätt. Vem som ska stå för den kostnaden kan vi säkert diskutera, men låt det offentliga göra det från början.

Fru talman! Med det yrkar jag bifall till reservation 16.

Anf. 38 HENRIK EDIN (L):

Fru talman! Barnkonventionens tredje artikel lyder: "Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa." Liberalerna vill att detta tydligt ska gälla även i Sverige. Därför vill jag inledningsvis yrka bifall till reservation 18.

Fru talman! Ur ett liberalt perspektiv är det självklart att alla oavsett ålder både ges och tillåts ta plats i samhället. Även barn ska känna att de tryggt kan växa som människor och utvecklas för att ta ansvar för sig själva, sina medmänniskor och sin omgivning.

Samtidigt vet vi att verkligheten skiljer sig avsevärt från vad vi skulle önska när det gäller vad barn har tillgång till och vad vi lyckas skydda dem ifrån. Exempelvis skolresultat, välmående och trygghet i närområdet är sådana frågor som vi måste arbeta vidare med.

FN:s kommitté för barns rättigheter har uttryckt oro över de kommunala och regionala skillnader som finns i Sverige. Därför är det nödvändigt att ta krafttag i genomförandet av barnkonventionen i Sverige.

Liberalerna har länge kämpat för att barnkonventionen ska bli svensk lag, och så kommer äntligen att ske den 1 januari 2020. Det finns många internationella konventioner som Sverige har skrivit under, men barnkonventionen är särskilt viktig eftersom den reglerar rättigheterna för de människor som ännu inte har blivit vuxna och ännu inte i alla sammanhang kan föra sin egen talan och bestämma över sina egna liv.

Barnkonventionen är en grundbult i den svenska barnrättspolitikerna och innebär viktiga förpliktelser för Sverige och för svenska myndigheter. Även om den redan i dag är folkrättsligt bindande är det en mycket viktig markering att riksdagen har fattat beslut om att den ska bli svensk lag.

Fru talman! Det är av största betydelse att barnkonventionens införlivande i lagstiftningen sker på ett välgenomtänkt sätt. Konventionen behöver inkorporeras på ett sätt som gör att konsekvenserna blir tydliga och förutsägbara. Det är bara då som konventionens bestämmelser kan tillämpas på ett enhetligt och effektivt sätt i vardagen.

Ett otydligt införlivande där relationen mellan konventionens artiklar och övriga delar av svensk lagstiftning inte klagörs kan riskera att skada barnrättspolitikerna. Därför bör barnrättsperspektivet förtydligas i annan lagstiftning nu när barnkonventionen blir lag.

Föräldrabalken bör exempelvis kompletteras med en barnbalk där utgångspunkten är barnets bästa snarare än föräldrarnas intresse. Barns rätt till stöd och insatser, exempelvis de som i dag regleras i socialtjänstlagen, bör samlas i en särskild lag.

Anf. 39 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tänkte fråga om en annan sak än det som Henrik Edin talade om. Det gäller en reservation om surrogatmoderskap och att göra det enklare att anlita surrogatmammor i andra länder som Liberalerna har med i betänkandet.

Låt mig först säga att jag förstår att längtan efter barn är stark. Jag förstår att man vill ha egna barn med biologisk koppling till sig själv. Jag förstår också att andra länders regeringar förbjuder handel med kvinnors kroppar så som man har gjort i både Indien och Thailand.

Vad jag inte förstår är varför svenska politiker med kännedom om hur illa dessa kvinnor ofta mår och behandlas kan lämna in reservationer och propagera för att göra det enklare att köpa kvinnor utomlands.

Som exempel kan sägas att det kostar ungefär 500 000 svenska kronor att köpa en kvinna i USA. Tidigare när man kunde köpa i Indien var priset som en surrogatmamma där fick någonstans mellan 30 000 och 60 000 kronor. Dock har Indien numera förbjudit handel med kvinnokroppar.

Numera vänder sig många svenska par till Ukraina eftersom det i Ukraina är ungefär halva priset jämfört med i USA. Man talar om 250 000–300 000 kronor för att anlita en ukrainsk surrogatmamma.

Med tanke på Liberalernas reservation undrar jag egentligen: Vad tycker Liberalerna är ett lagom pris på en kvinnokropp?

Anf. 40 HENRIK EDIN (L) replik:

Fru talman! Vad ska man säga? Vad vi reserverar oss för och driver för politik är egentligen att det ska gå bra till. Det ska fungera att ha ett altruistiskt värdmoderskap. Det handlar förstås inte om att det ska finnas en utnyttjandesituation, utan det ska finnas ett samtycke.

En viktig och central del av liberalismen är att det handlar om den enskilda människans frihet att bestämma över sitt eget liv. Det gäller förstås för alla. Vi gör inte skillnad på om man bor i Sverige eller om man bor i exempelvis USA, som Mikael EskilanderSSon tar upp. Det är egentligen det enda jag har att tillägga om det.

Anf. 41 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Det ska fungera, och Liberalerna gör inte några värderingar av det. Anledningen till att Ukraina har blivit det land som nu är det land som svenska par och andra par i Norden vänder sig till för att få tag i surrogatmödrar är att Ukrainas ekonomi har rasat.

Man utnyttjar helt enkelt det faktum att ukrainska kvinnor är mer utsatta än andra kvinnor. Ukrainska kvinnor är desperata och har svårt att hitta andra sätt att försörja sig på. Ett sätt att försörja sig och snabbt få mycket pengar är att hyra ut sin kropp under nio månaders tid.

Hundratals kvinnorrättsorganisationer från bland annat Asien, Europa, Nordamerika och Sydamerika krävde ett globalt förbud mot surrogatmoderskap. Det gjorde de så sent som i september. Då krävde de att FN skulle ta upp ett globalt förbud i generalförsamlingen.

Jag undrar: Hur ser Liberalerna på detta? Kan ni tänka er att ställa er bakom ett globalt förbud mot surrogatmoderskap?

Anf. 42 HENRIK EDIN (L) replik:

Fru talman! Vad jag redan har sagt är att det handlar om altruistiskt värmoderskap, det vill säga att man inte ska göra marknad av det här. Jag tror att det är viktigt att poängtera detta, för nu får Mikael Eskilanderisson det att låta som att Liberalerna i princip är för människohandel – och något så absurt har jag väl aldrig någonsin hört.

Det handlar absolut inte om det, utan mycket av den politik som finns i våra reservationer handlar egentligen helt enkelt om att stärka möjligheten att göra detta på ett bra sätt just för att människor inte ska hamna i kläm och fara illa.

Anf. 43 ELIN LUNDGREN (S):

Fru talman! Nu börjar vi närma oss slutet av familjerättsdebatten. Det här är mandatperiodens första heltäckande debatt på området. Tidigare talare har redogjort för tillkännagivanden som utskottet har valt att föreslå och för andra frågor som de tycker är viktiga. Det senare ska också jag göra.

Men först vill jag säga en annan sak. Inför denna debatt lyssnade jag på motsvarande debatt som civilutskottet hade för ett år sedan. Jag tror att många av oss, även vi som sysslar med politik, upplever att politiken ibland tar lång tid på sig. Men titeln på den föregående debatten blev ändå en påminnelse om och en bekräftelse på att förbättringar sker hela tiden. Vi ändrar lagar så att de stämmer med dagens uppfattningar, och därmed förbättrar vi samhället steg för steg.

För ett år sedan debatterades de viktiga frågorna om att inte göra det möjligt att erkänna äktenskap för minderåriga i Sverige och om att tillsätta en utredning för att avskaffa månggifte. Sedan dess har lagförslaget som tar bort möjligheten för unga under 18 år att räknas som gifta trätt i kraft. Lagen trädde i kraft den 1 januari i år. En utredning är också tillsatt med målet att göra detsamma med polygama äktenskap. Den arbetar för fullt och ska redovisa sitt resultat senast i januari 2020.

Det som var rätt omdebatterat då, för ett år sedan, är alltså nu på rull. Jag tar det som ett enkelt bevis på att vi åstadkommer mycket viktigt i den här kammaren. I de här frågorna var vi dessutom överens om att detta skulle och ska bli gjort. Det känns bra när det handlar om frågor av den här kalibern.

Fru talman! Jag skulle nu vilja tala om barnperspektivet i familjerätten, och kanske särskilt om vårdnads- och umgängesfrågorna. Under de månader jag har suttit i civilutskottet och varit ansvarig för de här frågorna har jag träffat personal på ett antal familjerätter och i andra instanser där man jobbar med rättigheter för barn och unga. Alla berättar för mig om olika varianter av exempel på när de tycker att dagens lagstiftning och tolkningen av den saknar ett barnperspektiv. Detta har också föregående talare poängterat flera gånger.

I klarspråk betyder detta att vuxnas intresse många gånger går före barns intresse. Att det ser ut så är kanske inte så konstigt, med tanke på hur historien sett ut. Delar av dagens lagstiftning speglar förstås detta: Vuxna tror sig oftast veta bäst.

Jag förstår inte annars varför vi i dag saknar en lagstiftning där barn kan säga nej till umgänge med en förälder som de inte vill träffa, även om det är så att andra vuxna tycker att de borde göra det. Jag förstår att det kan

låta radikalt, men alla som känner barn vet att de redan från ganska tidig ålder har rätt bestämda uppfattningar om saker.

Jag har ett konkret exempel på en svår situation för ett barn som jag har fått återberättat av personal på en familjerätt. Det finns gånger då en förälder lever med skyddad identitet efter hot eller våld eller båda från den andra föräldern. Barnet lever tillsammans med föräldern med skyddad identitet, då den andra föräldern inte bedömts som lämplig att ha vårdnaden. Trots det ska barnet ha umgänge med den förälder som har hotat och kanske slagit den andra föräldern. Barnet skjutsas ibland långa sträckor för att träffa den andra föräldern tillsammans med personal som övervakar umgänget.

Barnet måste då vakta sin tunga för att inte säga någonting som kan avslöja var barnet bor med den andra föräldern. Barnet kan till exempel inte nämna sin lärares namn. Man kan inte berätta om vilket fotbollslag man spöade förra helgen eller vilken sorts rolig lekpark man har besökt den senaste tiden. All sådan information kan nämligen avslöja var någons stans man bor. Det är ett ganska tungt ok på ett barns axlar.

Det finns också gånger då en förälder som har dömts för misshandel av barn något år senare får vårdnaden om dem med motiveringen att den andra föräldern inte har gjort allt den kan för att underlätta kring umgänget. Kanske har den föräldern sett att barnen mår mycket dåligt och verkligen inte vill träffa sin andra förälder. Det kan vara av olika skäl, men barnet vill verkligen inte. Jag tänker mig att det är svårt för en förälder att tvinga ett barn att göra någonting som barnet mår dåligt av och kanske känner rädsla inför.

Vi har barn som har fått leva med att föräldrarna tvistar om vårdnaden under hela deras uppväxt, och detta blir dessutom allt vanligare.

Jag inser förstås att frågor som har att göra med vårdnad om och umgänge med barn är några av de allra svåraste som vi har, eftersom det är många inblandade och alla tycker att de har rätt. Det sätter naturligtvis många känslor i gungning.

Det jag vill ha sagt är att den det handlar allra mest om, det vill säga barnet, borde få ett större fokus och ett större medbestämmande än det har i dag. Exakt hur det skulle kunna se ut har jag inte svaren på, men det är viktigt att vi alla driver på. Jag uppfattar av tidigare talare i debatten här att vi har ett stort gemensamt intresse av detta, och det gläder mig.

Frågorna kring vårdnad och barns och föräldrars rätt har utretts. Jag har tittat på det betänkande som heter *Se barnet!*, som har nämnts tidigare och som jag tycker innehåller väldigt många kloka tankar. Vi ska jobba för att så många som möjligt av dem också blir verklighet.

Jag har samtalat med regeringen, som har berättat för mig att de har för avsikt att lägga fram nya förslag på området om en modernare lagstiftning utifrån utredning och betänkande. Regeringen påbörjar detta arbete nu, och det ska vi från riksdagen såklart följa noga i alla våra olika roller.

Dessutom jobbar utredningen som ska se över hur barnkonventionen ska implementeras och bli svensk lag. Detta spelar naturligtvis också roll här, vilket jag tyckte att Henrik Edin från Liberalerna redogjorde för på ett bra sätt. Barn ska helt enkelt inte behöva fara illa. Barns intresse är alltid viktigare än vuxnas.

Innan jag avrundar vill jag berätta att regeringen alldeles snart kommer att avisera den utredning som ska se över systemet med gode män och

förvaltare, alltså det som Centerpartiet talade om och som också togs upp i debatten förra året. Det här tycker jag är jättebra och viktigt. Personer som behöver hjälp och stöd i sin vardag ska naturligtvis få det på bästa sätt. Därför ser jag fram emot detta, och jag tror att många håller med mig om det här.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 44 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna har ställt sig bakom vårt gemensamma ställningstagande om att det ska bli lättare för pappor att registrera sitt faderskap.

Elin Lundgren sa i talarstolen att det ibland inte upplevs som att saker går så snabbt. Det kan jag hålla med om, med tanke på att bland det första jag satt och beslutade om när jag kom in i riksdagen 2014, för så där strax över fyra år sedan, var just ett tillkännagivande till regeringen om att pappor skulle kunna registrera sitt faderskap innan barnet föddes.

Nu stöder inte den utredning som har gjorts att det ska gå att registrera faderskap före födseln. Men andra länder, till exempel Finland och Norge, har redan infört en sådan lagstiftning. I Norge har man dessutom gemensam vårdnad när barnet sedan föds, vilket jag tycker borde vara en rimlig väg att gå. Om man nu kan registrera faderskap tidigare borde man även införa gemensam vårdnad.

Jag skulle gärna vilja höra Socialdemokraternas syn på detta. Är det rimligt att man kan registrera sitt faderskap innan barnet föds? Det är lite halvt otydligt i det ställningstagande som utskottet gör i dag. Och om det är rimligt – är det då också rimligt att båda föräldrarna får gemensam vårdnad om det gemensamma barnet?

Anf. 45 ELIN LUNDGREN (S) replik:

Fru talman! Jag tänker göra det lite enkelt för mig i det här replikskiftet. Remissvaren på utredningen om detta, *Nya regler om faderskap och föräldraskap*, kom in i slutet av februari. Jag tänker inte föregripa regeringens hantering av den här viktiga frågan.

Anf. 46 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Ja, det var verkligen ett intetsägande svar. Man kan undra varför det har tagit fyra år att komma fram till att göra en utredning. Tyvärr får vi inget svar på hur man ser på saken. Jag skulle i och för sig kunna ta upp ett annat ämne, men jag tror att jag väljer att avsluta där.

Anf. 47 ELIN LUNDGREN (S) replik:

Fru talman! Jag ser inget skäl till att inte göra det jag också.

Anf. 48 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Fru talman! Att bli gravid är något riktigt speciellt för de allra flesta kvinnor. Kanske har man försökt och hoppats ett tag, kanske kommer det som en överraskning. Oavsett vilket är det få saker i livet som är så omvälvande som att bli med barn. Och just i det där ögonblicket när stickan

visar rätt antal streck betraktas du som bebisens mamma. Det är alla överens om. Pappan blir dock inte pappa i lagens ögon förrän många månader senare, när barnet föds, vilket förstås är mycket märkligt.

Om föräldrarna är gifta blir mannen automatiskt pappa när barnet föds, men om föräldrarna är ogifta måste man i dag gå till socialtjänsten för att få faderskapet bekräftat. Metoden som används där är otidsenlig och upplevs som kränkande av många föräldrar.

I betänkandet *Nya regler om faderskap och föräldraskap* föreslås en del förenklingar som civilutskottet nu ställer sig bakom, vilket är bra, men utredningen menar ändå att faderskapet fortfarande ska bekräftas först när barnet är fött. Då kommer en del av de problem som finns i dag fortfarande att finnas kvar.

Till exempel finns risken att något händer mamman i slutet av en graviditet eller att hon avlider i samband med förlossning. Då står barnet helt utan vårdnadshavare när det föds om föräldrarna är ogifta.

Sverigedemokraterna vill att män ska kunna vara delaktiga i graviditeten på riktigt. Regeringen är annars väldigt angelägen om att gå in och peta i familjers vardag och styra över hur vi tar ut vår föräldraledighet. Men när det kommer till att låta pappan vara en del av graviditeten finns det inga förslag alls, vilket jag tycker är anmärkningsvärt.

Jag noterar dock att Moderaternas företrädare i sitt anförande här i dag också ville att faderskapet ska fastställas så tidigt som möjligt. Och i Moderaternas motion i ämnet skriver man att det eventuellt ska göras möjligt. Det är bra att Moderaterna nu är tydligare i sin åsikt. Det är faktiskt något som jag kan efterfråga från Moderaterna i fler frågor.

Oftast är man två om att skaffa barn, och det är självklart att även pappan fullt ut ska kunna vara en del av denna fantastiskt spännande tid, följa med på ultraljud och även lagligt bli betraktad som barnets pappa så fort graviditeten är bekräftad. Det görs i dag inga medicinska undersökningar gällande faderskap om inte särskilda skäl föreligger. Att blivande föräldrar själva ska kunna anmäla vem som är far till barnet, även digitalt, borde vara en självklarhet i vårt moderna samhälle.

Nu för tiden föds ungefär vartannat barn med ogifta föräldrar. Förutom att en ogift man inte automatiskt räknas som pappa till sitt eget barn får han inte heller automatiskt vårdnaden om barnet, även om faderskapet fastställs. Detta system gör att barn i vissa fall riskerar att gå miste om sin pappa endast på grund av att detta är mammans vilja, och fäder kan förlora rätten till föräldrapenning och barnbidrag.

Barn har rätt till båda sina föräldrar, och här brister skydds nätet runt barnen när mamman ensam ges makten att avgöra om barnet ska ha umgänge med sin pappa eller inte.

Sverigedemokraterna anser att gemensam vårdnad ska vara den naturliga utgångspunkten efter ett barns födelse. Om fadern till barnet är känd och inga missförhållanden har framkommit tycker vi att han och barnets mamma automatiskt ska bli barnets gemensamma vårdnadshavare direkt när det föds. Eventuella tvister om vårdnad ska i så fall utredas i efterhand, men det är viktigt att sätta barnen i främsta rummet och att vi har en lagstiftning som är anpassad efter vad som är bäst för barn.

Fru talman! Ett barn kan förändra det mesta i ett förhållande. Det är stor skillnad på att vara två och sedan helt plötsligt bli tre. Trots att man vet att småbarnsåren är tuffa och att det brukar bli lättare framöver håller

inte alltid förhållandet. Ungefär 25 000 barnfamiljer genomgår separation varje år.

En separation kan vara en upprivande och svår tid för en familj, inte minst för barnen. Forskning visar också att konflikter och dålig kommunikation mellan föräldrarna ökar riskerna för en negativ känslomässig och social utveckling hos barn.

Går det så långt att ärendet hamnar i domstol kan det bli en lång och utdragen process som inte sällan handlar om att smutskasta den andra parten så mycket det bara går. En sådan process bör naturligtvis undvikas så långt det är möjligt. Därför är det viktigt att man redan på ett tidigt stadium kan hitta samförstånds lösningar. Precis i början av en separation har ofta båda föräldrarna målet att göra det som är bäst för barnet, och konflikterna har kanske inte hunnit bli så stora än.

Sverigedemokraterna vill införa en modell som redan så snart det står klart att föräldrarna flyttat isär sammankallar berörda parter till familjemedling i syfte att enas om vårdnad, boende och umgänge. Vi vill också titta på möjligheten till samarbete mellan olika aktörer för att få till en så bra lösning som möjligt. Det kan vara skolan som blir inkopplad som ett stöd till barnet, psykologisk hjälp eller hjälp med att lösa sin ekonomiska situation om man helt plötsligt ska vara ensamhushåll.

Vi tycker att det ska vara obligatoriskt att delta i familjemedling för att kunna få sin sak prövad i domstol. Det är såklart viktigt att föräldrar får stöd och hjälp, men det är alltid, i alla lägen, barnens bästa som måste vara rådande.

I detta anförande instämde Mikael Eskilandersson (SD).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 april.)

§ 8 Bostadspolitik

Civilutskottets betänkande 2018/19:CU11
Bostadspolitik
föredrogs.

Anf. 49 MATS GREEN (M):

Fru talman! För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 1.

”Jag önskar att det fanns ett magiskt trollspö så att vi kunde lösa den här situationen här och nu.” Så svarade den även i dag uppenbart frånvarande bostadsministern Per Bolund på frågan om han tänkte agera mot bostadskrisens förödande konsekvenser för i synnerhet ungdomar. Den minister som sitter med själva ministeransvaret och Sveriges främst ansvarige bostadspolitiker hanterar alltså med en klackspark och med en hänvisning till magiska trollspön det stora samhällsproblem han själv är satt att hantera.

Fru talman! Att nonchalant hänvisa till trollspön hjälper inte de ungdomar vars möjligheter drabbas stenhårt av bostadskrisen i allmänhet och regeringens senaste amoreringskrav i synnerhet. Det hjälper heller inte

alla de äldre som upplever att de kan inte sälja sina för stora bostäder, oftast villor, och flytta till en mindre och mer tillgänglig bostad. Det hjälper inte heller dem som mitt i livet får ändrade livsförutsättningar, till exempel dem som genomgår en skilsmässa eller blir ensamma och behöver en bostad snabbt. Sveriges bostadskris slår mot nästan allt och alla.

Till råga på allt rasar nu dessutom bostadsbyggandet. Det är det sista bostadsbristens Sverige behöver.

Jag beklagar att den i fråga om bostadspolitik tämligen oengagerade och inaktiva bostadsministern Per Bolund, till skillnad från bland annat ministerkollegorna Magdalena Andersson, senare här i dag, och Tomas Eneroth, förra veckan, över huvud taget inte deltar i vare sig riksdagshandlingen av bostadspolitiken eller i den bostadspolitiska diskussionen i stort. Ministern gör inte detta såvida han inte av medier eller av oss bostadspolitiker mer eller mindre tvingas att delta.

Det hade varit en sak om bostadsministern varit upptagen med att leverera bostadspolitiska förslag till riksdagen, men de lyser tvärtom med sin frånvaro. De senaste dagarna har vi hört förslag om svarthandel och mindre möjligheter för hyresvärdar att hantera sitt eget bestånd. Men utöver det är det enda förslag regeringen har levererat ett förslag om att bygglovsbefria altaner.

Med all respekt, fru talman: Vi är alla för bygglovsbefriade altaner. Men kom inte och säg att det kommer att ha några stora effekter i fråga om bostadskrisen!

Bygglovsbefrielse för altaner var för övrigt det enda i 73-punktsprogrammet mellan S, MP, C och L som man kunde tänka sig att genomföra utan utredning. I övrigt ska allt begravas i utredningar och göras så sent i mandatperioden som möjligt, vilket innebär att knappt något kommer att genomföras fullt ut. Det duger inte, fru talman. Det är helt enkelt inte okej.

Eftersom både regeringens och riksdagens verktyg och själva uppgift är att bedriva politik och inte att hänvisa till trollspön är den uppenbara uppmaningen till bostadsministern och regeringen följande: Varför inte gå direkt på att driva en politik som levererar fler lediga bostäder?

Om regeringen så uppenbart känner sig rådlös i bostadspolitiken och absolut inte vill ta till sig av Moderaternas bostadspolitiska ingångar kan de läsa den Sverigerapport som Internationella valutafonden, IMF, presenterade för någon månad sedan, där man konstaterar att genomgripande reformer av bostadsmarknaden, särskilt av hyressättningssystemet, skatter och byggnadsregler, är nödvändiga för att motverka ojämlikhet.

Fru talman! Jag ska snabbt och grovt sammanfatta de moderata ingångarna i bostadspolitiken. Vi har fyra huvudingångar.

För det första handlar det om radikala förenklingar över hela linjen. Det kan i Sverige ibland finnas en övertro på förenklingar, men vad vi menar med radikala förenklingar är att man kanske klipper en tredjedel av den totala plan- och byggprocessen. Då måste vi se: Vad är det för förenklingar som då kommer att krävas? Man måste börja med att slå fast just den ambitionen. Jag kan säga här och nu att det inte finns en enda förenkling som någon kan tänkas föreslå i Sveriges riksdag som vi moderater inte kommer att vara för.

Återigen säger jag att det handlar om radikala förenklingar över hela linjen. Det gäller alltifrån buller till strandskydd, överklagandemöjligheter och plan- och byggprocessen.

För det andra handlar det om möjligheten att äga sitt boende. Det ägda boendet är grunden i bostadsmarknaden. Det måste också vara grunden i bostadspolitik. Moderaterna är ett parti som tror på social rörlighet. Mot bakgrund av att bostaden är den enda förmögenheten för 90 procent av svenskarna är det för oss självklart att vi behöver utveckla möjligheterna för i synnerhet dem med låga inkomster att köpa och äga sitt boende. Vi tror nämligen på social rörlighet. En satsning på det ägda boendet blir också i sig själv en satsning på bostadsproduktion.

För det tredje handlar det om hyresrätter och hyror. Vi vill ha breda blocköverskridande diskussioner där vi förhoppningsvis kan komma fram till förslag som handlar om ett mindre reglerat hyressättningssystem i hela beståndet. Vi kan också tänka oss andra diskussioner för att gynna det hyrda boendet, dock inte ineffektiva investeringsstöd som tar tid och pengar från övrigt.

För det fjärde, fru talman, handlar det om skatter, rörlighet och utnyttjandet av befintligt bestånd. All översyn av bostadsrelaterade skatter får naturligtvis stora konsekvenser för statsbudgeten. Det är just därför som vi också här behöver breda bostadspolitiska blocköverskridande överläggningar som stimulerar rörlighet och som gör att vi kan utnyttja det befintliga beståndet, vår främsta resurs, betydligt bättre än vad vi kan i dag.

Fru talman! Låt mig tala om blocköverskridande överenskommelser. Hela branschen och varje bostadsorganisation efterlyser blocköverskridande bostadspolitiska samtal där alla vi politiska partier sätter oss tillsammans, släpper prestigen och de heliga korna och är beredda att ge och ta för att lösa Sveriges bostadskris. Det är vi moderater beredda att göra. Det är vi skyldiga Sverige och dess invånare. Det är också ni skyldiga Sverige och dess invånare – ”ni” är alltså de som har lovat detta och som nu utgör regering eller regeringsunderlag. Miljöpartiet och Socialdemokraterna tillsammans med Centern och Liberalerna har lovat detta både före och efter valet. Nu förekommer det en massa dubbla besked, fru talman. Det beror på vilken representant för MP, S, C eller L man frågar.

Jag skulle därför vilja avsluta med att återigen fråga företrädare för Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna här i dag vad det är som gäller: Kommer man att hålla sina löften och bjuda in till blocköverskridande bostadspolitiska överläggningar?
(Applåder)

Anf. 50 ROGER HEDLUND (SD):

Fru talman! Jag följde i dag presentationen av regeringens budget. Jag hoppades på att det skulle vara några förslag, konkreta åtgärder, diskussionspunkter eller andra reformer när det gäller den problematik som vi ser på bostadsmarknaden i Sverige. Det är en problematik som inte bara sträcker sig till att det byggs alldeles för lite och för dyrt. Det handlar även om att vi har en rad otrygga områden i Sverige, om att vi har en inlåsningsseffekt och om att många inte ens har möjlighet att skaffa sig sin första bostad eller att studera på den ort där de skulle vilja studera och få den utbildning som de skulle behöva ha.

I stället inför man återigen, vilket kanske inte var så främmande, bostadssubventioneringar. Man pratade inte i presentationen om de marknadshyror som man utreder och kommer att föreslå. Men det är liksom

dessa två förslag som man lyfter fram för att lösa en rad olika problem på det bostadspolitiska området.

Vi har sett ett par propositioner som har kommit nu i dagarna. Det är propositioner som på många områden är väldigt viktiga, men vi ser fortfarande en stor avsaknad av bostadspolitiska förslag från regeringen. Det är en regering som har suttit under den förra mandatperioden och delar av denna mandatperiod och som vid det här laget borde kunna leverera förslag. Det är i alla fall den bedömning jag gör när jag tittar på hur lång tid man faktiskt har haft möjlighet att lägga fram bostadspolitiska förslag.

Jag tror att det egentligen gör detsamma vilken företrädare jag ställer frågan till om hur vi ska lösa den bostadsbrist vi ser i Sverige. Jag ställde frågan till statsministern under den förra frågestunden och fick det traditionella svaret att bostadssubventioneringarna i stort sett är den stora lösningen på frågan.

Man nämner återigen de 20 000 bostäder som har skapats av det systemet under en treårsperiod. När man tittar på Boverkets rapport över hur många bostäder som behöver byggas – 93 000 bostäder per år – förstår alla hur liten den andelen är.

Nu ser vi att antalet påbörjade bostäder minskar kraftigt. Enligt prognoserna kommer vi förmodligen även i fortsättningen att se ett minskat byggande. Samtidigt som vi är i någon form av högkonjunktur går det alltså åt helt fel håll. Det är det resultatet vi ser. Alla förstår var den problematiken hamnar någonstans när vi går in i en lågkonjunktur eller försämrade förutsättningar.

Sverigedemokraternas fokus är de kostnader som det innebär att bygga bostäder. Efterfrågan på bostäder handlar nämligen i första hand om vilka möjligheter de som inte har en bostad, eller de som skulle vilja ha en större bostad eller en annan bostad, har för att införskaffa denna bostad. Där kommer ekonomin in i första hand.

Innan vi kan få till ett större bostadsbyggande måste vi alltså se till att förutsättningarna finns för de människor som behöver en bostad att kunna ta de här bostäderna. Då behöver vi titta på hur vi pressar priserna på byggandet, vilket i förlängningen också skapar mindre kostsamma bostäder oavsett om du väljer att köpa eller att hyra.

Tyvärr ser jag inte speciellt många förslag från regeringen på detta område där fokus borde ligga. Vi skulle behöva titta mer på standardiseringar och gemensamma byggregler i Norden. Vi måste se till att öka konkurrensen så att det inte bara är tre byggbolag som är med i upphandlingarna. Fler ska ha möjlighet att vara med. Den regionala bostadsplaneringen ska utökas så att kommunerna kan få det stöd som de behöver för att öka byggandet. Byggekrediten behöver ses över för att även mindre byggbolag i större utsträckning ska kunna vara med i de här upphandlingarna.

Detta är några av de förslag som Sverigedemokraterna har lagt fram och som vi tycker att regeringen också ska titta på. I stället ser vi att det går åt fel håll. Kostnaderna ökar för bostadsbyggandet, vilket är väldigt allvarligt i dagens situation.

Vi behöver också få fram en bostads- och infrastrukturberedning. Vi vet att antalet byggda bostäder har en stark koppling till graden av utbyggd infrastruktur. Dessa två frågor, tillsammans med en rad andra frågor, behöver gå hand i hand för att vi ska kunna få till ett ökat byggande. Det ska

finnas bra infrastruktur och möjligheter för den som tar en bostad att åka kollektivt. Så blir de bostäder som byggs attraktiva.

Vi behöver se över startlån och avdragsgillt sparande så att vi får en möjlighet att bygga upp ett bosparande och ett bra startkapital från ett tidigt stadium fram till 30–35 år. Det är nämligen viktigt att man kombinerar möjligheten till hyresrätter och det egna ägda boendet för att få upp bostadsbyggandet och därmed möjligheterna för alla att få en bostad.

Framför allt är det oerhört viktigt med en framförhållning inom bostadspolitik. När det gäller dessa frågor måste regeringen ställa om. Vi kan inte se en hög befolkningsökning samtidigt som vi ser ett minskat bostadsbyggande.

Det finns även andra viktiga frågor i det betänkande vi debatterar i dag, och det gäller boendemiljön. Det är viktigt att inte bara tänka på byggandet utan också på den miljö som vi vistas i kring bostäderna. Estetiken är oerhört viktig både för att skapa trivsamt och för att minska konflikter, utanförskap och en vantrivsel i bostadsområdet.

En ökad trygghet, framför allt i de extra utsatta områdena, är en oerhört viktig fråga för att inte samhället ska fortsätta att splittras, brottsligheten öka, folk känna sig otrygga och parallella samhällen skapas. Här behöver vi gå in och skapa en bostadsplanering som gör det möjligt för till exempel polisen att vara aktiv utan att det innebär en hög risk för dem som agerar i polisyrket och andra yrken som verkar i de här områdena. Det är en oerhört viktig fråga som inte får bli bortglömd när vi diskuterar det minskade bostadsbyggandet och den bostadskris som vi ser i Sverige i dag.

Vi ser också en ökad trångboddhet. När vi ser den ökande trångboddheten och de konsekvenser det innebär för dem som lever i trångboddhet i Sverige i dag kan man, om man vill säga någonting lite radikalt, börja ifrågasätta var gränsen går för ett välfärdsland.

Som avslutning vill jag ta emot den utsträckta handen från Moderaterna för att inleda bostadspolitiska samtal tillsammans med övriga partier i riksdagen.

I detta anförande instämde Mikael Eskilander (SD).

Anf. 51 OLA JOHANSSON (C):

Fru talman! Sverige behöver en social bostadspolitik. Det behöver tas ett nationellt grepp som innebär att resurser tydligare riktas mot svaga bostadsmarknader och inte minst ekonomiskt svaga hushåll.

Både i FN-stadgan och i Sveriges grundlag slås det fast att tillgången till bostad är en grundläggande rättighet. Det räcker, fru talman, att gå ut på gatorna några kvarter bort för att konstatera att denna rättighet inte är verklighet för alla.

Göteborgs stad, enbart, betalade 1 miljard kronor för sociala boenden under 2017. Kommunernas socialtjänster är tillsammans landet största hyresvärd och förmedlar ungefär 24 000 lägenheter om året till hushåll som inte har råd att efterfråga en bostad och därför saknar tak över huvudet. Många av dessa är hänvisade till ocker och illegal svarthandel med hyreskontrakt, någonting som vi nu medverkar till att förbjuda både för hyresgäster och för uthyrare.

Bakom siffran 24 000 finner vi kvinnor som behöver någonstans att flytta med sina barn sedan de vistats hos kvinnojouren efter att ha miss-handlats av en man. Vi finner personer med funktionsnedsättningar som gör det svårt för dem att ta sig in på arbetsmarknaden och få en fast bostad. Vi finner personer med missbruksproblem och spelskulder. Men det allra vanligaste är att man inte har tillräckliga inkomster och inte har stått tillräckligt länge i bostadskö.

Vart femte av de allmännyttiga bostadsföretagen tillämpar ett inkomstkrav på tre gånger årshyran, enligt Boverket 2017. Sedan den så kallade allbolagen infördes 2011 finns det inte längre några bostäder att tillgå som är subventionerade av kommunens kassa. Det är så det ska vara. Det har jag inga synpunkter på. Det ska råda likvärdiga villkor mellan den privata och den offentliga sektorn på bostadsmarknaden.

De investeringsstöd som hittills har funnits har inte haft någon riktning mot låginkomsthushåll. Dessa hushåll har inte varit målgruppen. Stöden har heller inte riktats mot att tillskapa bostäder på platser där det annars inte skulle ha byggts. Detta är skälet till att vi nu när stödet kommer att finnas kvar tycker att det ska effektiviseras, koncentreras och riktas till bostäder i hela landet.

Ännu i dag råder det någon form av bostadsbrist i 240 av landets 290 kommuner. Trots att Boverket har pekat på ett byggbehov om 80 000 bostäder om året var byggandet så lågt som 53 000 lägenheter 2018. Det är en minskning från året innan med 16 procent! Aldrig någonsin har vi ens varit i närheten av att nå byggmålen. I stället minskar byggandet efter att det hade börjat öka under alliansåren.

Rörligheten är låg, och för unga som behöver komma in på bostadsmarknaden är det inte i första hand dyra nyproducerade hyresrätter som gäller utan att få ett förstahandskontrakt i en äldre lägenhet kanske en bit utanför centrum med pendlingsavstånd till skola och arbete.

Men vad som är ännu svårare i dag, som Mats Green också var inne på, är att komma in på den ägda bostadsmarknaden. Under alltför lång tid har debatten varit fokuserad på hyresrätten, och vi har glömt bort att de flesta om de ges möjlighet faktiskt vill äga sin bostad – och allra helst bo i ett småhus.

Oavsett vilken typ av byggande det handlar om måste det fram pengar, och dessa pengar måste lånas mot någon form av kontantinsats och det dubbla amorteringskravet – som införts med Per Bolunds goda minne.

När praktiskt taget all bostadsfinansiering förts över till privatpersoner, och bankerna med stöd av Finansinspektionen ställer allt högre krav på dem som vill låna, behövs det nya sparformer och andra som är beredda att borga för lånen som privatpersoner tar. Och innan dess måste hela paketet med bolånetak och amorteringskrav ses över och avvecklas.

Fru talman! Det är mycket glädjande att Kristdemokraterna tillsammans med Centerpartiet lyfter upp finansieringsfrågan och behovet av kreditgarantier som är riktade till byggande och upprustning av bostäder på landsbygden. Det är också intressant att Boverket nu presenterar ett förslag till statligt topplån för att finansiera byggande på landsbygden. Tillsammans med enklare bygglovsregler och ett kraftigt reformerat strandskydd kommer det att göra skillnad för många små kommuner.

Kommuner som förut har haft en svag befolkningsutveckling, men som ser att ett intresse från inflyttare finns, kan se sig som attraktiva alternativ

till storstaden. Det är i dessa kommuner vi finner många av de kommun-ägda bostadsbolagen som gärna skulle bygga lägenheter men inte kan eftersom revisorerna nekar dem att skriva av under längre tid än vad de kunnat göra om det nybyggda hyreshuset hade funnits på en ort där marknadsvärdet är högre än byggkostnaden. Men många kommuner befinner sig dessvärre inte i den situationen.

I vårt särskilda yttrande i betänkandet påpekas det att redovisningsreglerna kommer att ses över som en del av januariavtalet för att få igång byggandet utanför storstäder och kommunernas centralorter.

”Hyresnivåerna i många allmännyttiga bostadsföretag behöver stiga. – Annars kommer vi att köra sönder allmännyttan.” Vem säger så? Jo, kommunalrådet Niklas Nordström, socialdemokrat i Luleå, i en skrift utgiven av Sabo för en tid sedan om behovet av en ny social bostadspolitik.

Jag håller med honom. Med större variationer i hyresnivåerna kommer bostadsbristen med tiden att försvinna och tillgången också på billiga hyresrätter att öka. Det är målet med Centerpartiets bostadspolitik. Med fri hyressättning i all nyproduktion och en frihet för fastighetsägarna att välja en annan förhandlingsmodell än den kollektiva kommer vi med tiden att se fler hyresrätter byggas i Sverige.

En annan vision Centerpartiet har är att lägga grunden för en ny egnahemsrörelse, där en social bostadspolitik kan bygga på att fler har möjlighet att bospara och äga sin bostad. Med en enkel, förutsägbar hantering av bygglov i kommunerna av standardiserade och prefabricerade hustyper från alla våra duktiga trähusföretag vill vi hjälpa människor att förverkliga drömmen om ett eget hus som en start på bostadskarriären.

Du ska kunna börja bostadskarriären med en egen arbetsinsats, ett rikttat bosparande till topplånet och en inkomst av arbete som gör att du kan betala av lånet du tagit utan orimligt höga krav på amorteringstakt.

Fru talman! Det är lätt att använda FN-stadgan om rätten till bostad som ett argument för att med skattemedel bygga nya bostäder med hög standard i attraktiva lägen åt normalinkomsttagare som stått tillräckligt länge i bostadskön. Det är inte så FN-stadgan ska tolkas. Vi i Centerpartiet ser detta som ett tecken på att det behövs reformer som ökar rörligheten och som skapar långsiktigt hållbara förutsättningar för byggföretagare att bygga mer och till lägre kostnader. Januariavtalet, fru talman, är en bra början, men det räcker inte.

Centerpartiets reservation 3 om en ny, modern svensk modell av social bostadspolitik yrkar jag *inte* bifall till, för att snabba på voteringen, men jag yrkar bifall till Centerpartiets och KD:s gemensamma reservation 7 för ett nytt och utökat kreditgarantisystem som underlättar byggande på landsbygden där betalningsförmågan finns men där traditionell bankfinansiering är svår att få.

Till er som lyssnar på den här debatten om bostadspolitik och som tycker att vi inte ger besked om hyressättningen, om enklare och snabbare planprocesser, vill jag säga följande. När det kommer till frågor om regel-förenklingar, snabbare planprocesser, friare hyressättning och bättre rörlighet finns det anledning att återkomma till andra debatter längre fram när Centerpartiet kommer att vara med och leverera allianspolitik som ett resultat av januariavtalet och de utredningar som kommer att tillsättas under våren med målet att bli förverkligade i god tid före mandatperiodens slut.

Anf. 52 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja citera ur årets motion från Centerpartiet vad gäller bostadspolitik, väckt av Ola Johansson, som vi nu bland annat diskuterar: ”Den rödgröna regeringen har under sin tid vid makten infört bostadssubventioner som kombinerats med hårt reglerade krav och ett stopp för regelförenklingsarbetet. Det var fel väg att gå. Subventionerna av bostadsbyggandet avvecklades en gång i tiden då de inte förmådde öka nybyggnationen utan i stället bidrog till högre kostnader. När nu byggtakten återigen vänt neråt kan vi konstatera att subventionerna inte heller denna gång fått avsedd effekt. Det är viktigt att ha respekt för att företagen inom bygg- och bostadsbranschen behöver långsiktiga spelregler, och att de i och med återinförandet av subventionerna anpassat sig till gällande förutsättningar. Likväl avser Centerpartiet att subventionerna inte bidrar till en väl fungerande marknad och att de därför bör fasas ut.”

Det här är inte en inställning som går tio år tillbaka i tiden, fru talman, utan det här är årets motion som vi debatterar. Här står Ola Johansson från Centerpartiet och argumenterar för just de byggsubventioner man vill avveckla snabbast av alla partier i Sveriges riksdag. Jag skulle vilja höra några ord om detta.

De löften som Centerpartiet utställde före valet, och även efter valet, om att ha breda blocköverskridande bostadspolitiska överläggningar, kommer vi att få sådana?

Anf. 53 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Det är intressant att Mats Green läser hela formuleringen om byggsubventionerna, och han berättar också för kammaren att Centerpartiet är berett att fasa ut subventionerna. Det stämmer, till skillnad från den politik som genomfördes med Moderaternas och KD:s budget, som vi visserligen släppte fram men är den som gäller. Det innebär att bemyndigandet för Boverket att behandla redan inkomna ansökningar om byggsubventioner på det regelverk som redan finns inte kan behandlas.

Detta upplever jag som mycket problematiskt. Det är många bostadsföretag som har ringt mig, säkert också Mats Green, och även små kommuner, som eljest inte skulle kunna genomföra sina byggprojekt därför att kalkylerna bygger på det regelverk som formar subventionerna. Det har vi tagit fasta på och förstått.

I vårt budgetalternativ, som inte vann riksdagens gehör, finns inte indragandet av bemyndigandet kvar. Däremot finns en kraftig neddragning av summan som skulle användas för byggsubventioner.

Detta innebär att vi med fortsatt hantering av de byggsubventioner som finns, vilket jag hoppas att regeringen nu sysselsätter sig med, får till stånd ett system för byggsubventioner som fungerar på det sätt som jag beskriver. Det är riktat till bostadsbyggande som annars inte skulle ha blivit av, till skillnad från de generella subventioner vi har i dag som är riktade till svaga konsumenter och svaga bostadsmarknader som finns och förekommer i hela landet. Det är den inriktningen vi vill ha.

Jag skulle vilja återkomma i nästa replikskifte med svar på de övriga frågorna.

Anf. 54 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Nu blir jag lite förbryllad, för nu riktar Ola Johansson kritik mot oss för att han tycker att vi avvecklade byggsubventionerna för snabbt. Problemet var ju bara att Centerpartiet ville avveckla dem snabbast av alla. Ni drog in i princip alla pengar från dag ett och kritiserade dessutom oss för att vi gick för varligt fram.

Om det nu dessutom var så att ni ville fasa ut byggsubventionerna under längre tid – ja, jag har precis tagit del av den vårandringsproposition som regeringen har lagt fram, och där klipper man bort ytterligare 750 miljoner från vår avtrappning. Sedan tillför man lite pengar – ärligt talat nål-pengar, fru talman – det sista året av planperioden, som naturligtvis inte kommer att bidra till någonting, och säger att regeringen ska återkomma om detta. Om det nu var för mycket avtrappning, varför fortsätter då Centerpartiet och Socialdemokraterna att trappa av ännu mer för att sedan börja trappa upp under sista delen av planperioden? Jag får inte riktigt ihop det.

Sedan undrar jag återigen hur det kommer att bli med de utlovade blocköverskridande bostadspolitiska överläggningarna. Det är vad ni har lovat väljarna och vad vi har lovat väljarna, både före och efter valet, och vi kommer att ställa upp på detta för att en gång för alla ta ett helhetsgrepp om Sveriges bostadspolitiska utmaning. Men jag får återigen olika besked eller inga besked beroende på vilket av de fyra partiernas företrädare jag pratar med. Får jag ett besked från Socialdemokraterna får jag ett motsatt besked av Miljöpartiet. Frågar jag Centerpartiet får jag ett besked, och frågar jag Liberalerna får jag ett helt annat besked. Vad är det som gäller i fråga om blocköverskridande bostadspolitiska överläggningar?

Anf. 55 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Låt mig börja med att påpeka att det är regeringens sak att bjuda in till bostadspolitiska samtal. Och att vi talar blocköverskridande om de stora strukturella problem som finns för både bostadsbyggandet och rörligheten på bostadsmarknaden är inget som Centerpartiet motsätter sig.

Framför allt handlar detta om skattesystemet och den stora skattereform som behöver genomföras för att både skapa fler jobb och förbättra villkoren för företagen. Det innebär en grön omställning men också en förbättring av bostadsmarknadens funktionssätt, som vi ju har talat om.

Det andra jag vill säga är att det bästa inte får bli det godas fiende. I sitt anförande talade Mats Green i breda ordalag om att vi skulle behöva korta och förenkla regelprocesserna med 30 procent – utan att precisera vad det är han menar. Samtidigt kritiserar han oss för att vi vill tillsätta utredningar. Det finns ju ett beredningskrav för allt som presenteras för Sveriges riksdag. Och det är klart att man måste utreda, framför allt om vi pratar om regelförenklingar i häradet 30 procent. Där talar ju Mats Green själv om en utredning.

När det gäller reformeringen av hyresmarknaden, som egentligen inte är dagens ämne men som vi väljer att diskutera ändå, är vi nöjda med att ha fått igenom en överenskommelse med regeringspartierna som innebär att fri hyressättning ska gälla i all nyproduktion och att det är fastighetsägarens rätt att bestämma om den fria hyressättningen ska gälla eller om man vill gå in i dagens förhandlingsmodell. Detta är någonting som jag är säker på att Moderaterna inte har något att invända mot.

Vi kan inleda stora, breda bostadspolitiska samtal om hyresfrågan, men det viktiga för Centerpartiet är att nå resultat. Det är därför vi sysslar med politik. Det är att nå resultat som innebär att människor kan få tag i en bostad.

Anf. 56 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V):

Fru talman! Det är en viktig fråga som diskuteras här i dag. Vi är alla överens om att det råder bostadsbrist runt om i Sverige. Det är lätt att hålla med om, men det är viktigt att också diskutera vad bostadsbristen beror på och vad vi ska göra för att se till att den försvinner.

Vi pratar om detta hela tiden, ganska högljutt, men det är få som visar något större intresse för bostadspolitikens historia. Där finns en hel del att hämta.

Kent Werne skrev för inte så länge sedan en artikel om just denna historia. Jag ska citera några saker.

”För 100 år sedan var det fastighetsägaren som bestämde hyran. Resultatet? Att de svenska hyrorna var högst i Europa, och att fattigt folk sorterades bort. De inhystes istället i tomma fabriker, källare och på dragiga vindsloft. Några tvingades tälta eller sova under bar himmel. En vanlig lösning blev att flytta in hos andra. Vid första världskrigets slut var omkring en femtedel av Stockholms befolkning inneboende, ofta hos en familj som bara hade ett rum och kök. Folk delade säng och sov i skift.”

Det var långa bostadsköer. Detta är svensk bostadspolitisk historia. Vi låtsas som om det aldrig ägt rum, men det finns mycket vi kan lära oss av detta.

Werne skriver också att den fria marknadens enda vinnare var de privata fastighetsägarna. De hade monopol. De bestämde. Vanliga hyresgäster saknade möjligheter att påverka. Detta ledde till att befolkningen mobiliserade. Det växte fram en hyresgäströrelse som ville ändra levnadsvillkoren i Sverige. Det ledde till att vi i dag har Hyresgästföreningen. Det ledde också till att vi i dag har den kommunala allmännyttan.

Jag vill slå ett slag för allmännyttan, fru talman. De kommunala bostadsföretagen, allmännyttan, har länge haft en särställning på den svenska bostadsmarknaden. Allmännyttan ägs av medborgarna gemensamt och har till uppgift att tillhandahålla hållbara och prisvärda bostäder för alla. Allmännyttan har över tid tagit ett stort samhällsansvar som bostadsbyggare, förvaltare och utvecklare av bostadsområden. Allmännyttan är vad som i grunden representerar bostaden som en social rättighet. En stark allmännytta är avgörande för en social bostadspolitik och för att klara bostadsförsörjningen i kommunerna.

Fru talman! De senaste 20 åren har allmännyttans andel av det totala bostadsbeståndet reducerats kraftigt, från 38 till 29 procent. Det har skett på två sätt: dels genom försäljning till privata fastighetsägare och dels genom ombildning till bostadsrätt. Det har alltså skett och fortsätter ske en systematisk urholkning av allmännyttan som systematiskt gjort det svårare och svårare för vanliga människor och låginkomsttagare att utnyttja rätten till bostad. Kapitalismens logik gör det den gör bäst: maximerar vinsten, oftast på den utsatta människans bekostnad.

Men marknaden kan inte ordna så att alla får en bostad. Marknaden kan inte göra så att fler bostäder byggs. Marknadens logik kommer alltid att stänga ute dem som inte har råd att efterfråga.

Fru talman! Vi har slutit ett samhällskontrakt, en överenskommelse om att samhället har ett övergripande ansvar för att alla ska ha någonstans att bo. Idén om ”goda bostäder åt alla”, ni vet – om ni minns den!

Genom försäljning och ombildning har andelen allmännyttiga lägenheter med rimlig hyra minskat kraftigt. De allmännyttiga lägenheter som nyproduceras har i regel en betydligt högre hyra och kan därmed inte efterfrågas av låginkomsttagare. Utförsäljningarna bidrar således till att minska andelen allmännyttiga hyresrätter som folk har råd att efterfråga.

Fru talman! Vi måste komma ihåg den grundläggande idén som låg bakom allmännyttans skapande. I lagen står det att allmännyttan ska vara ett boende för alla och att man ska främja en allsidig hushållssammansättning. Detta ändrades dock 2011, då det infördes krav på affärsmässighet.

Under den borgerliga regeringen förändrades allmännyttans förutsättningar, bland annat genom att den nya lagen om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag, som började gälla 2011, införde ett krav på att de kommunala bostadsaktiebolagen ska bedriva sin verksamhet i enlighet med affärsmässiga principer – samtidigt som bolagen har till uppgift att främja bostadsförsörjningen.

Fru talman! Kravet på att bolagens verksamhet ska bedrivas i enlighet med affärsmässiga principer har fått allvarliga konsekvenser för allmännyttans bostadsförsörjningsuppdrag. Marknadsmässiga krav på avkastning innebär att planer på nyproduktion inte genomförs. Avkastningskraven innebär också att bostadsbolagen inte kan genomföra nödvändiga upprustningar av eftersatta miljöprogramfastigheter utan att kraftigt höja hyrorna.

Jag anser att de allmännyttiga kommunala bostadsbolagen ska bedrivas utifrån mål om social nytta och samhällsansvar, inte utifrån marknadsmässiga principer och avkastningskrav. Jag anser därför att kravet på att bolagen ska bedriva sin verksamhet i enlighet med affärsmässiga principer ska tas bort ur lagen.

Fru talman! Vänsterpartiet ser allvarligt på utförsäljningen av allmännyttiga hyresrätter. En reducerad allmännytta försvårar möjligheten att bedriva en social bostadspolitik och minskar kommunernas möjlighet att klara bostadsförsörjningen, vilket har visat sig med all önskvärd tydlighet i de kommuner som sålt ut hela eller stora delar av sitt allmännyttiga bostadsbestånd.

Fru talman! Tidigare har regeringen vidtagit olika åtgärder för att förhindra försäljning och ombildning av allmännyttan. Jag frågade ansvarigt statsråd om han tänkte göra någon förändring och fick svaret att det inte går att göra något eftersom vi har kommunalt självstyre i Sverige.

Det stämmer dock inte, för 1999 infördes den så kallade stopplagen, som innebar att staten kunde minska det allmänna statsbidraget till kommuner som sålde av sitt allmännyttiga bostadsbestånd. Stopplagen medförde att försäljningen av de kommunala bostadsföretagens lägenheter minskade markant, från runt 24 000 lägenheter år 2000 till runt 3 000 lägenhet år 2003. Stopplagen upphörde 2002, då försäljningen reglerades i allbolagen.

Fru talman! Jag vill värna allmännyttans roll och framtid. Enligt min mening är en stark allmännytta avgörande för en social bostadspolitik och för att klara bostadsförsörjningen. För att värna och utveckla allmännyttans ställning föreslår jag ett par åtgärder:

För att bidra till bra och billigt byggande av hyresrätter ska det finnas minst ett allmännyttigt kommunalt bostadsbolag i varje kommun. För att säkerställa att det finns en tillräckligt stor andel allmännyttiga bostäder på både regional och nationell nivå föreslår jag att det införs ett förfarande där det krävs tillstånd från länsstyrelsen vid försäljning av bostäder som ägs av kommunala bostadsaktiebolag.

Fru talman! Jag avslutar med att säga att bostadsbristen inte drabbar alla lika. Den drabbar främst unga, nyanlända, arbetslösa, ensamstående mammor och låginkomsttagare – precis som för hundra år sedan, och lika lite som då lär marknadshyror ge dem ett eget hem.
(forts. § 10)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12.54 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 13.00, då debatten med anledning av vårpropositionens avlämnande skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 13.00.

§ 9 Debatt med anledning av vårpropositionens avlämnande

Proposition
2018/19:100 2019 års ekonomiska vårproposition anmäldes.

*Debatt med anledning
av vårpropositionens
avlämnande*

Finansministern överlämnade 2019 års ekonomiska vårproposition 2018/19:100.

Anf. 57 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Det parlamentariska läget efter 2018 års val har inneburit att gamla positioner omprövats och nya samarbeten kommit till. Det behövs eftersom politiken står inför stora uppgifter. Vårdköerna behöver kortas. Eleverna behöver lära sig mer i skolan. Utrikes födda behöver komma i arbete. Klimatmålen måste nås och hedersvåldet bekämpas. Det är grundvalen för januariavtalet och för den ekonomiska vårpropositionen och vårändringsbudgeten som regeringen lägger fram i samarbete med Centerpartiet och Liberalerna.

Utgångspunkten för regeringens redovisning av reformförslagen är den av riksdagen i höstas beslutade budgeten i enlighet med en gemensam reservation från Moderaterna och Kristdemokraterna. Eftersom en ny regering inte var på plats vid tidpunkten för höstbudgetens överlämnande var det övergångsregeringens ansvar att lägga fram en budget. I bred samverkan drogs principerna för budgeten upp, med utgångspunkten att en ny regering skulle kunna sätta sin prägel på finanspolitiken. Låt mig konstatera att så inte blev fallet.

I den skissartade budget som Moderaterna och Kristdemokraterna med stöd av Sverigedemokraterna i stället röstade igenom för fyra månader sedan sänkte man skatten med 20 miljarder, en reform som är omöjlig att reversera under innevarande budgetår. Netto försämrade de tre partierna de svenska statsfinanserna med 17 miljarder kronor för 2019, innan en ny regering var på plats. Det är inte att ta ansvar för Sverige. Det är heller inte ett ansvarsfullt sätt att långsiktigt ta itu med samhällsproblemen. Sverige är inte tänkt att styras med en statsbudget på en handfull sidor.

Herr talman! Sveriges ekonomiska utveckling påverkas i stor utsträckning av vår omvärld. Det råder fortfarande stor politisk osäkerhet kring formerna för Storbritanniens utträde ur EU. Europeiska rådet sammanträder i Bryssel senare i dag, och konsekvenserna kan bli stora för såväl Storbritannien som andra europeiska länder.

Den svenska staten har förberett sig för att Storbritannien eventuellt lämnar EU utan avtal, men trots detta kan ett avtalslöst utträde bli kostsamt för svensk ekonomi. Det kan också öka krånglet, inte minst för svenska småföretag som behöver anpassa sig till nya tull- och skatteregelverk för sin handel med Storbritannien.

Också i andra delar av världen händer mycket. Fortsatta handelspolitiska spänningar, framför allt mellan USA och Kina, har bidragit till en avmattning i världshandeln och till att den ekonomiska tillväxten förväntas bli lägre. Ovissheten är stor om hur situationen kan utvecklas framöver.

Men trots det osäkra läget står svensk ekonomi stark. Efter några år av högt resursutnyttjande går vi mot en avmattning i tillväxten, men samtidigt har sysselsättningen reviderats upp. Vi har ordning och reda i de offentliga finanserna. Sverige har den lägsta statsskulden sedan 1977 och den högsta sysselsättningsgraden på över 25 år. Arbetslösheten har sjunkit, sysselsättningen har ökat, och det har gett den lägsta andelen försörjda på ersättnings- och försäkringssystem sedan 1981.

Men, herr talman, rekordhöga sysselsättningssiffror och en sjunkande arbetslöshet ska inte skymma de utmaningar vi har på arbetsmarknaden. Fler reformer krävs för att arbetsgivare ska kunna tillsätta de över 100 000 lediga jobb där det i dag ofta saknas sökande med rätt kompetens.

Fram till 2026 behöver 156 000 personer anställas bara i välfärden. Samtidigt anger sex av tio arbetsgivare i offentlig sektor att de redan i dag har svårt att rekrytera den kompetens de behöver. I privat sektor står nästan fyra av tio arbetsgivare inför samma utmaning. Mest akut är läget inom branscherna bygg, tillverkning, it och transport.

För att minska arbetskraftsbristen behöver vi fortsätta att bygga ut Kungskapslyftet och se till att arbetssökande kommer i arbete. Det kommer att vara en viktig uppgift för regeringen framöver.

Vi ser också att sysselsättningsgraden är lägre bland dem som saknar gymnasial utbildning och bland de kvinnor som är utrikes födda. Här finns en stor potential. Allt annat lika – om utrikes födda kvinnor jobbade i samma utsträckning som kvinnor födda i Sverige skulle bnp kunna öka med 1,5 procent, arbetslösheten bli 1 procentenhet lägre och statskassan få ett tillskott på 37 miljarder kronor. Därför är det en självklarhet att fler utrikesfödda kvinnor ska ta plats på våra kontor och verkstäder, i fikarum och i välfärden. Vi behöver den arbetskraften.

Men det handlar om så mycket mer. Det är ju bara på det sättet som dessa kvinnor kan göra den resa som många svenskfödda kvinnor gjorde

på 50-, 60- och 70-talen – resan till egen försörjning som ger frihet att fatta egna, självständiga beslut.

Vårt välstånd ska tryggas med hög sysselsättning, både bland kvinnor och bland män, starka drivkrafter till arbete och bättre förutsättningar för innovation, export och jobbskapande. Den svenska ekonomin är öppen mot omvärlden, och Sverige är en stor exportnation. Svensk utrikeshandel bidrar till 1,4 miljoner svenska jobb. Därför vill regeringen fortsätta att utveckla den nuvarande exportstrategin och bidra till att skapa ännu bättre förutsättningar för att stärka svenska företags internationalisering. Därför föreslår vi mer medel till export- och investeringsfrämjande åtgärder.

Möjligheten att starta och driva företag och att lyckas som företagare ska bli bättre, inte minst på landsbygden, med klimatsmart energi, produktion av sund och säker mat och värden som bidrar till jobb och välfärd. Landsbygdens utveckling är avgörande för hela Sverige. Där ser vi till att politiken kommer hela landet till del, med bredbandsutbyggnad, utbildningssatsningar, klimatinvesteringar och mycket mer.

Sommaren 2018 var en osedvanligt varm och torr sommar, vilket resulterade i både bränder och torka. För att ge bättre förutsättningar för de lantbrukare som drabbades föreslår regeringen en förstärkning av det existerande stödet, och vi kommer också att avsätta medel för att ersätta kommuner för kostnader förknippade med skogsbränderna och för att stärka deras möjligheter att förebygga klimatrelaterade olyckor.

Herr talman! De globala klimatförändringarna är vår tids ödesfråga. Riksdagen har fattat beslut om att vi senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. För att nå det målet måste klimatomställningen ske på ett sådant sätt att alla har möjlighet att vara en del av lösningen.

I Moderaternas och Kristdemokraternas budgetreservation valde man att skära bort nästan en femtedel av miljö- och klimatbudgeten. Nu ser vi till att återställa en del av de satsningarna. Vi ska förstärka Klimatklivet, Industriklivet ska utökas, havet ska bli renare, fler privatpersoner och företag ska kunna installera solceller och värdefull natur ska skyddas.

Den ekonomiska politiken ska bidra till att nå högt satta svenska miljömål. Sverige ska gå före på klimat- och miljöområdet. Det är vår generations ansvar mot våra barn och barnbarn.

Herr talman! Vi lever allt längre i Sverige, och vi föder allt fler barn. Det är en fantastisk framgång för vårt land. Men det förpliktar också.

Under förra mandatperioden stärkte regeringen vården, skolan och omsorgen med historiska 35 miljarder kronor. Men om välfärden ska säkras för framtiden kommer det att krävas mer. Detta är en av mandatperiodens allra största arbetsuppgifter. Vi behöver utbilda och anställa barnskötare, lärare och sjuksköterskor. Skolor behöver byggas och rustas för att ge plats åt elever som vågar drömma stora drömmar, oavsett om man är kille eller tjej och oavsett vilka föräldrar man råkar ha – skolor där alla elever ges likvärdiga möjligheter att få de kunskaper som krävs på morgondagens arbetsmarknad, där lärare sätter fokus på eleverna och deras kunskapsutveckling och där alla elever ges studiero och stöd av läraren när de behöver det.

Regeringens och samarbetspartiernas långsiktiga satsning på lärarassistenter gör att vi tar ett steg i just den riktningen. Så stärker vi grunden i den svenska kunskapsnationen, som är en bas för vårt välstånd.

Herr talman! Var fjärde kvinna har någon gång under sitt liv utsatts för våld av en närstående. Varje kvinna som blir misshandlad, hotad eller förnedrad är en kvinna för mycket. Varje barn som lever i rädsla för våld i hemmet är ett barn för mycket. Det är för dessa kvinnor och barn vi måste agera.

Det har gjorts många satsningar av tidigare regeringar, men tyvärr behöver mer göras. Jag vet att det finns ett stort stöd i denna kammare när vi nu riktar resurser mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck och till tjej- och kvinnojourer. Våldet ska förebyggas, förhindras och straffas!

(Applåder)

Herr talman! Med denna budget tar vi ett första steg mot att förverkliga januariavtalet. Steg för steg kommer regeringen tillsammans med samarbetspartierna att angripa samhällsproblemen. Med Centerpartiet och Liberalerna vill regeringen skapa förutsättningar för ett samhälle där sammanhållning och trygghet går hand i hand med människors frihet och möjligheter. Jobben ska bli fler, kunskaperna i skolan ska öka, vårdköerna ska kortas och klimatutmaningen mötas. Så vill vi ta Sverige framåt!

(Applåder)

Anf. 58 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Det här är Magdalena Anderssons femte år som finansminister. Hon har varit det i en tid då vi har haft en stark global högkonjunktur och även en inhemsk sådan. Trots detta har regeringen inte förmått göra nödvändiga strukturella reformer för att möta en sysselsättningskris när konjunkturen vänder nedåt.

Men framför allt, herr talman, har regeringen misslyckats med det allra viktigaste: att skapa ett tryggare Sverige. Under dessa år har utsattheten och sexualbrotten tredubblats och dödsskjutningarna ökat lavinartat. Barn vågar numera inte gå hem från skolan eller fritis för att de är rädda för att bli rånade. Listan kan göras lång. Det är ett nytt Sverige, och det är inte tryggare.

Dessutom, herr talman, har poliserna under denna period blivit färre. Och nu är alltså regeringens och samarbetspartiernas slutsats att polisens resurser behöver minska. Det är helt ofattbart hur man kan dra den slutsatsen. Hur kan ni skära en kvarts miljard i polisens budget och samtidigt gå ut härifrån och se medborgarna i ögonen?

(Applåder)

Anf. 59 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Att stärka polisen är en av regeringens viktiga prioriteringar. I slutet av förra mandatperioden såg vi till att satsa stora belopp på polisen. Vi gjorde en historiskt stor satsning 2018, och vi har fördubblat antagningen till polisutbildningen.

Det är helt korrekt att antalet poliser har gått ned något, och det beror på att man under alliansåren skar i polisutbildningen så att det inte kom ut tillräckligt många nyutbildade poliser. Nu ser vi till att öka, till och med fördubbla, antalet utbildade poliser, som också kommer att kunna anställas. Målet är att vi ska ha 10 000 fler polisanställda.

Därför är det bra att vi kunde göra stora ökningar när det gäller polisen förra året och att Moderaterna och Kristdemokraterna i sin budgetreservat- tion lade till stora satsningar på polisen för i år och de kommande åren. Detta är satsningar som vi till fullo står bakom.

Vi vill också renodla polisens verksamhet. Eftersom det råder brist på poliser vill vi att poliser ska jaga bovar, inte transportera fångar, som man har gjort tidigare. Därför har vi flyttat över arbetsuppgiften att transportera de infångade bovorna till Kriminalvården så att inte poliser ska behöva ägna sig åt den. När vi flyttar den arbetsuppgiften från polisen till Krimi- nalvården ser vi också till att flytta över pengar för detta. Så brukar man göra när man flyttar verksamheter mellan myndigheter.

Därutöver har vi också sett till att förstärka Kriminalvården, som ju har ekonomiska problem, med ytterligare 100 miljoner så att det ska finnas tillräckligt många häktesplatser nu när polisen tycks ha fått upp sin effek- tivitet och lyckas fånga fler bovar.

Att detta kommer att vara en fortsatt prioritering för regeringen är tyd- ligt och viktigt, och där råder, såvitt jag vet, samsyn här i riksdagen. Detta är viktigt för polisen att veta – att de har riksdagens stöd.

(Applåder)

Anf. 60 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Det är precis det ni inte gör, Magdalena Andersson. Ni stöder inte den stora satsning som vi gjorde i december eftersom ni nu minskar polisens budget. Det är ju hela poängen.

Jag tror att väldigt många med mig är trötta på att finansministern ald- rig tar ansvar för att hon faktiskt sitter i en regering – och det är hennes femte år. Det går inte att skylla på Alliansen; det var länge sedan. Att skylla på vår budget går inte eftersom vi stärkte polisen. Skylla på konjunkturen kan hon naturligtvis inte heller göra eftersom den har varit stark. Ta an- svar! Sverige är inte tryggare nu än för fem år sedan, tvärtom. Och ni skär i polisen.

Min mycket enkla fråga, som jag tror att många vill ha svar på, är: Får polisen mer eller mindre resurser i denna vårandringsbudget? Skär ni eller lägger ni till pengar, finansministern?

(Applåder)

Anf. 61 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tar varje dag i veckan ansvar för de utökade satsningar som vi har gjort på polisutbildningen och för de fördubblade antagningarna till utbildningen. Elisabeth Svantesson kan ta ansvar för de nedskärningar man gjorde i polisutbildningen under den tid Elisabeth Svantesson satt i regeringen. Det är viktigt att ta ansvar för sin politik.

Det vi gör i denna budget är att flytta arbetsuppgifter från den ena myn- digheten till den andra. Då flyttar man också pengar från den ena myndig- heten till den andra. Annars skulle ju Kriminalvården få stora problem.

Jag hörde Elisabeth Svantesson stå i tv och säga att hon tycker att Kri- minalvården borde ha mer pengar. Men, Elisabeth Svantesson, det är ju din budget som har gått igenom. Kriminalvården har de pengar som du har föreslagit för riksdagen att de ska ha. Ta ansvar för det, Elisabeth Svan- tesson!

(Applåder)

Anf. 62 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! I början av maj förra året presenterade EU-kommissionen sitt nya förslag till så kallad långtidsbudget. Där föreslår man att den svenska EU-avgiften ska öka med i storleksordningen 35 procent, vilket motsvarar över 15 miljarder kronor per år. Jag var skeptisk, och det var även finansministern, av naturliga skäl. Så långt är vi överens. Dessa pengar hade gjort betydligt mer nytta om de gått till den svenska välfärden i stället för att skickas till Bryssel. Det är alltså inte det frågan gäller.

Min fråga är: Är regeringen beredd att använda det veto man trots allt har, eftersom detta beslut måste vara enhälligt, i syfte att stoppa budgetförslaget från kommissionens sida? Det är en fråga som kan besvaras med ja eller nej.

Det är en sak att uttala sig i svepande och kritiska ordalag inför hemmapubliken om dåliga förslag på EU-nivå – just detta förslag var det väl bara Liberalerna som jublade åt – men en helt annan att agera skarpt i skarpa förhandlingar på plats i Bryssel. Där tycker jag att regeringen lämnar en hel del i övrigt att önska.

Anf. 63 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Det är intressant att Oscar Sjöstedt har kännedom om hur förhandlingarna går i Bryssel inför stängda dörrar.

Jag har drivit en oerhört tydlig linje från den svenska regeringens sida och har fått ett bra stöd i EU-nämnden för denna linje. Sverige bedriver en mycket restriktiv linje vad gäller EU-budgeten, och vi gör detta tillsammans med andra länder som också ser det faktum att Bryssel måste rätta munnen efter matsäcken, precis som vi gör i Sverige när vi har en nationell budget.

Om man får mindre inkomster kan man ha mindre utgifter. När Storbritannien lämnar EU måste naturligtvis EU-budgeten rätta munnen efter matsäcken. Därför driver vi linjen att budgeten ska ligga kvar på 1 procent av bni. Detta är en linje som jag har drivit i många av de samtal som jag har haft med mina kollegor i EU. Jag har också haft ett flertal möten med den EU-kommissionär som är ansvarig för budgeten för att föra fram de svenska ståndpunkterna. Så sent som i fredags i förra veckan hade finansministrarna och budgetkommissionären ett möte i Bukarest, och där förde jag återigen fram de svenska ståndpunkterna.

Att redan i detta läge, när vi är i den inledande delen av förhandlingarna, börja vifta med vetokortet har mig veterligen aldrig någonsin varit en framgångsrik strategi för något land, utan det riskerar att stjälpa snarare än att hjälpa hela processen. Detta är nog ett krav som kommer från ett parti som egentligen inte vill att vi ska vara med i EU.

(Applåder)

Anf. 64 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Jag tycker bara inte att det ska vara så dyrt som det är. Det är bara detta det handlar om.

Det totala nettoflödet sedan starten för det svenska EU-medlemskapet, alltså från 1995 fram till förra året, uppgår till 386,4 miljarder kronor. Det är alltså inte den totala avgiften, som är avsevärt högre, utan nettoflödet, det vill säga skillnaden mellan det vi betalar in och det vi får tillbaka. Det

går att kritisera en del där. Vi hade kunnat bygga höghastighetsbanor för den slanten, förmodligen på ungefär samma tid.

Jag noterar att vi inte fick något svar. Det är helt riktigt att om det hade varit vi som var på plats vid förhandlingarna hade vi varit tydliga med att förslaget kan kastas redan nu därför att det inte kommer att gå igenom då vi skulle lägga in vårt veto. Regeringen är inte beredd att göra detta. Då har vi fått ett besked – tack!

Anf. 65 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Den svenska regeringen har varit tydlig med att förslaget inte kommer att se dagens ljus eller bli verklighet.

Oscar Sjöstedt säger att det handlar om att han inte tycker att det ska vara så dyrt. Där är vi helt eniga. Jag tycker inte heller att vi ska få en betydligt högre avgift än vad vi har i dag, på de nivåer som har diskuterats från Bryssel. Men att stjälpna hela förhandlingen genom att inleda den med att vifta med vetokortet har mig veterligen aldrig renderat någon framgång i EU. Ett sådant krav kan rimligen bara komma från ett parti som vill stjälpna hela EU-samarbetet.

(Applåder)

Anf. 66 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Inte med ett ord nämns i budgeten att den ekonomiska ojämlikheten ska minska. Detta kanske säger sig självt när man tittar på hur inkomstfördelningen ser ut: Det är de som har det bäst ställt som gynnas. Det borde vara fattigpensionären med utsliten kropp och som inte får pensionen att räcka ens till det mest nödvändiga, eller den ensamstående mamman som tvingas vrida och vända på varenda krona men vars pengar ändå räcker till, eller varför inte undersköterskan som tvingas jobba delade turer och varannan helg och som behöver både högre lön och fler arbetskamrater.

Det är inte de som har de största behoven som prioriteras, utan det är de rikaste männen: Det är vd:n i våningen på Östermalm, och det är miljonärerna i lyxvillorna i Danderyd. Det är de som redan har så mycket pengar att de inte vet var de ska göra av dem som är de prioriterade. Det är de som ska omhuldas och få det bättre ställt.

När värnskatten tas bort blir det en gåva på drygt 6 miljarder till dem som har det absolut bäst. Regeringen väljer dessutom att krydda detta med ett gåvoavdrag för välgörenhet. Om man betalar till välgörenhet ska man tydligen ha ett skatteavdrag för det också.

Jag undrar: Vet finansministern vilka konsekvenser det får för samhällsutvecklingen att föra en politik som ökar inkomstskillnaderna i stället för att minska dem? Jag undrar också: Varför vill finansministern öka inkomstskillnaderna?

Anf. 67 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Ulla Andersson har en helt korrekt beskrivning av den budget som Moderaterna och Kristdemokraterna fick igenom i Sveriges riksdag. Där sänktes skatten med 20 miljarder kronor, och det är en tydlig fördelningsprofil i den budgetreservation som redovisas i vårpropositionen. Det är en politik som ökar klyftorna.

Ulla Andersson har också helt rätt i att vi i januariavtalet har kommit överens om att avskaffa värnskatten. Det var ett tydligt krav från Liberalerna och en nödvändighet för att de skulle gå med i samarbetet. Vi socialdemokrater gjorde bedömningen att det finns mycket politik som går i motsatt riktning i januariavtalet och som kan minska klyftorna, till exempel att stärka fattigpensionärerna – de pensionärer som har jobbat ett helt långt yrkesliv men ändå har en låg pension. Det finns också tydliga skrivelser om att en av utgångspunkterna i skattereformen är att vi vill bekämpa och minska klyftorna.

Vi har därutöver satsningar på välfärden i budgeten och också i januariavtalet. I budgeten handlar det nu om ytterligare resurser till skolan, och i januariavtalet är vi tydliga med att de välfärds miljarder som finns ska kunna fortsätta att öka under mandatperioden. Men det är helt korrekt att vi socialdemokrater inte kommer att kunna genomföra all vår politik, eftersom vi inte fick egen majoritet. Då får vi i stället kompromissa. Vår bedömning är att januariavtalet och det samarbete vi har är betydligt bättre än alternativet, nämligen den mest konservativa regering någonsin som Sverige hade kunnat få, nämligen Moderaterna och Kristdemokraterna med stöd av Sverigedemokraterna.

(Applåder)

Anf. 68 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Sverige har det minst omfördelade skattesystemet av EU:s 15 kärnländer. Det har varit en medveten politik för att minska progressiviteten.

Jag menar att Socialdemokraterna troligtvis har tappat tilltron till skattesystemets omfördelning och därför har valt att släppa igenom sänkningen av värnskatten. För det är Socialdemokraterna som har valt att ställa sig bakom uppgörelsen. Inte ens Anders Borg tyckte att man skulle ta bort värnskatten, men finansministern väljer att göra det.

6 miljarder ges till dem som har det bäst ställt. Välfärdspengarna till kommunerna är på 5 miljarder. Landets 290 kommuner ska få dela på 5 miljarder, medan de 10 procent rikaste i samhället ska få dela på 6 miljarder. Detta säger mycket. Jag hade önskat att det vore fattigpensionären, undersköterskan eller den ensamstående mamman och inte miljonärerna i Danderyd och inte vd:n på Strandvägen på Östermalm. Det är en felaktig prioritering.

Anf. 69 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Ulla Andersson och jag är helt överens. Detta hade inte varit Socialdemokraternas prioritering om vi hade haft egen majoritet – så är det – men i ett samarbete behöver man både ge och ta. Detta var en av förutsättningarna för att vi skulle få till stånd samarbetet. Frågan till Ulla Andersson blir då: Vad hade varit bättre? Hade det varit bättre att värnskatten hade avskaffats av en M-KD-regering som hade regerat med stöd av Sverigedemokraterna? För det var alternativet.

Nu har vi ett januariavtal, som visserligen innehåller avskaffad värnskatt men som också innehåller 20 välfärds miljarder. Vi genomför Skolkommissionens förslag om ökad likvärdighet i skolan, vi gör stora satsningar på sjukvården, vi höjer pensionen för dem som har det sämst ställt, vi inleder familjeveckan och vi satsar på kvinnojourer mot hedersrelaterat

våld. Det finns mycket bra socialdemokratisk politik i januariavtalet som jag ser fram emot att genomföra.
(Applåder)

Anf. 70 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Minns ni Magnus, Brasses och Evas tango i *Fem myror*? Först går det framåt, sedan går det bakåt, sedan går det runt en liten stund, sedan går det nedåt och sedan tar det stopp. Detta är nog en rimlig prognos också för januaripartiernas vals i 73-takt: framåt, bakåt, runt en liten stund, nedåt och sedan stopp. Styrkans utan riktning, rejäl högersväng och kraftigt åt vänster på samma gång. Vem är det egentligen som för? Det är någon av de andra.

Så blir det när gemensamt utformade förslag för att gå i närkamp med samhällsproblem i stället ersätts av januaripartiernas princip, att med politiskt påtvingeri pracka på varandra sina mest symboliska krav, bäst fungerande i sterilt ideologiska rum. Politikens färd lider då brist på mål och mening. Det är tydligen själva överenskommelsen som ska vara mödan värd.

Men utan en politisk riktning uteblir reformkraften. Jag är rädd att det blir framåt, bakåt, runt en liten stund, och sedan tar det stopp. Den socialdemokratiska regeringen ska nu nämligen genomföra samma idéer som Socialdemokraterna gick till val på att stoppa och som de har ägnat decennier åt att motarbeta.

En del säger då att Socialdemokraterna är ett idéparti med två idéer, att ta makten och att behålla makten. Ser man på hur det har varit historiskt är detta inte sant. Men nu måste frågan ställas: Vad är det Socialdemokraterna vill? Valfärdsfokuset är uppenbart helt borta. Det har vi kunnat se i dag när de väljer att skära ned i äldreomsorgen. Reformkraften ska de använda till annat. Då infinner sig frågan vilken reform som Magdalena Andersson är mest peppad på att genomföra. Är det uppluckringen av arbetsrätten, nedläggningen av Arbetsförmedlingen, marknadshyrorna eller borttagandet av värnskatte?

(Applåder)

Anf. 71 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Jakob Forssmed har uppenbarligen varit väldigt peppad på att skära ned på Arbetsförmedlingen, eftersom man har sparat 3,6 miljarder där för att i stället sänka skatten – mest för dem som har de högsta inkomsterna. Det är uppenbart Jakob Forssmeds prioritering. Jag anar möjligen en viss bitterhet i Jakob Forssmeds anförande.

Efter en turbulent politisk höst, efter att Sverige har styrts med den servettskiss som Jakob Forssmed tagit fram tillsammans med Elisabeth Svantesson, har vi nu återigen ordning och reda. Vi har en regering, vi har ett stabilt samarbete i mitten, vi har nu en vårändringsbudget och en vårproposition och vi har ett januariavtal som kommer att ta Sverige framåt. Här finns nu en stabilitet för att ta itu med de samhällsproblem som vi behöver ta itu med. Vi behöver fler poliser, vårddköerna behöver bli kortare och barnen behöver lära sig mer i skolan. Vi kan inte, med den klimatförändring som vi har mitt framför ögonen, se på utan att agera. Det skiljer för övrigt denna samarbetskonstellation från Jakob Forssmeds som i praktiken genomförde en veritabel slakt på miljö- och klimatbudgeten. Här

Prot. 2018/19:76
10 april

*Debatt med anledning
av vårpropositionens
avlämnande*

finns nu en tydlig stabilitet och en tydlig riktning framåt. Men om man tycker att riktning framåt bara är ytterligare stora steg med jobbskatteavdrag ser man kanske ingen riktning. Men här finns en bred reformagenda som vi i de fyra partierna tillsammans är överens om att genomföra.
(Applåder)

Anf. 72 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! En avgörande skillnad mellan mig och Magdalena Andersson tror jag inte är nivån av bitterhet utan att jag fortfarande står för den politik som jag gick till val på, medan Magdalena Andersson ska tvingas genomföra en helt motsatt politik på en lång rad områden.
(Applåder)

Vi kan gärna tala om den så kallade servettskissen. Jag hörde nyss ett anförande av Magdalena Andersson där hon säger att hon ställer sig bakom de resurstillskott som vi ger till polisen och också de resurstillskott som vi ger till kommunerna. De kömiljarder som vi ställde till Sveriges förfogande vid årsskiftet ska ni nu införa. Det är naturligtvis väldigt bra.

Men det som jag är bekymrad över är er brist på riktning. Var finns reformkraften? Vad ska ni lägga i detta arbete när ni ska genomföra reformer som ni har tvingat på varandra i detta samarbete? Jag tror inte att det är det bästa för Sverige. Jag tror att man behöver en tydligare inriktning. Och det är riktigt att jag också tror att Sverige hade behövt en annan ledning som hade kunnat göra detta på ett bättre sätt.
(Applåder)

Anf. 73 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Kristdemokraterna och Moderaterna var, till skillnad från vad de sa före valet, beredda att bilda regering med stöd av Sverigedemokraterna – detta apropå att säga en sak före valet och en annan sak efter valet. Jag hörde i alla fall inte före valet att de sa att de var beredda att bilda en liten extremt konservativ regering med stöd av Sverigedemokraterna. Det var ett besked som vi fick senare in på hösten.
(Applåder)

Däremot har vi ett samarbete, och i alla samarbeten får man ge och ta. Men detta är ett stabilt och brett mittenssamarbete i svensk politik, och vi kommer nu att genomföra ett program för att angripa de samhällsproblem som vi alla ser att det är nödvändigt för politiken att ta itu med. Detta bildar stabilitet för Sverige.
(Applåder)

Anf. 74 ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! För två år sedan upplevde 75 procent av den globala ekonomin en uppgång. I år, 2019, kommer 70 procent av den globala ekonomin att möta en nedgång eller en dämpning. Det är i den miljön som vi debatterar här i dag.

Det var inte för inte som Christine Lagarde, Internationella valutafondens chef, för ett år sedan sa: The sun is shining – fix the roof.

I högkonjunktur ska man spara, göra nödvändiga reformer, ta tag i de stora problemen och på så sätt förbereda landet för svårare ekonomiska tider.

Herr talman! I dag har finansministern promenerat till riksdagen med sin tionde budget. Den här gången med en budget som hon har förhandlat fram med Liberalerna och Centerpartiet. Hon har fortfarande inte fixat taket.

Det finns numera ett talesätt i riksdagen om dessa promenader: Finansministern hon kommer och går, men samhällsproblemen de består.

Jag tänker på paret i Mellansel i norra Västernorrland. De satt nyligen och åt en söndagsmiddag när de plötsligt hörde att någon försökte slå sig in genom den låsta ytterdörren. De går fram till titthålet, och där ser de två personer som sparkar och slår för att försöka komma in. De blir naturligtvis skräckslagna och ringer polisen. Polisen svarar och hör genom telefonen hur detta låter. Polisen säger: Oj, oj, vad ni än gör öppna inte dörren. Men vi har dessvärre ingen patrull att skicka.

Detta inbrottsförsök och denna skräckupplevelse varade i en timme innan förövarna gav sig av. Det hade kunnat sluta mycket värre än så. Men det är förfärligt. Även de som bor på landsbygden, långt ifrån närmaste stad, måste kunna lita på att polisen skyddar dem när de som bäst behöver det.

Herr talman! Det är också i grunden vad ekonomisk politik handlar om, nämligen att vi kan se till att ekonomin växer, att vi har förmåga att föra en klok stabiliseringspolitik och att vi sedan fördelar och prioriterar resurser där de behövs som allra mest så att staten kan vara stark där staten ska vara stark och så att polisen också kan skicka en patrull till Mellansel.

Därför är det fullkomligt obegripligt och oansvarigt att de fyra partier som nu lägger fram en budget skär i resurserna till polisen.

Ja, jag tycker att det är bra att kriminalvården nu får mer resurser. Det kommer vi att ställa oss bakom. Men skär inte i budgeten för polisen.
(Applåder)

Man kan tänka sig att de fyra partier som nu har förhandlat om en budget har förhandlat i väldigt många timmar. Men frågan när man läser detta är: Vad har de förhandlat om? Har de förhandlat om hur flykten från polisyrket ska stoppas? Har de förhandlat om hur skjutningarna – eller det som ofta är rena avrättningar – ska minska? Har de förhandlat om en hållbar och stram migrationspolitik eller om hur bidragsberoendet ska brytas?

Nej, de riktigt svåra frågorna finns inte med vare sig i någon överenskommelse eller i den budget som vi nu debatterar.

Socialdemokraterna är inne på sitt femte regeringsår. Under den tiden har det blivit färre poliser, vårdköerna har fördubblats, dödsolyckorna i arbetslivet har också blivit fler, integrationsproblemen har ökat, och det har även utsläppen enligt SCB. Arbetslöshetsmål har skrotats, och tillväxten per capita är numera nästan lägst i hela EU. Allt detta händer i högkonjunktur, och allt detta händer när Socialdemokraterna styr Sverige.

Det fanns en tid när goda socialdemokrater sa: Gör din plikt – kräv din rätt! Nu är vi andra som säger det. Det fanns en tid när Socialdemokraterna uppfattades som rättvisa, eller i alla fall uppfattade sig själva som det, men det är länge sedan. Nu ser vi en helt annan politik. Det är inte rättvist att några sliter hårt på jobbet och betalar för att andra ska kunna vara mer lediga. Därför säger vi moderater nej till friår. Det är inte heller rättvist att det för vissa lönar sig bättre att leva på bidrag än att arbeta, herr talman. Därför vill vi moderater införa ett bidragstak.

Det är inte rättvist att de som bor på landsbygden ska bära det tyngsta ekonomiska lasset för att minska utsläppen. Därför säger vi nej till högre bensin- och dieselskatter. Det är verkligen inte heller rättvist att polisen bara kommer till vissa, medan det för andra – som de i Mellansel – inte ens är lönt att ringa. Därför behövs det fler poliser, och de behöver ha högre lön. Och det är inte rättvist att svenska IS-terrorister välkomnas tillbaka och vårdas i Sverige samtidigt som vi utvisar människor som är här och jobbar med sin spetskompetens och bidrar till svensk tillväxt, herr talman.

Allt detta sker i det Sverige där Socialdemokraterna regerar. Löfven och Andersson är ytterst ansvariga för detta. Hur många gånger, herr talman, har inte vi moderater påtalat dessa problem och orättvisor för regeringen? Ändå har regeringen inte gjort det som krävs.

Men så, i januari 2019, händer det någonting: Polisen får ett rejält tillskott för att nå 10 000 fler polisanställda till 2024. En särskild satsning görs på polisernas löner för att de redan 2019 ska kunna bli 1 000 kronor högre i månaden – om nu regeringen levererar. En rekordsatsning på försvaret inleds. En kömiljard, som egentligen är flera kömiljarder, införs för att komma till rätta med de långa vårdköerna. Kommuner och landsting stärks med 5 miljarder för att de ska kunna upprätthålla kvaliteten i välfärden. Det görs viktiga klimatinvesteringar som leder till verklig klimatnytta. Skatten på arbete sänks så att det lönar sig bättre för *alla* att gå till jobbet, och varenda pensionär fick en skattesänkning den 1 januari.

(Applåder)

Detta hände alltså 2019, under Socialdemokraternas femte år vid makten. *Då* hände det, och det var vi – Moderaterna och Kristdemokraterna – som tog ansvar och såg till att det skedde. Det var inte ni som gjorde det, Magdalena Andersson.

Mycket mer behöver göras. Det krävs år av prioriteringar och reformer med sikte på framtiden. Finansministern och många av hennes kollegor pratar ofta om 1930-talet, och det kan finnas skäl att göra det. Vi behöver dock fokusera ännu mer på 2030-talet. Hur ska Sverige bli bättre för nästa generation? Vilka reformer krävs nu och under hela 20-talet för att Sverige ska ha starkare tillväxt, fler växande företag och bättre välfärdstjänster 2030? Hur kan fler försörja sig själva, även när vi går in i lågkonjunktur, och samtidigt ha en månadslön på banken? Hur kan integrationen bli en del av att lösa framtidens problem i stället för att vara ett problem?

Detta är de stora uppgifterna under åren framöver. Sverige ska vara ett land där alla gör sin del men där alla också får någonting tillbaka. Det är i grunden den nya svenska modell som vi moderater vill bygga. Jag är nämligen övertygad om att Sverige kan vara ett bättre land 2030 än vad Sverige är i dag, men för det krävs reformkraft. Den reformkraften hittar vi inte hos regeringen.

När regeringen hade chansen att ansluta sig till vår linje gjorde den inte det. Man gör ingenting åt skjutningarna. Man gör ingenting för att polisen ska finnas i hela landet. Man gör ingenting för att bryta bidragsberoendet och göra det mer lönsamt för alla att arbeta. Man genomför inte nödvändiga reformer som på sikt kan öka tillväxten och därmed säkra välfärden. Det är ofattbart.

Herr talman! Jag tror att det är smärtsamt tydligt för många av oss här inne – nu när vi återigen har fått besök av finansministern, som kommer

hit med sina budgetar och går – att Sveriges mycket stora samhällsproblem dessvärre alltjämt består.

(Applåder)

Anf. 75 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Elisabeth Svantesson vill inte att vi ska lära oss av 30-talet. Jag känner en liten iskyla gå genom kroppen när jag hör det. Vart är Moderaterna på väg?

Det var dock inte det jag tänkte fråga om. Elisabeth Svantesson tar upp många samhällsproblem i sitt inlägg. Det finns ingen skillnad mellan oss när det gäller viljan att ta itu med samhällsproblemen, men däremot har vi nog olika inställningar till hur det ska göras. I den budget som Moderaterna drev igenom visade man tydligt hur man vill lösa samhällsproblemen, nämligen genom att sänka skatten. För var lade man tyngdpunkten? Det var inte på polisen, inte på sjukvården och inte på skolan, utan störst utrymme använde man för att sänka skatten med 20 miljarder.

Det hände något bra i det här valet, och det var att Moderaterna för första gången lovade att man skulle sluta skatteflyktan mellan pensionärer och löntagare. I dag är det så att pensionärer betalar högre skatt än löntagare, vilket är en rest från alliansregeringens tid. Men vad gjorde man i sitt första budgetförslag efter valet? Med dessa 20 miljarder i skattesänkningar skapades ju en ny skatteflyfta, med 3 miljarder kronor i högre skatt för pensionärskollektivet. Jag skulle vilja veta, Elisabeth Svantesson: Varför ökade ni skatteflyktan med 3 miljarder för Sveriges pensionärer?

(Applåder)

Anf. 76 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Jag uppskattar att Magdalena Andersson har börjat använda ordet ”samhällsproblem”. Det är ju ett rätt nytt fenomen att den här regeringen över huvud taget talar om dem. Jag hoppas att nästa steg blir att inte bara prata om och se problemen utan också komma med kraftfulla reformer – som vi gjorde i december. Att stärka polisen, prioritera försvaret och prioritera välfärden var tydliga prioriteringar för att vi ska komma till rätta med just samhällsproblemen.

Sveriges pensionärer, och Sveriges *alla* löntagare, ska vara väldigt glada och nöjda med att vi och vår budget vann i december. Det innebar nämligen att pensionärerna fick en större skattesänkning än de hade fått annars. Eftersom vi sänkte skatten för alla sänkte vi också skatten för pensionärer mer än vad Magdalena Andersson hade tänkt göra. Vi är helt inne på att sluta den klyftan helt, och vi kommer att ta det steg för steg framöver. Vi tog dock ett första viktigt steg och sänkte alltså skatten för alla pensionärer. Det fanns inte i Socialdemokraternas plan.

Den budget som vann i kammaren i december är jag stolt över. Det kanske blir den enda skattesänkningen för vanliga löntagare som vi kommer att uppleva under de här åren. Jag tycker att det är bra att man tar bort värnskatten, men jag undrar om vanliga löntagare och alla pensionärer fortsättningsvis under den här mandatperioden kommer att få skattesänkningar – precis som i vår budget.

(Applåder)

Prot. 2018/19:76
10 april

*Debatt med anledning
av vårpropositionens
avlämnande*

Anf. 77 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Elisabeth Svantesson säger att hon steg för steg vill minska klyftan i beskattning mellan pensionärer och löntagare. Men du vidgade den, Elisabeth Svantesson. Det du gjorde när du hade chansen var ju inte att minska klyftan; du ökade den. Du ökade orättvisan mellan pensionärer och löntagare.

Moderaterna skapade den här orättvisa skatteklyftan under sina år i regeringsställning. Man vidgade klyftan fem gånger, och när man nu hade chansen igen vidgade man den en sjätte gång. Du svarade inte på frågan, Elisabeth Svantesson: När ni nu hade pengar och sänkte skatten med 20 miljarder, varför valde ni att öka skatteklyftan med 3 miljarder? Du kan ju inte säga att ni vill minska klyftan steg för steg om du faktiskt ökar den när du har chansen. Varför ökade du klyftan? Vad är motivet? Varför är det viktigt att pensionärer ska straffbeskattas i stället för hedras?

(Applåder)

Anf. 78 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Detta är, återigen, ett märkligt sätt att se på rättvisa. Alla pensionärer fick skattesänkningar med vår budget, vilket de inte hade fått med någon annan budget. Det är bra att veta.

Däremot är jag helt övertygad om, och kommer att se till, att vi under den här mandatperioden går mot att stänga klyftan helt. Våra allianspartier – de samarbetspartner du nu har, Magdalena Andersson – och vi sänkte skatten i många steg, både för dem som arbetar och för pensionärer. Vi genomförde först en skattesänkning för dem som jobbar. Det ökade sysselsättningen. Sedan kunde vi sänka skatten på pensioner, och så fortsatte vi i den takten.

Så gjorde vi även nu. Det som var unikt i december var att alla pensionärer fick sänkt skatt, både de med lägst inkomster och de med högst inkomster. Både jag och finansministern vet – jag tycker att vi ska vara ärliga när vi är i Sveriges riksdag – att alla pensionärer inte hade fått sänkt skatt om en socialdemokratisk regering hade fått fortsätta redan i höstas, som man gärna hade velat.

Rättvist för mig är att alla löntagare och alla pensionärer får sänkt skatt.
(Applåder)

Anf. 79 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Herr talman! Frågan om rättsväsendet är central. Det handlar om trygghet och om frihet. Därför framgår det väldigt tydligt av vårpropositionen att anslagen kommer att öka rejält under denna mandatperiod – från 49,2 miljarder, som vi nu anslår, till 53,9 miljarder framåt 2022. Det är en ökning med nästan 5 miljarder.

Detta beror på den kraftiga ambitionshöjning som finns med att vi ska försöka tillföra 10 000 nya polisanställda för att minska brottsligheten och öka tryggheten. Om detta har jag förstått att det råder enighet.

Den budget som nu gick igenom kom ju igenom under lite speciella omständigheter. Mycket i budgeten är bra, tycker vi liberaler. Kömiljarden nämndes. Skattesänkningar är bra. Många andra satsningar, bland annat på rättsväsendet, är också bra.

Men vi är nu tvungna att i denna vårändringsbudget tillföra 820 miljoner till det samlade rättsväsendet. Jag vill höra om Elisabeth Svantesson

tycker att det är en bra satsning och om hon tror att den bidrar till ett starkare rättsväsen eller tvärtom.

Prot. 2018/19:76
10 april

*Debatt med anledning
av vårpropositionens
avlämnande*

Anf. 80 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Det är ju givet alla dagar i veckan att vi moderater tycker att det är bra med fortsatta förstärkningar i hela rättsväsendet. Vi tycker att det är bra att pengar kommer till kriminalvården. Vi tycker att det är bra om det kan fortsätta att komma pengar till Åklagarmyndigheten och till domstolsväsendet. Det har vi visat i alla våra budgetar de senaste åren.

Tidigare regering hade väldiga problem med att satsa på rättsväsendet. Jag får ge Johan Pehrson och Liberalerna en eloge, om det nu är ni som har drivit på för detta. Under den förra mandatperioden gick ju större satsningar till byggsubventioner än till polisen – det var väldigt bekymmersamt.

Ja, jag tycker att det är bra att detta stärks. Men nej, jag tycker inte att det är bra att polisen i denna budget får mindre resurser. Detta gäller även om kriminalvården får en ny uppgift, som de fick för två år sedan.

Fortsätt att stärka – vi kommer att stötta det.

Anf. 81 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Herr talman! Detta gläder Liberalerna mycket.

Man ska vara försiktig med begreppet ”rättskedjan”, apropå de 820 miljoner som vi nu tillför. Men om vi gör kraftfulla satsningar på polisen, som efter en omorganisation får upp effektiviteten, och om vi skärper straffen leder detta till kostnader för offentliga försvarare, domstolar och åklagare. Dessutom behövs fler fängelseplatser och rehabilitering, så att människor slutar att begå brott när de någon gång kommer ut.

Jag vill understryka detta, för det har ibland i debatten låtit som att det skulle göras kraftiga besparingar på rättsväsendet. Det tillförs alltså 820 miljoner i denna vårbudget, och det är vi i Liberalerna väldigt glada för.

Vad gäller det förändrade ansvaret tycker vi att polisens uppgifter ska renodlas. Vi tycker att kriminalvården i största möjliga mån måste ta ansvar för transporter. Polisen ska vara ute och bekämpa brott. Då följer en omsvängning där man kan ta med pengarna från polisen för att kunna finansiera kriminalvårdens kostnader. Det är inte konstigt. Det har skett tidigare och under tidigare bra regeringar.

Anf. 82 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Nu tycker jag att Johan Pehrson snurrar in sig ordentligt.

Jag vet att man inte kan säga ”rättskedjan” – det finns personer som kommer att mejla mig om jag använder det uttrycket – men i alla Moderaternas budgetar de senaste åren har vi stärkt de rättsvårdande instanserna i alla led. Det kommer vi att fortsätta att göra, och det är bra att ni gör det.

Men de facto sparar ni på polisen – polisen får mindre pengar i denna vårandringsbudget. Ni tar pengar från polisen. Jag tycker inte – och vi moderater tycker inte – att polisen har för mycket pengar. När jag talar med polischefen i Lycksele, som jag var och hälsade på för bara några veckor sedan, hör jag inte ett spår av att han tycker att de har för mycket pengar och för mycket resurser. De behöver mer pengar, inte mindre.

(Applåder)

Anf. 83 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Herr talman! Moderaterna talar mycket om effektivitet i miljöpolitiken. Med anledning av detta vill jag ställa två frågor till Elisabeth Svantesson.

Under våren har våra miljömyndigheter anpassat sin verksamhet efter den budget som riksdagen beslutade om i december. Det har skett drastiska förändringar som i vissa delar i grunden ruckar det arbete som har byggts upp under lång tid.

Min första fråga är: På vilket sätt tänker sig Moderaterna att ni kan säkra effektiviteten i miljöarbetet när de verktyg som används för att bedöma om vidtagna åtgärder har haft effekt och om effekten står i proportion till åtgärdernas samhälleliga kostnader dras ned till ett minimum?

Min andra fråga handlar om lågt hängande frukter.

Det absolut mest effektiva är att sluta göra fel. Trots att det är väldigt väl känt att en enhetlig koldioxidskatt är det mest effektiva av alla verktyg har vi i Sverige alltså många undantag när det gäller koldioxidskatt och energiskatt. Utsläpp kostar olika mycket beroende på vem man är, och trycket att ställa om är olika högt på olika branscher. Högst är trycket på oss konsumenter.

Finns det, i effektivitetens namn, någon subvention av utsläpp som Moderaterna kan tänka sig att rucka på?

Anf. 84 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! För att svara kort på den sista frågan kan vi konstatera att bensin- och dieselskatterna i dag är höga: Två tredjedelar av kostnaderna för en liter är skatt, på tal om subventioner och att beskatta klimatpolitik.

Mycket av det man talar om när det gäller subventioner står vi moderater också bakom; det är inte så att vi river upp allting som den förra regeringen gjorde.

Men Karolina Skog är inne på någonting intressant, nämligen effektivitet. Karolina Skog har ju varit miljöminister, och Miljöpartiet har också haft statsrådsposten för klimatfrågor. Under den tid som Karolina Skog satt i regeringen minskade inte utsläppen.

Det finns ibland en konstig tanke om att vissa saker blir bättre ju mer pengar vi lägger på dem. När det gäller poliser är det ju tydligt så – man anställer en till polis. Men klimatsatsningarna har de senaste åren präglats av väldigt mycket symbolpolitik.

På tal om effektivitet är det inte jag som tycker att regeringen har haft en ineffektiv klimatpolitik, utan det är faktiskt alla de myndigheter som utvärderar detta. Till exempel har Konjunkturinstitutet varit väldigt tydliga med att sju av åtta insatser inte är klimatsmarta eller effektiva. Riksrevisionen har egentligen helt dömt ut Klimatklivet, som ni nu satsar nästan 800 miljoner på.

Karolina Skogs första fråga, som jag knappt kommer ihåg nu, handlade om hur man mäter effektivitet. Vi har flera myndigheter som hela tiden utvärderar och granskar regeringens politik och som konstaterar att den inte är klimatsmart.

(Applåder)

Anf. 85 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Herr talman! Det var tydligt att jag inte fick svar på någon av mina två frågor, men det finns ju en replik kvar.

När den budget som Moderaterna pressade igenom i riksdagen blev känd gick en grupp forskare ut och larmade om konsekvenserna. Detta är forskare som jobbar med miljöövervakning till havs. De följer utvecklingen i miljön, och de följer upp de åtgärder som vidtas och vilken faktisk effekt dessa har i naturen. Det är basen för alla andra, kommande åtgärder som andra myndigheter vidtar.

Genom en långsiktig övervakning skapar de förståelse för storskaliga och långvariga effekter av förändringar. De sa att de nu blir tvungna att lägga ned detta arbete och att sluta följa upp effekterna av de faktiska åtgärder som vidtas. Detta var en tydlig varning. Det var en direkt effekt av Elisabeth Svantessons politik.

Hur såg er plan ut? Hade ni en plan, eller var det bara en slakt? Var det bara skattesänkningar ni var ute efter?

Anf. 86 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Jag har här hört ordet slakt hopkopplat med miljö och klimat några gånger.

Den budget som vi fick igenom i december var den näst största budget vad gäller klimat- och miljöpolitik som har gått igenom här någonsin. Dessutom satsade vi på klimatbistånd och på de gröna näringarna som är viktiga för omställningen, så någon klimatslakt var det inte tal om. Men vad vi fokuserar på är att se till att klimatpolitiken blir mer effektiv.

Jag antar att Karolina Skog är ute efter Naturvårdsverkets resurser. När man minskar förvaltningsanslag, som vi gjorde till Naturvårdsverket och andra myndigheter, handlar det fortfarande om att göra det som är viktigast, det som är mest prioriterat.

Att till exempel hävda att man nu inte kan ha myggbekämpning i till exempel östra Uppland på grund av vår budget är rent trams från myndighetens och regeringens sida.

Man väljer olika delar av budgeten och hävdar att det beror på oss, när man själv kan prioritera det som är viktigt. Prioriterar regeringen detta som viktigt att mäta kan man absolut göra det. Så lite pengar har inte Naturvårdsverket.

(Applåder)

Anf. 87 OSCAR SJÖSTEDT (SD):

Herr talman! Det tog inte så väldigt lång tid innan finansministern hittade tillbaka till den näst intill krigsliknande retorik gentemot landets småföretagare som vi alla, dessvärre får jag säga, blev alltför bekanta med under föregående mandatperiod.

Några av de första politiska förslag som vi hört från Finansdepartementet sedan valet har handlat om hur vi kan öka skattebördan på små och växande företag, det vill säga precis de som ser till att människor hamnar i jobb och i förlängningen möjliggör att vi kan finansiera och upprätthålla en något så när fungerande välfärdsverksamhet i form av skola, vård och omsorg.

Jag vill vara tydlig med att mitt parti och, tror jag, kammarens övriga två oppositionspartier – ni får rätta mig om jag har fel, men jag tror inte att

jag har det – är beredda att agera skarpt emot alla initiativ som syftar till att försämra 3:12-regelverket eller på annat sätt öka skattebördan på landets företagare. Om det är det här som blir utfallet av den skattereform som ni i alla fall ska försöka komma överens om har inte minst Centerpartiet och Liberalerna en hel del att stå till svars för, mildt sagt.

Herr talman! Jag har egentligen inga principiella, ideologiska eller för all del ekonomiska invändningar mot att vi får något lägre marginalskatt i Sverige. Jag tycker bara att det är lite fascinerande på ett sätt att en absolut majoritet, någonstans över 90 procent av Sveriges löntagare, det vill säga alla de som har en årsinkomst som understiger 703 000 kronor per år, inte får en spänn mer i plånboken. De som har en årsinkomst som överstiger 703 000 kronor per år får en ganska påtaglig skattelättnad, och det är en ganska hög inkomst. Vi pratar om nästan 60 000 kronor i månaden. Alla som inte tjänar mer än 60 000 i månaden, vilket är de allra flesta, får inte en spänn mer i plånboken.

Sverigedemokraterna föreslår också i de budgetalternativ vi lägger fram ganska påtagliga sänkningar av inkomstskatten. Vi tror att det är klokt. Men då riktar de sig mot alla, både de som har hög och de som har låg inkomst av tjänst och alla däremellan, och både de som har inkomst av tjänst, det vill säga löntagarna, och de som har inkomst i form av pension. Att sänka skatten för i princip bara dem som har inkomst av tjänst och som har hög inkomst av tjänst och fullkomligt strunta i alla andra är såklart en prioritering man kan göra. Det går att göra, men jag bara konstaterar att jag hade prioriterat något annorlunda.

Herr talman! Målsättningar är överlag en bra sak. Det är ju svårt att veta om man lyckas eller misslyckas med någonting om man inte vet vad målsättningen är. Men målsättningar måste vara vettiga i sig, annars är de meningslösa eller till och med direkt kontraproduktiva. De måste dessutom vara något så när realistiska.

Att ha lägst arbetslöshet i EU, som var regeringens främsta löfte till väljarna, är ett typexempel på en dålig målsättning. Den är dålig därför att den inte säger någonting om tillståndet på den svenska arbetsmarknaden, det vill säga att det kan vara dåligt i Sverige, men så länge alla andra är ännu sämre kan vi ändå uppnå målsättningen. Men den som är arbetslös i Sverige blir ju inte nödvändigtvis lyckligare av vetskapen att det finns ännu fler arbetslösa i Grekland, Italien eller Frankrike. Den som är arbetslös vill ha ett jobb. Nu förstod dessutom absolut precis alla, förutom just regeringen själv, att det heller inte var ett realistiskt mål. Sedan det infördes har vi tappat och tappat och ligger nu på 19:e plats. Det är ju inte en alltför hedrande placering i en klubb med bara 28 medlemmar och i synnerhet inte alltför hedrande för den som lovat att vi skulle befinna oss på 1:a plats, inte 19:e. Men det ska väl till en socialdemokrat för att rädda sig ur den situationen genom att helt sonika avskaffa själva målsättningen. Den gäller inte längre, som om ingenting har hänt. Det var ju trots allt en socialdemokrat som gjorde sig känd för följande citat: ”Folk uppfattar valloften som löften. Det är ett problem för oss.”

Det här hänger såklart ihop med den historiskt låga bnp-tillväxten per capita, som för innevarande år uppgår till bara 3 promille – promille, nota bene. Hade vi haft en behovsanpassad arbetskraftsinvandring i stället för denna djupt, djupt ansvarslösa asyl- och anhöriginvandring hade siffrorna sett helt annorlunda ut.

Herr talman! Om man ska tillåta sig att vara halvt grovt generaliserande kan man dela upp människor i tre olika grupper.

Det finns sådana som lär sig av andras misstag och alltså slipper att göra en massa misstag själva. Det är en oerhört åtråvärd egenskap men också väldigt ovanlig. De flesta av oss tillhör inte den gruppen.

De flesta av oss gör misstag till och från, i stort och smått, men vi lär oss i alla fall någonting av dem. Vi tar med oss kanske dyrköpta men i alla fall värdefulla erfarenheter. Och när vi ställs inför ett liknande problem en gång till gör vi kanske på ett lite annorlunda sätt. Så fungerar de allra, allra flesta.

Sedan finns det en tredje kategori. Det är sådana som gör misstag, precis som de flesta, men de lär sig absolut ingenting. De gör samma misstag om och om igen. Då har man någonstans en marginell dragning åt det lite imbecilla hållet. Och det är ungefär där någonstans vi hittar Sveriges nuvarande regering. Precis de misstag man om och om igen har gjort tidigare vad gäller migrationspolitiken är man nu i färd att göra om en gång till genom att luckra upp och liberalisera invandringspolitiken. Man har över huvud taget inte lärt sig någonting alls av sina tidigare misstag.

Att underlätta för anhöriginvandring kommer såklart dels att öka anhöriginvandringen till Sverige, dels kommer det att öka asylinvandringen eftersom Sverige blir ett mer attraktivt land att söka sig till, relativt andra västländer, vilket i sin tur kommer att leda till ytterligare ökad anhöriginvandring.

Alla varningsklockor ringer, allting tjuter, varenda lampa blinkar rött. Förstår man inte nu, med all den information som ligger på bordet om segregation, skuggsamhällen, parallellsamhällen, utanförskap, en välfärd som går på knäna, poliskris, hedersvåld, överfulla häktesplatser och återvändande IS-terrorister att det svenska samhället inte klarar av ännu mer migrationsrelaterade påfrestningar, då undrar jag om hissen verkligen går hela vägen upp. Det är någonting som saknas.

Herr talman! När jag slutligen tänker på den smått osannolika femklöverkonstellation som på något konstigt sätt har kommit att regera Sverige kommer jag att tänka på den gamle amerikanske flygingenjören Edward A Murphy. Han var upphovsman till Murphys lag som lite omskriven kommit att få den ungefärliga innebörden att om någonting kan gå fel kommer det också att gå fel. Om då den gode Murphy hade rätt, om man tar hans lag och applicerar den på denna januariöverenskommelse, kan vi bara konstatera att you're in for a ride. Om allt som kan tänkas gå fel med denna överenskommelse också gör det känns det ganska skönt att tillhöra ett oppositionsparti.

(Applåder)

I detta anförande instämde David Lång (SD).

Anf. 88 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Det var ett på många sätt intressant anförande från Oscar Sjöstedt. Men det är en sak i Sverigedemokraternas ekonomiska politik som jag inte riktigt får ihop. Sverigedemokraterna brukar säga att deras politik gynnar låg- och medelinkomsttagare, men när jag läser i er budgetmotion är det väldigt tydligt att den rikaste tiondelen nästan får dubbelt så mycket som den tiondel som har de lägsta inkomsterna. De 10 procenten i

Sverige med de högsta inkomsterna får alltså dubbelt så mycket som de som har de lägsta inkomsterna. Det kan man förstås tycka är rimligt, om man nu tycker det, men samtidigt skriver Sverigedemokraterna att "Sverigedemokraternas budget riktas främst till individer med låga inkomster".

Det här hänger inte riktigt ihop, Oscar Sjöstedt. Man kan inte satsa dubbelt så mycket på den tiondel som har de högsta inkomsterna samtidigt som man säger att man framför allt riktar sig till dem med de lägsta inkomsterna. Vilket av detta är det som inte stämmer?

(Applåder)

Anf. 89 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Förstår finansministern skillnaden mellan relativa och absoluta termer? Uppenbarligen inte. I relativa termer, med de samlade reformerna, alltså om vi tar vår budgetpolitik och mäter allt som går att mäta, gynnas den lägsta inkomstgruppen relativt mest. Sedan är det en fallande skala. Även den högsta inkomstgruppen gynnas av vår budgetpolitik men inte lika mycket som den lägsta. Gör man samma sak och i stället för inkomstfördelning tittar på åldersfördelning ser vi tvärtom att det är den äldsta åldersgruppen som gynnas relativt mest, och sedan är det en fallande skala – även den yngsta åldersgruppen gynnas men inte lika mycket som den äldsta. Sedan kan man titta på kön också. Då ser vi att det finns en viss slagsida åt kvinnor. De gynnas relativt mer än män med vår samlade budgetpolitik.

Anf. 90 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Herr talman! Nu talar Oscar Sjöstedt om relativa procent. Men man köper inte så många vinterkängor till barnen med relativa procent. Inte heller köper man en kaffe på fiket eller ens på McDonalds med dem. Man betalar inte heller hyran med relativa procent, utan det gör man med riktiga kronor och ören. När vi tittar på Sverigedemokraternas politik och tittar på vad det blir i riktiga kronor och ören, alltså det som man betalar med, ser man att dubbelt så mycket går till den tiondel som tjänar mest i förhållande till den tiondel som tjänar minst. Varför är detta korrekt politik?

Sedan kan Oscar Sjöstedt när han ändå håller på också svara på varför han var med och röstade igenom en budgetreservation som ökade skattekllyftan mellan pensionärer och löntagare med 3 miljarder. Varför ska Sveriges pensionärer betala högre skatt än löntagare?

(Applåder)

Anf. 91 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Det är korrekt att man inte betalar hyran i procent. Det är sant. Men man kanske betalar den med bostadsbidrag. Då kan det vara en idé att höja bostadsbidraget så att de barnfamiljer som har väldigt tuffa marginaler träffas. Det kan de använda till att betala hyran. Det gör de.

Vi kan höja BTP, alltså bostadstillägget för pensionärer som har det väldigt magert ställt. Det kan de betala hyran med.

Vi kan höja taket i a-kassan för dem som står utanför arbetsmarknaden. De pengarna kan man också betala hyran med.

Vi kan höja garantipensionen med 1 000 kronor i månaden. Den kan man också betala hyran med. Det här är inte procent, utan det är kronor och ören. De här reformerna, som vi vill göra och som regeringen har varit

så motvalls till, gör att vi får den här kraftiga fördelningen när vi gör den fördelningspolitiska analysen av vår budgetpolitik. Det är en kraftig förstärkning för just den lägsta inkomstgruppen och sedan i fallande skala till den högsta.
(Applåder)

Anf. 92 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Sverigedemokraterna har varit med och genomdrivit stora besparingar på Arbetsförmedlingen och är därmed också medansvariga för ett av vår tids största varsel. De är nu medansvariga för att 4 500 personer riskerar att förlora sina jobb – professionella arbetsförmedlare som verkligen behövs i arbetet för att få fler människor som står långt ifrån arbetsmarknaden närmare arbetsmarknaden och i arbete.

Mer än hälften av landets alla kontor riskerar att försvinna, och framför allt drabbas små landsbygdskommuner väldigt hårt. Hemma i Gävleborg försvinner fem av tio kontor, och då är vi ändå det län som har högst arbetslöshet med över 10 000 som står långt ifrån arbetsmarknaden, och det är främst för att man inte har klarat av grundskolan eller har gymnasieutbildning.

I Oscar Sjöstedts valkrets i Västmanland är det ca 11 000 öppet arbetslösa eller i program, och även där försvinner hälften av kontoren. Fagersta, en bruksort med hög arbetslöshet, blir av med sitt kontor, och likaså drabbas Arboga och Hallstahammar.

Egentligen ville Sverigedemokraterna ha ännu större besparingar än de som genomförts. Men, herr talman, jag undrar verkligen vad Oscar Sjöstedt har att säga till alla de 4 500 personer som har varslats och riskerar att mista sina jobb, till deras familjer och till alla dem som är i behov av Arbetsförmedlingens professionella arbetsförmedlare för att få stöd och hjälp. Och vad säger han till de landsbygdskommuner som Fagersta som drabbas hårt av neddragningarna och kommer att få ökade kostnader?

Anf. 93 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Det här blir en retorisk fråga, men när man står här med ledamoten Andersson kanske det ändå inte är så mycket av en retorisk fråga. Inte ens Vänsterpartiet kan väl på allvar mena att vi ska ha myndigheter bara för att de ska ha en massa anställda. Det måste ju finnas en funktion med att ha en myndighet. Vi kan inte ha en myndighet för att den myndigheten ska anställa en massa människor. Det var som sagt en retorisk fråga, men man blir lite osäker när man har att göra med ledamoten Andersson.

Mitt problem med Arbetsförmedlingen har till att börja med såklart inte att göra med dem som jobbar där. Mitt problem med Arbetsförmedlingen är inte heller att den är dyr – faktiskt inte. Den hade gärna fått vara dyr, och ännu dyrare än vad den är, om den hade funkade och det hade hänt någonting i slutändan och visat sig att några fler än bara ett fåtal procent som varit inne på Arbetsförmedlingen som sedan kommit ut i jobb har gjort det för att de varit inne en sväng på Arbetsförmedlingen. Det är inte så folk får jobb i dag; folk får jobb på andra sätt.

Det är klart att det är tufft att vara politiker ibland, men funkar en myndighet inte eller om den av någon anledning inte behövs och ska läggas ned blir det ett varsel av dem som är anställda på den myndigheten. Det är

tyvärr inte ett argument för att ha kvar en myndighet. Ska man ha en myndighet måste den fylla en funktion i samhället.

Jag är övertygad om att majoriteten, för att inte säga 100 procent, av de här 4 500 människorna kommer att hitta ett nytt jobb utan att gå till sin före detta arbetsgivare, utan de klarar det på annat sätt.

Ska vi få folk i arbete är det helt andra typer av åtgärder som behövs. Det är en del av vår arbetsmarknadspolitik att skära ned på det som inte funkar – alla dessa meningslösa program och insatser – och sedan kan vi satsa pengarna på andra saker inom arbetsmarknadspolitik. Det finns en massa saker som jag kan rabbla upp, men för att nämna det viktigaste handlar det såklart om att sänka arbetsgivaravgiften för de minsta företagen. Då skapar vi mängder av jobb – riktiga jobb och inte subventionerade låtsasjobb. Det var bara ett exempel, för jag hinner tyvärr inte med några fler.

Anf. 94 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att Oscar Sjöstedt inte har något stöd i vare sig forskning eller empiri för det han påstår. Faktum är att den aktiva arbetsmarknadspolitik har haft väldigt gott resultat. Jag tänker också att Oscar Sjöstedt kanske skulle titta på vad Arbetsförmedlingen faktiskt gör och inte hålla på och sprida myter.

Arbetsförmedlingen jobbar med dem som står längst från Arbetsmarknaden, det vill säga de som har störst behov av hjälp och stöd. Såväl arbetsmarknadsutbildningar som olika former av anställningsstöd har väldigt gott resultat. Då behöver man ha professionella arbetsförmedlare som faktiskt kan hjälpa dem som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Jag märker att Oscar Sjöstedt i stället för att ta ansvar för konsekvenserna av sin politik för landsbygdskommuner, de arbetslösa och alla dem som riskerar att mista sina jobb låtsas som att sänkta arbetsgivaravgifter för små företag skulle ha någon effekt när alla vet att det i praktiken inte har det, för det har prövats.

(Applåder)

Anf. 95 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Vi ska absolut ha professionella arbetsförmedlare. De behöver bara inte jobba åt staten.

Australien har sin modell. De har privatiserat. Man behöver inte göra exakt som i Australien. De har sina förutsättningar, och vi har våra. Men när de utvärderade sin omläggning och reformering av arbetsmarknadspolitik och sin arbetsförmedling visade det sig att det var precis den grupp som ledamoten Andersson värnar så mycket om – och där är vi eniga – de som står längst från arbetsmarknaden, som gynnades mest av reformen.

Det är klart att vi ska ha professionella arbetsförmedlare. Men de behöver inte jobba åt staten. De kan jobba någon annanstans.

Jag sprider inte myter. Det här är fakta från statistiken. Den går att få fram. Det är inga konstigheter.

Det finns inget egenvärde i att vara emot en myndighet, om den funkar. Det vore jättebra om den gjorde det. Problemet är att den inte gör det. Därför är vi emot den och har andra lösningar i stället.

(Applåder)

Anf. 96 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Surfar man in på Sverigedemokraternas hemsida kan man läsa följande: ”Sverigedemokraterna är idag Sveriges biståndsvänligaste parti. Vi har under mandatperioden haft det största faktiska biståndsanslaget varje år, varför vi har en särskild trovärdighet i frågan.” En särskild trovärdighet, står det.

Men i höstas gick Sverigedemokraterna i sin egen skuggbudget fram med krav på att biståndsanslaget inte bara skulle minska lite grann, utan det skulle minska med 25 procent direkt. Det är inte en neddragning. Det är en oerhörd nedskärning. Det viktiga biståndsmålet om 1 procent av bni skulle enligt Sverigedemokraternas förslag skäras ned med 11,3 miljarder för 2019. Vi kan bara tänka oss hur ett sådant förslag skulle påverka mödra- och barnhälsovården i Uganda, minrensningen på lekplatser i Irak, insatser för att upprätthålla yttrande- och pressfriheten i Vitryssland eller för den delen flyende i konfliktområden.

Det är också intressant att se hur Sverigedemokraternas retorik gällande biståndet har ändrats. Nyss var höjningar angelägna, större höjningar än regeringen föreslog, i ett försök att skänka trovärdighet åt politiken om hjälp i krisens närområde. Men när man i höstas på en pressträff meddelade att man kunde tänka sig att rösta på en moderat- och kristdemokratisk budget i en andra omröstning var det inte tack vare utan trots den budgetens höga ambitioner på biståndsområdet. Då sa Jimmie Åkesson: ”Det är problematiskt att KD driver fram en större ram för biståndet än vad M och vi vill ha. Men vi får leva med att det inte är vi som bestämmer.”

Min fråga är: Vad ska ni nu skriva på hemsidan, Oscar Sjöstedt? Sveriges mest biståndsfientliga parti är väl ganska givet. Men vad ska det stå i övrigt?

Anf. 97 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Den frågan skickar vi vidare till någon som jobbar med sådant.

Det är problematiskt att ni vill lägga så mycket pengar på biståndet, Jakob Forssmed. Vi tyckte att den gemensamma reservation som ni pratat ihop er med Moderaterna om var så pass mycket bättre än alternativet att den fick vårt stöd ändå. Men det är problematiskt.

Till att börja med sticker Sverige även i det här avseendet ut internationellt. Så är det bara. Det finns inget västland som har en ambitionsnivå på 1 procent av bni, eller som ligger där. De kanske har den ambitionsnivån, men de gör det inte i alla fall.

Om vi hade fått 51 procent av rösterna i valet, om det var vår budget som gällde och om vi fick bestämma allt hade Sverige fortfarande haft en internationellt sett väldigt hög ambitionsnivå, i alla fall pekuniärt, vad avser biståndet. Vår målnivå är nämligen den av FN rekommenderade målnivån som är 0,7 procent av bni. Vi lägger oss på den av FN rekommenderade nivån, och då blir ledamoten Forssmed jätteupprörd.

Vi kanske inte är helt överens här. Det är väl bara så. Men Sverige kan inte göra allt. Skulle vi ha den logiken undrar jag varför vi bara ska lägga 1 procent. Då kan vi lägga 10 procent.

Vi har behov här, i det här landet, som den här debatten har handlat ganska mycket om: polisen och äldreomsorgen. Det är fråga om prioriteringar. Jag säger inte att det är superenkelt alla gånger. Det är det definitivt

inte. Men det jobbet är vi satta här att göra. Finansmakten ligger här hos oss.

I vårt budgetalternativ lägger vi oss på den av FN rekommenderade nivån, på 0,7 procent av bni. Vi har landat i att det är en rimlig siffra. Där är jag och Jakob Forssmed inte överens. Så var det med den saken.

Anf. 98 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Jag var alltså inne på Sverigedemokraternas hemsida i går, Oscar Sjöstedt. Då hävdade ni att ni har en särskild trovärdighet i biståndsfrågan eftersom ni lägger mer pengar än regeringen och att detta är mycket viktigt. Det står att ni har "haft det största faktiska biståndsanslaget varje år". Men nu har ni helt plötsligt ändrat er och vill skära bort 11 miljarder på ett bräde till de mest utsatta människorna i världen. Det är klart att vi blir upprörda över det.

Det är också intressant att ni under förra mandatperioden sa att ni "ser de akuta behov som finns" och att "det är oacceptabelt att inte fler länder är med och bidrar". Det var motiv för er då för att ha en högre biståndsnivå än regeringen. Att andra inte är med och bidrar är nu ett motiv för att ha en dramatiskt lägre nivå.

Varför har ni ändrat er om biståndet? Är det helt enkelt på det sättet att det inte handlar om biståndet? Det handlar om att skänka trovärdighet åt er retorik om att hjälpa på plats i stället för att hjälpa människor i Sverige.

Anf. 99 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Det handlar inte bara om omfattningen i kronor och ören. Det handlar också lite grann om inriktningen. Sverige har suttit och pumpat in regelrätt budgetstöd i diktaturer, vilket inte är jättebra. Det finns horribla exempel på att vårt bistånd har gjort skada, där det har kostat pengar för oss och sedan har orsakat skada i mottagarlandet. Det finns mängder med sådana exempel.

Det är alltså inte helt oproblematiskt. Det är inte bara att säga: Jag gör av med mest pengar. Därför vann jag, för jag hade bäst politik. Det är inte riktigt så enkelt.

Vi fokuserar biståndet till just kris- och katastrofområden, där behoven är som allra störst. Man kan inte göra det till bara en fråga om att göra av med mest pengar. En hel del av det svenska biståndet har faktiskt också orsakat ganska mycket skada runt om i världen. Det är ett faktum.

Anf. 100 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Herr talman! Oscar Sjöstedt gör en del dynamiska analyser av psykiatriska tillstånd, huruvida vi människor är imbecilla eller vad det nu var. Jag är inte intresserad av Oscar Sjöstedts psykiatriska diagnos men mycket väl av hans syn på dynamik.

Skatter kom upp här. För oss liberaler är det ganska uppenbart att skatter ska utformas på ett smart sätt. Vi vet att sänkta skatter kan leda till ökade skatteintäkter. Det är viktigt att ha med sig. Jag ser att till exempel Göran Perssons tidigare medarbetare, numera utbildningsministern, sitter här i kammaren. Hon var med om att sänka skatterna med 90 miljarder. Skatteintäkterna ökade.

Jag som liberal älskar stora skatteintäkter. Men det har som sagt väldigt lite att göra med vilka skattenivåer vi har.

Sedan hade vi en borgerlig regering, en alliansregering. Då sänktes skatterna också med ungefär lika mycket. Och vet ni vad? Skatteintäkterna ökade. Vi i den här kammaren fick mer resurser till vården, till skolorna, till välfärden, till polisen och till försvaret.

Oscar Sjöstedt går till storms mot värnskatten, denna tillfälliga skatt som vi vet driver kunskap ur landet och som vi vet bidrar till en sämre fungerande ekonomi. Det kan man kolla med Finanspolitiska rådet, OECD, Nationalekonomiska Föreningen – en hel rad. Har Oscar Sjöstedt läst detta? Tror han att sänkt skatt kan leda till ökade skatteintäkter? Tror Oscar Sjöstedt på dynamik? Eller har han bara förmåga till ett statiskt tänkande när han utformar sin ekonomiska politik?

Anf. 101 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Sedan jag började jobba med politik har jag fått höra att Lafferkurvan är högerextrem.

Nej, jag tror inte att det är på det sättet. Jag tror absolut att det är som ledamoten Pehrson säger, att det finns dynamiska effekter.

Jag skulle inte riktigt vilja måla upp det som att jag går till storms mot värnskattens vara eller icke-vara. Jag tror till och med att jag sa – om jag talar fritt ur minnet – någonting i stil med att jag egentligen inte har några särskilda principiella, ideologiska eller för all del ekonomiska invändningar mot den.

Det jag reagerar mot är något annat. Man kan ha en nationalekonomisk ansats och landa i en viss sak. Men det är inte nationalekonomer som styr landet eller världen, i varje fall inte normalt sett. Man behöver ha en annan ansats också. Någonstans finns en fråga om en bredare och djupare legitimitet för hela skattesystemet. Om man gör detta enskilt, bara detta och inget annat, får man såklart en fråga tillbaka. Den kommer som ett brev på posten: Den som jobbar deltid i vården och får ut – vad vet jag – jättelittle får inte en krona. Men den som är riksdagsledamot, talman eller bankdirektör får jättestora skattesänkningar.

Det handlar alltså mer om en bredare principiell syn på skattesystemet. För att upprätthålla och ha ett slags legitimitet för det bör man inte bara ha den nationalekonomiska ansatsen med dynamiska effekters vara eller icke-vara. Man bör nog tänka ett varv till.

Anf. 102 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret. Det gläder mig att det finns ett uns av ljus i det sverigedemokratiska statiska tänkandet. Vi återgår till de skattenivåer som Ingvar Carlsson, tidigare socialdemokratisk statsminister, stod bakom, och det kan inte kallas extrem politik. Då har vi helt tappat koncepten här. Men det har ju hänt förr här i kammaren.

Vi måste vara överens om detta. Dynamiska effekter av sänkt skatt kan ge större skatteintäkter, och det älskar jag som liberal. Det kan göra att den kvinna som du nämnde kan få heltid i Örebro kommun när hon sliter inom hemtjänsten och bär upp välfärden.

Du nämnde själv att sänkta arbetsgivaravgifter är väldigt bra. Det tycker också vi liberaler. Nu har vi en budget som ser till att skatten kraftigt sänks för det första jobbet. Det blir också sänkt skatt på den första anställda personen. Tror Oscar Sjöstedt och Sverigedemokraterna att det är bra och att det, så som det också signaleras från Svenskt Näringsliv och Företagarna, skapar fler nya jobb?

Anf. 103 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Låt mig svara på den sista frågan först. Vi har lite annorlunda ingång och går också fram med påtagliga lättnader i arbetsgivaravgiften. Vi har dock en lite annorlunda modell än vad ni har kommit fram till.

Det som är olyckligt är att ni har lierat er med den socialistiska sidan. Ni får igenom lite politik – kanske inte särskilt mycket, tycker jag som observerar detta utifrån. Det finns ju en majoritet i kammaren för att gå fram med en annan skattepolitik. Jag tycker att vi borde utnyttja denna majoritet på ett helt annat sätt. Ni har dock valt att inte vara en del av den.

Sedan är det också en fråga om prioriteringar. Vi riktar främst in oss på vanliga löntagare och pensionärer, men även höginkomsttagare hade fått del av den skattelättnad som vi går fram med. Jag tycker bara att det är olyckligt att 92 procent av löntagarna inte får vara med på detta tåg.

Anf. 104 EMIL KÄLLSTRÖM (C):

Fru talman! När vi lägger fram denna vårandringsbudget och vårproposition kan jag konstatera att för Centerpartiet har den process som har lett fram till denna dag handlat om en enda sak: att leverera sakpolitiska framgångar som för Sverige framåt. Vi har haft fullt fokus på att få de politiska reformer och resultat på plats som Sverige behöver.

Vi lägger fram denna budget i ett förhållandeviss gott ekonomiskt läge. Det är uppenbart att negativa moln börjar materialisera sig vid horisonten. Men fortfarande ger de prognoser vi har vid handen att det kommer att finnas resurser för att satsa på kloka nya saker för att såväl stärka upp välfärden som göra väl avvägda skattesänkningar och på olika sätt bygga Sverige starkare.

Det är dock uppenbart så att det finns ett flertal orosmoln som mycket snabbt skulle kunna påverka Sveriges ekonomiska läge till det sämre. Visa av erfarenhet från tidigare konjunktursvängningar vet vi att det kan gå mycket snabbt från solsken till inte bara orosmoln utan full ekonomisk storm. Det finns all anledning att hela tiden ha blicken på bollen och se när makrobilden förändras för att kunna ta mått och steg för att ständigt se till att vi har en väl avvägd ekonomisk politik som är anpassad till det ekonomiska läge som vi nu befinner oss i. Men just nu ser det som sagt ut som att vi kommer att kunna genomföra förstärkningar av den ekonomiska politiken. Vi kommer att kunna göra nya satsningar som bygger vårt land starkare.

Finansministern och andra aktörer i debatten har varit lätt kritiska mot den budget som strax före jul gick igenom riksdagen. Låt mig vara den good cop för den konstellation av fyra partier som stod bakom den budgeten. Det fanns väldigt mycket bra saker i det budgetförslag som riksdagen fattade beslut om.

Det var rätt att öka på försvarssatsningarna, och det rejält. Det var klokt att föra in mer kommunpengar och pengar för att stärka upp välfärden lokalt och regionalt. Och som centerpartist tycker jag att det var rätt att genomföra skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare i form av jobb-skatteavdrag. Det är klokt att detta ligger fast. I riksdagens budgetbeslut i höstas gjordes dock även ett flertal misstag. Dessa rättar vi nu till genom den här vårändringsbudgeten.

Jag som centerpartist, liberal och medverkande i denna konstellation konstaterar att den förda ekonomiska politiken blir lite av det bästa av två världar. Det blir en bra kombination av det som var bra i höstens beslut och den kloka politik vi nu gör i form av att rätta till de saker som blev fel. I den budget vi nu lägger fram finns ett flertal saker, fru talman, som är mycket bra för Sverige.

Jag vill hävda att budgeten framför allt vilar på fyra ben:

- jobb och företagande
- landsbygd
- miljö
- jämställdhet och välfärd.

Att gå fram med en budget med sådan tyngdpunkt är ett lätt kors att bära för en centerpartist. Jag skulle under min tilldelade talartid vilja redogöra för några av budgetens highlights.

När det gäller jobb och företagande gör vi ett antal skarpa förändringar som från och med halvårsskiftet underlättar för våra jobbskapare. Vi vet att de nya jobben i Sverige växer fram i små och växande företag. När vi då sänker arbetsgivaravgiften för de företag som gör sin första anställning och permanentar den sänkning som tidigare funnits och dessutom i två steg plockar bort arbetsgivaravgiften om man anställer unga människor mellan 15 och 18 år kommer det ytterligare att sätta fart på jobbskapandet i vårt land. Det är bra och klok politik.

Jämställdheten var ett ganska framträdande tema i Centerpartiets valrörelse, som nu ligger ett drygt halvår bort. Tiden går fort när man har roligt. Här får vi ett flertal satsningar på plats för att stärka den svenska jämställdheten. Vi tycker ibland att vi bor i världens mest jämställda land. Frågan är om det stämmer. Oavsett om det stämmer måste ytterligare satsningar göras för att stärka upp arbetet. Det är väldigt bra att vi nu får förstärkningar på plats för tjej- och kvinnojourer och insatser mot hedersrelaterat våld samt satsningar på bland annat NCK, Nationellt centrum för kvinnofrid.

Här vill jag också lyfta upp den lilla men viktiga satsning som görs för att förstärka kvinnors företagande. Fler unga tjejer behöver ha förebilder i sina mödrar, systrar, mostrar och fastrar, det vill säga duktiga kvinnor i ens närhet som driver företag. Det handlar om kvinnliga vd:ar, styrelseordförande och huvudägare av företag. Detta är en viktig del av den svenska jämställdheten, och det är väldigt bra att vi också kan prioritera detta.

Fru talman! Jag ska ge mig på att försöka beskriva en bild jag har sett i ett antal sammanhang. Den är från sommarens torka och de bränder som kom i torkans spår. På bilden ser man konturerna av en svensk tallskog mot fonden av en vägg av rök. Tuffande mot denna vägg av rök och denna

brandhärd ser man en traktor, en John Deere, med en svensk flagga vajande uppe på taket och en gödselvagn som är påkopplad där bak.

För mig blir det här en väldigt tydlig symbol för varför vi måste ha ett grönt näringsliv på plats runt om i hela landet. Det är ryggraden för så mycket annat. Hade vi inte haft Sveriges bönder med traktorer, gödselvagnar och arbetskraft hade det fortfarande brunnit ute i de svenska skogarna, trots vintern. Då hade mångmiljardbelopp försvunnit upp i rök. Det var en stor del av den infrastruktur som hanterade den här mycket svåra situationen.

För att ytterligare stärka detta och ta nya steg för att stärka den delen av det svenska gröna näringslivet gör vi ett antal viktiga satsningar redan i denna vårändringsbudget: 350 miljoner kronor i tågstäd, 150 miljoner till skogsägare, 100 miljoner till bredbandsutbyggnad och mycket mer. Det är ett första steg för att stärka den här delen av landsbygdspolitiken.

Mer kommer att komma. Vi måste fylla det bondepaket som januariavtalet ställer i utsikt med innehåll. När det går bra för bönderna går det bra för landsbygden, och när det går bra för landsbygden går det bra för Sverige. Vi har fått nya starkare argument för att satsa på den här delen av det svenska näringslivet i och med den klimatutmaning som inte minst materialiserades i sommarens bränder. Jag är väldigt stolt över att vi kan ta de första stegen i den här riktningen redan i denna vårändringsbudget.

Detta var en påminnelse om att någonting händer med vårt väder och vårt klimat. Vi kommer sannolikt att ställas inför nya och större utmaningar i klimatförändringarnas spår. Här måste Sverige gå från prat till resultat. Vi måste återigen komma till det läge som vi under många år har haft, där ekonomisk framgång matchas med miljöpolitisk framgång och sjunkande utsläpp.

Även här görs det ett antal satsningar för att snabbt komma igång med utvecklingen. Vi rättar till några saker som blev fel i vinterns budgetbeslut. Vi tillför de pengar som försvann för utbyggnad av solpaneler och solceller i hushållssektorn. Vi gör en satsning på ett första steg i att åstadkomma teknik för minusutsläpp.

Vi har också en ganska kraftfull grön skatteväxling. Det är ju så vi finansierar jobbskattesänkningarna i den här budgeten. Vi höjer ett antal miljöskatter för att hitta utrymme för att sänka skatten på jobb och företagande. Det är ett klokt sätt att bygga rätt grundläggande incitament för en grön omställning i den ekonomiska politiken. Jag är mycket glad att vi har levererat resultat såväl i januariavtalet som nu i skarp politik som klickar igång redan till halvårsskiftet.

Jobb, jämställdhet, landsbygd och miljö är en rimlig prioritering att göra i denna vårändringsbudget. Jag är stolt över att ha bidragit till detta på ett litet hörn. Det här är en bra start. Men denna mandatperiod måste leverera så mycket mer. Vi har ett antal processer som nu kommer att klicka igång när det gäller skatteöversyn och ett nytag för samtalen om infrastrukturutbyggnad. När det gäller den fortsatta utbyggnaden av försvaret måste nu den effektiva processen inom Försvarsberedningen fortsätta med det ekonomisk-politiska beting som det här innebär.

Alla dessa områden och mycket annat kommer att kräva breda överenskommelser. Jag hoppas att Centerpartiet kommer att kunna vara en

brygga för att bygga breda ansvarstagande majoriteter och ta tag i de samhällsproblem som vi under ganska lång tid har gjort alltför lite för att möta. Den här vårändringsbudgeten är ett bra första steg.

Prot. 2018/19:76
10 april

*Debatt med anledning
av vårpropositionens
avlämnande*

Anf. 105 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Jag läste häromdagen ett replikskifte mellan Ulla Andersson och Emil Källström, där Emil Källström skrev: Landsbygden är vår själ. Jag tror säkert att det är så för Centerpartiet och Emil Källström. Men när jag läser januariöverenskommelsen och vårändringsbudgeten kan jag känna att de nog har fått kompromissa en del med den där själen.

Som Emil Källström säger ställer sig Centerpartiet bakom miljöskatter på 15 miljarder. Vad det i praktiken innebär är att överindexeringen av bensin- och dieselskatt kommer tillbaka. Det är den som slår allra hårdast mot dem som bor utanför storstaden och försöker få livet att gå ihop. Man ska skjutsa till fotbollen, hämta från förskolan och ta sig till jobbet, och bussen går väldigt sällan.

För bara ett par år sedan var Centerpartiet mest drivande av alla partier här i riksdagen för att se till att flygskatten inte skulle införas. Man var till och med beredd att avsätta ett statsråd för detta. Jag instämmer i den kritik som Emil Källström hade då. Det är en skatt som egentligen inte minskar utsläppen eller gör någon klimatnytta, men som gör det betydligt dyrare för människor, även på landsbygden, att resa i Sverige och härifrån. Men nu bejakar Centerpartiet flygskatten.

Min enkla och raka fråga är: På vilket sätt gynnar flygskatt och höjda bensin- och dieselskatter landsbygden?
(Applåder)

Anf. 106 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Som Elisabeth Svantesson säkert vet kvarstår vår kritik mot flygskatten. Vi tycker att det här hade kunnat utformas på ett betydligt bättre sätt. Vi tycker också att det är bra att vi nu är överens om att det vi vill se i stället, nämligen inblandning av biobränsle och så vidare, ska ske. Det blir nu verkstad. Jag tror att det är bra, för vi behöver ställa om flyget i klimatvänlig riktning. Kritiken mot flygskatten kvarstår. Argumenten finns kvar. Men det är så här kompromisser fungerar. När vi ser det vi får i den andra vågskålen, såsom skattesänkningar på jobb och företagande och de satsningar på landsbygden som jag stod i talarstolen och talade om, väger skålen med klok centerpolitik så pass mycket tyngre än skålen med bland annat flygskatten.

Jag behöver inte Elisabeth Svantessons hjälp för att konstatera att den gröna skatteväxlingen måste utformas på ett klokt sätt. Jag är den förste att erkänna att det inte är det lättaste att vara med och driva politik i ett parti som vill vara bäst på såväl miljöpolitik som landsbygdspolitik och företagarpolitik. Inte sällan står de här olika intressena i konflikt med varandra, och man måste väga dem mot varandra.

När det gäller den gröna skatteväxlingen måste vi hitta miljöskatteförändringar som inte slår mot landsbygden på ett orimligt sätt. Samtidigt finns det en annan vågskål. Även här finns det två vågskålar. För varje miljard som vi höjer miljöskatterna med ska ju andra skatter, primärt på jobb och företagande, sänkas. Då handlar det om att hitta sätt att utforma den politiken så att den till exempel gynnar företagande runt om i hela

landet. Så som vi har löst det i den här budgeten blir det en väldigt rimlig balans. Jag ämnar återkomma i nästa replik till den kloka balansen, men det är helt enkelt så här vi kommer att lösa det. Vi kommer att se till att hitta politik som funkar såväl för miljön som för landsbygden och företaget. Hur det funkar i steg ett ser vi i den här budgeten.

Anf. 107 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Det var ett långt svar på en väldigt kort fråga. Jag frågade hur detta kommer att gynna landsbygden.

När man är med och förhandlar tar man ansvar för helheten, precis som Emil Källström säger. Politik handlar om att prioritera. Vi prioriterade i decemberbudgeten, och det kommer vi att fortsätta att göra. De facto prioriterar nu Centerpartiet och alla de andra partierna i den här budgeten bort pengar till polisen. Det kommer att drabba exempelvis Emil Källströms egen valkrets, där Mellansel ligger. När man skär ned på polisen kommer det att påverka polisens möjlighet att göra sitt arbete.

Man kan tycka vad man vill om sänkt moms på naturguider. Jag vet att Emil Källström tidigare hellre har sett sänkt skatt på arbete och höjd moms på den typen av tjänster. Men oavsett det – när man prioriterar sänkt moms för bäversafari före pengar till polisen får det effekter, och det påverkar landsbygden.

Anf. 108 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Det där var ett långt svar från Elisabeth Svantesson utan att jag ställde en enda fråga.

När det gäller polisen tycker jag att vi ska spela med öppna kort. Alla som öppnar budgettexten kan konstatera att detta är helt sant. På raden för polisen står det ett minus. Men de pengarna och ännu mer lyfter vi i stället över till Kriminalvården. Totalt sett får alltså de här två myndigheterna mer pengar. Totalt för rättsväsendet blir det ännu mer.

Detta kan man kritisera om man vill, men jag tycker ändå att Elisabeth Svantesson går lite för långt när hon säger att medborgare i min valkrets kommer att märka en skillnad till det sämre på grund av den här politiken. Det är ju tvärtom. Detta är en förändring som görs för att poliser ska kunna vara poliser och vara ute och haffa bovar i Mellansel i stället för att skjutsa fångar, vilket i stället Kriminalvården ska göra. Det är ett effektivare sätt. I den mån det här kommer att påverka hur trygga mina väljare känner sig är det en förbättring. Det är en förflyttning som vi gör för att vi ska jobba effektivare: haffa fler bovar och transportera dem på ett bättre sätt. Det är så det ligger till.

Anf. 109 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Är nedläggningen av över 130 av Arbetsförmedlingens kontor på landsbygden bra för landsbygden, Emil Källström?

Att stå för sin politik och sina politiska beslut brukar vara klädsamt, inge respekt och är bra för demokratin. I fråga om Arbetsförmedlingen kan man tyvärr inte säga att det är vad som kännetecknar Centerpartiets agerande. I stället försöker de lägga skulden hos Arbetsförmedlingens generaldirektör och på så sätt smita undan sitt eget ansvar.

Det kan inte vara en nyhet för Centern att deras politik just får de konsekvenser vi nu ser. Centern har länge velat skrota hela Arbetsförmedlingen och hade i sin egen budget stora, omfattande besparingar. Det var nästan i linje med den budget de släppte igenom, det vill säga den från Moderaterna och Kristdemokraterna.

Konsekvenserna av den budgeten var mycket tydliga. Man fick också besked om det i arbetsmarknadsutskottet innan budgeten antogs att just det som nu sker skulle ske. Centerpartiet kunde då ha valt att tillsammans med regeringen lägga tillbaka besparingarna, det vill säga att tillföra Arbetsförmedlingen resurser och slippa nedläggningarna av Arbetsförmedlingens kontor på landsbygden.

En sak är mycket märklig, förutom att Centerpartiet inte står för vad det gör. Det är att det inte med ett enda ord, inte med en rad, i den budget vi nu debatterar nämns att över 130 kontor försvinner, att hela förutsättningen för den aktiva arbetsmarknadspolitiken tas undan, och att man avser att införa ett jättelikt nyliberalt experiment av arbetsförmedlingen.

Borde inte Centern vara vuxet nog, Emil Källström, att stå för sin politik?

Anf. 110 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Jag står här och försöker visualisera en regeringstext som innehöll orden gigantiskt nyliberalt experiment. Jag tror att vi får vänta ett tag innan det är just det ordvalet som kommer att nyttjas.

Ulla Andersson gör precis samma misstag som Arbetsförmedlingens ledning gör. Det du säger, Ulla Andersson, är att en besparing är samma sak som centralisering. Det är det enda sättet att spara pengar.

I de budgetar jag har lagt fram i opposition de senaste åren har vi sett det helt tvärtom. Vi har sett att myndigheter bör flytta från dyra citylägen till mindre orter som ett sätt att spara pengar.

Hade det varit så att det i Centerpartiets modell för omgörning av Arbetsförmedlingen hade stått att man först ska lägga ned en massa kontor på landsbygden och sedan ta andra saker i nästa steg, hade jag givetvis svarat på de frågor som Ulla Andersson ställer. Nu är det inte så.

Vi är irriterade över Arbetsförmedlingens hantering. Jag tycker mig notera att även ansvarig minister har vissa invändningar mot hur Arbetsförmedlingen nu har agerat.

Det rimliga hade givetvis varit att i den mån man över huvud taget så här snabbt skulle göra kontorsförändringar skulle man ha gjort det i de större städerna. Där finns det andra aktörer som kan göra detta och dessutom en starkare arbetsmarknad. Det hade varit rimligt. Det har vi varit tydliga med.

Det kommer att göras en större förändring av Arbetsförmedlingen. Den behöver fungera bättre. Vi måste ha ett system med fler matchningsaktörer som blir bättre och specialiserade och som gör jobbet.

Nu låter det ibland som att den gamla Arbetsförmedlingen var perfekt. Men det är trots allt en myndighet som väldigt få arbetsgivare över huvud taget nyttjar och som levererar väldigt dåliga resultat.

Det grundläggande behovet till reformer finns kvar. Men däremot har varken jag eller någon annan sagt att det är borttagande av landsbygdskontor som är det första steget. Det är faktiskt Arbetsförmedlingens eget påhitt.

Anf. 111 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! När den borgerliga regeringen genomförde privatiseringen av välfärden var det en proposition på 15 sidor som inte hade någon utredning i botten. Nu skrotar man över 130 kontor, varslar 4 500 anställda, och det nämns inte ens i budgeten. Den besparing ni gör, Emil Källström, är just på lokaler och personal. Det brukar då få konsekvenser som att antalet lokaler måste dras ned och personal sägas upp. Det blir effekterna av den besparingen.

Om man drar ned på alla arbetsmarknadsutbildningar och arbetsmarknadspolitiska insatser, vad ska handläggarna då arbeta med? Hemma i Gävleborg, till exempel, kan de nu inte anvisa långtidsarbetslösa till en utbildning om de inte har ett aktivitetsstöd. De har inte ens pengarna till att ge dem aktivitetsstöd. Det får oerhörda konsekvenser för de arbetslösa och för små landsbygdskommuner.

(Applåder)

Anf. 112 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Det är här Ulla Anderssons rätta färger lyser igenom. Ulla Andersson är inte primärt upprörd över kontoren. Jag är upprörd över kontoren. Det Ulla Andersson är upprörd över är att vi över huvud taget gör någonting åt Arbetsförmedlingen.

Ulla Andersson skulle vilja fortsätta att ha denna stora statliga koloss som levererar alldeles för dåliga resultat. Det är inte Centerpartiets politik. Det är heller inte den inom kort förda politiken. Vi ser att vi måste reformera Arbetsförmedlingen i grunden.

Sedan är det en orimlighet att man sparar på de orter där lokalyhorna är billigast och där dessutom löneläget ofta är lite lägre. Hade myndigheten varit uppriktig i sina intentioner att göra några besparingar hade man vänt på steken och sparat i dyra citylägen i större städer.

Varför man inte gör det är för mig obegripligt. Det är framför allt någonting man måste fråga ansvarig minister och ansvarig myndighet om.

Anf. 113 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Det förvånar mig inte alls att Emil Källström är januaripartiernas good cop. Jag skulle ändå vilja fråga om en sak.

Centerpartiet har under lång tid, senast i höstas i sin skuggbudget, velat avskaffa regeringens byggsubventioner till byggherrar som bygger i en viss upplåtelseform, nämligen de som bygger hyresrätter. Det är bara de som får subventioner.

Centerpartiet har bland annat hänvisat till att Konjunkturinstitutet dömt ut byggsubventionerna. Om detta har vi varit rörande överens. Centerpartiet ser risker med att bygga kommer att genomföras till högre kostnad på skattebetalarnas bekostnad.

Emil Källström själv har dömt ut detta som dålig politik som leder till stagnation. Men byggsubventionerna till hyresrätterna blir nu kvar. Januariöverenskommelsen är över huvud taget närmast fixerad vid hyresrätten.

Förutom byggsubventioner till byggherrar ska byggherrar nu också få ta ut marknadshyror. Samtidigt blir hindren för eget ägt boende allt högre.

Jag vill ha till protokollet att Emil Källström nu nästan rev talarstolen när han lyfte loss den övre delen. Jag kom av mig lite grann.

Den desperata bostadssökande som köper ett kontrakt till en hyresrätt svart ska nu få fängelse i jakten på en bostad, och hindren för eget ägt boende blir allt högre.

Jag ser att människor på detta sätt trycks in i dyra nyproducerade hyresrätter. Det blir fattigdomsfällor för människor. De trycks in i de boendeformerna fastän de egentligen vill ha ett eget ägt boende, men det kan de inte få med de problem vi i dag har på bostadsmarknaden.

Mina frågor är: Varför fixeringen vid hyresrätten? Varför vill Centern nu att byggande ska ske till en högre kostnad på skattebetalarnas bekostnad som ett resultat av subventionerna?

Anf. 114 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Ska man sammanfatta M-KD:s kritik i dag gällde det omflyttning från två myndigheter inom rättsväsendet, och det var lite på grön skatteväxling. Sedan får man nu gå tillbaka till januariavtalet – djupt känd materia – med flygskatt och byggsbventioner.

Den enkla slutsats jag drar av detta försök till kritikstorm är: Vi har nog lyckats ganska bra med budgeten. Den är ganska stark. Det finns ganska mycket bra i denna och ganska lite att kritisera. Icke desto mindre tar Forssmed upp ett antal mycket kloka synpunkter på den fortsatta bostadspolitiken. Det är helt sant att vi behöver göra betydligt mer än de saker som Jakob Forssmed exemplifierar med.

Vi behöver fortfarande en ny bostadspolitik där vi tar helhetsgreppet. Jag tror till exempel att den skatteöverenskommelse jag ordade om lite snabbt i mitt anförande kommer att behöva ha en stor tyngdpunkt just på bostadspolitiken för att skapa rimligare förutsättningar inte minst för det ägda boendet. Här har vi ett flertal obalanser. Det är en av de saker som vi i bredast möjligast samförstånd måste ta tag i den här mandatperioden.

Det är sant att det även här finns några saker som vi kanske inte är överlyckliga över men som är en del av den gemensamma politiken. Byggsbventionerna är en del av det. De ska nu skruvas, och det kommer att tas fram en ny modell. I grunden är vi kritiska till dess existens som helhet. Det är samma sak där: Detta finns i den negativa skålen. Det finns också en annan, betydligt större, positiv skål, där vi har en massa centersegrar. Men jag förstår att det inte är primärt dem Jakob Forssmed kritiserar mig för, för där är vi ju oftast överens.

Anf. 115 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Emil Källström får nog finna sig i att vi också diskuterar själva januariöverenskommelsen. Den ska ju ligga till grund för den politik ni ska föra under mandatperioden, så den kommer vi nog att behöva återkomma till.

Jag tycker att det finns en diffushet och en luddighet, där de olika partierna i januariöverenskommelsen läser in vad de själva vill i skatteöverenskommelsen. Det är liksom en lyckokaka, där ni alla tror att det är era egna grejer som ska stå på den lapp som kommer ut ur lyckokakan när man väl biter sönder den. Vi andra har ingen aning om vad den kommer att innehålla, så det där får gärna materialiseras lite ytterligare. Just nu kan ju alla säga att just de själva kommer att påverka innehållet i kakan.

Jag noterar att Emil Källström kanske var nyvaknen i morse, men en stor kritikpunkt i dag har varit nedskärningar inom äldreomsorgen. De satsningar som fanns på plats och som riksdagen har beslutat om på 310 miljarder kommer inte att genomföras, utan i stället att skäras bort. Det tycker jag är djupt beklagligt.

Anf. 116 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! När det gäller satsningar på äldrevard finns vårt svar generellt just i de generella satsningarna. Vi tycker att det är viktigt att vi stärker den kommunala ekonomin. Det här är kommunala kompetenser, och kommunerna behöver ha så goda förutsättningar som möjligt.

Den absoluta bulken av M-KD:s satsningar på området ligger kvar. Men det finns ett antal områden där vi inte ser att det finns förutsättningar att faktiskt nyttja de här medlen under innevarande år, och då är det rimligt att flytta över resurserna till andra viktiga saker. Det är till exempel så vi till del finansierar satsningarna på LSS, där vi ser att pengarna kan jobba och i stället stärka denna del av välfärden.

Det är ett givande och ett tagande. Det handlar om att se till att pengarna kan jobba och att vi använder pengarna på anslag som faktiskt kan nyttjas, vilket inte gällde riktigt alla de satsningar som var en del av den nu liggande budgeten.

Fru talman! Jag tycker fortfarande att vi har en riktigt bra vårändringsbudget.

Anf. 117 ULLA ANDERSSON (V):

Fru talman! Socialdemokraternas högersväng är hoppingivande, utropar Svenskt Näringslivs representant glatt i tidningen och kallar borttagandet av värnskatten för en stor landvinning. Nu har vi äntligen blivit bönhörda, fortsätter man. Och det är kanske socialdemokratins nya uppgift: att uppfylla den ekonomiska elitens önskelista.

Svenskt Näringsliv är inte enbart glada över borttagandet av värnskatte utan också över uppluckringen av arbetsrätten och det nyliberala privatiseringsexperimentet med Arbetsförmedlingen med dess enorma neddragningar.

Vi andra är i stället oroliga för ett samhälle som dras isär, och vi anser att andra än rika män bör vara de som prioriteras. Vi lever i ett klassamhälle som påverkar de liv vi tillåts leva. Det påverkar vår hälsa, våra uppväxtvillkor, våra skolresultat och till och med hur länge vi tillåts att leva. Om du är en vinnare eller förlorare beror på hur mycket pengar du har, vilka dina föräldrar är eller vilket kön du tillhör. Om du till exempel är man och tillhör de 10 procent i samhället som har högst inkomster är du att gratulera, för då lever du i genomsnitt 9 år längre än män som har de 10 procenten lägsta inkomsterna. För kvinnor är skillnaden 7 år.

Under de senaste decennierna har den rikaste procentens andel av de totala inkomsterna fördubblats. Samtidigt har de kroniskt sjukas och de funktionsnedsattas ekonomiska standard försämrats, och allt fler tvingas leva i ekonomisk utsatthet. Även de med jobb och hyfsade inkomster har halkat efter eliten.

Klassamhället lever och frodas och tillåts göra det. Men det är politikens uppgift att förändra. Vi måste få en ekonomisk politik där människor kan känna framtidstro och där klimatinvesteringar tillåts ta stor plats. Det ska vara en ekonomisk politik där den ena utsatta gruppen inte ställs mot den andra. Vi måste bygga ett samhälle där alla tillåts ta plats och där de mest behövande och våra gemensamma behov är det mest prioriterade.

Den här regeringen i samarbete med Centern och Liberalerna kommer inte att göra detta. De kommer i stället att öka ojämlikheten och prioritera de boende i Danderyd framför de boende i Bollnäs, skattesänkningar före välfärden och rika män före undersköterskan. Det är bara att beklaga, för det är inte vad Sverige behöver. Vi behöver en politik för oss alla, inte en politik för de rikaste.

Låt oss ta och kolla igenom 73-punktsgängets skattepolitik! Centerpartiet har ambitionen att sänka skatterna mest av de borgerliga partierna, oavsett konsekvenser för välfärden. Liberalerna har den skevaste inkomstfördelningen av alla partier. Det är en bedrift och ett renommé som de verkar vara stolta över. Socialdemokraternas slutsats efter att de fick makten 2014 var att lagt kort ligger. Det var vad Vänsterpartiet fick höra när vi förhandlade med regeringen om budgeten – detta trots att landet då hade haft åtta år av rå borgerlig skattepolitik. Socialdemokraterna verkar ha tappat tilltron till skattesystemets omfördelningseffekt. Vad Miljöpartiet vill i skattepolitiken är det få som vet, men något kylskåpsavdrag vill de nog ha i alla fall.

Skattesystemets omfördelning från hög- till låginkomsttagare har minskat under flera decennier. Det har förts en medveten politik för att minska progressiviteten. Sverige har minskat progressiviteten och omfördelningen mest av EU:s 15 kärnländer. Med den takt som inkomstskillnaderna har vuxit de senaste decennierna riskerar Sverige att redan på 2030-talet gå förbi USA, och där har vi inte varit sedan 1910. Det finns helt enkelt stora behov av förändringar.

Vänsterpartiet vill att Sverige återigen ska bli världens mest jämlika land. Våra principer för den ekonomiska politiken är att de med högst inkomster ska bidra mer i skatt och att de rikaste ska få dela med sig och bidra efter förmåga. Principen lika skatt vid lika inkomst ska gälla. Bidrag till de rikaste – förlåt, jag menar skatteavdrag – ska tas bort. Välfärden ska stärkas och byggas ut. Klimatinvesteringarna måste få ta tydlig plats, och klimatomställningen ska snabbas på.

Vänsterpartiets politik når landsbygd och förorter. Vi lägger inte ned 132 av Arbetsförmedlingens kontor; sådant gör man bara inte. Vi menar också att skatteutjämnningssystemet måste ändras. Boende i Dorotea eller Årjäng ska inte behöva betala betydligt mer i kommunalskatt än de boende i Danderyd eller i Vellinge. Tillgången till välfärd, service och infrastruktur måste stärkas på landsbygden och i förorterna. Så bygger vi ett samhälle som håller ihop och där vi tar hand om varandra.

Fru talman! Att kunna känna frihet och att vara med sina kompisar när man är ung är viktigt. Därför var gratis kollektivtrafik på sommarlov en sådan succé förra sommaren. Man kunde åka med kompisarna på utflykter och träffas och umgås även om föräldrarnas plånbok inte mäktade med månadskortet till bussen. Detta var en av många jämlikhetsreformer Vänsterpartiet drev igenom – reformer som också Majblomman har lovordat.

Men denna reform, liksom flera andra av våra reformer, togs bort av Moderaterna och Kristdemokraterna. Det gäller till exempel gratis simskola för sexåringar i förskoleklass. Vattenvana och simkunnighet ska man kunna få även om föräldrarna inte har råd, tycker vi. Men det tyckte inte Moderaterna, inte Kristdemokraterna och inte heller 73-punktsgänget, som har valt att inte återinföra detta. De tar även bort avgiftsfria sportlovs-, påsklovs- och jullovsaktiviteter. Tydligt är inte barn och unga mer prioriterade än så.

Men bidrag till dem som har råd att betala ett företag för att de plockar in posten på semestern eller vattnar blommorna åt en – det prioriterar de. De prioriterar också dem som har råd att ha en egen säkerhetsvakt mellan husen i Danderyd. De ska till och med undersöka om man inte ska få bidrag för att ha någon hemma som flyttar omkring ens möbler, ifall man nu inte orkar möblera om själv. Och visst kan det vara så att man bor så stort att man har svårt att hitta varandra i flyglarna eller bland alla rum i våningen på Strandvägen. Men varför ska man ha bidrag för det? Varför är detta viktigare än de sexåringar som behöver lära sig simma och de unga som inte har råd att ta bussen till stranden på sommarlovet? Varför är det så att de som redan har det bäst ställt är de som ska gynnas? Varför sviker ni landets barn och unga?

Regeringen väljer att spara på äldreomsorgen i stället för att satsa, trots att det behöver anställas ca 50 000 fler de närmaste fyra åren. Samtidigt väntas över 20 000 av de nuvarande anställda gå i pension. Äldreomsorgen lider av kronisk underbemanning och dåliga arbetsvillkor, men personalen sliter och jobbar på. Detta är dåligt för de äldre, för kvaliteten, för personalen och för jämställdheten. Så får vi inte folk att vilja jobba i äldreomsorgen, och det behövs.

Det här kommer kanske som en överraskning för flera partier, men det *går* att prioritera välfärden, att höja lönerna i välfärdsyrkena, att förbättra arbetsvillkor och arbetsmiljö, att ta bort new public management och att se till de skatter vi betalar går till det de är avsedda för i välfärden och inte till bolagsägarna i skolan, vården och omsorgen. Det ska inte vara lönsamare att driva ett äldreboende än en bank. Det tycker det stora folkflertalet är helt rimligt.

Det går också att ha en sjukförsäkring som det går att lita på, en som inte nekar kroniskt sjuka ersättning och som inte kastar ut utbrända lärare och sjuksköterskor efter ett visst antal förutbestämda dagar. Det går att ha ett pensionssystem som garanterar folk pensioner som det går att leva på. Det handlar om politisk vilja, att sluta prioritera dem som har det bäst. Det är alla vi andra värda, inte minst alla kvinnor i välfärdsyrkena som borde prioriteras.

Låt oss i stället för att föra en politik som stärker klassamhället bygga ett samhälle på jämlikhet, ett Sverige för alla och inte bara de rikaste och en politik för hela landet. Låt oss helt enkelt bli världens mest jämlika land igen!

(Applåder)

Anf. 118 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Till att börja med hoppas jag att Ulla Andersson inte riktigt menade det hon faktiskt sa. Det var med en väldigt raljant ton Ulla Andersson kommenterade människor som inte orkar möblera om själva – hon

syftade då på RUT-avdraget. Nu är det ju så att det finns väldigt många människor som av olika anledningar inte orkar möblera om själva. Då behöver man hjälp, och då är det många, inte minst äldre, som nyttjar RUT-avdraget som ett sätt att få den hjälpen till en ekonomiskt rimlig peng. Genom att man nyttjar RUT-avdraget och RUT-avdragets aktörer får vi inte heller samma press på den kommunala hemtjänsten, som då kan fokusera på de uppgifter som dess övriga aktörer utför bäst själva.

Man ska inte raljera om detta. Det är bra att den gruppen kan nyttja RUT-avdraget. Det är en klok del av den ekonomiska politiken.

Sedan fick vi i Centerpartiet en skopa ovet från Vänsterpartiets håll för att vi ville sänka skatten oavsett konsekvenser och hur mycket som helst. Det stämmer ju inte. Vi har alltid, under den tid jag kan överblicka, lagt fram helt och hållet finansierade budgetar. Det har varit rimliga skattesänkningar som, om de genomförts, gett goda resultat i form av jobb och företagande och därmed mer resurser till välfärden.

Om någon har en skattepolitik som inte bryr sig om konsekvenserna är det Vänsterpartiet! Låt oss tala klartext om vad Vänsterpartiets ekonomiska politik skulle innebära: skyhöga skatter på jobb och företagande, verksamheter och arbetstillfällen som flyttar utanför landets gränser och därmed mindre resurser att fördela.

Finns det någon gräns, Ulla Andersson, för hur mycket man kan höja skatten på jobb och företag?

Anf. 119 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Det kan bli så att man står och fabulerar om man blir lite pressad. Det verkar Emil Källström göra.

Vänsterpartiets skattepolitik går ut på att de som har högst inkomster i samhället ska bidra mer och de med låga och medelstora inkomster ha något lägre skatt. Vi tycker inte att sjuka och arbetslösa ska betala mer i skatt än den som har turen att vara frisk och ha ett jobb. Det tror jag att de allra flesta tycker är rimligt. Vi tycker att människor med stora kapitaltillgångar och stora lyxvillor i Danderyd ska betala mer i skatt än den som har en liten träkåk hemma i Bomhus i Gävle. Det tror jag också att de allra flesta tycker är rimligt – men tydligen inte Emil Källström. För Emil Källström är ekonomisk jämlikhet – kittet som håller samman samhället – plakatpolitik. Jag tycker att det säger mycket om var Centerpartiet står i den ekonomiska politiken.

Så till frågan om RUT-avdrag. RUT-avdrag används mest i landets rikaste kommuner, det vill säga där de rikaste människorna bor. Det är inget konstigt, för det är oftast de som har höga inkomster och därmed kan göra stora avdrag. Jag tycker att människor som har stora inkomster ska kunna betala sin privata städning själva. Det är inte rimligt att människor med låga inkomster ska vara med och finansiera deras skatteavdrag. Varför ska man ha ett bidrag för att man har städning hemma?

Låt oss i stället bygga ut hemtjänsten, göra den lättare att få del av och fixa Fixar-Malta så att man kan få hjälp att sätta upp gardinstänger och flytta kartonger, skrivbord eller vad det nu kan vara. Varför ska man ha ett system som gynnar den ekonomiska eliten i stället för det stora folkflertalet? Det undrar jag verkligen.

Anf. 120 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Det är uppenbart att det inte fanns något svar på min fråga. Åtminstone presenterade inte Ulla Andersson något svar. Det finns tydligen ingen gräns för hur mycket man kan höja skatten på jobb och företag. Det var det som var min fråga, men den bemöttes inte med något svar.

Det är ett faktum att Vänsterpartiet alltid, i hög- som lågkonjunktur, i med- som motgång, i regeringsställning som opposition, vill höja skatten på värdeskapande aktiviteter, jobb och företagande. Det leder till en enda sak: Det leder till fördärvet. Det leder till att folk och företag – de som kan – flyttar från landet så att den gemensamma kakan blir mindre.

När Ulla Andersson talar om ekonomisk jämlikhet måste vi förstå att det hon menar är att alla ska vara lika fattiga. Det är ett väldigt dåligt ekonomiskt system.

Anf. 121 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Det, Emil Källström, brukar vara ett argument som högern använder när de inte kan försvara varför de rikaste jämt ska vara de mest prioriterade.

Emil Källström kanske har missat att Sverige har det minst omfördelade skattesystemet bland EU:s 15 kärnländer. Det har förts en medveten skattepolitik som har minskat progressiviteten, och nu tänker Emil Källström ta bort nästan de sista resterna av den. Han har kanske missat att vi har haft de snabbast växande inkomstskillnaderna under flera decennier, att vi om vi fortsätter i samma takt kommer att gå förbi USA redan på 20- eller 30-talet och att de allra flesta svenskarna tycker att den ekonomiska jämlikheten ska öka – och då tror man ändå att de ekonomiska klyftorna är mindre än vad de faktiskt är.

Ja, jag tror att det finns ett starkt stöd för att öka den ekonomiska jämlikheten. Jag tror att det är nödvändigt för att samhället ska hålla ihop men också för att vi ska kunna finansiera den gemensamma välfärden. 23 miljarder per år behöver vi för att behålla dagens kvalitet i välfärden. Hur ska Emil Källström finansiera det? Genom trolleri?

(Applåder)

Anf. 122 JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Avsaknaden av riktning i januaripartiernas överenskommelse är tydlig. Färden mot överenskommelsens mål försvåras av att de gemensamma målen helt enkelt inte finns.

Själva åkandet kommer sannolikt att bli därefter. Kraftig gir åt höger! Nej, vänster ska det vara! Än slank han dit, än slank hon dit. Risken för dikeskörning blir uppenbar.

Där Alliansens signum var gemensam analys av samhällsproblem och gemensamt utarbetade reformer för att möta dem är januaripartiernas propositioner produkter präglade av politiskt påtvingeri, ett slags kohandel på speed där parterna ska tvingas genomföra reformer de inte tror på.

Påtvingeriet gör att ingen vill ta ansvar. Det var någon annan som ville ha just den här reformen, inte vi. Vi har hört det ett antal gånger i dag. Det regeringen genomför är helt sjukt, säger någon vars parti varit med och förhandlat fram förslaget. Och inte ens de som tryckt igenom de mest radikala reformerna vill sedan stå för dem när de möter verkligheten.

Det finns naturligtvis en del som är bra, men vi börjar nu också se konsekvenser av att 73-punktsprogrammet tagits fram med bas i partipamfletter snarare än i verklighetens problem.

Symbolpolitiken skördar triumfer när alla ska ha sitt, som gratis entré på några statliga museer i Stockholm. Dåligt fungerande myndigheter återinförs. Ineffektiva åtgärder återser dagens ljus. Dyra arbetsgivaravgiftsreformer som dömts ut som ineffektiva och inte alls svarar mot problemen på arbetsmarknaden införs. Fixeringen vid hyresrätten ger oss byggsubventioner och marknadshyror i skön förening, när problemet är att allt fler vill äga sin bostad men allt färre kan.

De äldre ska tydligen plocka upp en stor del av notan.

Fru talman! Vi förstod att äldrereformerna var lågprioriterade när de lyste med sin närmast totala frånvaro i såväl 73-punktsprogram som regeringsförklaring. Äldreministerposten avskaffades i den nya regeringen. Det var illa nog. Den som hört Stefan Löfven prata om att han ville göra valet till en folkomröstning om välfärden såg kanske inte framför sig att Socialdemokraterna skulle låta de äldre betala när budgetmakten skulle säkras, men det är vad som sker nu.

Satsningen på socialt innehåll inom äldreomsorgen för att mota ensamheten och på gemenskapsvårdar på trygghetsboenden stryks – den slopas. När det gäller en halv miljard i prestationsbaserade medel för att korta väntan till en äldreboendeplats tas själva prestationskravet bort. Och när det gäller trygghetsboenden snävas pengarna in.

Ser inte regeringen problemet med äldreboendeplatserna och med ensamheten och dess hälsokonsekvenser, som enligt forskningsbaserade beräkningar orsakar kostnader i form av ökade vård- och omsorgsinsatser på över 12 miljarder kronor per år? Det blir mer depression, mer demens, mer hjärt-kärlsjukdomar, som stroke och hjärtinfarkt, mer undernäring och mer smärta.

När riksdagen nu beslutat om små steg för att bryta denna ensamhet river januaripartierna upp dem – de sparar in. Det är lite vinter och kyla över det när det borde vara vår.

När den moderata och kristdemokratiska budgeten såg problemet med bristande personalkontinuitet i hemtjänsten, som drabbar både äldre och personalen, såg januaripartierna en möjlighet till besparing. Nu slopar och stryker man satsningen på att utveckla metoder, sprida goda exempel och utbilda schemaläggare som skulle kunna öka möjligheterna för äldre och omsorgspersonal att bygga relationer. Det skulle kunna vara så i stället för otrygghet och dålig kvalitet när den 24:e personen inom två veckor dyker upp i hemtjänsten.

Satsningen skulle också kunna bidra till att minska en del av de usla scheman som omsorgspersonalen ofta upplever. Detta ströks. Förslag fanns. De hade förstås kunnat vara mer omfattande, men de fanns ändå inskrivna i budgeten. Nu är de bortstrukna med ett pennstreck.

Men egentligen borde denna budgetdebatt ha lite mer fokus på det som inte ändras i vårproposition och ändringsbudget, för stora delar av den moderata och kristdemokratiska budget som vann riksdagens bifall ligger fast. Material och verktyg finns för att renovera samhällsbygget.

I vår budget såg vi de sjuka som väntar i växande vårdköer. Vi tillförde historiskt stora resurser till sjukvården, ca 5 miljarder i år, som därefter växer ytterligare.

Lika viktig är frågan om hur det görs. Det är en fördubblad och förbättrad kömiljard. Det är en strategi för jämlik vård med standardiserade vårdförlopp för fem folksjukdomar. Det är en förstärkt primärvård för att stoppa den vårdkarusell som många, inte minst äldre och multisjuka, upplever – med fast läkarkontakt och multiprofessionella team.

Vi såg den som är utsatt för brott och som får sin frihet kringskuren. Det är kraftfulla satsningar på polisen, inklusive bättre arbetsvillkor, för att den som begår brott ska löpa en stor risk att åka fast. Det är en central brottsförebyggande åtgärd.

Med vår budget tillförs mer resurser till hela rättskedjan: 12 miljarder över tre år. Trygghet ska inte vara en bristvara.

Vi såg alla som inte får en chans till en arbetsgemenskap och som inte får visa vad de går för. Vi ökade drivkrafterna för arbete genom jobbskatteavdrag, fler utbildningsplatser och höjt lönebidragstak.

I vår budget ökade vi undervisningstiden och satsade på lärare i utsatta områden. Vi bygger ut RUT, som är viktigt för jobb för utrikes födda. Vi ökar samhällsorientering och språkmöjligheter för en bättre integration.

Vi såg de arbetsgivare i näringsliv och offentlig sektor som inte får tag i rätt kompetens och hur det hotar vårt välbefinnande. Den högre utbildningen byggs ut. Generationsskiften i företag underlättas.

Brytpunkten för statlig skatt höjdes, så att det lönar sig bättre att utbilda sig eller jobba extra.

Med vår budget tar man bort den särskilda löneskatt som arbetsgivare betalar för äldre som jobbar, så att erfaren personal kan jobba lite längre. Lärare, ingenjörer och barnmorskor kan stanna kvar ett par extra år på arbetsmarknaden när arbetsgivarna får lite större möjligheter att ge dem bättre villkor.

Vi såg dem som behöver Sveriges röst i världen. Nu stärks vårt försvar kraftigt i en orolig tid för att skydda demokratin och de värden som vi håller högt. Sverige kan nu göra mer i det internationella klimatarbetet. Sverige ska också, via ett högt och effektivt bistånd, öka ansträngningarna mot fattigdom och förtryck. Det krävs än mer när andra drar sig tillbaka, styrda av snäv nationalism.

Vi vill ha ett Sverige där alla får plats och blir sedda.

Vi ökade resurserna med 50 procent till minskade barngrupper i förskolan i vår strävan efter att personalen ska ha tid att se varje barn. Vi påbörjade arbetet med att återupprätta LSS, så att den som inte kan andas eller äta själv ska återfå rätten till assistans för dessa grundläggande behov. Nu ser vi att den lagstiftning som man föreslagit inte håller måttet och inte räcker. Här måste det ske ytterligare förändringar. Det måste förverkligas hela vägen.

Vi såg alla i det ideella Sverige som gör ovärderliga insatser för andra. Nu återinförs skattereduktionen för gåvor, som gör att den värmen kan sprida sig till fler.

I vårt Sverige är samhället nämligen oändligt mycket större än det offentliga. Vi skapar det tillsammans, gamla och nya svenskar, i gemenskaper som familjer, föreningar, församlingar och företag. När sådana gemenskaper stärks samtidigt som det offentliga kärnuppdraget – vård, skola, äldreomsorg och trygghet – förbättras växer den tillit som är så viktig, också för samhällsekonomin.

Vi var beredda att ta över ledarskapet för Sverige. Nu blev det inte så, men vi står redo varje dag att ta över regeringsmakten.

Vi vill ha ökad frihet för enskilda och familjer. Vi vill se insikten växa sig starkare om att företag inte är fiender utan grunden för vårt välstånd. Vi vill ha solidaritet som sträcker sig bortom kultur- och nationsgränser. Vi har viljan att inte lämna någon efter men inte heller hålla någon tillbaka. (Applåder)

Anf. 123 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Jag har faktiskt en ganska enkel och kort fråga till Jakob Forssmed. Sedan tänkte jag passa på att upprepa den fråga om subventioner som Elisabeth Svantesson inte ville svara på.

När jag läste den budgetmotion som Kristdemokraterna lade fram i riksdagen före valet noterade jag att det fanns flera tämligen progressiva miljöskatter. Jag fann en hel del inspiration i den, ska jag säga. Jag tänkte: Här kan det finnas möjlighet till samarbete.

Men i den budget som ni lade fram i riksdagen i december fanns det bara en sänkt miljöskatt. Ni gjorde det alltså billigare att släppa ut. Min fråga är enkel: Vad hände? Vad var skillnaden före och efter valet?

Anf. 124 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Det är alltid roligt att kunna inspirera. Vi var väldigt tydliga, när vi lade fram vår budget, med att den inte kunde innehålla allt. Det var en mycket kort beredningstid, och det var lite beredningsresurser i riksdagen. Vi fick lov att göra nedslag för att snabbt få det väsentligaste på plats.

Det handlar om resurstillskott till kommunerna. Det handlar om resurstillskott till försvar och till polis. Det är alltså områden där vi såg mycket stora behov och där vi snabbt kunde tillföra resurser och reformer. Inte minst på vårdens område ville vi se till att få olika saker på plats.

På skattesidan har jag alltid varit öppen för att återkomma till inte minst miljöskatterna och hitta styrmedel som fungerar, som inte slår orimligt hårt mot landsbygden men som styr på ett bra och korrekt sätt.

Jag ser precis som Karolina Skog att det finns ett antal undantag. Vi pratar väldigt ofta om bensin- och dieselskatt för konsumenten, men vi ser också att det finns undantag kring industrin, till exempel, som jag är beredd att titta på och också ta bort för att vi ska få ett tydligare och bättre uttag av CO₂-skatten, som vi vet är ett effektivt styrmedel. Men jag tror att man måste göra det på ett klokt sätt.

Jag är lite orolig för den skattepolitik som ni kommer att bedriva när ni eventuellt låter sänkt eller slopad värnskatt för de 300 000 med högst löner i Sverige betalas av höjda miljöskatter för människor på landsbygden. Det tror jag är en skattepolitik som inte kommer att fungera särskilt väl.

Anf. 125 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Det var ett väldigt bra besked: att vi är många som ser problem med de miljöskadliga subventionerna. Det var ett helt motsatt besked jag fick av Elisabeth Svantesson. Kan vi få ett brett stöd för den gröna skatteväxling som vi ska genomföra denna mandatperiod är det självklart väldigt bra.

Jag kan också lugna och ge ett tydligt besked om att värnskatten inte kommer att ingå i den gröna skatteväxlingen. Det är ett besked som finansministern varit väldigt tydlig med. Vi ska i stället hitta skattesänkningar som gynnar hela landet och träffar många människor samtidigt som vi sänker miljöskatter. Att ta bort de undantag som finns är en bra början. Precis som Jakob Forssmed säger finns det ett antal undantag för industrin som det finns anledning att ta bort.

Att använda miljöskatter som valfläk och inte genomföra det efter valet noterar jag som synnerligen intressant. Det säger väldigt mycket om vad Kristdemokraterna tror att folket vill ha. Det ligger dock väldigt nära vad jag tror att folk vill ha – politik som gör det dyrare att släppa ut!

Anf. 126 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Jag tror att få som studerar vår valrörelse i närtid skulle se att vi använt höjda miljöskatter som något slags valfläk. Det var inte vårt huvudfokus. Men jag står gärna för att vi vill se en grön skatteväxling. Det har vi varit tydliga med under lång tid, och jag delar Karolina Skogs uppfattning att det finns mer att göra här.

Det är dock ett bra besked att man inte tänker låta en skattelättnad för de mest högvärlönde betalas av människor på landsbygden. Jag hoppas att det håller hela vägen. Jag tror det fullt ut när jag ser det, men det är ett bra besked vi får här.

Sedan vill jag gärna passa på att säga till Karolina Skog att en sak i 73-punktsprogrammet tycker jag är otroligt bra, och det är förbättringar för cykelpendling. Jag vet inte vem jag ska tacka för detta, men jag är beredd att tacka Karolina Skog.

Anf. 127 JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Sverige behöver strukturreformer för att vårda de välståndsskapande krafterna. Det handlar till exempel om integration, skattesystemets struktur, regelverket på arbetsmarknaden, hur vi ställer om till ett klimatsmart samhälle fullt ut, hur vi bygger vidare på kunskapsskolan, hur vi garanterar både kvalitet och mångfald i välfärden och för den delen hur vi återskapar en rättsstat att lita på.

Detta sker rimligen bäst med stabilast möjliga regeringsunderlag med fokus på att lösa samhällsproblemen, fråga för fråga.

Det är en ny politisk verklighet i Sverige. Det är en verklighet där Svenskt Näringsliv och Företagarna ser stora möjligheter för Sverige som industrination medan inte minst LO och Vänsterpartiet är högröda i ansiktet av ilska. Man kan tro att topplocket håller på att gå.

Januariavtalet innebär för Liberalerna att vi har ett budgetsamarbete med regeringen och ett samarbete kring 73 specifika utmaningar. I övrigt är vi i konstruktiv opposition. Det senare har redan tydligt visat sig här i riksdagen, där vi har samlat helt andra majoriteter till exempel när det gäller synen på ordningsbetyg och rättsväsendet och dess myndigheter.

Sakpolitiken står i centrum, i alla fall för oss liberaler. Det handlar om 73 punkter som i mångt och mycket börjar med att ta strukturella grepp kring just samhällsproblem. Det är dock inte tillräckligt. Mer kommer att behöva ske under ganska lång tid eftersom olika regeringar under kanske tio år har missat chanserna att reformera centrala institutioner och det

svenska samhället samtidigt som omvärldens hot och möjligheter snabbt förändrats.

Vad handlar det då om? Det handlar om skolan såklart. Det handlar om resurser, arbetsro, kvalitet och tidigare betyg. Vi förbereder ett förstatligande.

Det handlar om integration, där vi pratar om åtgärder *nu*. Vi har väntat väldigt länge. Vi har en allvarlig integrationsskuld.

Det handlar också om skärpta straff och insatser mot hedersrelaterat hot och våld.

Det handlar om språkkrav för medborgarskap. Vi avser att uppgradera det svenska medborgarskapet.

Det handlar om jobben. Det handlar om sänkta skatter på arbete, bättre matchning, modernare och effektivare sätt att förmedla arbete och lägre trösklar in i arbetslivet för den som är ung och för den som har invandrat till Sverige.

Det handlar om arbetsrätten. Snart tillsätts förhoppningsvis en utredning enligt vårt januariavtal om samarbete med regeringen. Det handlar om att modernisera ett stelbent och föråldrat system för dagens arbetsmarknad.

Det handlar om bostadspolitiken. Det handlar om marknadshyror på nyproduktion, slopad skatt på uppskovsbelopp vid reavinst och ytterligare saker som kan bli aktuella. Läge och kvalitet ska kunna bedömas annorlunda i hyressättningen.

Det handlar om skattepolitiken. Vi pratar om en skattereform. Vi återgår från och med årsskiftet till principen om hälften kvar. Minns ni Ingvar Carlsson, tidigare statsminister i Sverige? Vi ska återgå till hans skattenivåer och principer. Då var det korrekt att som socialdemokrat säga ”hälften kvar”. Det stod man för. Det är ändå så, Ulla Andersson, att den som tjänar tio gånger mer också betalar tio gånger så mycket i skatt till välfärden.

Vi pratar om socialpolitiken, och vi gör reformer inom LSS under mandatperioden. Vi värnar som sagt både kvaliteten och mångfalden.

Vi gör reformer för rättspolitik. Vi skärper mängder av straff, och vi ser till att 10 000 nya anställda tillförs polisen. Det kommer att bli följdändringar i samtliga andra myndigheter, inte minst inom kriminalvården.

Vi gör insatser för miljön. Naturvården och klimatet står i centrum. Vår generations utmaning är att dra ned på vår belastning på miljö och klimat och se till att bli hållbara.

Fru talman! Detta var lite bakgrund. Det är ett nytt politiskt landskap. Här tycker vi från Liberalernas sida att det är viktigt att lyfta fram frågan om lärarassistenter. Skolan är Sveriges framtid. Kunskapsskolan kräver mängder av åtgärder för att vi ska nå fram.

Det krävs resurser och vuxna i skolan, men det har varit uppenbart att det finns en lärarbrist i Sverige trots satsningar på högre löner och på ordning och reda. I brist på lärare att anställa inför vi därför möjligheten till lärarassistenter så att lärarna ska få vara just lärare.

Vi är glada över att nu satsa rejält mot hedersvåld och på stöd till kvinnor. Vi måste bryta ned de strukturer som gör att människor kan leva ett liv i utanförskap och som gör att barn, unga och vuxna inte får tillgång till sina grundläggande rättigheter och därmed inte heller friheten att forma och påverka sina liv – detta i ett av världens redan mest jämställda länder.

Här permanentar vi nu det nationella kompetensteam mot hedersrelaterat hot och våld som hittills har funnits hos länsstyrelsen i Östergötland. De får ett breddat uppdrag, de får en ny plattform och de får också ett fördjupat uppdrag att inte minst möta unga människor som är utsatta för hedersvåld och förtryck.

Jag tycker också att det är glädjande att se att vi nu fortsätter att bygga vidare på det som vi fick i den budget från Moderaterna och Kristdemokraterna som gick igenom före jul. Det förstärker ytterligare situationen inom LSS. Här pratar vi om anständighet. Här pratar vi om de mest utsatta, och jag ser fram emot den lagändring som jag hoppas ska komma redan den 1 juli som ser till att människor får rätt till sondmatning och andningsstöd. Dessutom aviseras en helt ny assistansutredning.

Vi sänker skatterna på det första jobbet, och vi sänker skatterna på den först anställda så att fler ska våga anställa unga och fler ska våga ta steget att anställa sin första medarbetare.

Vi skjuter till nödvändiga resurser till rättsväsendet: 820 miljoner ytterligare utöver det som riksdagen beslutade här före jul.

Vi höjer klimatskatterna, för det är riktigt och viktigt.

Fru talman! Det är viktigt att prata lite om vårpropositionen. Här lägger vi fast ramverket för hur det ska se ut utöver januariavtalet och vilka ramar vi har. Vi tycker att det är bra att det blir en mer borgerlig budget. Utgiftstaket sjunker i procent av potentiell bnp. Den offentliga sektorns utgifter sjunker, och skattekvoten sjunker enligt vårpropositionen.

Detta är prognosen innan vi genomför, som jag ser det, viktiga skattereformer som finns med i januariavtalet. Det är som jag sa, fru talman, i ett tidigare replikskifte: Vi tror på dynamik. Vi tror att man kan göra Sverige ännu starkare genom att fler får chansen att lyckas. Vi ska få fler företag, och fler begävningsar ska lockas hit. Det ger ett mer dynamiskt Sverige. Det är så vi kan få ökade skatteintäkter, och det är någonting jag älskar. Jag vill ha detta för välfärden och för att jämna ut skillnader. Men det är ju inte så att skattenivåer och skatteintäkter står exakt bredvid varandra. Det kan vara det direkt motsatta. Det funkar varken med 0 procent i skatt eller med 100 procent i skatt.

Fru talman! Det här är sammantaget en budget som bygger på ett januariavtal som ska hålla mandatperioden ut. Den har viktiga liberala ingångar. På något annat sätt kan man inte tolka intresseorganisationerna, till exempel Företagarna och Svenskt Näringsliv, som anser att budgeten är spännande och är nyfikna på vart den ska ta vägen.

Vi lägger ett fokus på hur vi skapar välstånd. Vi sätter företagsamheten i fokus. Vidare sätter vi i centrum det personliga ansvaret, skolan och omsorgen om våra mest utsatta medborgare. Det innebär att fler kommer att få chansen att uppleva frihet i Sverige. Fler människor kommer att få chansen att förverkliga sina drömmar.

(Applåder)

Anf. 128 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Johan Pehrson, för din vurm för skattesänkningar! Det behövs också några som ser fördelar med att sänka skatten. Under Alliansens åtta år gjorde vi verkligen det tillsammans. Vi sänkte skatten på inkomster med ungefär 100 miljarder och för företag med ungefär 30 miljarder. Det ledde till ökad sysselsättning, men det betyder inte att varje

skattesänkning var effektiv – om vi ska vara lite självkritiska. Men vi vet att särskilt jobbskatteavdragen ledde till ökad sysselsättning.

Då är frågan hur det kommer att bli framöver. Nu är värnskattens borttagande uppe på bordet. Det är lovvärt.

Johan Pehrson nämnde att många är nyfikna. Jag är nyfiken på hur det kommer att bli för alla andra vanliga löntagare under åren som kommer. När jag läser budgeten och januariöverenskommelsen ser jag just nu fler skattehöjningar än skattesänkningar. Den budget som har kommit i dag handlar om värmekraftskatt, kemikalieskatt och andra miljöskatter. Vi vet att bensin- och dieselskatten kommer att höjas. Vi vet att flygskatten blir kvar.

Annie Lööf och Jan Björklund har i medierna diskuterat att helt enkelt införa en fastighetsskatt igen. Vi har hört diskussioner om höjda kapital-skatter och borttagna ränteavdrag. Allt detta driver ändå upp skattetrycket.

Min enkla fråga till Johan Pehrson är: Kommer vanliga löntagare att få ytterligare sänkt skatt den här mandatperioden?

Anf. 129 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Gärna för mig! Men jag vill vara noga med att vi liberaler prioriterar de mest skadliga skatterna först. Vi tror att vägen till välstånd bygger på att öka produktiviteten och öka andelen personer som vill utbilda sig och stanna i Sverige.

När Spotify förklarar att man funderar över att flytta från Sverige handlar det inte bara om tillgången på bostäder i Stockholm, utan det handlar också om beskattningen av begåvningar. Vi måste se till att världens högsta marginalskatter faktiskt förändras och att brytpunkten flyttar upp. Det är ett viktigt besked.

Jag är glad att Elisabeth Svantesson har ett stort intresse för våra framtida skatter. Jag hoppas att Moderaterna vill delta i arbetet med en skattereform. Den ska vara hållbar, och vi behöver en samsyn om hur vi långsiktigt säkrar breda skattebaser. Det handlar om att se över hela moms-systemet, där det finns stora luckor där moms inte tas ut. Det handlar om att fundera över om dagens fastighetsavgift är helt lämplig. Man behöver inte fundera över om varje reform ska innebära ett högre skatteuttag. Det kan vara samma men med ett mer rättvist uttag. Det kan man fundera över. Naturligtvis handlar det också om villkoren för företagsamhet.

Jag tror inte att vi ska ändra skattenivån på 3:12-reglerna, men man kan göra ändringar inom 3:12-reglerna.

Jag kommer att kämpa för att vi ska kunna fortsätta att sänka skatterna. Utgiftstaken är satta så att välståndsökningar för medborgarna kommer att kunna tas ut genom fortsatta skattesänkningar. Men jag önskar att Moderaterna deltar i arbetet med en skattereform. Det vore värdefullt för oss alla.

Anf. 130 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Jag förstår att Johan Pehrson önskar det. Jag kan skicka tillbaka att det är bra om de fyra partierna i överenskommelsen först bestämmer sig för vad man vill göra. Vilka problem ska lösas? Vilken inriktning vill man ha?

Om man vill ha med ett parti som faktiskt vill sänka skatten för vanliga löntagare är det såklart bra att ha med Moderaterna för att driva på i den frågan. Det verkar just nu vara få partier som driver den frågan.

Jag delar helt bilden av att värnskatten är skadlig. Det är bra att den tas bort, men vi kommer att behöva sänka skatten fortsättningsvis även för vanliga inkomsttagare.

Jag hör att Johan Pehrson säger: Varför inte? Kanske det. Men vi får inget besked om det kommer att ske.

Vi vet, dessvärre, att det finns familjer där det inte lönar sig att gå till jobbet. Eso kom med en rapport – oj, nu har jag åtta sekunders talartid kvar!

Det lönar sig inte för alla att gå till jobbet. Det behövs ett bidragstak, och vi ska fortsätta att sänka skatten på låga inkomster också. Jag hoppas att de fyra partierna vill se det.

Anf. 131 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Jag välkomnar detta svar. Jag delar uppfattningen att dessa fallor som människor sitter fast i där det inte lönar sig att arbeta är en av integrationsutmaningens absolut största problem. Den skuld vi sitter i, att det finns mängder av människor som i dag sitter i olika projektanställningar betalade av alla möjliga myndigheter och kommuner där de syr kuddar i stället för att jobba inom offentlig eller privat sektor, eller har instegsjobb, är ett stort problem. Det måste angripas.

För detta kan både skatter och bidragstak användas. Det är klart att det måste löna sig att arbeta. Det är grundessensen för att skapa välstånd i ett samhälle. Det är helt korrekt.

Anf. 132 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Det har alltid lönat sig att arbeta. Om vi ska ha ett bidragstak borde det vara för dem som har absolut högst inkomster i samhället.

Liberalerna brukar säga sig vara feminister, men de verkar helt ha missat att utforma en ekonomisk politik för det. När man ser på hur Liberalerna fördelar sina reformer är det klart att männen är de stora vinnarna. Det blir dubbelt så mycket till män som till kvinnor i skattesänkningar, och det blir lika mycket till de 10 procenten rikaste som övriga befolkningen får tillsammans. Så såg den ekonomiska politik ut som Liberalerna gick till val på.

Liberalernas fördelningspolitik är vida känd som orättvis. Den gynnar höginkomsttagare och män. Det verkar som att Liberalerna inte har insett att män äger nästan dubbelt så mycket som kvinnor, att mäns löner är betydligt högre än kvinnors, att kvinnors medianinkomster är 6 200 kronor mindre per månad än mäns, att kvinnors andel av mäns pensioner inte ens är 70 procent och att under en livstid tjänar en kvinna ca 3 ½ miljon mindre än en man.

När jag läser igenom 73-punktsprogrammet ser jag knappt något som ändrar på detta utan snarare en politik som förstärker orättvisorna mellan kvinnor och män. Är det för att Liberalerna har fått ett så stort genomslag i de punkterna, Johan Pehrson, som orättvisorna mellan kvinnor och män kommer att stärkas?

Anf. 133 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Vi liberaler drivs av en tanke om frihet. Vi är besatta av möjligheten att ge människor goda förutsättningar att utjämna livschanser, men vi är mindre besatta av att det kan bli olika utfall av människors hårda arbete, ansträngningar och livsval.

Jag delar Ulla Anderssons uppfattning att det är ett stort problem med inkomstspridningen och inkomstskillnaderna i Sverige. Finanspolitiska rådets senaste rapport och analys återfinns i vårpropositionen. Det handlar om att kapitalinkomsterna har dragit iväg ofantligt under de år Ulla Anderssons parti agerade stödparti åt regeringen.

Vi vet att det finns fler äldre som andel i befolkningen. Det ökar skillnaderna eftersom folk har mindre i pension än vad de har i inkomst. Vi vet att andelen singelhushåll har ökat. Vi vet att transfereringar inte har ökat i samma takt som lönerna. Vi vet att sysselsättningens sammansättning har förändrats. Det senare är en jätteutmaning. Hur ska vi se till att behålla – om jag uttrycker mig så – medelklassens jobb i Sverige? Det är en gigantisk utmaning.

Men när Vänsterpartiet har angripit detta under fyra år, innan januariavtalet tillkom efter valet, har detta blivit värre, om inte inkomstskillnaderna har slagit rekord därför att de har dragit iväg under Ulla Anderssons tid.

Jag tycker att ingenting är viktigare än att vi säkrar resurser i välfärden. Det är genom en fungerande äldreomsorg, en fungerande barnomsorg, en fungerande sjukvård, en fungerande skola och avgiftsfria universitet som vi skapar jämlikhet och förutsättningar för människor att genomföra sina livsdrömmar. Det är också genom att ha en integrationspolitik som inte duckar för det förtryck som kvinnor utsätts för i Sverige i dag. Det är den vägen vi vill gå.

Anf. 134 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Den frihet Liberalerna verkar besatta av verkar ske till kostnaden av någon annans ofrihet. Det är ju inte riktigt rimligt.

De vars frihet Liberalerna verkar omhulda mest är de stora höginkomsttagarna, det vill säga de som tjänar som Johan Pehrson eller mer. Det är dem ni prioriterar med 6 miljarder i skattesänkningar till en grupp där 74 procent är män, och det sker till kostnaden av till exempel uteblivna satsningar på äldreomsorgen eller till och med neddragningar och en sjukförsäkring som det inte ens går att lita på längre, trots att de flesta som är sjukskrivna är kvinnor på grund av att de sliter ut sig i sitt arbete.

Det Johan Pehrson gör är att slå mot välfärden och öka orättvisorna mellan könen, och det beklagar jag. Jag kallar inte det frihet; jag kallar det kvinnors ofrihet.

Anf. 135 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Jag hade ett replikskifte om dynamik och odynamik med Sverigedemokraterna förut, men jag får upprepa det när vi drar oss vänsterut på det politiska fältet. Det är ju helt otroligt.

När skatterna sänktes av socialdemokratiska regeringar, huvudsakligen under Göran Perssons ledning, ökade skatteintäkterna och resurserna till

välfärden. När Alliansen gjorde samma sak sänkte vi skatterna, och resurserna ökade till välfärden. Då måste man förstå att samma sak kan ske igen.

Det är ju helt avgörande att vi lyckas behålla alla som är välutbildade och får nya företag att investera i Sverige. Då betalar de mer pengar i skatt så att vi kan betala alla de människor, till exempel i mitt hemlän Örebro, som sliter i hemtjänsten och gör att välfärden går runt. Vi måste betala dem, och det gör vi med högre skatteintäkter. Det kan man aldrig göra med Ulla Anderssons höga skattenivåer.

Anf. 136 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Ofrivillig ensamhet är ett stort samhällsproblem som vi pratar för lite om, både i denna kammare och i den offentliga debatten. Det är många som inte har någon att anförtro sig åt eller dela livets glädje och sorg med.

Vi vet att ensamheten innebär lidande för den enskilde men också leder till fysisk ohälsa. Faktum är att ofrivillig ensamhet är en lika stor riskfaktor som rökning för att dö i förtid. Vi vet till och med att kroppens kärll rent fysiskt drar ihop sig som en sorts protest mot konflikten i att inte få vara människa fullt ut, och det leder till hjärt-kärlsjukdom.

Beräkningar som jag låtit ta fram, baserade på forskning, indikerar att ofrivillig ensamhet bara i form av ökade vård- och omsorgskostnader bland äldre kostar Sverige ca 12 miljarder per år.

Jag som med viss frenesi försökt lyfta fram problemet blev glad när också företrädare för Liberalerna, inklusive partiledaren, i somras skrev om detta – om att känslan av ensamhet leder till fysiska konsekvenser, om att ensamma människor oftare söker sjukvård, om att äldre personer upplever mer fysisk smärta och undernäring och om att man inte ska behöva dö i ensamhet. Liberalerna föreslog också en hel del reformer för att mota äldres ensamhet.

Efter sommaren kom valet, och efter valet förhandlade Liberalerna fram ett 73-punktsprogram som man får anta var tänkt att svara upp mot de trängande behoven i samhället. Men av Liberalernas engagemang på sommaren i frågan om ensamhet bland äldre syntes inte ett spår. Bland 73 punkter nämndes inte problemet över huvud taget.

Johan Pehrson talar om att fler ska få uppleva frihet, men den som är ofrivilligt ensam och upplever sig som isolerad i sitt boende mot sin vilja upplever inte den friheten.

Vad hände egentligen? Var de andra helt emot att göra någonting åt detta, att ens skriva in det, eller vad hände?

Anf. 137 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Det är ingen som är emot det. Det är många som ser detta allvarliga samhällsproblem. Som Jakob Forssmed lyfte fram i sitt huvud-anförande leder det ju till mängder av konsekvenser. Det leder till depressioner och i värsta fall till att människor väljer att avsluta sina liv, så det är klart att det är ett enormt lidande.

Vi måste ställa oss frågan vad vi har gjort med vårt samhälle när många upplever sig ensamma. Vad hände med de gemensamma arenorna? Vad hände med torgen? Vad hände med idrottsföreningarna? Vi måste fråga oss vad mer vi kan göra för att stödja alla de miljöer där människor får

uppleva gemenskap. Det kan gälla personer som varit ensamma ett helt liv. Det kan gälla personer som blir ensamma senare i livet för att ens partner avlider och man blir isolerad. Det är ett jättestort problem.

Jag kan bara säga att vi liberaler är med och påverkar. Oavsett om vi styr i Stockholmsregionen eller i Stockholms kommun eller vad vi gör i till exempel Västra Götaland är detta en fråga som är närvarande. Det är ju huvudsakligen en fråga för den kommunala verksamheten om vi pratar om äldre människor.

Men ensamheten kan drabba alla. Det handlar om att bekämpa arbetslösheten och inkludera människor i stället för att de ska sitta hemma och stirra i väggen och ta emot ett passivt bidrag. Det är viktigt inte minst för unga människor.

Jag vill inte göra mig till talesperson för januariavtalets medverkande, men jag kan lova att ingen här tar lätt på frågan om ensamhet.

Anf. 138 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Tack för svaren! Det är bra att höra detta engagemang. Vi behöver ställa oss frågorna om torgen och sådant.

Januariavtalet är en sak, men i budgeten tar ni bort 200 miljoner som skulle gå till mer gemenskap bland äldre, till ökat socialt innehåll i äldreomsorgen och till att stimulera fram fler trygghetsboenden med gemenskapsvärdar, som vi har sett är en drivkraft för byggbolag och andra. Kan de erbjuda dessa värden kommer det att bli fler trygghetsboenden.

Ni skrev själva i somras att fokus ska vara på boendeformer som ger möjlighet till gemenskap, socialt innehåll och trygghet.

Detta låg beslutat av riksdagen, men ni tog bort det. Ni tog bort 200 miljoner. Ni kan ställa frågor om torgen, men det fanns 200 miljoner i budgeten, och ni tog bort dem.

Jag tycker att det är sorgligt och tråkigt att det inte ens nämns, att det inte prioriteras och att det är neddragningar på äldreomsorgen och på just detta område som handlar om gemenskapsbefrämjande åtgärder – fler boendeplatser och fler möjligheter för äldre att bryta ensamheten.

Anf. 139 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Det är ett starkt engagemang här. Jag måste dock upplysningsvis meddela att detta är projektpengar.

Jakob Forssmed redovisade själv nyligen hur svårt det var att få till denna budget med riksdagens begränsade utredningsresurser och hur svårt det var beskriva hur alla dessa projekt skulle användas.

Det är ju projektpengar som nu har anslagits. Jag kan intyga att jag har slagits för projekt efter projekt, och de pengarna är kvar. Det blir 800 miljoner mer i denna budget än det var i förra årets. Ni hade ytterligare projekt anslagna, men när projekt inte går att genomföra under detta år avser vi att återkomma. Vi återkom definitivt när vi bekräftade 5 miljoner rakt av till välfärden. Det kommer att behöva ske ytterligare tillskott under hela mandatperioden. Men pengar till projekt som inte kan göra nytta och som inte går att genomföra just nu, de ska inte ligga på hyllan och vänta. De ska in i annan verksamhet.

Anf. 140 KAROLINA SKOG (MP):

Fru talman! Det är 20 år sedan nu som riksdagen antog Sveriges miljömål. Begränsad klimatpåverkan, ren luft, giftfri miljö – det är mål som är värda att kämpa för.

Men den riksdag som var klok nog att fastställa målen har inte varit handlingskraftig nog att satsa tillräckligt för att de ska nås. För att nå miljömålen krävs det nu politiskt mod och styrka.

Fru talman! Att beskatta utsläpp funkar. Sedan de första miljöskatterna infördes på 70-talet har de hälsofarliga utsläppen minskat kraftigt. Nu måste vi öka takten. Alla vet att generell beskattning är det mest effektiva för att få ned utsläppen, men trots det har vi en lång rad undantag och stöd till utsläpp kvar. Vi måste rensa bland subventionerna. Vi måste sluta att stötta förlegad teknik och destruktiva vanor. Det är dags att sluta curla utsläpparna.

Partierna bakom januariavtalet har påbörjat arbetet tillsammans på ett utmärkt sätt genom att redan i år ta bort två miljöskadliga subventioner, nedsättningen av miljöskatter för kraftvärme och gruvnäring upphör. Flygskatten blir kvar. Under mandatperioden ska en grön skatteväxling om 15 miljarder genomföras. Det kommer att ge oss möjlighet att fimpas fler fossila subventioner.

Fru talman! Låt mig säga några ord om vad som krävs för att vi ska nå riksdagens miljömål. Det är påkallat eftersom en ganska stor andel av denna församling inte har det klart för sig. Det mest basala är att det behövs information om förändringar i miljön. Sveriges miljöövervakning utgör den vetenskapliga grunden för all miljöpolitik, men inte ens det kom undan den miljöslakt som moderater, kristdemokrater och sverigedemokrater pressade igenom i kammaren.

Ibland möter jag argumentet: Tjafsas inte om miljön; den är ju så viktig. Kan ni inte bara komma överens? Denna typ av argument leder tanken fel och skapar dimridåer över de mycket stora konflikter som faktiskt finns på miljöområdet.

Miljöslakten från de konservativa partierna är en sorglig påminnelse om att det verkligen inte råder konsensus i miljöpolitiken. I sin budget minskade M och KD klimatinvesteringarna i Sverige med ca 840 miljoner kronor. De halverade anslagen till skydd och skötsel av värdefull natur. De skar ned ofattbara 40 procent på Naturvårdsverkets samlade verksamhet för natur, miljö och klimat.

Under våren har myndigheter tvingats anpassa verksamheten till den nya budgeten. Personal har sagts upp, och skyddet och investeringarna i värdefull natur har avstannat. Miljöövervakningen och miljötillsynen har dragits ned till ett minimum. Företagare som hade planerat investeringar med stöd av Klimatklivet fick sina planer kullkastade. Husägare som ville dra sitt strå till stacken genom att sätta upp solceller på sitt tak hamnade i en lång kö, och markägare med artrika marker kunde plötsligt inte få besked om ersättning.

De konservativa partierna försöker ofta påskina att det enda som skiljer oss är hur vi väljer att anta utmaningen med klimatförändringarna och den pågående artförlusten. Det stämmer absolut inte. De slaktade miljöbudgeten för att finansiera skattesänkningar. Miljömyndigheter både misstänkliggörs och nedmonteras. Det är ett mönster som vi kan känna igen från andra länder som påverkas av den neokonservativa vågen. Det är politik.

Fru talman! I dag är det däremot en glädjens dag, för nu ser vi till att Moderaternas och Kristdemokraternas historiska slakt av miljöbudgeten blir historiskt kort. Vi räddar Klimatklivet och ser till att arbetet med övergödningen av Östersjön förstärks. Markägare med artrika områden kan nu få sin ersättning.

Med vårandringsbudgeten återskapar vi en miljöpolitik värd namnet. Vi har ärmarna uppkavlade, även om det kommer att ta tid att återuppbygga det som har raserats.

Steg ett framöver är dock att se till att det konservativa blocket aldrig mer får en chans att slakta Sveriges miljöpolitik.
(Applåder)

Anf. 141 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Låt mig konstatera att när man inte lyckas nå resultat, det vill säga har haft fyra år på sig och ändå inte minskat utsläppen, får man använda ord som slakt, trots att vår klimat- och miljöbudget var den näst högsta som någonsin har passerat Sveriges riksdag.

Men jag lämnar för nu och fokuserar på framtiden inom välfärden. Vi vet att det finns stora behov av personal och resurser till välfärden. Den allra främsta utmaningen är nog ändå personalen.

Därför blev nog fler än jag förvånade över att regeringen och samarbetspartierna tänker lägga över 1 miljard kronor på en ny form av friår. Detta har prövats tidigare, och effekterna har mätts. Det var främst kvinnor i offentlig sektor som var friårslediga. De blev inte mindre sjukskrivna. Däremot gick de tidigare i pension och fick en sämre löneutveckling.

Miljöpartiet vill nu tillsammans med de andra partierna driva fram en åtgärd som ger minskade ekonomiska resurser till det allmänna och samtidigt ger kommunerna mindre och sämre möjlighet att få tag på utbildad personal. Det handlar om resurser men också om rättvisa.

Min fråga till Karolina Skog är: Varför ska människor ställa klockan och gå till jobbet och arbeta hårt för att andra under ett år ska kunna vara mer eller mindre lediga?

Anf. 142 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Jag delar helt bilden att en av de stora utmaningarna vi har i Sverige framöver är att kompetensförsörja välfärden men också att kompetensförsörja näringslivet. En viktig del i det är att människor behöver orka jobba längre, och för att orka det måste människor hålla.

Jag är övertygad om att ett sätt att få människor att hålla är att ge dem möjlighet att påverka sin situation, göra nya val under arbetslivet, tänka om och ladda om. Utvecklingsåret handlar om just det, att öka människors frihet och möjlighet att göra nya vägval under livets gång, att ladda om och att kanske testa att starta företag, vilket många använde friåret till.

En utredning har tittat på en omarbetad version som kallas för utvecklingsåret.

I kammaren talar vi ofta om det livslånga lärandet och nya möjligheter, och utvecklingsåret handlar om just det, att få människor att hålla längre så att de orkar jobba fram till pensionen och gärna efter pensionen så att de kan bidra i välfärd och näringsliv.

Anf. 143 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Jag delar helt bilden att fler måste ställa om och få möjlighet att göra det. Det är därför det behövs ett omställningspaket. Det handlar om att man ska kunna läsa högre upp i åren på universitet eller ta kortare kurser och om att universiteten behöver ha ett omställningsuppdrag. Det tror jag inte att det råder någon skiljaktig mening om hos något av riksdagens åtta partier.

Det som det dock råder en tydlig skiljaktig mening om är vem som ska betala för Miljöpartiets friår. Det handlar om att några få av alla de 5 miljoner som går till jobbet varje dag ska få ett år betalt, och vem ska betala? Jo, alla andra som varje dag ställer klockan och går till jobbet och sliter. Dessutom får pensionären i Laxå eller Bandhagen vara med och betala för detta år.

Jag tror på ökade möjligheter för individen. Karolina Skog kan läsa om Moderaternas omställningspaket. Men det ska inte betalas av alla andra på det sätt som Miljöpartiet presenterar.

Anf. 144 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Vi vidtar en lång rad åtgärder för att stärka människor under hela livet. Vi vidtar också en lång rad åtgärder som uppmuntrar företag att investera i sin personal, utbilda den och hjälpa den att hitta nya vägar. Många av dessa åtgärder finansierar vi gemensamt med skattepengar, vilket verkar vara okontroversiellt.

Skillnaden i att man gör det riktat till individen, att individen får full frihet och betalt i tid, är faktiskt inte speciellt stor. Jag kan inte se den enormt stora principiella skillnaden i att vi gemensamt finansierar en utbildning på detta sätt.

Om vi är överens om att människor behöver utbilda sig mer än en gång under livet och behöver möjligheten att välja nya vägar tror jag på en mångfald av åtgärder.

(Applåder)

Anf. 145 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Jag har två olika frågor.

Under förra mandatperioden fick Vänsterpartiet igenom ett riktat statsbidrag på 2 miljarder till äldreomsorgen. Det valde M, KD och SD att inte förlänga. Regeringen, med Miljöpartiet i, har inte heller förlängt det. Det betyder enligt tidningen Kommunalarbetaren att två av tre kommuner tänker säga upp personal inom äldreomsorgen. Det är absolut inte vad som behövs, utan här behövs stora resursförstärkningar.

Vad säger Karolina Skog om detta?

Min andra fråga handlar om sjukförsäkringen. Många arbetar tills de blir sjuka. Resurserna är för små, och man har alldeles för lite makt och inflytande, så man blir utbränd. Många av dem jobbar inom just äldreomsorgen. Andra har svåra fysiska sjukdomar men nekas ersättning. Åter andra är kroniskt sjuka med permanent nedsatt arbetsförmåga men nekas ersättning. Värst av alla drabbas LO-medlemmar – särskilt kvinnliga LO-medlemmar med låg lön. Många som nekas ersättning tvingas i stället vända sig till familj, vänner eller socialtjänst, ja, även till välgörenhetsorganisationer och till kyrkan.

Trots att stupstocken är avskaffad har allt fler sjuka gått miste om sin ersättning eftersom de så kallade tidsgränserna är kvar – de som borgarna införde och som den här regeringen har valt att behålla. I fjol utförsäkrades 24 000 personer.

De stelbenta reglerna, som inte på något sätt är individuellt anpassade utan i förväg bestämmer hur länge en sjuk ska tillåtas vara sjuk, får stora konsekvenser. Vi har inte längre en sjukförsäkring som det går att lita på. Jag undrar: Vad avser Miljöpartiet att göra åt det? Eller tycker ni att detta funkar bra?

Anf. 146 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Det har upprepats flera gånger här att äldreomsorgen liksom den mer medicinska sjukvården kommer att behöva resursförstärkningar framöver. Vi delar helt och fullt den bilden, och jag uppfattar också att det återspeglas väl i januariavtalet.

Från Miljöpartiets sida vill vi göra resursförstärkningar genom framför allt generella statsbidrag till regioner och kommuner, så att man lokalt kan avgöra vad man vill använda pengarna till. Det ska vara huvudinriktningen även framöver. Där finns en tydlig ambition i januariavtalet som vi självklart ska leva upp till.

Vi måste också jobba mycket för att fortsätta minska sjukskrivningarna. Det handlar mest om åtgärder som gör att människor håller och inte blir sjuka. Sedan ser vi att det finns brister i försäkringssystemet.

Den här gången valde vi att fokusera på de brister som fanns i LSS, för där var det akuta brister som vi behövde rätta till. Det har varit fokus för arbetet hittills.

Tyvärr är vi väldigt begränsade eftersom M och KD valde att sänka skatterna oerhört mycket, och de effekterna finns ju kvar. Det påverkar det utrymme vi har för åtgärder i vårändringsbudgeten. Tyvärr kommer det att fortsätta att begränsa oss även framöver. När man sänker skatterna försvinner ju pengarna ur statens budget. Men jag delar Vänsterpartiets bild. Svaret på frågan om jag är nöjd är: Nej, vi kommer att ha fokus på detta tillsammans med arbetet. Men jag vill också vara tydlig med att när M och KD tar bort 17 miljarder ur statens budget innebär det en begränsning av vad vi kommer att kunna klara av under den här mandatperioden.

Anf. 147 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Tycker man att de 17 miljarderna är ett så stort problem kan man ju välja att lägga tillbaka dem från årsskiftet. Därmed får man ju rätt mycket pengar att lägga på äldreomsorgen. Men det kommer den här regeringen inte att göra.

Enligt LO kommer det att behövas 23 miljarder per år, redan i år, för att man ska behålla dagens kvalitet i välfärden. Ni väljer i stället att dra bort statsbidragen till äldreomsorgen och inte ens genomföra den satsning som Kristdemokraterna fick igenom. Ni skär ned ännu mer. Det får konsekvenser. Två kommuner av tre avser att säga upp personal i år.

Tidsgränserna i sjukförsäkringen har funnits under hela förra mandatperioden. Socialdemokraterna och Miljöpartiet har inte haft intresse av att ändra på dem. Det har lett till att det i fjol utförsäkrades 24 000 personer, de flesta kvinnor och många av dem utbrända. Man har helt enkelt inte en sjukförsäkring som det går att lita på längre. Det är en oerhört stor brist,

särskilt i en modell som den vi har valt, den svenska modellen, där just socialförsäkringarna är ett kitt i samhällsbygget. Men vi har inte en sjukförsäkring som det går att lita på.

Anf. 148 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Det har gjorts en rad stora genomgångar av försäkringssystemen i Sverige. Målet är alltid att människor ska vara på rätt plats och få det stöd de behöver just då.

Jag skulle säga att för lite fokus har legat på det förebyggande arbetet. Nu skapar vi ett arbetsliv där människor håller, och jag tror att vi behöver ha särskilt fokus på varför kvinnor slits ut i privat och offentlig sektor och hitta mycket av svaren för framtiden i det arbetet. Men självklart är det också en ambition att vi ska ha försäkringssystem att lita på.

Nu har vi valt att laga revorna i LSS, för vi tyckte att det just nu var det viktigaste, och jag står för den prioriteringen.
(Applåder)

Anf. 149 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Det fanns en del att ta tag i i Karolina Skogs anförande. Jag tänker delvis på detta om konservatism, neokonservatism och så vidare. Själv företräder jag ett kristdemokratiskt parti. Det finns en alldeles utmärkt bok som heter *Det gemensamma bästa*, utgiven av tankesmedjan Civitas, som jag kan rekommendera både till Karolina Skog och till många andra som funderar över de här frågorna. Där kan man få lite ytterligare inspiration om saker som gemenskap, solidaritet, förvaltare och subsidiaritet – goda principer för att bygga ett gott samhälle.

Jag tänkte inte ställa någon fråga om detta utan mer fråga om en prioritering. I den moderata och kristdemokratiska budgeten fanns några olika satsningar som nu stryks. Det fanns en satsning på att återinföra en fritidspeng, så att barn i hushåll som är ekonomiskt utsatta skulle kunna få avgifter för fritidsaktiviteter – kulturskolan, fotbollsträning och sådant – betalda utan att det konkurrerar med hushållsekonomin. För många är det i dag ett problem att man inte får pengarna att räcka till och att man stryker sådant som skulle kunna gynna en aktiv fritid. Denna reform stryks och genomförs nu inte av regeringen.

Det fanns också förslag om ökat föräldrastöd – att alla kommuner skulle erbjuda obligatoriskt föräldrastöd. Detta har visat sig vara en viktig sak för att stärka föräldrarna, så att de ska kunna bidra till mer, och det bidrar också till mer psykisk hälsa, visar utvärderingarna. Ni valde att styrka dessa förslag och satsar i stället på något som kostar ungefär lika mycket, nämligen återinförd fri entré på några statliga museer i Stockholm.

Tycker Karolina Skog att detta är en rimlig prioritering?

Anf. 150 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Jag har gjort min politiska resa från det kommunala planet till riksplanet. Något jag noterar när jag kommer hit är att det kliar i fingrarna på många av våra kollegor här i riksdagen. Man vill väldigt gärna också vara kommunpolitiker, och jag förstår det, för det är ju väldigt kul att vara kommunpolitiker. Man kan vara väldigt konkret och få konkreta reformer genomförda.

En sak som jag genomförde när jag var kommunpolitiker var en föräldrautbildning riktad specifikt till nyanlända familjer. Den var väldigt uppskattad. Jag tyckte att det var en väldigt bra satsning som jag gjorde och som ingick i mitt uppdrag som kommunpolitiker.

När jag nu ser behoven i välfärden framöver och vad vi ska göra härifrån är min inriktning, precis som jag sa, att det framför allt ska vara generella statsbidrag till regioner och kommuner, så att man kan göra de satsningar som behövs lokalt.

Skillnaden mellan Malmö och Dorotea är väldigt stor. Jag tror inte att vi här är bäst på att identifiera exakt vilka lösningar man ska ha.

Några av de satsningar som Kristdemokraterna fick in i budgeten är pengar som vi nu, när det gått några månader, ser inte kommer att gå åt. Projekten verkar inte passa, och då tycker vi inte att det är bra att det ligger pengar på en rad i en budget, utan vi återför hellre pengarna till något som kan bli konkret.

Sedan kan man alltid ta en del av budgeten och jämföra med en annan. Men jag kan se att reformen att göra entrén till de statliga museerna gratis gav en väldigt bra effekt i den meningen att nya grupper och fler människor söker sig dit, till den gemensamma kulturskatten. När vi lägger en massa pengar på att vårda vår gemensamma kulturskatt tycker jag att det är en rimlig princip att den också är öppen för alla. Det är en satsning som jag tror på.

(Applåder)

Anf. 151 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Vi pratar om behoven i välfärden, och sedan kommer vi ned till den fria entrén på statliga museer. Ja, det blir också en jämförelse.

Jag noterar att regeringen själv vill leka kommunpolitiker, eller vad det nu var man sa från talarstolen att det var, när man återinför det riktade bidraget till kulturskolan. Här ville vi göra en sak för att hålla nere avgifterna och framför allt för att ge barn från ekonomiskt utsatta hem en möjlighet att få hela avgiften betald så att den inte skulle inkräkta på hushållsekonomin. Det var ett system som fanns, och det hade varit hur lätt som helst att återinföra. Men vill man inte kan man alltid säga: Nu har det gått så lång tid av året att vi inte kan återinföra dessa saker eller göra dessa satsningar längre, utan nu måste vi satsa på annat.

Det är ganska länge sedan budgeten beslutades. Hade man velat göra detta, införa mer föräldrastöd och satsa mer på de utsatta barnen i stället för på fri entré på museer, hade man naturligtvis kunnat göra det. Det handlar om en prioritering.

Anf. 152 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Att de budgetsatsningar som Kristdemokraterna fick igenom inte har använts beror på att de inte verkar passa verksamheterna ute i kommuner och landsting – inget annat.

De särskilda medel som finns för kulturskolan är kopplade till en statlig översyn och ett statligt arbete med kulturskolan, som görs i samarbete och enligt avtal med Sveriges Kommuner och Landsting. Man har gemensamt kommit överens om att det är bra att göra detta.

När staten är aktiv och kräver mer är det såklart rimligt att man går in med pengar; det finns en finansieringsprincip som vi också ska värna. Jag tycker alltså inte att jämförelsen helt håller.

(Applåder)

Debatten med anledning av vårpropositionens avlämnande var härmed avslutad.

Propositionen bordlades.

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för vårpropositionen skulle förlängas till och med *tisdagen den 30 april*.

Bostadspolitik

§ 10 (forts. från § 8) **Bostadspolitik** (forts. CU11)

Anf. 153 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till Vänsterpartiet. Man har ju från Vänsterpartiets sida varit extremt kritisk till den formulering om införande av fri hyressättning i nyproduktion som finns med i januariavtalet, det vill säga det 73-punktsprogram som var en förutsättning för regeringens bildande. I samma program står det också att Vänsterpartiet ska isoleras och utestängas från allt politiskt inflytande i Sverige.

Jag tänkte fråga om trovärdigheten i detta. En förutsättning för att den regering som ska införa marknadshyror – enligt Vänsterpartiets definition – skulle kunna tillträda var att Vänsterpartiet släppte fram den. Det skulle vara intressant att höra Vänsterpartiet utveckla hur man tänkte där. När man hör personer runt om i Sverige ifrågasätta detta hyckleri, om jag får uttrycka mig så fru talman, skulle det vara intressant att höra Vänsterpartiets motiv för att släppa fram denna regering, som dels vill införa marknadshyror, dels har som grundtanke att isolera Vänsterpartiet från alla former av inflytande.

Anf. 154 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Fru talman! Intressant – när jag satt och tittade på listan såg jag att Moderaterna och Centerpartiet skulle tala före mig, och jag tänkte att jag hade velat ta replik på dem. Så blev det så att det efter att jag talat var just Moderaterna och Centerpartiet som begärde replik – fantastiskt!

Till din fråga. Det sägs att ett visst parti inte ska ha inflytande. Vi är här, precis på samma villkor som alla andra partier, för att påverka svensk politik. Det sägs att vi som parti inte ska ha någon påverkan, och så blir det just vi som får påverka vilken regering som ska bildas i Sverige. Det blir nästan lite komiskt. Det är klart att vi ska påverka svensk politik. Det gjorde vi under förra mandatperioden, och det kommer vi att fortsätta att göra. Vi har all avsikt att göra det. Det är därför jag står här och talar om marknadshyror och om allmännyttan.

Men jag vill gärna ställa en motfråga till Moderaterna. Jag har alltid undrat var Moderaterna står egentligen. Förra gången när vi stod här angrep Moderaterna Socialdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet, och

det gör att jag och många andra blir lite förvirrade. Är ni för marknadshyror och fri hyressättning eller inte? Om ni är för det, varför angriper ni en regering som faktiskt vill införa det som ni vill ha? Om ni inte är för det tror jag att folk skulle uppskatta om Mats Green kunde tydliggöra var ni egentligen står i den frågan. Det har jag undrat sedan förra gången vi hade en debatt här, när jag såg hur hårt du gick fram mot regeringen.

Anf. 155 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet möjliggör marknadshyror i Sverige genom att släppa fram den här regeringen. Det är detta, fru talman, som egentligen är det komiska i denna debatt. Det hade inte varit möjligt annars, så ibland är det lite svårt att ta Vänsterpartiets moraliska brösttoner på allvar. Om ni verkligen hade velat säga nej till detta hade ni sagt nej till regeringen, och det gjorde ni ju inte. Man bör nog reflektera över detta, apropå vad som är komiskt.

När det gäller vad Moderaterna tycker om hyressättning har vi sagt och har stämmobeslut på att vi vill ha en mindre reglerad hyressättning i hela beståndet och att det ska genomföras inom ramen för blocköverskridande överenskommelser. Men jag kan erkänna att vi blev tvungna att ta tillbaka en del av våra yrkanden i civilutskottet därför att regeringen gick längre än vad våra yrkanden gjorde. Det blev en väldigt intressant diskussion i civilutskottet.

Men återigen – Vänsterpartiet släpper de facto fram marknadshyror i Sverige genom att släppa fram denna regering. Jag skulle vilja att ledamoten förklarar detta inkonsekventa agerande. Finns det någon förståelse för att exempelvis Hyresgästföreningen tycker att detta är väldigt egendomligt från Vänsterpartiets sida?

Anf. 156 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Fru talman! Jag tror inte att någon som lyssnar på detta tar det som Mats Green säger på allvar. Vänsterpartiet är det enda parti som har stått här varje gång vi har haft debatt och konsekvent talat emot marknadshyror.

Om vi dessutom ska tala om moral är Vänsterpartiet det enda parti som under valrörelsen sa en sak och nu står här och fortsätter att driva de frågorna precis som vi lovat. Att denna fråga lyfts med oss kan ingen bland svenska folket som lyssnar ta på allvar.

En annan sak som jag alltid undrat när det gäller moderat politik är varför det finns så mycket förakt för fattiga människor, låginkomsttagare och svaga och utsatta grupper. Varför driver ni en ekonomisk politik som hela tiden bygger på att lyfta dem som redan är högst upp, på bekostnad av dem som finns längst ned? Varför har ni detta förakt? Varför vill ni avskaffa investeringsstödet för byggande av hyresrätter samtidigt som ni är för att subventionera de rikaste, som har råd? Varför har Moderaterna detta hat och förakt för fattiga, låginkomsttagare och svaga och utsatta människor? Detta är en fråga som jag tror att Moderaterna borde tänka på.

Men svaret kanske är att det är så kapitalismens logik fungerar. Kapitalismen suger musten ur fattiga människor; det är detta den är byggd på. Och det är denna ideologi som moderat politik bygger på, så jag förstår det. Men det är en fruktansvärd ideologi. Den politik som bedrivs, framför allt bostadspolitik, handlar om rättigheter, men ni vill förvandla den till

att handla om investeringsobjekt. Det ska alltid handla om hur man maximerar vinster.

Anf. 157 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Momodou Malcolm Jallow började sitt anförande med att utbilda oss om bostadspolitikens historia i Sverige för hundra år sedan. Jag ska berätta en annan historia.

År 1917 genomfördes den socialistiska revolutionen av bolsjeviken Vladimir Lenin, och vi fick ett socialistiskt samhälle i vårt närområde vars exempel på planhushållning förskräcker och som det ryska samhället och dess medborgare och tidigare stater som ingick fortfarande lider av. Framför allt syns detta på bostadsstandarderna i många ryska städer, i de komplex som byggdes under Sovjettiden med förslavad arbetskraft och för pengar som genererats i ett samhälle där kapitalismen hade avskaffats. Man ska vara försiktig när man talar historia, Momodou Malcolm Jallow, speciellt om man representerar Vänsterpartiet.

Nu till min fråga. Momodou Malcolm Jallow vill precis som vi andra få igång bostadsbyggandet, men han menar inte att det är marknadslogiken som kommer att åstadkomma detta. Frågan är vem om inte privata byggbolag som ska bygga dessa bostäder. Om inte dessa pengar ska lånas upp på den fria marknaden, med vems pengar ska då bostadsbyggandet betalas?

Anf. 158 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Fru talman! Det är märkligt att du står här och försvarar kapitalismen, Ola. Återigen: Jag pratade om Sverige. Den historia jag pratade om handlade om svensk bostadspolitisk historia. Du får gärna säga emot mig vad gäller svensk ...

(TREDJE VICE TALMANNEN: Vi brukar använda för- och efternamn, inte "du".)

Ursäkta, fru talman!

Det som Ola pratade om handlade inte om svensk bostadspolitisk historia. Om Ola vill angripa sakfrågan, som handlar om just svensk bostadspolitisk historia, är jag beredd att ta det. Vad gäller bostadspolitiken i Sverige är Vänsterpartiets hållning tydlig: Vi tycker att staten måste ta en större roll i byggandet av bostäder. Staten måste ta finansieringen. Med detta sagt innebär det inte att privata bostadsbolag inte är välkomna. Det är klart att det är ett partnerskap och att staten måste göra det tillsammans med privata bostadsbolag.

En sak som vi vet har varit ett problem är att det kostar mycket att bygga. Därför säger vi att staten måste kunna komma in och använda skattebetalarnas pengar för att underlätta byggandet så att man kan bygga lite billigare. Det är viktigt.

Som vi hörde handlar Olas strategi om att Centerpartiet inte vill använda skattebetalarnas pengar för att finansiera byggande av hyresrätter. Men Centerpartiet har inga som helst problem med att subventionera bostadsrätter, villor och hus som ägs av välbärgade, rika människor. Det är hyckleri. Det blir därför väldigt märkligt att gång på gång höra Ola prata om hur vi ska kunna finansiera, när man inte har några problem med att

finansiera rika människors ränteavdrag, som kostade 17 miljarder bara förra året. Det är pengar som skulle kunna användas till att bygga billiga bostäder med rimliga hyror.

Prot. 2018/19:76
10 april

Bostadspolitik

Anf. 159 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tyckte att det var viktigt att dra dessa paralleller, för den råa kapitalismen och det socialistiska samhället är på ett sätt varandras motpoler. De förenas och möts när demokrati undergrävs och när människors frihet och rättigheter inskränks. Jag för min del föredrar en liberal marknadsekonomi som kan åstadkomma ett bostadsbyggande och ge människor möjlighet att påbörja en bostadskarriär genom att få sin första bostad.

Jag vill ställa en fråga till Momodou Malcolm Jallow, som i sitt anförande nämnde de kommunala bostadsbolagen, vilka han menar inte ska verka enligt det regelverk som nu gäller. Momodou Malcolm Jallow påstår att man ska bortse från EU:s statsstödsregler och låta dem konkurrera med den privata bostadssektorn med hjälp av offentliga medel. Vad drar Momodou Malcolm Jallow för slutsatser om Sveriges EU-medlemskap med anledning av detta?

Momodou Malcolm Jallow sa också att det ska finnas minst ett bostadsbolag i varje kommun. Det finns ett antal svenska kommuner som har mellan 5 000 och 10 000 invånare, och kanske ytterligare några som har ännu färre. Vad drar Momodou Malcolm Jallow för slutsatser om de kommunsammanslagningar som måste ske för att det ska vara möjligt att driva kommunala allmännyttiga bostadsföretag i alla dessa kommuner?

Jag vill också höra Momodou Malcolm Jallows definition av en modern social bostadspolitik. Innebär den också rättigheter och möjligheter för människor att kunna äga sin bostad så att trösklarna in till den ägda bostadsmarknaden kan sänkas?

Anf. 160 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Fru talman! Det var många frågor, men jag ska börja med den sista. Du frågade vad det innebär, Ola Johansson. Jag håller med om att det innebär att varje människa som bor i detta land ska ha möjlighet att ha en god bostad. Alla ska ha detta oavsett hur tjock plånbok man har, hur fattig man är eller om man är låginkomsttagare eller ensamkommande flykting. Man ska ha möjlighet att få någonstans att bo. Det är en grundlagsstadgad rätt.

För Vänsterpartiet innebär detta att vi måste ha en generell social bostadspolitik som möjliggör för varenda människa som finns här att ha någonstans att bo. För att detta ska ske kan vi inte upprepa samma sak som vi gjorde för hundra år sedan, som jag nämnde i mitt anförande.

Det system som Centerpartiet föreslår tillsammans med regeringen i dag är att fastighetsägarna ska ha ensamrätt att sätta hyror. Detta har prövats, och det ledde till katastrofala situationer för människor. Bostadslösheten ökade mycket, folk hade ingenstans att ta vägen utan bodde i tält och industrilokaler och flera var inneboende. Vi har provat detta och vet vad konsekvensen blir. När vi vet vad konsekvensen blir och vad historien har lärt oss är det bara dumt att stå här och insistera på att vi ska upprepa samma misstag. Vi vet hur det blir, och all forskning visar att det blir dåligt. Till och med fastighetsägarna, som egentligen vinner på detta, säger

att de inte tycker om lösningen. Men ändå fortsätter Centerpartiet och regeringen att säga att detta ska göras. Det är inte rimligt.

Anf. 161 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna om att vi i talarstolen använder för- och efternamn, inte ”du” eller förnamn.

Jag vill också understryka att under det senaste anförandet var det inget yrkande på någon reservation, som jag uppfattade det.

Anf. 162 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Bostaden är en av de mest centrala och viktiga delarna för ett väl fungerande samhälle. En anpassad bostadsmarknad bidrar till fler jobb och till att människor kan flytta dit de vill, bo där de trivs och förverkliga sina drömmar. Det är inte bara ur perspektivet frihet att kunna välja som bostaden är viktig utan även ur perspektivet att få ha en bostad som man kallar sin egen, att kunna stänga om sig samt att ha en egen plats där man kan göra precis som man önskar. I dag är det inte så. Svensk bostadsmarknad har blivit ett lapptäcke av fel och problem.

Till exempel är kötiden till en hyresrätt mycket lång. I Stockholm behöver människor i snitt stå i kö i åtta till tio år för att få chans till ett boende. I Göteborg är det mellan fyra och sju år. Det behövs åtgärder för att öka möjligheten att få en hyresrätt inom rimlig tid.

För unga blir svårigheten att flytta hemifrån. Över 260 000 ungdomar i åldern 20–27 år bodde hemma 2017. Av dessa var det 82 procent som gjorde det mot sin vilja. Allt tuffare amorteringskrav och högre krav från bankerna hindrar dem med lägre men stigande inkomster från att få bolån. Samtidigt som allt fler bostadsrätter produceras har det blivit allt svårare att efterfråga dessa. Vi behöver åtgärder för att människor ska kunna ta lån och köpa en bostad på rimliga villkor.

Problemen fortsätter sedan genom livscykeln på bostadsmarknaden. De så kallade flyttskatterna minskar incitamenten att anpassa boendesituationen efter hur livet formas – från ensamboende, till samboende, till familj och sedan till anpassat boende. I varje steg frigörs ofta stora skattesmällar. Det är inte minst ett problem för äldre, som i stället för att sälja den alldeles för stora bostaden och flytta in i ett bättre anpassat boende väljer att bo kvar – ofta i ensamhet.

Vi behöver en rejäl bostadspolitisk reform för att lösa en hel del av de problem jag lyfter fram.

Vi kristdemokrater vill möjliggöra för yngre att flytta hemifrån och skapa sig sina egna liv. Vi har förslag för att öka rörligheten på bostadsmarknaden, för ett boende för varje skeende i livet. Därför har vi förslag på ett subventionerat bospårande för unga. Fler ska uppmuntras att spara till ett boende. En insats av den unge för att kunna visa att man kan spara ska vara en ingång till ett startlån från staten. Ett bospårande tillsammans med ett startlån för unga kanske är vägen för att öka möjligheten för yngre att köpa sin första bostad.

Vi vill att taket för uppskov av reavinstskatten ska tas bort om man köper en ny bostad. Även betalningen av räntan på uppskovet ska kunna skjutas på framtiden vid köp av ny bostad. På så sätt tvingas inte vinsten vid försäljning fram till beskattning, vilket innebär att en stor del av den bristande rörligheten som orsakas av skatterna vid flytt kan elimineras.

Kreditrestriktionerna kanske är den enskilt största hämmande delen för nybyggnation i dag. Människor kan inte köpa den bostad de skulle vilja köpa eller har behov av, även om de har ekonomi för att klara av det.

Kristdemokraterna vill att det ska vara möjligt att ta steget till den ägda bostadsmarknaden. Med inspiration från egnahemsbostäderna vill vi att folk med vanliga inkomster ska kunna bygga hem med hjälp av startlån, bosparande och förändrade regler för tomträtter.

Kommunerna har i dag stora möjligheter att ta initiativ som skapar fler bostäder. Men enbart kommunernas insatser räcker inte. Regeringen måste också, utifrån dagens behov av bostäder, vidta ett antal steg för en storskalig satsning på nya bostadsområden präglade av den egnahemstanke som finns. Jag vill se en aktiv statlig politik som främjar framväxten av ett antal nya bostadsområden på platser som kan knytas till fungerande infrastrukturstråk.

Nya bostadsområden kan tillkomma genom att regeringen ger länsstyrelserna i uppdrag att peka ut nya områden där helt nya stadsdelar kan byggas. Dessa områden kan sedan bebyggas med främst bostäder som de boende själva äger i form av småhus, radhus med mera.

Vidare bör presumtiva husbyggare och husköpare ges en möjlighet att få ett statligt finansierat startlån motsvarande deras topplån. Detta skulle innebära att familjer som inte har en möjlighet att spara ihop till en egen insats kan ta det första steget till ett eget boende. Statlig hjälp innebär att risken minskar för den enskilde och rörligheten på marknaden ökar.

Kommunerna har bostadsförsörjningsansvaret och planmonopolet. Det innebär ett ansvar för kommunerna att upprätta översiktsplaner och detaljplaner för att säkra tillkomsten av bostäder. Jag anser att det finns anledning att utreda en modell för att utdöma sanktionsavgifter gentemot kommuner som inte uppfyller sina planeringstal för bostadsbyggande.

Vi anser även att det ska vara möjligt att bygga bostäder i kommuner där marknadsvärdet inte är så högt men där det likväl finns ett bostadsbehov som måste lösas. I dessa områden är det även av naturliga skäl svårt att få bankfinansiering av bostadsbyggande på grund av att marknadsvärdet är lägre än byggkostnaderna. Vi anser att det är viktigt och brådskande att få till stånd ett bättre utnyttjande av statliga kreditgarantier och lån som underlättar bostadsbyggande på landsbygden.

Vi anser även att man mer borde uppmärksamma nedskrivning av nyproducerade hyresbostäder som i många fall blir en alltför stor börda ekonomiskt att bära för bostadsföretag i glesbygd. En successiv anpassning till det verkliga värdet borde vara den generella regeln i stället för att göra nedskrivningen med en gång.

En kan inte göra allt, men tillsammans kan vi skapa mycket. Så borde vi tänka även när det gäller bostadspolitik. Kommuner och stat har tillsammans med regional planering och bostadsföretag ett gemensamt ansvar och möjligheter att lösa den bostadskris som vi är inne i, som även skapar avarter på bostadsmarknaden som vi inte vill ha.

Jag skulle kunna avsluta mitt anförande med detta. Men det skulle vara jobbigt, eftersom det finns ett antal frågor som jag skulle vilja ställa till regeringen som annars inte blir ställda.

Bostadsbyggandet minskar ganska radikalt i Sverige. Vad har regeringen för åtgärder för detta?

Unga mellan 20 och 27 år bor i allt större utsträckning hemma mot sin vilja. Vad är regeringens åtgärd för detta?

Efterfrågan minskar på nyproducerade bostadsrätter. Vad är regeringen åtgärd för detta?

Den generella hyran för hyresbostäder ökar i högre takt än kostnaden för eget boende. Vad är regeringens åtgärd för detta?

Branschen vill ha långsiktiga spelregler och diskussioner över blockgränser. Vad är regeringens åtgärd för detta?

Det är oerhört frustrerande att denna regering inte kan föreslå åtgärder i någon riktning, även om jag skulle tycka att de åtgärder som man i så fall föreslår är alldeles fel. Men svaret på alla dessa frågor är oftast stora kreditrestriktioner och investeringsstöd. Det är tydligen en generell lösning på alla de frågor som vi ställer. Jag tror inte att medborgarna i Sverige accepterar det. Det måste finnas fler åtgärder som vi tillsammans kan vidta, fler åtgärder som vi faktiskt kan vidta över blockgränserna. Jag tycker att man borde ta den utsträckta hand som finns från oppositionen och diskutera detta gemensamt.

Jag yrkar bifall till Centerns och Kristdemokraternas reservation 7.

Anf. 163 HENRIK EDIN (L):

Fru talman! Det finns två saker som saknas på den svenska bostadsmarknaden: bostäder och marknad. Därför är det mycket glädjande att fyra för Sverige ansvarstagande partier inom ramen för januariavtalet har kommit överens om att vidta gedigna åtgärder för att förbättra bostadsmarknaden i Sverige. Det handlar om att försvåra handel med kontrakt, men kanske viktigast av allt om att etablera en prissättningsmekanism på hyresmarknaden som kommer att göra att våra städer blir mer dynamiska och att fler möjligheter kommer att öppnas för människor som bor i vårt land. Förutsättningarna för jobb och tillväxt kommer att förbättras.

Fru talman! En väl fungerande dynamisk bostadsmarknad är också en förutsättning för att fler ska kunna göra en klassresa. Boendesegregationen och trångboddheten är utbredda problem som får stora sociala konsekvenser. Därför behövs det fler hyresrätter i Sverige. Men det behövs också bättre valmöjligheter. Man måste kunna välja mellan att äga och hyra sin bostad, även i utsatta områden. Därför behövs det en särskild strategi för omvandlingar av hyresrätter till bostadsrätter i hyresrättsdominerade områden för att främja att personer som vill äga sin bostad kan stanna kvar i just detta område.

Fru talman! En blandning av olika upplåtelseformer, som hyresrätter, bostadsrätter och ägarlägenheter, skapar bostadsområden som möjliggör för de boende att välja den boendeform som passar just dem bäst. Därför bör huvudprincipen vara att andelen ägda bostäder inte understiger 30 procent i ett bostadsområde. Samtidigt vill jag understryka att det inte heller är eftersträvänsvärt att ett bostadsområde består av endast ägda bostäder.

Regeringen bör ta nödvändiga initiativ för att utarbeta en strategi för omvandlingar i områden som domineras av hyresrätter. Regeringen bör även utreda möjligheterna för kommuner att ge sina bostadsbolag en möjlighet att bli byggherre för projekt som innebär att nya bostadsrättsfastigheter eller ägarlägenheter byggs i utsatta områden.

Fru talman! Avslutningsvis finns det ett stort behov av fler bostäder som är anpassade till äldre personer. Ett större och anpassat utbud på bostadsmarknaden för äldre skulle ytterligare öka människors valfrihet och underlätta rörligheten på bostadsmarknaden. Därför vore det också önskvärt att regeringen tog initiativ till att utreda om byggande av lägenheter för äldre kan underlättas genom att definiera dem som särskilda boendeformer i lagstiftningen.

Med detta sagt yrkar jag bifall till reservation 6.

Anf. 164 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Jag skulle kunna ställa många frågor om alla de förslag som Liberalerna har lagt fram vad gäller bostadspolitiken men som man nu efter januariavtalet fick avstå från att yrka på i utskottet. I stället fick man hänvisa till särskilda yttranden. Jag tänkte dock inte uppehålla mig vid det, utan jag har två andra frågor.

Det har nu utbrutit diskussioner mellan de i januariavtalet ingående partierna, det vill säga Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centern och Liberalerna. Finansminister Magdalena Andersson antydde att hon egentligen ville ha en översyn av skatterna, vilket skulle landa i någon form av fastighetsskatt. Det fick till effekt att Liberalernas nuvarande partiledare Jan Björklund gick ut och sa att det inte var aktuellt över huvud taget. Gäller beskedet att detta aldrig är aktuellt för Liberalerna?

Min andra fråga är: Kommer Liberalerna att stå upp för det löfte man har gett både före och efter valet, nämligen att man vill ha blocköverskridande bostadspolitiska överläggningar?

Jag har full respekt för att Henrik Edin kanske inte är väl bevandrad i allt detta, men det vore intressant att få en redogörelse för Liberalernas ingångar i dessa två frågor.

Anf. 165 HENRIK EDIN (L) replik:

Fru talman! Mats Green har själv hört partiledaren för Liberalerna yttra sig i dessa frågor, och jag tycker att Mats Green kan ta Jan Björklund på stort allvar i det han säger. Sedan är det förstås så att jag inte kan stå här och säga hur förhandlingarna går; jag deltar tyvärr inte i samtalen själv. Men det är förstås mycket spännande att se vad som kommer ur detta. Jag tror också att det är viktigt att poängtera att en stor övergripande skattereform är precis vad Sverige behöver. Jag förutsätter att även Moderaterna kommer att vara en konstruktiv kraft i att ta fram en sådan skattereform.

Vad gäller de blocköverskridande diskussionerna kring bostadsmarknaden är det förstås bra om vi kan nå så breda överenskommelser som möjligt i den här kammaren. Det tycker jag, och det antar jag att de flesta här tycker. Om inte annat vore det bra för Sveriges skull. Initiativet till samtalen behöver dock tas av regeringen, så jag föreslår att frågan riktas vidare till regeringen.

Anf. 166 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Ja, vi kommer att ställa frågan även till regeringen. Problemet är bara att vi har en bostadsminister som enbart dyker upp till debatter när vi genom grundlagen tvingar honom att göra det. Det är väl alltså den väg vi får gå. Men jag tolkar ändå Henrik Edins uttalande som att Liberalerna vill ha bostadspolitiska blocköverskridande överläggningar och

att det är Socialdemokraterna och Miljöpartiet som motsätter sig det. Jag tackar för det beskedet, fru talman.

Anf. 167 HENRIK EDIN (L) replik:

Fru talman! Vad jag hade att säga här var egentligen att vi förstås vill ha en så bred uppslutning som möjligt för våra politiska förslag i kammaren. Det finns många goda förslag i januariavtalet, bland annat vad gäller att korta byggtider och liknande. Jag ser fram emot att ta den diskussionen vidare.

Anf. 168 EMMA HULT (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet och därmed avslag på samtliga motioner.

Sverige behöver en hållbar bostadspolitik – en bostadspolitik som är hållbar inte bara över tid utan även för såväl människor och miljö som ekonomi. Vår tids största utmaning är klimatförändringarna, och det är ett faktum att byggbranschen i dag står för en femtedel av Sveriges klimatpåverkan. Då räknar vi dessutom bara de utsläpp som sker inom landets gränser. Så ser det ut trots att vi i dag har kunskapen att bygga med metoder som släpper ut betydligt mycket mindre än de metoder vi väljer i dag. Samtidigt står det befintliga bostadsbeståndet för en väldigt stor del av dessa utsläpp, i form av uppvärmning.

Var, av vad och hur vi bygger våra hus kommer att ha stor påverkan på vår miljö i framtiden och för kommande generationer. Det är i dag vi bygger det som ska fungera väl även om hundra år, och då gäller det att det vi bygger i dag är bra. Det är först då det blir hållbart för såväl människor och miljö som ekonomi. Vi behöver en hållbar bostadspolitik där miljö- och klimatpåverkan minskar.

Bostadsbyggandet är just nu rekordhøgt, även om vi ser en trend som dessvärre pekar på ett minskat bostadsbyggande framöver. Den minskade nivån är fortfarande högre än de nivåer byggandet har legat på under en längre tid. År 2017 byggdes 51 500 nya bostäder, att jämföra med i snitt 28 000 per år under Alliansens år vid makten. Vi kan välja att fortsätta slå dessa siffror i huvudet på varandra, eller också tar vi ansvar för hur vi vill upprätthålla en hög byggtakt framåt – tillsammans.

Det råder bostadsbrist på många håll i Sverige. Framför allt saknas det bostäder för människor med lägre inkomster. Bostadsbristen drabbar inte bara den som inte kan få en bostad, utan den bromsar faktiskt hela samhällsutvecklingen. Bostadsbristen minskar vi genom att bygga fler nya bostäder, öka rörligheten på bostadsmarknaden samt se till att det befintliga bostadsbeståndet utnyttjas mer effektivt. Där tror jag att vi är ganska överens. Det behöver dessutom bli enklare att hyra ut en del av sin bostad, och finansieringen av nya bostäder behöver säkerställas. Den stora frågan är hur vi ska genomföra detta.

Under den förra mandatperioden införde regeringen ett så kallat investeringsstöd till byggandet av hyresrätter med rimliga hyror. Det har resulterat i ca 20 000 nya klimatsmarta hyresrätter, och fler ska det bli. Investeringsstödet kan och ska utvecklas, fru talman. I januariavtalet har regeringen tillsammans med Centerpartiet och Liberalerna kommit överens om att investeringsstödet till byggandet av hyresrätter ska koncentreras, effektiviseras och riktas mot hyresrätter i hela landet. Det tycker jag är bra.

Efter att M:s och KD:s budget med stöd av Sverigedemokraterna gick igenom strax före jul ströps möjligheten att söka investeringsstödet rakt av vid årsskiftet. Jag har full respekt för att vi politiskt tycker olika i frågan om ett investeringsstöd ska finnas eller inte, men om man vill avsluta ett sådant investeringsprogram behöver man göra det på ett långsiktigt sätt. Att så abrupt avbryta är inget annat än ett ansvarslost agerande.

Det är dock, som tur är, inte M, KD eller SD som styr Sverige, utan vi kan glädjande konstatera att man genom dagens vårproposition hanterar den hög av ansökningar som har legat sedan årsskiftet och som inte hann hanteras före det. Det gör att nya bostäder, med de regelverk som fanns för investeringsstödet, kommer att hanteras. Inte minst är det ansvarsfullt gentemot de företag som hade gjort en kalkyl för att kunna bygga dessa bostäder. Nu får vi se hur investeringsstödet ser ut framöver.

När det gäller andra saker vi vill se framöver vill Miljöpartiet gärna se ett gynnat bosparande, statliga lånegarantier för svaga marknader, ett höjt och moderniserat bostadsbidrag samt stöd till kommuner kopplat till ett tydligt bostadsförsörjningsansvar. Sverige behöver även i fortsättningen en grön och ambitiös bostadspolitik som gör att det byggs fler klimatsmarta bostäder för alla i samhället. Det behövs en politik som styr mot ett kontinuerligt högt bostadsbyggande oavsett konjunkturläget eller var i Sverige behovet finns.

Fru talman! Jag tycker också att det behövs ett nytt övergripande mål för bostadspolitiken. Det vi från Miljöpartiet föreslog i de program vi lade fram inför valet var att det under perioden 2019–2025 ska tillskapas minst 450 000 nya bostäder. Det som är viktigt att poängtera här är att vi måste hitta verktyg så att detta innebär att det också byggs bostäder som människor har råd att efterfråga – eller att människor får möjlighet att efterfråga det som byggs – och inte bara det som marknaden tjänar mest på.

Behovet av bostäder för alla, oavsett inkomst, borde mätas och fördelas på regional nivå. Det behövs ett långsiktigt och strukturerat arbete. Regionerna bör ha en dialog med kommunerna och fördela bostadsbehovet per kommun. Detta borde sedan implementeras i riktlinjer för bostadsförsörjningen så att man lever upp till det bostadsförsörjningsansvar som varje kommun i dag har enligt lag.

Miljöpartiet vill behålla och utveckla det statliga investeringsstödet för hyresrätter och studentbostäder så att det byggs fler klimatsmarta bostäder med mer hållbara material och med lägre hyror. Behovet av fler reformer finns dock fortfarande.

Nu kan vi konstatera att herr ålderspresident har kommit in, så att jag inte säger fel när jag går vidare i mitt anförande.

Herr ålderspresident! Utmaningen att bygga för behovet är stor, och det är en utmaning som vi måste anta. De som i dag står längst ifrån bostadsmarknaden och ett tryggt boende är de med lägre inkomster, men det vi bygger mest av i dag är bostäder som de inte med egen kraft har möjlighet att efterfråga.

Vi behöver se över och stärka finansieringsförutsättningarna även för dem som inte har en fet plånbok. Miljöpartiet har föreslagit att man ska se över möjligheten att införa ett grönt bosparkonto till det första bostadsköpet. Det är något jag kommer att jobba för att regeringen också ska vilja.

Hushåll med betalningsförmåga och betalningsvilja kan också ha svårt att få tillgång till en bostad, exempelvis på grund av de krav som hyresvärdar ställer på hyresgäster. En rapport som Boverket ganska nyligen presenterade visade att ungefär vart femte bostadsbolag i dag har ett inkomstkrav om tre gånger årshyran. I syfte att underlätta för enskilda bör vi överväga att inrätta statliga hyresgarantier i stället för de kommunala som vi har i dag. Då skulle möjligheten att ansöka om detta bli likvärdig för alla i Sverige.

Herr ålderspresident! Vi behöver en nationell, hållbar bostadspolitik, en socialt hållbar bostadspolitik och en ekonomiskt hållbar bostadspolitik, både för individen, för samhället, för företagen och för den ekologiska hållbarheten.

När det gäller den ekologiska hållbarheten kan jag avslutningsvis, glädjande nog, konstatera att det finns tre viktiga punkter i januariavtalet: Vi ska ställa minimikrav vid byggande utifrån ett livscykelperspektiv, vi ska öka byggandet i trä och vi ska införa klimatdeklarationer för klimatbra byggande.

Anf. 169 MATS GREEN (M) replik:

Herr ålderspresident! Jag skulle vilja börja med att berömma Emma Hult för att hon har ett större engagemang för bostadskrisen än vad vi kan hitta hos den miljöpartistiske bostadsministern, som när man konfronterar honom med frågor om hur vi ska lösa bostadskrisen, i synnerhet för ungdomar, tar det hela med en klackspark och hänvisar till att han tyvärr inte har något magiskt trollspö.

Det är under all kritik att en bostadsminister är så nonchalant inför människors problem och inför de utmaningar som finns och att han dessutom är så inaktiv när det gäller det egna bostadsområdet. Mer om detta senare.

En annan sak som jag skulle vilja få en kommentar från Emma Hult om är att det hon står här och påstår om investeringsstöden är helt felaktigt.

Ni skjuter inte till mer pengar. Vad ni gör i denna budget är att från och med nu minska anslaget med 750 miljoner i förhållande till den budget som vann riksdagens bifall i december. Sedan skjuter ni till 3 miljarder det näst sista året under planperioden och 1 ½ miljard det sista året, men nu sänker ni alltså investeringsstödet med 750 miljoner utifrån M-KD-budgeten.

Detta är vad som sker – att påstå någonting annat är direkt felaktigt, herr ålderspresident. Det är fel, fel, fel. Man behöver bara läsa den budget som presenterades i dag.

Jag vill också fråga: Vad är det som gäller i fråga om de blocköverskridande bostadspolitiska samtalen? Kommer Miljöpartiet att stå upp för det som man lovade efter valet och före valet? Kommer vi att få några sådana? Kan Emma Hult ge svar på denna fråga här i dag, herr ålderspresident?

Anf. 170 EMMA HULT (MP) replik:

Herr ålderspresident! Jag vet inte om jag ska bemöda mig med att bemöta Mats Greens inledning. Jag tycker att det är anmärkningsvärt av en riksdagsledamot att på detta sätt attackera ett statsråd.

Jag kan garantera att bostadsministrernas engagemang är minst lika stort som mitt, men han har kanske inte möjlighet att medverka vid alla kammararens debatter.

Jag ska försöka att reda ut detta med budgeten. Ja, regeringen minskar anslaget per år. Detta görs därför att regeringen, till skillnad från M och KD, har ett helt finansdepartement som har gjort beräkningar av hur mycket de ansökningar som ligger inne kommer att kosta. Vi har helt enkelt använt den kompetens Regeringskansliet besitter för att beräkna vad kostnaden kommer att bli för de ansökningar som redan är beviljade och för den hög som låg hos länsstyrelsen från årsskiftet fram till i dag, som nu kommer att kunna beviljas.

Skillnaden mellan våra budgetar är att ni ströp möjligheten att ansöka vid årsskiftet. Ni tog dock ingen hänsyn till att det hade kommit in en massa ansökningar som länsstyrelsen inte hann handlägga efter årsskiftet.

Jag tycker att det är viktigt att även länsstyrelsens personal får gå på jul- och nyårsledighet. Det fick de inte överallt i landet eftersom de slet sitt hår för att försöka göra det hela så bra som möjligt och för att försöka göra så att så många bostäder som möjligt färdigställdes.

Det vi gör, till skillnad från er, är att se till att den hög som skapades på grund av er ansvarlösa hantering av hela avskaffandet nu kommer att handläggas.

Anf. 171 MATS GREEN (M) replik:

Herr ålderspresident! Det är anmärkningsvärt att bostadsministern i princip har hållit sig frånvarande från allting. Det har gått så långt att Moderaterna i civilutskottet krävde att han skulle komma dit. Vi fick också gehör för att vi nog behövde träffa bostadsministern ganska omedelbart.

De enda debatter och diskussioner bostadsministern har ställt upp i är genom medier eller när han genom vår grundlagsmässiga möjlighet att tvinga hit honom har fått komma till riksdagen för att diskutera bostadspolitik – annars är han totalt ointresserad av detta. Det är under all kritik, herr ålderspresident.

När det gäller investeringsstöden handlar frågan här inte om huruvida regeringen har använt Regeringskansliets kompetens eller inte utan om att det som Emma Hult sa tidigare är helt felaktigt. Man skjuter inte alls till några pengar, utan man plockar 750 miljoner utifrån M-KD-budgeten. Detta är de facto vad man gör. Sedan skjuter man till lite det näst sista året och det sista året under planperioden. Dessutom ska vi komma ihåg att man ska återkomma med vilka direktiv som gäller för investeringsstöden. Inte ens det kunde man alltså få fram nu.

Att då påstå att man skjuter till pengar är fel, fel, fel, herr ålderspresident. Det är inte så budgeten ser ut.

Men återigen, vad gäller frågan som inte besvarades av Emma Hult: Kommer det att bli några bostadspolitiska blocköverskridande överläggningar, som Miljöpartiet lovade före valet och efter valet? Hur ska det bli med det?

Anf. 172 EMMA HULT (MP) replik:

Herr ålderspresident! Nu säger Mats Green emot sig själv. Ja, de första åren minskar vi på den prognos vi har gjort, men vi skjuter också till pengar

i slutet av mandatperioden. Det var precis detta Mats Green själv just sa – det kan vi ju lyssna på i efterhand.

Den stora skillnaden här handlar om att vi tar ansvar för alla de ansökningar som kom in före årsskiftet, till skillnad från vad Moderaterna och Kristdemokraterna möjliggjorde. Det är den stora skillnaden.

Vad gäller blocköverskridande samtal förs det sådana just nu, om man nu inte med blocköverskridande menar att samtalen ska innefatta alla riksdagens partier. Vi samtalar just nu med både Centern och Liberalerna i de frågor som rör januariavtalet. Jag förstår att Mats Green också gärna skulle vilja vara med, för det är inte så kul att inte få vara det.

Jag ser ett behov av att också en större grupp talar om de stora utmaningar vi har framför oss – eller redan i dag har – på detta område. I min värld handlar det om de finansiella frågorna, där vi behöver sätta oss ned tillsammans med våra kompisar i finansutskottet, men också om den bostadssociala politiken, som jag tror är denna mandatperiods absolut största utmaning och som inget av våra partier ännu har den fulla lösningen på. Där tror jag att vi behöver finna gemensamma lösningar i – ja – blocköverskridande samtal. Såvitt jag hörde gav också bostadsministern besked i går om att hans avsikt är att blocköverskridande samtal ska bli av.

(Applåder)

Anf. 173 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Herr ålderspresident! Tack så mycket, Emma Hult! Det är inte mycket som jag inte håller med om i ditt anförande, där du sa väldigt viktiga och riktiga saker. Tack för ditt engagemang!

I mitt anförande nämnde jag försäljningen av allmännyttan. Åren 2016–2017 såldes sammanlagt 25 240 allmännyttiga hyresrätter. I Stockholm har den blågröna majoriteten ordnat för ombildning av 20 000 allmännyttiga lägenheter. Jag tog upp den här frågan med statsrådet och frågade vad regeringen tänkte göra. Statsrådet svarade: Det finns inget man kan göra, för vi har ju kommunalt självstyre.

Som jag nämnde infördes 1999 den så kallade stopplagen för att motverka försäljningen av allmännyttan. Det fungerade ganska bra, för försäljningen gick från 24 000 lägenheter år 2000 till runt 3 000 lägenheter.

Min fråga till Emma är: Tänker ni i Miljöpartiet, som sitter med i regeringen, jobba för en liknande stopplag för att se till att allmännyttan finns kvar?

Anf. 174 EMMA HULT (MP) replik:

Herr ålderspresident! Det enkla svaret på frågan är nej. Men jag ska utveckla det lite, så att vi får en lite mer fyllig debatt.

En stopplag likt den som infördes då tror vi inte är den bästa lösningen. Vi värnar det kommunala självstyret. Och, ja, man kan göra avsteg från det. Men den bästa lösningen för att få varje kommun att ta sitt bostadspolitiska ansvar och kanske inse att det i det här läget inte är utförsäljning som är lösningen på bostadsbristen handlar helt enkelt om att de ska leva upp till det bostadsförsörjningsansvar de har.

Det finns ett bostadsförsörjningsansvar enligt lagstiftning. Men det finns ingenting som gör att kommunerna behöver följa det. Det finns kommuner som jobbar aktivt med detta, men det finns också kommuner som inte alls jobbar med den politiken.

Det som nämns om Stockholm är en kommunpolitisk fråga som jag inte är djupt insatt i. Men generellt sett menar Miljöpartiet att det är viktigt med blandade bostadsområden och blandade upplåtelseformer även i befintliga bostadsområden.

I första hand tycker vi såklart att man ska kunna bebygga och förtäta parkeringsplatser och andra hårdgjorda ytor för att få den blandade bebyggelsen. Men jag värnar det kommunala självstyret, och jag tolkar det som att kommunpolitikerna i Stockholm har gjort en annan bedömning. Sedan är inte detta en fråga som Miljöpartiet ansvarar för i Stockholms stad. Jag tror heller inte att det är vi som har drivit det i förhandlingen.

Anf. 175 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Herr ålderspresident! Senast i en debatt med Emma Hults kollega talade vi om blandade bostadsformer, vilket vi är för. Vänsterpartiet tycker att det är bra med blandade bostadsformer. Men det talas aldrig om blandade bostadsformer i välbärgade områden. Varför är det så? Vi talar om blandade bostadsformer och säljer och omvandlar hyresrätter i fattiga och utsatta områden? Men när det gäller Danderyd och Limhamn är det ingen som talar om det. Varför har vi dubbla måttstockar? Det ska ju vara samma regler för alla.

Emma nämner att det är väldigt viktigt att vi ser till att kommunerna lever upp till bostadsförsörjningsansvaret. Jo, det har vi försökt få dem att göra under många år, men vi har misslyckats. När vi nu har konstaterat att man har misslyckats att göra det, vad är då nästa steg? Vad behöver vi göra? Ska vi fortsätta säga att man måste göra det, eller ska vi faktiskt ta vårt ansvar och se till att vi har verktyg som tvingar kommunerna att faktiskt göra det, som stopplagen? Det behöver inte vara just stopplagen, men vi måste ha ett verktyg som helt enkelt ser till att bostadsförsörjningsansvaret följs i enlighet med lagen. Vad tänker ni göra kring detta?

Anf. 176 EMMA HULT (MP) replik:

Herr ålderspresident! Jag håller med Momodou Malcolm Jallow om att vi behöver verktyg för att kommunerna ska leva upp till det bostadsförsörjningsansvar som jag tycker att de ska ta.

Det lämnades en utredning ganska nyligen – jag vågar inte säga exakt när – där man har tittat på just hur man kan göra en fördelning på regional nivå. Det kan ju vara så att en kommun kanske inte har markförutsättningarna, ekonomin eller infrastrukturförutsättningarna för att sörja för fler bostäder. Det kanske är det som behöver tillföras, eller så kan man helt enkelt se till att tillföra de bostäderna någon annanstans i regionen. Men det behöver ske på ett planerat sätt och inte som i dag.

Jag kan ta ett lokalt exempel, eftersom du så väl känner till det. Malmö tar ett enormt stort ansvar, medan många av de små grannkommunerna väljer att inte göra någonting. Jag tycker att det är anmärkningsvärt och sorgligt att Lomma, Staffanstorps och Vellinge inte tar ansvar i den utsträckning som de behöver göra på bekostnad av Malmö. Där är vi nog helt överens. Jag tycker att det är viktigt att vi ser till att alla kommuner tar sitt bostadspolitiska ansvar, och då behöver vi nog fler verktyg än vad vi har i dag.

Jag brukar i den här kammaren nämna villamattorna, vilket jag inte gjorde i mitt anförande den här gången. Jag vill så gärna se till att fler människor får möjlighet att bo i de delarna, gärna i hyrt boende eller i bostadsrätter.

Det finns enormt mycket ytor som inte används effektivt i Sverige och som vi behöver använda bättre. Jag tror att alla skulle må bra om det stod ett hyreshus någonstans i villamattornas rike.
(Applåder)

Anf. 177 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr ålderspresident! I mitt anförande försökte jag se om vi hade en gemensam problembild. För att kunna lösa ett problem måste man ha en gemensam problembild. Jag kan konstatera att Emma Hult i alla fall delar tre av problembilderna.

Vi är överens om att vi behöver bygga fler bostäder i Sverige, vi är överens om att vi behöver utnyttja det bostadsbestånd vi har på ett mer effektivt sätt och vi är överens om att vi har problemet att unga inte kan få en egen bostad. Jag uppfattade att Emma Hult tog upp dessa tre i sitt anförande. Då skulle jag vilja fråga Emma Hult vad man har för åtgärder för just detta.

Vad jag hela tiden hör är att investeringsstödet ska lösa allt. Nu talar Emma Hult också om att man nu har kommit på att man vill ha ett nytt bostadsmål som ska lösa problematiken. Jag hade hellre sett att hon talat om att kreditrestriktionerna är för kraftiga och att vi skulle kunna sänka dem lite grann, så att efterfrågan kan öka, eller om att på annat sätt försöka sätta press på kommunerna att bygga de bostäder som behövs och är nödvändiga. Men jag hörde inte någonting av detta i Emma Hults anförande, så jag skulle vilja ge henne möjlighet att utveckla detta.

Hur gör vi för att fler bostäder ska byggas och att de utnyttjas bättre? Och hur gör vi för att unga faktiskt ska kunna få en egen bostad?

Anf. 178 EMMA HULT (MP) replik:

Herr ålderspresident! Jag vill börja med att nämna detta med ett mål. Generellt sett är det bra att ha en målsättning, för då har man något att jobba mot.

Jag kan konstatera att i början av förra mandatperiodens inledning satte regeringen ett mål, och ganska snabbt därefter höjde Alliansen sitt mål för att vara lite bättre. Ett mål är alltså bra att ha. Men, nej, vi kan varken bo i ett mål eller tro att ett mål löser den här problematiken. Jag tror dock att det vore bra om vi gemensamt satte en målbild om vart vi ska. Det viktigaste för mig med det målet är att vi ska se till att människor som i dag inte har möjlighet att efterfråga det som byggs eller det som finns på marknaden ska ha det i framtiden.

Några av de saker som jag tror behöver komma till, och där jag tror att vi har möjlighet att mötas i vissa frågor, handlar bland annat om bostads-sparande. Det är en långsiktig lösning, men det är en lösning som jag tror behöver komma till. Det är sunt att spara till sitt kommande boende.

Jag tror också att vi behöver se över alla de kreditrestriktioner som finns. Amorteringskravet nämns ofta i de här debatterna. Men det finns en hel del andra pålagor som också ligger i det paketet. Det är en sådan fråga som kommer att få en stor påverkan. Jag tror därför att det borde ingå i ett

brett politiskt samtal hur man helt enkelt ska beskatta och bekosta den här sektorn.

För att nyttja det befintliga beståndet bättre kanske vi behöver vara radikala. Till exempel kan i dag två kompisar som vill hyra en lägenhet göra det med ett gemensamt kontrakt. I många delar av landet har kommuner inte aktivt tagit fram så kallade kompiskontrakt. Det kanske är någonting som vi behöver stödja. Vi kanske helt enkelt ska se till att det blir lättare, så att om den ena kompisen säger upp kontraktet ska det inte betyda att den andra kompisen förlorar sin del av kontraktet. Det finns många små saker i lagstiftningen – en hel del utreddes under förra mandatperioden men mer behöver ses över – där jag tror att vi kan komma ganska bra överens för att hitta vägar framåt.

Anf. 179 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr ålderspresident! Emma Hult säger att det är bra om vi sätter upp ett gemensamt mål. Då är min fråga: Vilka är ”vi”? Det skulle vara intressant att veta om det bara är JÖK:ens partier som ska vara med i detta eller om Emma Hult avser riksdagens partier.

Jag tror att vi kan komma överens när det gäller bosparande. Jag tror också att vi skulle behöva komma överens när det gäller startlån, det vill säga att människor som faktiskt visar att de klarar av att spara och skapa en buffert också kan få ett startlån från staten.

Vi verkar vara överens om att vi vill sätta mer press på kommunerna att faktiskt genomföra bostadsbyggande, men jag hörde inte om Emma Hult var beredd att gå så långt att man faktiskt kan tänka sig att lägga vite på de kommuner som inte lever upp till det som vi är överens om. Vi kommer inte runt det här på annat sätt än att vi i riksdag och kommuner är överens om vilket mål vi ska uppnå och vad det är som var och en ska göra för att kunna lösa detta.

Jag är den förste att säga att vi aldrig kommer att lösa bostadskrisen genom att bygga nytt, utan vi måste använda de ytor som finns så effektivt som möjligt. Då kommer jag tillbaka till kreditrestriktionerna. Jag har haft diskussioner med bostadsministern flera gånger om detta. Min uppfattning är inte att man ska ta bort kreditrestriktionerna helt och hållet, utan man måste se över dem och titta på helheten, för när man lägger på kreditrestriktioner hela tiden blir det fel någonstans. Det är för stora kreditrestriktioner, vilket gör att människor faktiskt inte kan få lån för att köpa en bostad. Vi måste se till att man kan köpa en bostad även som ung med lägre inkomst.

Anf. 180 EMMA HULT (MP) replik:

Herr ålderspresident! Tack, Larry Söder, för inspel, tankar och ett välvilligt bemötande gällande att vi ska försöka lösa det här tillsammans.

”Vi” tror jag innebär fler partier än bara de som har slutit januariavtalet, framför allt för att den här sektorn behöver långsiktiga spelregler. Det här är saker som inte ska förändras beroende på vilken regering som styr landet. Det är klart att man kan göra justeringar, förändringar och satsningar för att man vill gå i en riktning, men vi är i ett läge där vi behöver tydliga och långsiktiga spelregler för såväl dem som ska bygga och för dem som ska bo som för dem som ska förvalta det vi bygger. Där tror jag att vi

behöver en bredare sammanslutning än de fyra partier som har slutit januariavtalet.

Jag kan också konstatera att januariavtalet inte löser alla de utmaningar som vi har framför oss. Därför ser jag också det som en tydlig öppning till att vi helt enkelt måste samtala bredare.

Jag kan också konstatera att startlån säkert är en sådan sak som vi kan titta på – och det har vi diskuterat – men jag tror att det behöver utredas hur man skulle jämföra. Man kan titta på Norge, och Norge har både goda och dåliga erfarenheter. Men vi kanske är i ett läge där vi behöver vidta en sådan åtgärd. Jag stänger inte dörren för att vi ska kunna diskutera det vidare.

Vad gäller vite till kommunerna kan jag säga att det inte är något som vi driver i dag. Jag vill inte tro att kommunerna av illvilja inte gör det vi förväntar oss att vi i Sverige tillsammans ska kunna leverera. Jag vill snarare tro att det handlar om brist på kompetens – man kan helt enkelt inte rekrytera den personal som behövs. Vi har kompetensbrist i hela byggsektorn, och det drabbar inte minst de kommuner som inte kan anställa bygglovshandläggare eller detaljplanehandläggare men också de infrastruktur-satsningar som behövs för att man ska känna att kommunen kan växa så mycket som den kanske behöver.

Här har vi också ett ansvar, som jag tycker att hela riksdagen ska ta, att se till att den infrastruktur som vi bedömer behövs också ska komma på plats.

Anf. 181 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Herr ålderspresident! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i civilutskottets betänkande CU11.

Under den förra mandatperioden byggdes det dubbelt så många bostäder som under hela det borgerliga regeringsinnehavet från 2006 till 2014. Det är imponerande. Men trots det är behovet av nya bostäder stort. Fortfarande vittnar 250 av Sveriges 290 kommuner om att de lider av en fortsatt bostadsbrist.

Förra året bromsade en del av bostadsbyggandet in. Det handlade främst om påbörjade bostäder. Trots inbromsningen förväntas de färdigställda bostäderna öka för 2018 och 2019 jämfört med nivån 2017. Det är framför allt i storstäderna, främst då Stockholm, som avmattningen i antalet påbörjade bostäder är mest synlig. Mot strömmen går Stormalmö som i det närmaste ligger på oförändrade nivåer och Storgöteborg som faktiskt ökar med ca 10 procent.

Ansvar för bostadsbristen delas av många. Att främst nyproduktionen har avstannat har också flera orsaker. En sak som de flesta bedömare är överens om är att efterfrågan på dyra bostäder är mättad. Därför, herr ålderspresident, måste de politiska åtgärderna riktas in på att skapa en bättre balans när det kommer till utbudet av bostäder som stämmer överens med vad människor faktiskt har råd att bo i.

Lösningen är inte marknadshyror. Om inte alla argument om rättvisa och en levande och blandad stad fäster borde i alla fall det faktum att efterfrågan på dyra bostäder är mättad fästa. Alla partier borde inse denna enkla och mest grundläggande regel: Marknaden styr efterfrågan och därmed också utbudet. Marknadshyror är med andra ord inte lösningen på bostadsbristen.

Bostad är en social och grundläggande rättighet i ett modernt välfärds-samhälle, och den generella bostadspolitiken och partsmodellen har tjänat Sverige och svenska medborgare väl. Detta bör riksdagen värna och vårda. Vi behöver inte fler marknadsliberala experiment i Sverige, och detta gäller inte minst på det bostadspolitiska området.

Investeringsstödet, med sin utformning med hyrestak, är en reform som lämpar sig väl i en generell bostadspolitisk modell. Det är bra och viktigt att den reformen nu blir kvar, eftersom den leder till att det byggs bostäder som fler människor med normala inkomster faktiskt har råd att bo i.

Under förra mandatperioden tillsattes en rad utredningar och flera myndighetsuppdrag gavs som resulterat i närmare 20 rapporter, utredningar och kunskapsunderlag. Flertalet av de efterfrågade tillkännagivandena ligger i linje med vad regeringen redan arbetar med. Därav finns inga behov av ytterligare tillkännagivanden eller utredningar. Nej, herr ålderspresident, nu är det viktigt att regeringen i stället får möjlighet att omsätta detta gedigna faktaunderlag som har tagits fram i handling och skarpa förslag.

Det är inte bara på regering och riksdag det ligger ett ansvar att lösa bostadsbristen. Byggbranschen, fastighetsägare och kommunerna har också ett stort ansvar. Ett problem som ofta återkommer i debatten är den kostnadsdrivande effekt som kommunala särkrav har på bostadsbyggandet. Det säger sig självt – Sverige är en nog så liten marknad för fullt fungerande konkurrens. Med särkrav i alla kommuner har vi inte ens *en* marknad utan i själva verket 290 små, lokala marknader i Sverige. Här borde kommunerna idka en självreglering i rent självbevarande syfte, för det är till syvende och sist kommunerna som har det faktiska bostadsförsörjningsansvaret.

Herr ålderspresident! Ett annat problem när det gäller kostnaderna för att bygga är den negativa produktivitetsutveckling som råder inom svensk byggbransch. Här har branschen en utmaning och också stora möjligheter att inte minst med hjälp av digitaliseringen utveckla sina affärsmodeller och arbetssätt till nytta, som alltid när det gäller ökad produktivitet, för både branschen och samhället i stort.

Jag har under det senaste halvåret träffat såväl enskilda byggbolag som allmännyttiga bostadsbolag och bransch- och intresseföreningar. Det finns en åtgärd som det råder bred samsyn kring och som särskilt lyfts fram. Det handlar om en likabehandling av olika upplåtelseformer. Den skattereform som ska genomföras inom ramen för januariavtalet kan och ska med fördel titta på just möjligheterna att öka den skattemässiga likabehandlingen av upplåtelseformerna.

Även om det finns delar, bra sådana, i januariavtalet som berör bostadspolitiken och som kommer att genomföras under mandatperioden samt ett stort kunskapsunderlag för regeringen att arbeta vidare med är det uppenbart att branschen gärna vill se en bred bostadspolitisk uppgörelse. Man vill ha långsiktiga spelregler. Därför var det glädjande att bostadsministern i gårdagens interpellationsdebatt som Larry Söder hade initierat svarade att han ser fram emot sådana breda diskussioner.

Herr ålderspresident! Att lösa bostadsbristen och bryta segregationen kommer att vara en av våra viktigaste samhällsutmaningar i flera år framöver. Jag ser fram emot att fortsätta debatterna på det bostadspolitiska området under mandatperioden.
(Applåder)

Anf. 182 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Herr ålderspresident! Jag glömde att yrka bifall när jag höll mitt anförande. Därför vill jag nu yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 4.

Jag vet inte om det är helt fantastiskt att lyssna på Joakim Järrebring, eller om jag bara blir förvirrad. Vi får reda ut det nu.

Joakim Järrebring pekade på behovet av att bygga bostäder. Det är vi alla överens om. Men Joakim talade också om en sak som jag egentligen inte riktigt förstår. Han sa att marknadshyror inte är lösningen på bostadsbristen. När jag hörde Joakim säga det tänkte jag: Har jag fel? Stämmer det här verkligen?

Att marknadshyror inte är lösningen är en mening som jag har upprepat här i kammaren hundra gånger, eftersom Joakims regering vill införa marknadshyror. Jag har hela tiden sagt att marknadshyror inte är lösningen. Flera andra aktörer har också sagt att marknadshyror inte är lösningen. När Joakim nu säger att marknadshyror inte är lösningen undrar jag om vi faktiskt har lyckats övertala Joakim och regeringen att ändra sig.

Jag vill gärna få ett förtydligande. Om marknadshyror inte är lösningen på bostadsbristen i Sverige, hur kommer det sig att Joakim Järrebrings regering, Socialdemokraterna och Miljöpartiet, vill införa just det som inte är lösningen?

Anf. 183 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Herr ålderspresident! Momodou Malcolm Jallow lyfter fram något som stör mig ganska mycket. Det är att debatten både från vänster och från höger handlar om att vi inför marknadshyror. Fri hyressättning – ja! Marknadshyror – nej! Det är en viktig skillnad.

Den fria hyressättningen är ingenting som vi önskar. Det är en del av en kompromiss för att få ihop en regering. Och vi håller just nu på att diskutera hur den fria hyressättningen ska se ut. Den kommer att genomföras. Men det är ingen lösning på bostadsbristen. Det är den socialdemokratiska hållningen.

Vi behöver andra och många fler åtgärder om vi ska åstadkomma en riktig förändring när det gäller bostadsförsörjningen i Sverige.

Anf. 184 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Herr ålderspresident! Jag har svårt att förstå att det är en kompromiss. Jag förstår att man ibland måste kompromissa. Det har jag hört många gånger. Jag förstår att det ibland finns kompromisser i politiken. Men att påstå att fri hyressättning inte är marknadshyror är att dra det för långt. Alla som vet någonting om bostadspolitik och marknadshyror har konstaterat att det är marknadshyror. Det är nämligen marknaden som avgör.

Om den ena parten, i det här fallet fastighetsägaren, får ensamrätt på att sätta hyrorna utan att hyresgästen, genom Hyresgästföreningen och det förhandlingssystem som vi har i Sverige i dag, har möjlighet att påverka är det enda som avgör vem som får bostad just förmågan att efterfråga

bostaden baserat på priset. Om man har nog med pengar för att efterfråga dyra hyresrätter har man möjlighet att få bostad. Har man inte tillräcklig stor förmåga och plånbok för att efterfråga dyra hyresrätter får man inte någon bostad. Det är så marknaden fungerar. Det handlar om efterfrågan och tillgång. Det är alltså inget annat än marknadshyror.

Anser Joakim Järrebring fortfarande på allvar att det som hans regering vill införa inte är marknadshyror?

Anf. 185 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Herr ålderspresident! Fri hyressättning är självklart ett steg på väg mot en mer liberaliserad hyresmarknad. Det är just det Liberalerna och Centerpartiet vill. Men det är inte marknadshyror eftersom det inte berör det befintliga beståndet.

Skillnaden mellan dagens presumtionshyressystem och vad som är marknadshyra är väldigt liten. Detta första steg, som vi har tagit för att gå Liberalerna och Centern till mötes, är inte något stort steg mot marknadshyror.

Det är också viktigt att inse att fortsättningen efter den fria hyressättningen handlar om ett tariffsystem eller hur man ska komma in i förhandlingsystemet. Hur det ska utformas får vi komma tillbaka till.

Anf. 186 MATS GREEN (M) replik:

Herr ålderspresident! Jag kan inte annat än hålla med Momodou Malcolm Jallow när han säger att han blir förvirrad av Socialdemokraternas svar. Joakim Järrebring säger nämligen att marknadshyror och fri hyressättning inte är samma sak. Det lilla problemet med det är bara att det är vad Socialdemokraterna hela tiden, fram tills januariöverenskommelsen, har sagt att det är. Det är vad ni själva har sagt hela tiden, bland annat i tidigare budgetunderlag.

Det är också lite därför som det finns socialdemokratiska företrädare och er närstående organisationer som har sagt att det som socialdemokratin nu ska genomföra vad gäller hyressättningen är svek, och det är lögn.

Då säger man: Nej, fri hyressättning är en sak, och marknadshyror är en annan sak. Jag vet inte hur många citat och valaffischer det finns från Socialdemokraterna där man säger att det är exakt samma sak. Jag skulle kunna orda väldigt mycket om detta.

Utskottet besökte Hyresgästföreningen för några veckor sedan. Det var tydligt att de ansåg att väljarna hade ljugits rakt upp i ansiktet under den här valrörelsen men också under ett antal tidigare valrörelser.

Jag förstår alltså Vänsterpartiets ledamot när han säger att han blir förvirrad. Det är nog svårt att hitta någon som inte blir förvirrad av alla de uttalandena, herr ålderspresident.

När det gäller min ständiga fråga om det ska bli några blocköverskridande bostadspolitiska överläggningar har Joakim Järrebring sagt att det ska det nog bli – eventuellt, kanske, förhoppningsvis. Bra där, säger vi. Då vill jag fråga om januariöverenskommelsen är utgångspunkten för dem. Eller ska januariöverenskommelsen också vara begränsningen för dem?

Anf. 187 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Herr ålderspresident! För min del är det som jag sa i mitt anförande det viktiga, nämligen att vi socialdemokrater inte ser marknadshyror som lösning på bostadsbristen. Visst kan vi ha en debatt och diskussion om skillnaden mellan fri hyressättning och marknadshyror, men att Mats Green ser fri hyressättning och en tariff som marknadshyror tycker jag är lite märkligt. Jag delar inte den uppfattningen.

Anf. 188 MATS GREEN (M) replik:

Herr ålderspresident! Jag har inte lagt någon värdering i det utan säger bara att Socialdemokraterna hittills och före januariöverenskommelsen har sagt att fri hyressättning och marknadshyror är samma sak. Punkt. Det var faktiskt samma sak som Momodou Malcolm Jallow sa, och vi alla har hört det. Detta gäller tydligen inte längre. Nu tycker man att det är jobbigt att vi i riksdagsdebatten, herr ålderspresident, påpekar detta uppenbara faktum.

Jag har mig veterligen aldrig sagt att marknadshyror är lösningen på bostadsbristen. Jag har inte hört någon här i kammaren som har sagt det. Jag ställer bara en fråga om varför Socialdemokraterna nu påstår att det är en himla skillnad mellan marknadshyror och fri hyressättning. I ett antal riksdagsdebatter och valmanifest har man ju sagt att det är exakt samma sak. Det är detta jag vänder mig mot.

Låt mig återigen ta upp detta med blocköverskridande bostadspolitiska överläggningar. Om det blir några sådana, vilket Joakim Järrebring sa att det tydligen skulle bli, undrar jag om januariöverenskommelsen är grunden för dem eller begränsningen för dem. Är den en grund för de bostadspolitiska samtalen är det absolut fine. Då kan man utgå från det. Men om det också ska vara en begränsning för dem kommer vi inte att komma någonstans. Det enda vi har är det som nu ligger på utskottets bord om att bygglovsbefria altaner. Det är återigen ingen som är emot bygglovsbefriade altaner, men kom inte och påstå att detta kommer att lösa Sveriges bostadskris.

Anf. 189 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Herr ålderspresident! Det är lite tråkigt att vi fastnar i en semantisk diskussion om vad som är fri hyressättning i nyproduktion och var gränsen på hyresmarknaden går när det fullt ut räknas som marknadshyra. Nog kan även Mats Green hålla med om att det finns en viss skillnad mellan ett totalt marknadssystem på hyresmarknaden och fri hyressättning i nyproduktion som sedan ska tariffsättas eller förhandlas enligt partsmodellen?

(TJÄNSTGÖRANDE ÅLDERSPRESIDENTEN: Detta får räknas som en retorisk fråga, eftersom Mats Green inte har möjlighet att svara på den. Han får göra det efteråt över en kopp kaffe.)

Anf. 190 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr ålderspresident! Att vi har en semantisk diskussion om hyressättning är nog något som Joakim Järrebring själv får ta på sig ansvaret för.

Marknadshyra är inte lösningen, säger han vid upprepade tillfällen ifrån talarstolen. Vem har föreslagit det? Det är min icke-retoriska fråga, herr ålderspresident, eftersom Joakim Järrebring kan besvara den. Förutom Momodou Malcolm Jallow är Joakim Järrebring den enda person som från talarstolen har använt detta som någon form av hot.

Jag vill ge en liten bild för att skapa lite ordning och reda i diskussionen. Vi behöver inte förflytta oss så hemskt långt bort i Europa för att hamna i en huvudstad där man dagen efter att man har kommit fram till att man har behov av en bostad kan öppna tidningen på morgonen. Den kan man bläddra igenom och hitta ett antal bostadserbjudanden som bättre eller mindre bra passar ens plånbok eller preferenser vad gäller vilken typ av bostad man anser sig ha behov av. Dagen efter har man träffat ett hyresavtal med en hyresvärd.

Vi måste ha denna bild framför oss när vi diskuterar bostadspolitik i Sverige. Det är som om vi i debatten utgår från att bostadsbrist är en situation som vi för alltid kommer att ha. Det kanske till och med finns krafter i samhället som anser att vi ska ha det. Ingenting kan vara mer felaktigt.

Varför står vi här och diskuterar bostadsfrågor? Jo, för att vårt gemensamma mål är att man i Sverige dagen efter att man har kommit fram till att man har ett behov av en bostad ska kunna öppna tidningen och hitta ett bostadserbjudande som man kan tacka ja till och en vecka senare ha flyttat in i bostaden. Om detta inte är något vi gemensamt ska jobba för vet jag inte varför vi för denna diskussion.

Anf. 191 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Herr ålderspresident! Jag uppfattade ingen egentlig fråga, men jag instämmer i det generella resonemanget. Det finns olika synsätt på hur man hanterar ett välfärdsbyggande. Man kan ha en generell bostadspolitik och jämföra den med riktade åtgärder och det vi ser på den absolut största delen av bostadsmarknaden i världen med social housing.

Jag sa i mitt anförande att jag tycker att den generella bostadspolitiken och partsmodellen på den svenska bostadsmarknaden har tjänat oss väl. Jag tycker också att det är rimligt att vi utgår från en politikutveckling som bygger på en sådan grund. Visst kan jag ha respekt för att andra partier gärna skulle se en annan typ av politik för att hantera våra utmaningar. Det finns en grundläggande syn som diametralt skiljer sig åt vad gäller vilken typ av välfärdssamhälle man vill bygga.

Vi har nu gått in i ett mittensarbete. Det är väldigt färskt. Vi kommer att i fortsättningen under mandatperioden att behöva jobba oss fram till en politik som leder oss framåt och som löser bostadsbristen och alla andra utmaningar som vi står inför i det svenska samhället.

Jag tror att det finns en dynamik här som vi ska dra nytta av. Men vi vinner nog inget på att fastna i en diskussion som handlar om ytterligheter.

Anf. 192 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr ålderspresident! ”Fri hyressättning vid nybyggnation införs. Hyran inom dessa bestånd sätts efter en inledande period enligt en tariff grundad på jämförbara nybyggda objekt med en gradvis anpassning för att uppnå förutsägbarhet eller genom gängse förhandling. Fastighetsägaren väljer vilken av dessa metoder som tillämpas ... Låt lägenheternas kvalitet och

läge få ett större genomslag i hyressättningen. En kommission ska kartlägga den varierande tillämpningen av lägesfaktorn mellan olika orter och föreslå lämpliga åtgärder från statens sida i de fall (på de orterna) det konstateras att lägesfaktorn inte beaktas i tillräcklig mån ... Förhandlings-systemet för befintliga hyresrätter reformeras för att fungera mer effektivt med ett oberoende skiljedomsförfarande som vid tvist avgör vad som är en rimlig årlig höjning samt tidsgränser för förhandlingar som kombineras med ekonomiska sanktioner när dessa inte hålls ... Ge hyresvärden och hyresgästen en större frihet att komma överens om hur till- och frånval ska prissättas ... Höj straffen för försäljning av svartkontrakt och kriminalisera köpen.”

Herr ålderspresident! Detta var inte ett anförande utan en uppläsning av vad som står om hyressättning i januariavtalet.

Mina frågor till Joakim Järrebring är: Står han bakom dessa formuleringar om fri hyressättning vid nyproduktion? Håller han med mig om att marknadshyror inte är ett medel men att de kan vara ett mål?

Anf. 193 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Herr ålderspresident! Vi hedrar ingångna avtal, Ola Johansson, oavsett om vi som parti fullt ut delar den politiska inriktningen eller inte. Januariavtalet ska genomföras.

Jag tror också att det finns ett stort behov av att se över bostadsmarknadens funktionssätt. Stockholmshyran, som omskrivs i avtalet, innebär att man ska få en bättre hyressättning baserat på läge. Det är någonting som jag tycker är positivt.

En del saker skiljer oss säkert åt, och en del saker har vi samsyn kring. Vi har definitivt samsyn kring att januariavtalets innehåll ska genomföras.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 april.)

§ 11 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2018/19:99 Vårändringsbudget för 2019

2018/19:107 Åtgärder mot handel med hyreskontrakt

2018/19:108 Fler tillval för hyresgäster

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för proposition 2018/19:99 skulle förlängas till och med *tisdagen den 30 april*.

Skrivelser

2018/19:97 Riksrevisionens rapport om jämställdhetsintegrering av integrationspolitiken

2018/19:98 Redovisning av skatteutgifter 2019

2018/19:109 Riksrevisionens rapport om myndighetsreformen då Universitets- och högskolerådet och Universitetskanslersämbetet inrättades

Följande interpellationer hade framställts:

den 9 april

2018/19:174 Upphandling av nattåg

av *Anders Hansson* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2018/19:175 Ekonomisk kompensation till flyget

av *Åsa Coenraads* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2018/19:176 Alkobommar

av *Sten Bergheden* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2018/19:177 Farledsavgifter

av *Anders Hansson* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2018/19:178 Illegala körskolor

av *Jessika Roswall* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2018/19:179 Rymdstrategin

av *Marie-Louise Hänel Sandström* (M)

till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

2018/19:180 Tonnageskatten

av *Anders Hansson* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

§ 13 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 9 april

2018/19:512 Arlandarådets framtid

av *Jessika Roswall* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2018/19:513 Väntetider för nya pass

av *Hans Wallmark* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2018/19:514 Förankring av Nordefcos gemensamma vision

av *Hans Wallmark* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2018/19:515 Generaldirektör för Inspektionen för socialförsäkringen

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till statsrådet Annika Strandhäll (S)

2018/19:516 Generaldirektör för Försäkringskassan

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till statsrådet Annika Strandhäll (S)

2018/19:517 Obligatorisk hemförsäkring

av *Anders Hansson* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

§ 14 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 10 april

2018/19:444 Bredare samhällsekonomiska kalkyler för järnväg

av *Jens Holm* (V)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2018/19:460 Informell styrning av länsstyrelserna

av *Matheus Enholm* (SD)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 17.50.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 7 anf. 24 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 12.54,

av talmannen därefter till och med § 9 anf. 101 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 168 (delvis) och

av tjänstgörande ålderspresidenten Tuve Skånberg därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Meddelande om återrapportering från Europeiska rådets möte den 10 april.....	1
§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 4 Ärenden för bordläggning.....	1
§ 5 Civilt försvar och krisberedskap	2
Försvarskommitténs betänkande 2018/19:FöU7.....	2
Anf. 1 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	2
Anf. 2 ROGER RICHTOFF (SD)	4
Anf. 3 DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	6
Anf. 4 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	9
Anf. 5 KALLE OLSSON (S)	10
Anf. 6 ROGER RICHTOFF (SD) replik	12
Anf. 7 KALLE OLSSON (S) replik	12
Anf. 8 ROGER RICHTOFF (SD) replik	13
Anf. 9 KALLE OLSSON (S) replik	13
Anf. 10 HANNA GUNNARSSON (V).....	13
Anf. 11 CAROLINE NORDENGRIP (SD)	14
Anf. 12 HELÉNE BJÖRKLUND (S).....	15
(Beslut skulle fattas den 11 april.)	17
§ 6 Vissa frågor om Försvarsmaktens personal	17
Försvarskommitténs betänkande 2018/19:FöU8.....	17
Anf. 13 JAN R ANDERSSON (M).....	17
Anf. 14 ROGER RICHTOFF (SD)	20
Anf. 15 LARS THOMSSON (C)	22
Anf. 16 HANNA GUNNARSSON (V).....	24
Anf. 17 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	25
Anf. 18 PAULA HOLMQVIST (S)	26
Anf. 19 JAN R ANDERSSON (M) replik.....	28
Anf. 20 PAULA HOLMQVIST (S) replik	29
Anf. 21 JAN R ANDERSSON (M) replik.....	29
Anf. 22 PAULA HOLMQVIST (S) replik	30
Anf. 23 ROGER RICHTOFF (SD)	30
(Beslut skulle fattas den 11 april.)	30
§ 7 Familjerätt.....	31
Civilutskottets betänkande 2018/19:CU7	31
Anf. 24 MARIA STOCKHAUS (M).....	31
Anf. 25 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	32
Anf. 26 MARTINA JOHANSSON (C).....	34
Anf. 27 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	36
Anf. 28 MARTINA JOHANSSON (C) replik.....	36
Anf. 29 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	37
Anf. 30 MARTINA JOHANSSON (C) replik.....	37
Anf. 31 TREDJE VICE TALMANNEN	37
Anf. 32 JON THORBJÖRNSSON (V).....	37
Anf. 33 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	39
Anf. 34 JON THORBJÖRNSSON (V) replik	39

Anf. 35 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	40
Anf. 36 JON THORBJÖRNSSON (V) replik	40
Anf. 37 LARRY SÖDER (KD).....	40
Anf. 38 HENRIK EDIN (L).....	42
Anf. 39 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	43
Anf. 40 HENRIK EDIN (L) replik.....	43
Anf. 41 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	43
Anf. 42 HENRIK EDIN (L) replik.....	44
Anf. 43 ELIN LUNDGREN (S).....	44
Anf. 44 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	46
Anf. 45 ELIN LUNDGREN (S) replik	46
Anf. 46 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	46
Anf. 47 ELIN LUNDGREN (S) replik	46
Anf. 48 ANGELICA LUNDBERG (SD).....	46
(Beslut skulle fattas den 11 april.).....	48
§ 8 Bostadspolitik.....	48
Civilutskottets betänkande 2018/19:CU11.....	48
Anf. 49 MATS GREEN (M).....	48
Anf. 50 ROGER HEDLUND (SD)	50
Anf. 51 OLA JOHANSSON (C).....	52
Anf. 52 MATS GREEN (M) replik.....	55
Anf. 53 OLA JOHANSSON (C) replik.....	55
Anf. 54 MATS GREEN (M) replik.....	56
Anf. 55 OLA JOHANSSON (C) replik.....	56
Anf. 56 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V)	57
(forts. § 10).....	59
Ajournering.....	59
Återupptaget sammanträde.....	59
§ 9 Debatt med anledning av vårpropositionens avlämnande	59
Anf. 57 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	59
Anf. 58 ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	62
Anf. 59 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik.....	62
Anf. 60 ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	63
Anf. 61 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik.....	63
Anf. 62 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	64
Anf. 63 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik.....	64
Anf. 64 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	64
Anf. 65 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik.....	65
Anf. 66 ULLA ANDERSSON (V) replik	65
Anf. 67 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik.....	65
Anf. 68 ULLA ANDERSSON (V) replik	66
Anf. 69 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik.....	66
Anf. 70 JAKOB FORSSMED (KD) replik	67

Anf. 71 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	67
Anf. 72 JAKOB FORSSMED (KD) replik	68
Anf. 73 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	68
Anf. 74 ELISABETH SVANTESSON (M)	68
Anf. 75 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	71
Anf. 76 ELISABETH SVANTESSON (M) replik	71
Anf. 77 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	72
Anf. 78 ELISABETH SVANTESSON (M) replik	72
Anf. 79 JOHAN PEHRSON (L) replik	72
Anf. 80 ELISABETH SVANTESSON (M) replik	73
Anf. 81 JOHAN PEHRSON (L) replik	73
Anf. 82 ELISABETH SVANTESSON (M) replik	73
Anf. 83 KAROLINA SKOG (MP) replik	74
Anf. 84 ELISABETH SVANTESSON (M) replik	74
Anf. 85 KAROLINA SKOG (MP) replik	75
Anf. 86 ELISABETH SVANTESSON (M) replik	75
Anf. 87 OSCAR SJÖSTEDT (SD)	75
Anf. 88 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	77
Anf. 89 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	78
Anf. 90 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik	78
Anf. 91 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	78
Anf. 92 ULLA ANDERSSON (V) replik	79
Anf. 93 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	79
Anf. 94 ULLA ANDERSSON (V) replik	80
Anf. 95 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	80
Anf. 96 JAKOB FORSSMED (KD) replik	81
Anf. 97 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	81
Anf. 98 JAKOB FORSSMED (KD) replik	82
Anf. 99 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	82
Anf. 100 JOHAN PEHRSON (L) replik	82
Anf. 101 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	83
Anf. 102 JOHAN PEHRSON (L) replik	83
Anf. 103 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	84
Anf. 104 EMIL KÄLLSTRÖM (C)	84
Anf. 105 ELISABETH SVANTESSON (M) replik	87
Anf. 106 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik	87
Anf. 107 ELISABETH SVANTESSON (M) replik	88
Anf. 108 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik	88
Anf. 109 ULLA ANDERSSON (V) replik	88
Anf. 110 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik	89
Anf. 111 ULLA ANDERSSON (V) replik	90
Anf. 112 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik	90
Anf. 113 JAKOB FORSSMED (KD) replik	90
Anf. 114 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik	91
Anf. 115 JAKOB FORSSMED (KD) replik	91

Anf. 116	EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik.....	92
Anf. 117	ULLA ANDERSSON (V).....	92
Anf. 118	EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik.....	94
Anf. 119	ULLA ANDERSSON (V) replik	95
Anf. 120	EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik.....	96
Anf. 121	ULLA ANDERSSON (V) replik	96
Anf. 122	JAKOB FORSSMED (KD)	96
Anf. 123	KAROLINA SKOG (MP) replik	99
Anf. 124	JAKOB FORSSMED (KD) replik.....	99
Anf. 125	KAROLINA SKOG (MP) replik	99
Anf. 126	JAKOB FORSSMED (KD) replik.....	100
Anf. 127	JOHAN PEHRSON (L)	100
Anf. 128	ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	102
Anf. 129	JOHAN PEHRSON (L) replik	103
Anf. 130	ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	103
Anf. 131	JOHAN PEHRSON (L) replik.....	104
Anf. 132	ULLA ANDERSSON (V) replik	104
Anf. 133	JOHAN PEHRSON (L) replik.....	105
Anf. 134	ULLA ANDERSSON (V) replik	105
Anf. 135	JOHAN PEHRSON (L) replik.....	105
Anf. 136	JAKOB FORSSMED (KD) replik.....	106
Anf. 137	JOHAN PEHRSON (L) replik	106
Anf. 138	JAKOB FORSSMED (KD) replik.....	107
Anf. 139	JOHAN PEHRSON (L) replik	107
Anf. 140	KAROLINA SKOG (MP).....	108
Anf. 141	ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	109
Anf. 142	KAROLINA SKOG (MP) replik	109
Anf. 143	ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	110
Anf. 144	KAROLINA SKOG (MP) replik	110
Anf. 145	ULLA ANDERSSON (V) replik	110
Anf. 146	KAROLINA SKOG (MP) replik	111
Anf. 147	ULLA ANDERSSON (V) replik	111
Anf. 148	KAROLINA SKOG (MP) replik	112
Anf. 149	JAKOB FORSSMED (KD) replik.....	112
Anf. 150	KAROLINA SKOG (MP) replik	112
Anf. 151	JAKOB FORSSMED (KD) replik.....	113
Anf. 152	KAROLINA SKOG (MP) replik	113
§ 10	(forts. från § 8) Bostadspolitik (forts. CU11)	114
Anf. 153	MATS GREEN (M) replik.....	114
Anf. 154	MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	114
Anf. 155	MATS GREEN (M) replik.....	115
Anf. 156	MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	115
Anf. 157	OLA JOHANSSON (C) replik.....	116
Anf. 158	MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	116
Anf. 159	OLA JOHANSSON (C) replik.....	117
Anf. 160	MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	117
Anf. 161	TREDJE VICE TALMANNEN.....	118
Anf. 162	LARRY SÖDER (KD).....	118
Anf. 163	HENRIK EDIN (L).....	120
Anf. 164	MATS GREEN (M) replik.....	121
Anf. 165	HENRIK EDIN (L) replik.....	121

Anf. 166 MATS GREEN (M) replik	121
Anf. 167 HENRIK EDIN (L) replik	122
Anf. 168 EMMA HULT (MP)	122
Anf. 169 MATS GREEN (M) replik	124
Anf. 170 EMMA HULT (MP) replik	124
Anf. 171 MATS GREEN (M) replik	125
Anf. 172 EMMA HULT (MP) replik	125
Anf. 173 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	126
Anf. 174 EMMA HULT (MP) replik	126
Anf. 175 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	127
Anf. 176 EMMA HULT (MP) replik	127
Anf. 177 LARRY SÖDER (KD) replik.....	128
Anf. 178 EMMA HULT (MP) replik	128
Anf. 179 LARRY SÖDER (KD) replik.....	129
Anf. 180 EMMA HULT (MP) replik	129
Anf. 181 JOAKIM JÄRREBRING (S)	130
Anf. 182 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	132
Anf. 183 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	132
Anf. 184 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	132
Anf. 185 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	133
Anf. 186 MATS GREEN (M) replik	133
Anf. 187 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	134
Anf. 188 MATS GREEN (M) replik	134
Anf. 189 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	134
Anf. 190 OLA JOHANSSON (C) replik.....	134
Anf. 191 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	135
Anf. 192 OLA JOHANSSON (C) replik	135
Anf. 193 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	136
(Beslut skulle fattas den 11 april.)	136
§ 11 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	136
§ 12 Anmälan om interpellationer	137
§ 13 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	137
§ 14 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	138
§ 15 Kammaren åtskildes kl. 17.50.....	138